Un viitor strălucit

ROMAN DISTINS CU
PRIX GONCOURT DES LYCÉENS 2008

Catherine Cusset

Catherine Cusset

Un viitor strălucit

Traducere din limba franceză şi note de
Doina Jela Despois

LEDA, 2010

Catherine Cusset,
Un brillant avenir
Éditions Gallimard, Paris,
2008

CUPRINS

Despre autor

CATHERINE CUSSET s-a născut la Paris, în anul 1963. Este licenţiată în literatură clasică. Între anii 1991–2002, a predat literatura franceză la Universitatea Yale, după care a renunţat la cariera universitară pentru a se dedica în întregime scrisului. Trăieşte de peste douăzeci de ani în Statele Unite; în prezent, locuieşte în Manhattan, împreună cu soţul ei american şi fiica, dar îşi petrece verile în Franţa.

A scris nouă romane, apărute la Editura Gallimard: *La blouse roumaine,* 1990; *En toute innocence,* 1995 – nominalizat la Prix Goncourt şi finalist la Prix Femina; *À vous,* 1996; *Jouir,* 1997; *Le problème avec Jane,* 1999 *(Problema lui Jane,* Editura Leda, 2008), Grand Prix des lectrices al revistei *Elle,* 2000 şi, de asemenea, finalist la Prix Médicis; *La haine de la famille,* 2001; *Confessions d'une radine,* 2003; *Amours transversales,* 2004; *Un brillant avenir (Un viitor strălucit,* 2008), Prix Goncourt des lycéens, 2008. Pe lângă aceste romane, este şi autoarea unei povestiri de succes, însoţită de fotografii, *New York. Journal d'un cycle,* publicată la Mercure de France, precum şi a unor lucrări scrise în limba engleză.

Prin romanele sale, traduse în numeroase limbi, în care îmbină ficţiunea cu elemente de inspiraţie autobiografică, Catherine Cusset a devenit un nume de rezonanţă pe scena literară franceză.

În amintirea lui John Jenkins
(născut Bercovici) şi a lui Rubin Bercovitz

Pentru Jérôme Cornette, 1969–2008

Jos pe pământ şi printre batjocuri şi ocări,
Aripile-i imense-l împiedică să meargă.[1]

Lui Ann, Vlad şi Claire

[1] Traducerea versurilor din *Albatrosul* lui Charles Baudelaire aparţine lui Alexandru Philippide.

Dar din ce în ce mai mult mi se pare că timpul nici nu există, ci că există doar diferite încăperi întortocheate şi vârâte unele într-altele [...], viii şi morţii pot circula încolo şi-ncoace după bunul lor plac, şi cu cât mă gândesc mai mult la asta, cu-atât mai mult mi se pare că noi, cei ce mai suntem încă în viaţă, nu suntem în ochii morţilor decât nişte fiinţe ireale.

W.G. Sebald, *Austerlitz*[2]

[2] Traducere Irina Nisipeanu, Editura Curtea Veche, 2007.

PARTEA ÎNTÂI

Fiică

Capitolul 1.

2003
Doar linişte

În timp ce desface salteaua pneumatică, Helen îl aude pe Jacob trăgând apa la veceu şi deschizând uşa de la baie. Îşi ridică privirile şi-şi vede soţul în pijamaua lui gri cu dungi albe, uitându-se la ea, din uşa livingului. Ceea ce o enervează. Nu fiindcă nu se oferă s-o ajute – nu e mare lucru pentru ea să umfle salteaua, iar Jacob a devenit atât de neîndemânatic că e mai bine să se descurce singură – ci pentru că nu-i pune întrebarea care se vede cu ochiul liber că-l sâcâie: de ce se culcă nevastă-sa în living? Ia hotărârea să tacă şi ea. Să articuleze trei cuvinte mai poate încă.

Nu-l întreabă nici dacă şi-a luat medicamentele pe care i le-a lăsat pe tăblia barului din bucătărie, alături de un pahar cu apă. Dacă o să sară peste o doză, asta e. N-o să moară din atât. Uneori simte că nu mai poate să gândească, să vorbească, să acţioneze pentru doi. Ea este cea care scoate din ambalajul lor cele douăzeci şi patru de pastile zilnice şi tot ea trebuie şi să-i amintească să le ia. Azi a uitat din nou să aducă de la cutia poştală corespondenţa. A aşteptat răbdătoare trei zile, tot repetând aluziile la facturile care erau de plătit. Inutil. Cum cutia de scrisori se umpluse deja, până la urmă i-a spus. S-a scuzat,

dar asta nu schimbă nimic. Nu e vorba numai de boala lui şi nici de vârstă. La şaptezeci şi doi de ani nu eşti chiar atât de bătrân. Dar nu mai face niciun efort. Şi situaţia se va înrăutăţi. Nici nu vrea să se gândească. E prea trist.

Apasă pe buton şi salteaua se umflă încet cu un bâzâit de motor. Cu umerii aduşi, cu braţele atârnându-i pe lângă corp, Jacob continuă să se uite la ea, nemişcat, ca o statuie de sare. Crede probabil că e supărată pe el din cauza corespondenţei, sau pentru că n-a lăsat-o să doarmă noaptea trecută ducându-se la toaletă de zece ori. Sau se întreabă ce altceva o mai fi uitat să facă. Un pic de nelinişte îi va zgâlţâi niţel neuronii, ceea ce nu-i strică. Şi de altfel, dacă într-adevăr vrea să ştie, n-are decât să întrebe: „Lenuş, de ce dormi tu aici astă-seară?” Ea-i va răspunde imediat, foarte frumos, şi el o să vadă că nu e din cauza lui. Nu e supărată pe el. Nu este el vinovat că-i bolnav, bineînţeles că nu. Ea ar vrea numai ca el să facă un mic efort. Un mic efort. Mic de tot.

Când îşi ridică privirile, Jacob nu mai este acolo. S-a retras în tăcere. Doar dacă ea nu l-a auzit când a zis noapte bună. Uşa băii se închide la loc. Apa de la veceu vuieşte iar, a doua oară în mai puţin de zece minute. Ea termină de umflat salteaua, îi pune cearşaful şi cuvertura şi iese pe terasă.

Prin perdea poate să vadă că în dormitor lumina e stinsă. Jacob doarme probabil. Adoarme întotdeauna uşor. Helen se sprijină de balustradă. Îşi aprinde o ţigară şi priveşte suprafaţa ca o oglindă neagră a Hudsonului între turnurile Trump. Este o noapte frumoasă şi senină de mijloc de septembrie, plină de stele. Trage din ţigară, înghite fumul cu sete, îl dă afară. Terasa este regatul ei, unde nu deranjează pe nimeni, unde nu e nimeni ca s-o critice. Pentru terasa asta şi pentru vederea splendidă asupra râului, pentru turnurile din Midtown şi falezele New-Jerseyului a ales ea acest apartament când s-au instalat în Manhattan în urmă cu şapte ani. Se dă înapoi, se aşază pe

scaunul alb de plastic, îşi stinge ţigara şi aprinde alta. A auzit în seara asta la televizor că miercuri va fi vânt puternic. Mâine-dimineaţă va trebui să aducă plantele înăuntru. Mâine-seară vine Camille şi n-o să aibă timp. Bea un pic de pepsi şi se ridică, strivind chiştocul în scrumiera plină. Chiar înainte de a părăsi terasa, se duce să caute pe etajeră sirena de plastic roz cu bleu care face bule automat. O pune lângă scrumieră. Camille adoră bulele.

Bebeluşul ei drag. Dar nu mai e un bebeluş. E o fetiţă mare de patru ani. În timpul verii, burticică ei s-a topit şi de când s-a întors din Franţa nu mai are nevoie de cărucior. Era aşa de scumpă, duminica trecută, când i-a luat mâna bunicului ei şi i-a spus în franceză: „Hai dansează şi tu, Dada!” Îl iubeşte aşa de mult pe bunicu’. Tăcerea lui Jacob n-o sperie. Ea are tot timpul ceva să-i povestească. Este într-adevăr o copilă deosebită – un mic elf vesel şi graţios.

Helen intră în apartament, se duce drept la bucătărie şi apasă pe întrerupător. Nimic pe tăblia barului. Nicio pastilă şi nicio bucată de ambalaj de staniol. Deschide dulapul de sub chiuvetă şi se uită în găleata de gunoi. Ambalajele medicamentelor sunt acolo. N-a uitat. Helen scoate un suspin de uşurare şi un surâs îi luminează chipul. Mai sunt deci speranţe. Ar fi trebuit să fie mai drăguţă cu el în seara asta. Îl va lăuda mâine-dimineaţă.

Se duce să se spele pe dinţi, stinge lumina şi se culcă.

Uşa de la baie se deschide, apoi se închide la loc. Încă o noapte agitată, deci. Întunericul nu este total graţie ecranului luminos al televizorului şi luminilor de la turnurile Trump. Helen stă cu ochii deschişi şi examinează încăperea imaginându-şi-o peste şase săptămâni cu noul mobilier, debarasată de canapelele acestea maro şi greoaie care se potriveau perfect la New Jersey, dar pe care nu le mai poate suferi. Este mulţumită mai ales de fotoliul cu trei poziţii. A colindat toate magazinele de mobilă din Manhattan până să găsească ce voia la un preţ rezonabil. Jacob o să aibă în sfârşit un loc confortabil unde să

citească, să asculte muzică şi să se uite la televizor. Cât despre banchetă, ea este dintr-un aluminiu atât de uşor că poate fi mutată fără niciun efort. N-o să fie nevoită să se aplece ca să dea cu mătura pe sub ea.

Helen deschide ochii. Probabil că a adormit. Televizorul continuă să meargă, fără sonor. O femeie blondă surâde dezvelind două şiruri de dinţi de un alb strălucitor, iar camera se apropie de gâtul ei ca să arate un mic pandantiv de diamant. O imitaţie perfectă la doar 29,99 dolari. Ar fi un cadou de Crăciun potrivit pentru Marie. Helen aude din nou zgomotul apei trase la veceu şi mâna care încearcă să găsească întrerupătorul, o dată, de două ori, de trei ori. Nu reuşeşte să stingă lumina în baie. Şi totuşi, ea a montat pe întrerupătoare bulinele acelea de plastic fluorescent roşii şi verzi, special ca să ştie el unde să apese. În timpul zilei se descurcă fără probleme, chiar şi când îi tremură mâinile. Dar noaptea, îi tremură mai tare.

Când deschide din nou ochii, este ora patru şi douăzeci, în încăpere e linişte. Trebuie s-o fi trezit totuşi ceva. Poate că zgomotul apei la veceu. Are şi ea nevoie să meargă la toaletă. Se extrage şi se ridică greu de pe patul ei pneumatic aflat prea aproape de sol. Îşi pune papucii. Ieşind din baie, intră cu paşi de pisică în dormitor. Mobilierul alb se distinge cu claritate în semiîntunericul odăii. S-a făcut deja răcoare. Jacob a dat la o parte cuvertura şi doarme descoperit. Ca şi cum atâtea boli nu-i ajung, să se mai aleagă şi cu o răceală. Se apropie, apucă de cuvertură şi-l înveleşte. Chiar că nu se descurcă în nicio privinţă fără ea. Nici să doarmă. Dă să iasă, când îi trece prin cap gândul că faţa lui Jacob este uimitor de albă. Se întoarce brusc şi se apropie de pat. Scoate un strigăt.

Pe capul lui este o pungă de plastic.

I se pare că are halucinaţii. Dar ochii i se obişnuiesc cu întunericul şi distinge clar punga de plastic albă pe care scrie cu litere mari verzi AS, luată de la supermarketul *Associated Supermarket,* de la parterul blocului lor. Punga

acoperă până la gât faţa lui Jacob. Face un pas înainte.

— Jacob! Jacob!

El nu se mişcă. Helen întinde mâna, apucă de un mâner şi trage. Dar punga este înţepenită pe cap. Se opreşte, panicată. Îi e frică să vadă ce e sub pungă. Şi lasă peste tot amprente… Mâna îi rămâne în aer. Imposibil să-şi continue gestul şi gândul. Prea ameninţător. Prea cumplit.

Aleargă afară din dormitor, până la masa pe care stă calculatorul, în living, pe care e instalat şi telefonul. Deşi tremură toată, reuşeşte să apese pe butoane 911. După două apeluri, îi răspunde o femeie.

— Soţul meu! Oh, oh, oh! Are… are o pungă pe cap. O pungă de plastic!

— Este conştient, doamnă?

— Nu ştiu! Dormea, l-am auzit mergând la toaletă, eu dormeam în living, m-am sculat şi fiindcă era frig m-am dus în camera lui… şi… avea o pungă…

Izbucneşte în plâns.

— Doamnă, liniştiţi-vă, Daţi-mi adresa dumneavoastră. Vorbiţi clar.

Ea dă adresa, numărul apartamentului, numărul de telefon.

— Aţi scos punga? întreabă operatoarea.

— Nu, n-am curaj…

— Scoateţi-o imediat.

— Trebuie să mă duc în dormitor, acum sunt în living, eu…

— Haideţi, scoateţi punga, veniţi înapoi la telefon şi faceţi cum vă spun eu.

Helen pune receptorul lângă telefon şi se întoarce în dormitor. Abia poate să respire. Dând ocol patului, se apropie de Jacob. Fără să-l privească, pune mâinile pe pungă, aproape de creştetul capului, apucă cu degetele plasticul şi trage. Punga nu se mişcă, prinsă sub greutatea capului. Trebuie să apuce plasticul cu amândouă mâinile, să-şi încordeze muşchii ca să reuşească să o tragă. Jacob

nu deschide ochii. Ea ocoleşte iar patul ca să ridice receptorul celuilalt telefon, aflat pe noptiera din partea opusă a patului.

— Am scos punga.

— Respiră?

— Nu ştiu, nu ştiiiiu, oooooh…

— Doamnă, păstraţi-vă calmul, am nevoie de dumneavoastră. Trebuie să-i daţi capul pe spate. M-aţi înţeles? Puneţi degetele sub bărbia lui şi daţi-i capul pe spate.

Helen se întoarce de cealaltă poarte a patului. Tot nu poate să-l privească. Ce trebuie să facă? Se întoarce şi ia din nou telefonul.

— Nu ştiu, nu înţeleg ce spuneţi, nu pot să fac ce-mi cereţi, nu ştiu…

— Doamnă, ascultaţi-mă. Nu vă fie frică. Aţi făcut vreodată un curs de prim-ajutor?

— De ce?

— De prim-ajutor. Trebuie să-i daţi capul pe spate, ca să nu-şi înghită limba. Pe urmă îl apucaţi de nas şi îi faceţi respiraţie gură la gură. Pe urmă îl apăsaţi foarte tare pe piept.

Femeia asta vorbeşte chinezeşte.

— Îmi pare rău, nu ştiu, nu pot, oh, vă rog…

— Doamnă, aud la telefon sirenele. Soseşte salvarea. Vor fi la dumneavoastră în câteva minute. Deschideţi-le. Ne-am înţeles?

Sirenele? Helen nu aude nimic. Doar liniştea.

Capitolul 2.

1941
Fetiţa din Basarabia

EXISTĂ ÎNAINTE ŞI EXISTĂ DUPĂ.

Înainte. Picioarele goale alergând prin iarbă. Mireasma pământului ud după ploaie. Florile de piciorul-cocoşului pe care le culegea. Pentru mama ei? îşi imaginează chipul cu pometţi îndepărtaţi, surâsul, baticul care-i acoperea părul castaniu-deschis strâns în coc la spate, rochia bleu şi şorţul alb. „Copii, veniţi să luaţi gustarea!” Imaginea unei mame pe care trebuie s-o fi văzut ea mai târziu, în cărţile pentru copii.

Erau animale. Este sigură că erau. Oile de a căror lână se lipea, mieii care mâncau iarbă din căuşul palmelor ei. Îi aude behăind. Şi vacile. O vede pe Bunica mulgându-le, aşezată pe un taburet de lemn. „Uite, Nunuş, bea. E bun pentru tine.” Nu-i plăcea laptele. Dar era ascultătoare.

Îşi aminteşte biserica de lemn alb cu fleşa ei înaltă. Stătea aşezată pe bancă lângă bunica ei. „Şşşşşt” şoptea bunica. Cine făcea gălăgie? Cei doi băieţi? Nu-i vede. Dar trebuie că stăteau lângă ea, pe bancă. Bunica avea o fustă largă cu două buzunare mari, în care Elena îşi punea florile de piciorul-cocoşului, când se întorceau de la slujbă. Duminica nu avea voie să alerge. Purta rochiţa ei bună şi pantofii noi. Duminică seara, Bunica pregătea ravioli cu

brânză. Se numeau *colţunaşi*[3]. Moi şi pudraţi cu zahăr, pe deasupra, aproape acri, înăuntru. Brânză dulce, cremoasă, într-o cocă de tăiţei. Mai târziu avea să mănânce din nou, dar ei rămân în mintea ei asociaţi cu iarba, cu pământul ud, cu tumul alb al bisericii, cu rochiţa de vară, cu florile de piciorul-cocoşului şi cu behăitul mieilor. Şi cu cireşele, crude încă, dar dulci, zemoase.

Cu ochii închişi, vede lumina întunecându-se deasupra fermei. Simte mirosul greţos al laptelui proaspăt muls. O vede pe bunică-sa pe taburetul de lemn, cu fusta înfoiată în jurul ei. Se prea poate ca bunica să fi muls vacile în zori şi nu la asfinţit. Atunci de ce-şi amintea ea acest moment al zilei, când lumina devenea aurie, se albea, trecea în noapte?

Era acolo o curte mare. O bătătură. Se jucau acolo copiii tot anul. De-a v-aţi ascunselea. De-a leapşa pe căţărate. *Unu*, *doi, trei*… Şi un drum şerpuit prin câmp. La capătul lui, o casă spre care se îndreaptă ea. Casa ei? A cuiva la care ea se ducea în vizită? Nu mai ştie. Vedea doar drumul şi ştie că la capătul lui era o casă.

E tot ce rămâne. Nimic nu garantează că e vorba de nişte amintiri reale. Gospodăria aceea este poate una întâlnită în cărţile copilăriei.

După: vila mare, vopsită în roz, de la Chişinău, capitala, unde s-a trezit de pe o zi pe alta, împreună cu bunică-sa, la unchiul şi mătuşa ei. Orăşeni pe care nu-i văzuse niciodată în gospodăria de la ţară. Unchiul lucra într-un spital. Mătuşă-sa, sora mamei ei, purta pantofi cu tocuri înalte. Bunica îi spune că mama ei a avut un accident şi că acum este în cer, de unde o vede pe Nunuş în permanenţă, zi şi noapte. Ca să-i facă pe plac mamei, trebuia să fie o fetiţă foarte cuminte şi foarte ascultătoare. Era politicoasă, cuminte, calmă, recunoscătoare. Bună ziua, tanti, bună ziua, unchiule, mulţumesc frumos, n-aveţi pentru ce şi vă

[3] Transcrierea în italice fără nicio altă explicaţie a cuvintelor româneşti semnalează faptul că ele apar astfel şi în textul original.

rog.

În faţa camerei în care stătea cu bunică-sa era livingul imens cu pereţii tapisaţi în mătase albastră. A învăţat să nu mişte franjurii covoarelor persane. Tapiţeria fotoliilor Ludovic al XV-lea erau asortate cu draperiile. Admira ornamentele aurite ale comodei şi *secrétaire*-ului. Stil Empire, a informat-o mătuşa ei, măgulită că fata se interesează de mobilele ei, cu condiţia să nu strice ceva. Nu se atingea de nimic.

Era şi o căţeluşă albă, Păpuşa. Mârâia, lătra şi-şi arăta dinţii când ea îi săruta pe unchiul şi pe mătuşa înainte de a se duce la culcare. Un animal gelos şi posesiv. Când ieşea de la şcoală, alerga spre casă, cu gândul să aibă timp să se joace cu ea, înainte ca unchiul şi mătuşa să se întoarcă de la spital. De trei ori la rând ea arunca mingea în grădină şi căţeluşa o aducea gâfâind. Îi plăcea să simtă bulgărele de blană în palmă.

Într-o după-amiază ploioasă, a intrat în casă ducând căţeluşa în braţe şi deodată Păpuşa i-a scăpat şi s-a repezit lătrând în living. Se luă după ea, temându-se ca animalul să nu lase urme de labe pline de noroi pe mătasea fotoliilor.

— Păpuşa, vin-aici!

— Elena!

Rămase încremenită. Mătuşă-sa, venită mai devreme ca de obicei. Păpuşa, care deja sărise pe genunchii ei. Ochii negri ai Iuliei, care o fixau aspri şi severi. Lăsă capul în jos.

— Ce faci, Elena? Ţi-am spus să nu alergi niciodată în living. Ai putea să spargi vreun vas. De Rosenthal. Sunt foarte preţioase, foarte scumpe. Unchiul tău o să se înfurie dacă află!

— Te rog, nu-i spune nimic unchiului meu, tanti Iulia! Iartă-mă! Promit că nu se mai întâmplă niciodată!

— Du-te în camera ta. Să nu ieşi până când nu-ţi spun eu.

Bunică-sa, care împacheta nişte rufe în camera mică, încruntă din sprâncene. Elena se aşeză pe unicul scaun din încăpere. Picioarele nu-i ajungeau la duşumea. Lătrăturile

Păpuşii şi vocea mătuşii se auzeau din living.

— Păpuşa, vino aici, scumpo! Şezi! Gata joaca! Şezi! Uite, scumpo, uite ce ţi-am adus!

Păpuşa avea voie să alerge, să sară, să se aşeze oriunde în casă, chiar şi pe fotoliile tapisate.

E casa ei, se gândi Elena. Nu a mea.

Capitolul 3.

1943–1945
Fuga

Un tren pentru animale. Erau aşezaţi direct pe jos, între valize. În săptămânile de dinaintea plecării, vila roz fusese plină de conversaţii serioase, de vizite, de murmure, de certuri şi de lacrimi. Unchiul şi mătuşa ascultau tot timpul radioul. Nimeni nu-i dădea atenţie Elenei, alungată din living. Până la urmă, bunica i-a explicat că ţara ei, Basarabia, avea să fie ocupată de ruşi. Unchiul şi mătuşa nu voiau să devină ruşi şi să trăiască sub stăpânire sovietică. Trebuiau să părăsească Basarabia până nu era prea târziu, ca să emigreze în ţară vecină, România, unde se vorbea aceeaşi limbă. Elena era foarte înfricoşată. Şi-i imagina pe ruşi ca pe nişte uriaşi gata să-i invadeze ţara, să-i răpească pe copii şi să-i mănânce.

Călătoria a fost lungă. Trenul înainta încet şi făcea opriri dese. La fiecare oprire, un bărbat deschidea uşa vagonului ca ei să poată respira aer curat şi să facă pipi. Ţăranii de prin satele prin care treceau le aduceau ceai cald şi rom. Cineva i-a pus Elenei un pahar sub nas. Aroma era aşa de puternică încât o făcu să tuşească şi toată lumea a izbucnit în râs. Îi dădură lacrimile. Nu-i plăcea să se râdă de ea.

Înainte de a pleca, unchiul reuşise să trimită mobilele cele mai frumoase cu camionul, la o cunoştinţă care trăia în capitala României, la Bucureşti, domnul Ionescu. Mătuşa

împachetase cu grijă fiecare piesă de mobilier. Elena ştia cât de neliniştită era mătuşa în legătură cu soarta mobilelor ei. Nu era deloc sigur că o să şi le mai vadă vreodată.

Au coborât din tren într-un oraş al cărui nume Elena l-a descifrat scris pe un panou: AIUD. Numele cu sonorităţi rotunde i-a plăcut. Străzile noului oraş erau pline de noroi după ploaie. Mătuşa se plângea: oraşul era unul provincial, casa era mică şi prost mobilată. Elena se gândea la Păpuşa pe care fuseseră nevoiţi s-o lase la o vecină, la Chişinău. O fi fost şi ea tristă, căţeluşa? Oare câinii au şi ei memorie? Casa era tăcută fără lătratul ei.

Intră la grupa mare de grădiniţă într-un lăcaş catolic. În fiecare dimineaţă fetiţele se rugau o jumătate de oră în biserica de lângă şcoală. Elenei nu-i era deloc greu să nu vorbească. Şi-a petrecut jumătatea de oră de meditaţie examinând o statuie imensă din spatele altarului, care o reprezenta pe Maria ţinându-l pe Iisus pe genunchi. O „pietà”, i-a spus călugăriţa care le supraveghea. Elena îngenunchea adeseori în faţa statuii. Lemnul mirosea frumos, iar Iisus stătea atât de confortabil pe genunchii mamei lui, că nu semăna deloc cu un mort. Maria avea obrajii rotunzi şi un surâs blând pe faţă. O călugăriţă care ştia să sculpteze i-a făcut o pietà în miniatură şi i-a dat-o de ziua ei. Trăsăturile chipului şi cutele rochiei nu erau atât de bine sculptate ca la statuia mare, dar Maria, blândă şi maternă, îşi ţinea pe genunchi fiul răstignit. Elena nu putea adormi fără micuţa ei statuie. O punea în fiecare seară pe pernă între ea şi bunică-sa. Când deschidea ochii, era primul lucru pe care-l vedea. Vorbea cu ea. Adoraţia ei pentru Fecioară o făcea să râdă pe Bunica.

Dar au plecat din nou. Întorcându-se de la şcoală într-o după-amiază, a văzut toate valizele în hol. A doua zi dimineaţa au părăsit Aiudul, şcoala catolică, statuia mare a Mariei cu Iisus pe genunchi şi pe călugăriţe. Noul oraş nu era departe: la o oră de mers cu trenul. Se grăbiră să dea jos pachetele, valizele, înainte să audă semnalul de plecare

al şefului de gară. Când îşi regăsiră suflul, Elena a constatat că-şi pierduse statueta. Căută în valijoara ei şi în cea a bunică-sii şi chiar le goli pe peron. Plângând, o implora pe bunică-sa să-l cheme pe conductor, să oprească trenul care şerpuia în depărtare.

— Termină cu smiorcăiala, Elena. Sunt obosită şi mă doare capul, spuse mătuşa ei.

Bunica o sărută.

— Dacă ai pierdut-o, o să găsim alta, puişor, nu-ţi face griji.

Se agăţă plângând de fusta bunică-sii. Unchiul ei îi dădu câteva la fund, ca să aibă un motiv de plâns.

Nu-i plăcea noul lor oraş cu nume de vacă: Turda. Era vară. Casa lor era întunecoasă şi umedă şi avea o curticică gri. „Du-te afară la joacă”, îi spunea Bunica. Elena se aşeza într-un colţ al curţii pline de colb. Auzea râsete de copii în grădinile vecine. Pentru ziua de Sfânta Maria, 15 august, mătuşa i-a făcut cadou o statuetă de porţelan a Fecioarei Maria, pictată de un artist local, cu o rochie azurie şi trăsături delicate. Elena a lăsat-o pe etajeră. Pierduse interesul pentru religie, a conchis Iulia.

Din nou s-au mutat. De data asta i-a părut bine că pleacă. La fel şi mătuşii ei. Călătoria a durat o zi întreagă, au schimbat trenul de două ori şi au aşteptat în gări ore întregi. Se îndreptau spre est. Au ajuns la destinaţie în toiul nopţii. Craiova. Un oraş cu nume grav, nobil. Gara era mult mai mare decât gara din Turda. Elena a intrat în clasa întâi primară într-o şcoală privată. Trebuia să poarte uniformă. Rochiţă bleumarin, hăinuţă albastră, pălărie albastră, şosete albe şi încălţăminte de lac. Îi plăcea cum arăta în uniformă; Avea o învăţătoare drăguţă, cu un nume de floare şi cu un păr negru, frumos. Învăţa bine. Era mereu prima care ridica mâna. Avea o memorie excelentă la poezii. Alerga cu viteză, deşi era mică de statură şi toate fetele o voiau pe „cea nouă” în echipa lor la ştafetă. Se împrietenise cu o fată, era micuţă, cu codiţe negre, legate

cu funde bleu. Jucau împreună în pauză şotron. Fetiţa a invitat-o într-o duminică la ea la masă. Locuia într-o casă arătoasă din centrul oraşului, unde avea camera ei de dormit şi încă una în care să-şi ţină păpuşile. Au mâncat într-o încăpere mare, servite de o bonă, la o masă veche, care îi amintea Elenei de masa de la Chişinău. Când mama prietenei a întrebat-o despre familia ei, Elena a dat nişte răspunsuri vagi. La opt ani ai ei înţelesese deja că era mai bine să nu spună că venea din Rusia, că depindea de mila unchiului şi mătuşii ei şi că se mutase de patru ori dintr-un oraş în altul. Servitoarea a adus la desert ceva ce o făcu pe prietena Elenei să chiraie de bucurie. Găluşte cu prune, specialitatea bucătarului lor. Elena nu mai mâncase niciodată ceva atât de bun, nici măcar minunaţii colţunaşi cu brânză ai bunică-sii. Ar fi fost în stare să devoreze tot platoul, dar spre deosebire de prietena ei care şi-a pus în farfurie cinci sau şase, ea a aşteptat ca mama fetei să o invite să mai ia. Ar fi vrut să o invite.

În ziua când minunata ei învăţătoare le-a anunţat pe eleve că tot ea va rămâne şi în clasa a II-a cu ele, Elena s-a întors de la şcoală în fugă, să anunţe vestea. Văzu valizele deschise pe pat şi izbucni în plâns. Iulia, care împacheta, a ridicat ochii, enervată:

— Nu te mai purta ca un copil mic, Nunuş. Crezi că avem de ales? Trebuie să mergem acolo unde unchiu-tău găseşte de lucru. Datorită lui avem un acoperiş deasupra capului şi ce să mâncăm şi datorită lui poţi tu să te duci la şcoală.

Două zile mai târziu, au plecat. Brăila. Un oraş mare aproape de graniţa cu Rusia. Unchiul găsise un post de administrator la un spital, iar mătuşă-sa obţinuse o slujbă de secretară. S-au instalat într-o casă plăcută, cu o grădiniţă în care era un chioşc acoperit cu viţă-de-vie. Pentru prima dată de când părăsiseră Basarabia, începuseră să aibă şi ei o viaţă socială. Elenei îi plăcea când unchiul şi mătuşa ei invitau oamenii la masă în chioşcul acoperit de viţă din grădină. Lua lecţii de pian cu o doamnă

bătrână care organiza de două ori pe săptămână concerte în salonul ei elegant. Era mândră să se îndrepte spre pianul cu coadă, îmbrăcată cu rochia neagră pe care bunică-sa i-o cususe special. Într-o după-amiază, întorcându-se de la cinema, unde avea voie să meargă singură de la nouă ani, a observat că iese fum la capătul străzii, pe locul unde era casa lor. Se grăbi, cu inima bătând. Dar casa era acolo, intactă, iar Bunica şi mătuşă-sa nu stăteau, înlăcrimate, lângă un morman de ruine fumegânde. Vălătucii de fum veneau dintr-o grădină din vecini unde ardeau nişte frunze. Elena a râs de propria-i spaimă.

În seara când unchiul şi mătuşa ei au chemat-o la ei în cameră, a intrat ezitând. Ştia ce înseamnă asta: altă plecare, alt oraş, altă casă, altă şcoală. Mătuşă-sa era întinsă pe pat, între unchiul ei, aşezat în fotoliu, şi bunica ei, pe un scaun de partea cealaltă a patului.

— Elena, îi spuse unchiul ei, avem două veşti să-ţi dăm. Prima, că o să ne mutăm la Bucureşti, în capitală. Am primit transferul. Mătuşa ta e încântată.

Iulia surâdea, radioasă. Elena şi-a stăpânit lacrimile şi abia a auzit cea de-a doua veste:

— Şi iată cealaltă veste. Nu voiam să-ţi spunem înainte de a fi rezolvat toate problemele legale. Am primit azi o scrisoare oficială. S-a rezolvat. Mătuşa ta şi cu mine o să te adoptăm. De acum tu eşti fata noastră.

— Trebuie să ne spui mamă şi tată, adăugă mătuşa.

O rază de soare trecând prin fereastră făcu să strălucească pasărea de aur şi rubine prinsă pe bluza albă a Bunicii, cu cele două aripi ridicate în sus ca şi cum ar fi vrut să zboare. Bunica promisese că o să-i dea bijuteria asta când se va face mare, şi râsese atunci când Elena îi spusese foarte convinsă: „Dar sunt deja mare.” Ea observă deodată o pată roşie alături de mica broşă – de cireşe, de sos sau de vin. Bunica, întotdeauna aşa de curată, pesemne că nu o observase.

— Da, tanti Iulia.

— Toantă mică. Ce ţi-am spus? *Mamă!* Vino acum şi sărută-ne.

Elena se apropie. Mătuşă-sa i-a luat capul în mâini şi i l-a strâns până a simţit că o doare. O pupă apăsat şi zgomotos pe frunte pe nepoata ei, lăsându-i cu siguranţă o urmă de ruj. Unchiul ei o sărută şi el. Bunica o strânse la piept.

— Nu spune nimic! exclamă unchiul ei. Nu te bucuri, Elena?

— Ba se bucură, bineînţeles! răspunse bunică-sa. Este doar prea emoţionată ca să spună ceva!

A doua zi, când a strigat catalogul, învăţătoarea a trecut direct de la „Bucur Otilia” la „Dumitrescu Antonia”, uitând al patrulea nume din catalog, „Cosma Elena”. Elena a ridicat din sprâncene, prea timidă ca să o întrerupă. Niciunul dintre elevi nu părea să fi observat greşeala. Spre sfârşitul catalogului, învăţătoarea a pronunţat un nume pe care Elena nu-l auzise niciodată, ca şi cum ar fi venit o elevă nouă. „Tiberescu Elena.” Nimeni n-a ridicat mâna. Celelalte două Elene din clasă nu păreau nici ele să se simtă vizate. „Tiberescu Elena”, repetase învăţătoarea, privind-o pe ea, care-şi dădu dintr-odată seama că numele, cu vagi sonorităţi familiare, era numele unchiului ei şi deci, de acum înainte, al ei. Ridică o mână tremurătoare, simţindu-şi obrajii roşii de ruşine. În recreaţie, în jurul ei s-a format un cerc de copii curioşi:

— Elena, de ce nu mai eşti Cosma? Ce-i cu numele ăsta nou?

Elena îşi acoperi urechile cu palmele şi se refugie într-un colţ al curţii. Nu voia să spună că tocmai fusese adoptată, că nu avea părinţi, că nu era nimeni.

Capitolul 4.

1988–1989
Credeţi că fiul dumneavoastră e o persoană de încredere?

Joi, 16 iunie, orele optsprezece şi douăzeci. Helen tocmai finisează ultima versiune a unui proiect pe care trebuie să-l predea patronului ei mâine-dimineaţă – un program în Assembler care va conecta calculatoarele mari la microcalculatoare, despre care se spune că vor dobândi o utilizare universală – când telefonul o face să tresară. Cu siguranţă nu e Jacob. El ştie că astă-seară fiecare minut e important şi că ea are nevoie de toată capacitatea de concentrare. Ridică receptorul agasată de deranj.

— Helen Tibb.

— Mamă?

Vocea fiului ei îi creează o stare de bucurie instantanee, care imediat se transformă în nelinişte. I se întâmplă rar ca fiul ei s-o sune la birou.

— Alexandru? S-a întâmplat ceva?

— Nu, mă gândeam să vin mâine, la voi, cu cineva.

— Ar fi minunat!

Din discreţie, Helen evită să întrebe cine este „cineva”. Dar tonul vesel al lui Alexandru pare să sugereze că e vorba despre o femeie. Ea speră că după zece luni iese şi el în fine din hibernare.

Lasă receptorul în furcă şi se întoarce la lucru, mulţumită.

Când ajunge acasă la miezul nopţii, iar Jacob vine s-o ia de la gară, este primul lucru pe care i-l spune după ce urcă în Buick:

— Alexandru vine mâine pe la noi, cu cineva.

— Cu cineva! Aha! repetă Jacob pe un ton plin de subînţelesuri.

Helen îşi face griji pentru fiul ei. Nu e vorba de viitorul lui profesional, chiar dacă ea ar dori ca el să-şi reia studiile după ce şi-a obţinut licenţa la Harvard acum patru ani. Lucrează ca reporter pentru un ziar local din Cambridge: fără o diplomă superioară, postul ăsta nu-i va deschide calea spre nicio carieră. Dar nu trebuie decât să se hotărască. Este strălucit: toate uşile i se vor deschide. Până acum a depăşit toate obstacolele. Deşi engleza nu era limba lui maternă, iar maică-sa nu era evreică, a fost admis ca bursier la excelenta şcoală confesională evreiască de la Queens, în 1975. Doi ani mai târziu, a luat examenul de admitere la liceul de stat cel mai competitiv din New York, Stuyvesant. De acolo, drumul spre cele mai bune universităţi era deschis, dar mai trebuia să şi fie selecţionat printre studenţii care alcătuiau crema cremei în Statele Unite. Helen nu va uita niciodată seara în care Alexandru le-a citit scrisoarea primită de la Harvard:

„Dragă Alex Franklin Tibb, suntem bucuroşi să vă aducem la cunoştinţă etc., etc.”

Harvard, vârful vârfurilor.

Pe Helen femeile o îngrijorează. La cei douăzeci şi şase de ani ai lui, Alexandru a trecut deja prin două mari iubiri. Au fost două marii decepţii, din care a ieşit cu inima zdrobită. „Este o lecţie de viaţă, Lenuş. O să-şi revină”, a spus Jacob prima dată, când Alexandru avea douăzeci de ani şi Liza l-a părăsit după o poveste care a durat un an. În acea vară, el s-a întors la părinţi şi vreme de două luni n-a ieşit din cameră, unde a stat întins pe canapea, a fumat şi a ascultat muzică la căşti. Helen n-a pus nicio întrebare, dar inima i-a sângerat pentru el. Doi ani mai târziu, după o

serie de aventuri fără consecinţe, a întâlnit-o pe Ximena. Era o argentiniancă divorţată şi mai mare decât Alexandru cu cinci ani, dar atât de generoasă şi caldă, că, din primul moment, surâsul ei radios a cucerit-o pe Elena. Pe cât era Alexandru de brunet şi sumbru, pe atât era ea de blondă şi luminoasă. Făceau o pereche frumoasă. Ea avea strămoşi germani, iar Alexandru o tachina spunându-i „bunicul tău, nazistul". În realitate, bunicul ei părăsise Germania şi plecase în Argentina cu trei ani înainte de război, tocmai pentru că nu-i plăcea politica ţării sale. Helen a primit-o pe Ximena în sufletul ei ca pe fiica pe care n-a avut-o. Dar, în septembrie anul trecut, când Alexandru şi Ximena erau deja împreună de trei ani, iar relaţia lor părea destinată să dureze – fusese de două ori în Argentina şi cunoscuse toată familia ei, care îl adora – el a încetat dintr-odată să le mai telefoneze părinţilor. Helen nu s-a neliniştit de tăcerea lui, până când i-a lăsat un mesaj, apoi încă unul, fără ca el să o sune înapoi. Ascultându-şi presimţirile, l-a convins pe Jacob să se ducă la Cambridge în weekendul următor. La ora unu după-masă, au sunat la uşa casei de lemn gri din Pearl Street, aproape de Central Square. Până la urmă, Alexandru a deschis. Clipea din ochi ca şi cum tocmai s-ar fi trezit din somn şi lumina l-ar fi deranjat. Avea o barbă de câteva zile bune şi purta o bluză de flanelă boţită, în care probabil că dormea. Trupul îi mirosea a acru. În salon, salteaua pusă direct pe duşumea în faţa televizorului era înconjurată de sticle de bere şi de whisky goale, de pahare murdare, de cutii de pizza, pachete de Marilboro şi de scrumiere atât de pline că mucurile se revărsau pe parchet. S-a scuzat că nu le-a telefonat. Avusese o gripă puternică, dar acum se simţea deja mai bine. N-a pronunţat nici măcar o dată numele Ximenei. Au trebuit să treacă şapte luni până să le spună părinţilor lui că îl părăsise pentru un bun prieten al lui, Jorge, un argentinian ca şi ea. A început să se bărbierească din nou şi să se spele şi s-a întors la lucru. Şi-a aniversat cei douăzeci şi şase de ani. Dar vreme de zece

luni tristeţea aceea îi umbrea ochii.

Vineri seara, Helen a reuşit să ajungă acasă la şapte şi treizeci de minute, după ce şi-a terminat proiectul. Se schimbă, îmbracă o rochie gri-închis, elegantă, şi-şi pune broşa de aur cu rubine în formă de pasăre. Îşi pune în jurul gâtului pandantivul din sticlă de Murano pe care fiul ei i l-a adus din Italia. Din bucătărie, pândeşte zgomotele de motor venind din stradă. Alexandru a spus că va ajunge în jur de ora opt. La ora opt şi douăzeci, aude o maşină încetinind şi se repede sub bolta de la intrare. Micul Ford galben este deja garat în spatele maşinii lui Jacob. Portiera din dreapta se deschide şi cineva coboară. O femeie. Elena surâde. Instinctul nu o înşelase.

— Hello! Bine aţi venit, strigă ea cu vocea ei cea mai caldă. Aţi călătorit bine?

Tânăra ridică fruntea. Are părul lung şi blond ca al Ximenei. Este foarte cald şi ea este îmbrăcată subţire, cu o minijupă şi un maieu decoltat, fără mâneci, turcoaz. Alexandru iese şi el din maşină, îmbrăcat în jeans şi un tricou de un verde strălucitor, care denotă starea de spirit schimbată. Urcă amândoi scara spre Helen. Silueta înaltă a fiului ei se apleacă spre ea, o sărută, apoi se îndreaptă.

— Mamă, ţi-o prezint pe Marie.

— Nice to meet you, spune fata cu un accent pe care Helen îl identifică imediat.

— Sunteţi franţuzoaică?

— Da.

— Da? E minunat!

Franţa! într-o străfulgerare îi revine în faţa ochilor imaginea bibliotecii doamnei Weinberg, suprapusă peste aceea a frumoaselor chelneriţe în minijupă de la braseria din Saclay. Este evident că pe Alexandru îl atrag străinele. Cu o franţuzoaică este şi mai bine decât cu o argentiniancă sau o canadiană.

Fiindcă nu a avut timp să gătească, ies împreună la restaurant. A făcut rezervare la cel mai bun restaurant din

cartier, cel în care ea şi cu Jacob îşi serbează aniversările. Se îndreaptă spre maşina lui Jacob, dar aflând că restaurantul nu e departe, franţuzoaica spune că ar prefera să meargă pe jos, după atâtea ore de drum cu maşina. Traversează autostrada pe pasarela pentru pietoni şi merg de-a lungul ei cinci sute de metri. Parcarea restaurantului este plină. Intră în sala Art Deco, unde graţie aerului condiţionat este o răcoare plăcută. Fiind vineri seara, mesele acoperite cu feţe de masă albe sunt deja aproape toate ocupate şi chelnerii aleargă în toate părţile.

— Ce idee, aerul condiţionat! exclamă franţuzoaica. Afară e frumos şi înăuntru îngheţi. Vara aici trebuie să ai mereu la tine un pulover.

Din fericire, ea îşi luase unul. Helen este uimită. Nu-i trecuse niciodată prin cap că cineva ar putea fi nemulţumit de aerul condiţionat. Este una dintre facilităţile care-i plac cel mai mult în Statele Unite.

— Marie este pariziancă, le spune Alexandru după ce chelnerul le-a adus antreurile.

— Ce oraş frumos! exclamă Helen. Am fost acolo în 1968.

Franţuzoaica ridică din sprâncene:

— În mai ’68?

Helen zâmbeşte:

— Nu, în octombrie. Parisul era foarte liniştit. Nu se mai vedea nicio urmă a evenimentelor din mai. Am mers pe jos peste tot. Şi-am cumpărat încălţări pentru Alexandru, îţi aminteşti, Alexandru?

— Bineînţeles, mamă. *Mocasinii*.

— Din piele de căprioară gri, căptuşiţi cu blăniţă de iepure. Nu mai avea nimeni în Bucureşti aşa ghetuţe frumoase.

— Aveaţi voie atunci să călătoriţi în Occident? o întrebă franţuzoaica.

— Am fost invitată la un colocviu internaţional la Saclay. Ştiţi Saclay?

Are grijă să pronunţe cuvântul franţuzeşte, cu accentul

pe ultima silabă.

— Doar după nume. Ce fel de colocviu?

— Fizică. Eram specialistă în fizică nucleară.

— Ah, da! Franţuzoaica pare impresionată. Dar ştiam că lucraţi în domeniul calculatoarelor.

Helen şi Jacob schimbă râzând o privire.

— Este o poveste lungă, spune Helen. Ca să rezumăm, ne-am reconvertit când am sosit aici. Aveam nevoie de naţionalitate americană ca să fim angajaţi într-o întreprindere nucleară.

— N-a fost chiar aşa de simplu, interveni Jacob cu un surâs. Lenuş credea că informatica o să fie prea grea. Mi-a luat ceva s-o conving să încerce. Şi acum este cea mai bună programatoare!

— Am crezut că nivelul matematicilor o să fie prea ridicat pentru mine. Dar n-a fost câtuşi de puţin aşa. A fost foarte amuzant. Ca atunci când înveţi o limbă străină.

Cina este chiar plăcută. Alexandru pare destins şi fericit, pentru prima dată după zece luni. Discretă, Helen nu pune întrebări, dar tânăra franţuzoaică vorbeşte spontan despre ea însăşi. Le spune că a fost doi ani lector de franceză la Harvard şi acum se pregăteşte să plece în Franţa, unde o aşteaptă un post la un liceu din regiunea pariziană.

Informaţiile ei îi pun la curent pe Helen şi pe Jacob în legătură cu viitorul relaţiei dintre Marie şi fiul lor: în mod evident, este vorba doar de o aventură de vacanţă. Helen se simte uşurată. Franţuzoaica are ceva ce nu-i place. În drum spre restaurant, tinerii au mers îmbrăţişaţi şi Marie l-a sărutat pe Alexandru pe gură fără să se sinchisească de prezenţa în spatele lor a părinţilor. Iar acum îi mângâie mâna, ca şi cum nu s-ar putea lipsi de contactul fizic cu el. Şi mai e ceva. Helen recunoaşte în ochii fiului său expresia pe care a văzut-o luminându-i pe vremea Lisei şi a Ximenei. E mulţumită că-l vede distrându-se în sfârşit, după zece luni de doliu, dar simte intuitiv că franţuzoaica nu e femeia care-i trebuie lui.

În iulie, Alexandru îi anunţă că pleacă în vacanţă în Europa, ca să se întâlnească cu Marie şi să meargă în Grecia împreună. Pare îndrăgostit. Spre sfârşitul lui august, Helen îl sună într-o seară pe fiul ei la Cambridge şi-i răspunde o voce feminină cu accent străin: e clar că franţuzoaica a venit în vizită şi că s-a instalat chiar la el. Dar vine septembrie, pe urmă octombrie şi el nu mai vorbeşte deloc despre ea. Când vine să-şi vadă părinţii, e singur. După toate aparenţele, s-au despărţit. Helen nu pune întrebări. Fiul ei pare nefericit.

La sfârşitul lui noiembrie, graţie succesului programului în Assembler la care lucra în iunie, este avansată vicepreşedinte al companiei. Are acum acelaşi statut ca Jacob, şi un salariu la fel de mare ca al lui, ceea ce nu e uşor nici chiar în America, unde femeile, ca peste tot în lume, sunt adesea, în condiţii de muncă egală, mai prost plătite decât bărbaţii.

Jacob e foarte mândru de ea, la fel Alexandru. Serbează evenimentul la cel mai bun restaurant italian din Manhattan – deşi ei i-ar fi plăcut un restaurant franţuzesc, La Côte Basque, sau La Grenouille, dar s-a temut să nu-i reînvie fiului ei amintiri dureroase. La birou, se dă un cocktail în cinstea ei: se serveşte şampanie franţuzească şi preşedintele director general al companiei ţine un discurs foarte măgulitor despre ea. Colegii îi oferă o floare de magnolie albă, explicându-i că este floarea care se oferă liceenilor americani care şi-au trecut examenul de bacalaureat. Helen se simte tot atât de mândră şi emoţionată ca acum opt ani când a deschis scrisoarea venită de la Serviciul de imigrare prin care li se anunţa că primiseră naţionalitatea americană şi dreptul de a purta noul nume, Tibb. Păstrează floarea mai multe săptămâni în frigider. Este fericită să se ştie apreciată, recunoscută, iubită. Descoperă privilegiile de care se bucură un vicepreşedinte: când lucrează seara târziu, poate chema o maşină cu şofer care s-o ducă la gară – şi chiar până la New

Jersey, dacă întârzie la birou după ora zece seara. La ultimul etaj al imobilului unde se află birourile companiei, există o *cafétéria* rezervată cadrelor superioare: sub o cupolă de sticlă, este un loc spectaculos, cu mobilier ultramodern, alb, proiectat de designerul Philippe Starck şi o vedere panoramică a Manhattanului, de la East River la Hudson. Când merge aici ca să bea o cafea şi să fumeze o ţigară, este un moment de fericire unică.

Graţie măririi de salariu, pot acum să-şi cumpere o maşină nouă, prima lor maşină nouă, şi să înlocuiască vechiul Buick de ocazie care i-a slujit cu credinţă vreme de zece ani, dar care are deja la bord trei sute de mii de kilometri. Jacob alege modelul – ea n-are carnet şi nu se pricepe niciun pic la maşini – şi ea culoarea, caroseria, un albastru metalizat, iar pentru banchetele de piele, un crem-deschis. Lincolnul lor are o cutie de viteză automată, aer condiţionat, bine-venit pentru căldurile verii, o combină stereo cu o sonorizare excelentă şi spătare minunat de confortabile, care se pliază pe curbura spatelui. „Doamnă vicepreşedintă", o invită Jacob cu o plecăciune, deschizându-i portiera din dreapta, şi de fiecare dată Helen râde fericită.

Alexandru îşi petrece Crăciunul cu ei şi-i anunţă că-şi va relua studiile. Helen se bucură. Asta şi aştepta de la el. Acum îşi face dosarul de candidatură. Nu e nici trist, nici vesel. Cum au trecut câteva luni şi nu pare să mai fie cu gândul la franţuzoaică, maică-sa îl întreabă într-o seară ce mai face. Când îl vede pe fiul ei tresărind de parcă l-ar fi înţepat cu un ac, regretă imediat că i-a pus întrebarea.

— N-a mers, mamă. Locul ei este la Paris.

Începe un nou an. Telefonul sună într-o duminică din februarie, dimineaţa, la ora zece. De pe aleea unde îl ajută pe Jacob să dea la o parte zăpada căzută peste noapte, Helen aude sunetul şi dă fuga în casă intrând pe uşa garajului. Urcă repede scara şi răspunde, cu respiraţia tăiată, de la telefonul din bucătărie.

— Alo?

— Helen? Bună ziua!

Helen se întreabă a cui poate fi vocea de femeie care-i vorbeşte. O asistentă de marketing nu i-ar spune pe nume.

— Vă rog să mă iertaţi că vă deranjez, continuă vocea. Sunt Marie, prietena lui Alex. Vă amintiţi de mine? Ne-am văzut astă-vară.

— Bineînţeles.

Simte imediat o neplăcere şi adulmecă un pericol.

— Alex mi-a spus că aţi fost avansată vicepreşedintă. Felicitări. Este formidabil! exclamă Marie cu un entuziasm forţat care îi face lui Helen pielea de găină.

— Oh, mulţumesc, eşti drăguţă.

Helen este consternată. Frica îi invadează fiecare celulă a trupului. Palma în care ţine receptorul este umedă. De ce o sună franţuzoaica să o felicite la două luni după ce a fost avansată? Ce vrea?

— Ştiţi cumva din întâmplare pe unde e Alex? întreabă franţuzoaica pe acelaşi ton anodin.

— Acasă, la el, la Cambridge, fără îndoială, răspunde Helen, uşurată de simplitatea întrebării. Am vorbit cu el acum zece minute şi fiindcă are gripă nu avea de gând să iasă.

De data asta, liniştea durează mai mult timp. Helen se întreabă cum să închidă fără să pară nepoliticoasă.

— Trebuia să vină la Paris, acum o săptămână. N-a ajuns şi nu mi-a telefonat, continuă Marie, cu o voce mult prea calmă.

Helen rămâne mută. Şi-ar dori să întrerupă pe loc această conversaţie. Nu vrea să ştie ce face fiul ei. Nu vrea s-o audă pe această femeie plângând la telefon.

Şi trece un minut, înainte ca franţuzoaica să adauge:

— Credeţi că fiul dumneavoastră este o persoană de încredere?

Săgeata o nimereşte pe Helen drept în inimă. Râde fără convingere.

— Este fiul meu, răspunde ea.

Capitolul 5.

1950
Doamna Weinberg

— Nunuş, scoală-te. Este şapte fără un sfert!

Tresări şi deschise ochii. Bunică-sa îi zgâlţâia umărul.

— M'neaţa, Bunica, zice ea cu o voce somnoroasă.

Bunica ieşi din cameră târându-şi piciorul beteag. Mereu o dureau spatele şi picioarele când se schimba vremea, mai ales dacă ploua mult, cum se întâmplă la început de primăvară. Elena se ridică în fund. I-ar fi plăcut ca dormitorul ei să aibă o fereastră ca să vadă cum e timpul. Dar, cum spunea Bunica, era deja un noroc să aibă o cameră a ei. Se ridică, luă din dulap o bluză albă şi o fustă de în bleumarin şi trecu în camera bunică-sii, şi aceea fără fereastră, în care o masă de călcat era înghesuită între perete şi pat. Bunica deja încinsese fierul, Elena întinse amidonul pe fustă. Mirosul amidonului sub fierul fierbinte era mirosul dimineţii. Se îmbrăcă şi bunică-sa îi perie părul, despărţi în două masa de bucle ondulate pentru a face două cozi egale, pe care le legă cu panglici bleu. Ea le strânse tare, iar Elena a trebuit să strângă din dinţi ca să nu se vaite.

Era şapte şi douăzeci când a plecat, într-o mână cu sacoşa pentru provizii, cu o bucată de pâine prăjită în cealaltă, tichetele de alimente în buzunarul fustei şi volumul gros în limba franceză sub braţ. Bluza şi fusta ei

erau prea subţiri pentru vremea de-afară. Poate că într-o oră sau două o să se facă mai cald, dacă iese soarele. În ciuda atmosferei mohorâte, se bucura de plimbarea matinală prin străzile străjuite de copacii care începeau să se acopere de frunzuliţe de un verde fraged. Era duminică, dar pe străzi era deja lume: oameni care-şi plimbau câinii, gospodine care se grăbeau să facă târguielile pentru toată săptămâna, până nu se goleau magazinele.

Traversă piaţa Bucur Obor unde se afla piaţa alimentară spre care lumea se revărsa din toate direcţiile. Îi luă zece minute ca să ajungă la măcelărie. Se făcuse deja coadă mare, chiar dacă prăvălia nu se deschisese încă. Se aşeză la coadă, pe trotuar, cu *Mizerabilii* pe genunchi. Nu cunoştea toate cuvintele, dar ştia destule ca să înţeleagă povestea. La început, cartea i se păru plicticoasă, dar povestea o absorbi apoi atât de mult, că Elena ignoră tot ce se petrecea în jurul ei. Nici nu l-a văzut pe măcelar sosind şi dând la o parte oblonul magazinului.

— Uite, coada se mişcă, avansează şi dumneata, îi zise femeia din spatele ei, atingându-i umărul.

— Oh, iertaţi-mă.

Se ridică repede şi înaintă.

— Ce citeşti?

— Mizerabilii.

— În franceză! Nu e greu?

— Nu! îmi place foarte mult, spuse ea cu mândrie.

— Măcar mintea dumitale o să fie bine hrănită.

Femeia care stătea la coadă în faţa Elenei se întoarse şi spuse râzând:

— Ştiţi, nu toţi copiii sunt hrăniţi prost, în zilele noastre, în clasa fiului meu sunt copii care mănâncă unt şi pui. Unt şi pui! Vă daţi seama! Nici nu mai ştiu de când nu le-am văzut culoarea. Fiul meu nu înţelege de ce noi n-avem. Taică-tu nu-i croitor, îi spun. Nu e avocat, nu e doctor, n-are magazinul lui!

— Aşa e, aprobă femeia din spatele Elenei. Numai cei cu

profesiuni liberale o scot la capăt.

— Vreţi să spuneţi evreii. Asta-i sigur, n-avem de ce să-i plângem.

„Evreii.” Elena roşi. Nu auzise niciodată cuvântul acesta înainte de a se instala în noua locuinţă. Acum ştia cine sunt evreii şi ce li se întâmplase în timpul războiului – ce anume, cu precizie, nu ştia, desigur, dar auzise că mulţi dintre ei fuseseră ucişii. Bunica ei vorbea întotdeauna în şoaptă atunci când se referea la aceste evenimente, fiindcă familia Weinberg şi familia Berstein care locuiau în aceeaşi casă cu ei erau evrei. Cele două fiice mai mici şi soţul doamnei Weinberg fuseseră trimişi în 1943 într-un loc de unde nu s-au mai întors niciodată. Doamna Weinberg scăpase ascunzându-se într-un subsol cu fiul ei, Rubin, şi fiica ei măritată, Doina, şi soţul acesteia, Lev Berstein. Casa unde Elena locuia acum cu familia ei aparţinuse familiei Weinberg de generaţii întregi: legea îi obligase să găzduiască o altă familie şi Elena putea înţelege că se simţeau invadaţi. La început, nici măcar nu vorbeau cu părinţii Elenei. Dar ea fusese destul de abilă ca să câştige afecţiunea bătrânei doamne Weinberg.

Bunică-sa a venit la coadă în momentul când tocmai îi dădea vânzătorului comanda. Făcuseră cumpărăturile şi se întoarseră acasă împreună. Sacoşele îi lăsau Elenei urme roşii pe degete şi ea trebuia să le pună jos ca să-şi odihnească braţele.

— Ţi-ai făcut lecţiile, Nunuş?

— Încă nu. Am timp. Nu-mi mai spune Nunuş, e un nume de copil mic.

— Să ţi le faci imediat ce ajungem acasă. Ce ai pentru luni?

— Trebuie să învăţ pe de rost orarul zilnic al unei bune gospodine. Începu să râdă când o văzu pe bunică-sa ridicând mirată din sprâncene. Da, e adevărat, pe cuvânt! O să-ţi arăt caietul de clasă.

— Şi altceva?

— O compunere la franceză pe o temă la alegerea mea şi cele zece porunci la lecţia de religie. Uşor.

În timp ce ridica zăvorul de la poarta grădinii, Elena auzi pe cineva strigând-o pe nume. Se întoarse şi o văzu pe Valentina, fata care locuia într-un subsol chiar vizavi de ei, ieşind cu maică-sa şi făcându-i însufleţită semne. Elena o salută şi ea cu mâna.

— Nunuş, dacă vrei să vii să bem un ceai împreună după-masă, am făcut brânzoaice! îi propuse mama fetei.

— Nu este liberă! răspunse Bunica pe un ton rece.

Elena îi zâmbi ca să atenueze răspunsul arţăgos al bunică-sii. Bunica nu voia ca Elena s-o frecventeze pe mama Valentinei, săracă şi fără soţ.

Vechea maşină decapotabilă nu era în garajul pe care domnul Tiberescu îl construise lângă casă. O aştepta una din acele după-amiezi libere pe care le adora.

După ce-au mâncat de prânz, Bunica s-a retras în camera ei să tragă un pui de somn. Elena se strecură în bucătărie, tăie o bucată din prăjitura cu brânză pe care o făcuse ieri cu bunică-sa, ieşi cu farfuria albă şi se opri în camera ei ca să ia *Mizerabilii* şi şosetele. Se duse până în capătul culoarului şi bătu la uşa din dreapta.

— Intră!

Ţinând cartea şi şosetele la subsuoară fără să dezechilibreze farfuria, reuşi să apese pe clanţa uşii şi să o deschidă. Bătrâna aşezată în fotoliu lângă fereastră îi surâse. Părul ei argintiu era strâns într-un coc pe care i-l făcea fiica ei în fiecare dimineaţă şi purta ca întotdeauna o rochie elegantă, cu o croială la modă înainte de război. Un firişor de salivă i se prelingea din colţul buzelor nemişcate.

— Ah, ai venit, scumpo. Eşti tare drăguţă cu bluza asta şi cu pieptănătura asta. Mi-ai adus prăjitură? Nu trebuia. Ce face bunica ta?

— Bine, doamnă Weinberg. Am cârpit şosetele fiului dumneavoastră.

— Ia să văd! Dar eşti o adevărată maestră la cusut,

Lenuş. Rubin o să fie încântat. Nu se mai găsesc şosete de calitatea asta. Lână scoţiană pură. Le-am cumpărat la Londra în 1936 şi încă mai ţin, mulţumită ţie.

Elena radia de bucurie. Complimentele bătrânei doamne o încântau, chiar şi atunci când doamna Weinberg o numea Sara sau Olga, care nu erau numele fetelor sale dispărute, cum crezuse Elena la început, ci numele servitoarelor ei de dinainte de război. Maică-sa spunea că doamna Weinberg este senilă. Poate. Dar era atât de politicoasă, binevoitoare şi rafinată. Ea-i povestea Elenei, care o asculta fascinată, călătoriile ei de altădată la Paris şi Londra. Fusese prezentată chiar şi reginei Angliei. Camera pe care o împărţea cu fiul ei Rubin dădea o idee despre prosperitatea de altădată. Nu prea spaţioasă, dar luminoasă datorită uşilor de sticlă care dădeau spre grădina care, pe vremea când familia Weinberg avea un grădinar, era plină cu trandafiri, crini şi lalele, şi în care acum Bunica plantase morcovi şi varză. Mobilierul camerei era alcătuit din două paturi acoperite de cuverturi de velur albastru-închis, două fotolii tapisate, o măsuţă veche şi câteva tablouri – o natură moartă flamandă şi un portret executat de un artist englez, înfăţişând-o pe mama doamnei Weinberg, copilă, în rochiţă albă de dantelă, cu un căţeluş alb cu pete negre. Piesa de mobilier care-i plăcea Elenei cel mai mult era biblioteca din lemn alb elegant sculptată, construită pe comandă de-a lungul întregului perete şi cu rafturile pline de cărţi. Aproape toate franţuzeşti: Balzac, Stendhal, Flaubert, Hugo, Voltaire, Rousseau şi sute de alte volume care promiteau mii de ore de lectură. De când intrase în graţiile doamnei Weinberg, făcându-i mici servicii, aceasta descoperise cu încântare că vecina ei învăţa franceza şi îi împrumuta preţioasele ei cărţi. Îi cerea în schimb să-i citească o oră-două pe săptămână, fiindcă ea însăşi nu mai vedea destul de bine literele.

Elena se aşeză pe pat şi deschise cartea la pagina la care se oprise cu o zi în urmă, când îi citise doamnei Weinberg.

Citise sfârşitul capitolului la coada de dimineaţă. Înţelegând mai bine conţinutul, şi lectura ei era expresivă. Doamnei Weinberg îi plăcea ca Elena să citească „cu intonaţie”, ca o actriţă, exprimând toate sentimentele transcrise de autor pe pagină. Ea însăşi declama uneori, pentru Elena, pasaje din Racine şi Corneille, pe care le învăţase altădată la şcoală.

Elena citea cu pasiune, fascinată din nou de lupta care se dădea în sufletul lui Jean Valjean, alias domnul Madeleine, când fostul ocnaş, devenit un primar bogat şi respectat, ezită să se dea singur pe mâna poliţiei, riscând să fie trimis din nou la ocnă sau să fie condamnat la moarte, pentru a salva un om nevinovat. Bătrâna doamnă a închis ochii. Respira acum regulat. Ai fi crezut că doarme, dar Elena ştia că nu-i aşa. Numai dacă s-ar poticni un pic la un cuvânt, şi doamna Weinberg ar corecta-o imediat fără să deschidă măcar ochii. Savura lectura atât de absorbită că nu era chip să sari un singur cuvânt – ca şi cum ar fi ştiut textul pe de rost, simţea atât de intim stilul autorului, că ar fi ştiut imediat dacă Elena şi-ar fi permis vreo abatere în timpul lecturii. În ciuda convingerii pe care o nutreau părinţii Elenei, doamna Weinberg avea mintea intactă.

— Ai putea să citeşti din nou pasajul ăsta, te rog? o întrerupse ea.

Elena se întoarse la începutul paragrafului.

Nu poţi să împiedici gândul să revină asupra unei idei, cum nu poţi opri marea să se întoarcă la ţărm. Pentru marinar, asta se numeşte maree, pentru omul vinovat, asta se numeşte remuşcare. Dumnezeu mişcă sufletul cum se mişcă oceanul.

Bătrâna doamnă suspină.

— Ce metaforă splendidă! înţelegi ce vrea să zică?

— Da, cred că da.

— Câţi ani ai?

— Paisprezece.

— Paisprezece ani... Da, la anii aceştia înţelegi remuşcarea. Îmi place Victor Hugo fiindcă reuşeşte să ne convingă că şi criminalii au o conştiinţă. Ce scriitor de forţă şi ce suflet mare! Poţi să-mi găseşti cealaltă frază, cea unde vorbeşte despre cer şi interiorul sufletului?

Răsfoind înapoi cartea, Elena se gândi la fiicele dispărute ale doamnei Weinberg.

Există o privelişte mai grandioasă decât marea: cerul; există o privelişte mai grandioasă decât cerul: adâncul sufletului omenesc.

Bătrâna doamnă clătină încetişor din cap:

— Probabil că este adevărat, fiindcă Hugo mă emoţionează destul de mult ca să mă facă să cred asta. Scumpa mea, este aproape ora trei! Emisiunea ta nu începe? Nu doresc să te alung, dar nu vreau să pierzi începutul din cauza mea.

— Mă duc. Mulţumesc, doamnă Weinberg.

Elena o sărută pe bătrâna doamnă, ieşi pe culoar şi se strecură în camera părinţilor ei, închizând uşa în urma ei. Dădu drumul aparatului de radio nou-nouţ, marcă sovietică, aşezat pe comodă între cele două vase Rosenthal, oprindu-se pe lungimea de undă în dreptul căreia scria cu litere chirilice „Vladivostok”. Emisiunea ei abia începuse. Spicherul anunţa că bucata care se cânta în această seară era *Pasărea de foc* de Igor Stravinski. Elena îşi scoase papucii de casă şi se întinse pe burtă pe patul părinţilor. Cu o voce pe nas, comentatorul povestea că *Pasărea de foc* fusese comandată de Diaghilev pentru Baletele Ruse, în 1910, şi că forţa muzicii consta mai mult din ritm decât din armonie. Elena îşi notă în minte cei doi termeni. Acum, că nu mai putea face pian – nu avea pian acasă, iar lecţiile particulare costau scump, îşi completa educaţia muzicală ascultând în fiecare duminică această emisiune la radio.

Muzica îi făcu poftă să danseze. Încăperea mare era încărcată cu tot mobilierul pe care familia Tiberescu îl expediase din Basarabia şi pe care multă vreme familia Ionescu îl depozitase la ei aşteptându-i. Elena se ridică şi se apucă să împingă masa, scaunele, canapeaua şi fotoliile pentru a elibera mijlocul camerei. Apoi făcu o piruetă, cu capul înălţat, se ridică pe vârful degetelor goale, fără să înceteze să surâdă, fiindcă o stea a dansului nu trădează efortul când dansează. Bunica deschise brusc uşa.

— Nunuş, vin! Taică-tu tocmai bagă maşina în garaj.

Elena opri radioul şi trase repede fotoliile la locurile lor. Canapeaua era mai greu de mutat. Auzea vocea părinţilor. Bunica îi întreba cum fusese dejunul şi le arăta ce cumpărături făcuse dimineaţa pentru a trage de timp. Elena tocmai pusese la loc masa când ei au intrat. Iulia o privi bănuitoare pe fiică-sa care avea obrajii roşii de efort.

— Du-te şi curăţă cartofii. O să fac nişte cartofi la cuptor.

— Lasă că-i fac eu, zise Bunica. Nunuş nu şi-a terminat lecţiile.

— A avut toată ziua la dispoziţie să şi le facă, mamă, replică doamna Tiberescu rece. O răsfeţi prea mult. Aş vrea să fie de ajutor în gospodărie.

Elena o şterse la bucătărie. Când termină de curăţat kilogramul de cartofi, se întoarse în camera ei şi luă volumul lui Victor Hugo. Graţie doamnei Weinberg, găsise o temă pentru compunere. Va scrie despre remuşcările şi lupta care se dădea în sufletul lui Jean Valjean. Se hotărî să se ducă să lucreze în grădină, cât încă mai era lumină. Trecând prin faţa camerei părinţilor, care închiseseră uşa, l-a auzit pe tatăl ei pronunţându-i, cu voce ridicată, numele. Elena se opri şi se dădu înapoi ca să nu i se vadă capul prin pătratul de geam al uşii. Inima îi bătea cu putere. *„Să nu-i spionezi niciodată pe mama şi pe tatăl tău*, *atunci când vor vorbi despre tine în spatele unei uşi închise.”*

— Dar liceele astea tehnice nu sunt în special pentru băieţi? întreba Bunica.

— Bunico, vrei ca nepoata matale să fie doar o menajeră? răspunse tatăl Elenei pe un ton agasat. Sau secretară? Dacă termină un liceu normal, îţi garantez că nu va găsi nimic de lucru.

— Păi de ce să nu găsească? Are note mari la toate materiile!

— Aşa e, interveni maică-sa. Munceşte din greu. Este prima la toate.

— Sunt de acord cu tine, reluă tatăl. Dar e fată, vine din Basarabia, altfel spus, din Rusia. Dacă un patron are de ales între o femeie şi un bărbat, va alege un bărbat, iar dacă are de ales între o româncă pură şi Elena, va alege o româncă pură. Asta e situaţia. Astăzi o femeie are nevoie să fie independentă. Cu situaţia economică dezastruoasă din România, trebuie să ne gândim la viitorul ei. Vreau să fie capabilă să-şi câştige existenţa. Am înscris-o la cel mai bun liceu tehnic din Bucureşti, o să înveţe acolo chimie.

— Chimie!!! strigă Bunica. Biata Lenuş! Ea, care este pasionată de română, de franceză şi de istorie!

— Iulia, poţi s-o rogi pe mama ta să înceteze? Ştiu ce am de făcut, Alexandra. Mai târziu, Lenuş o să poată lucra într-un laborator şi nu într-o uzină. Ai, te rog, încredere în mine şi bucură-te pentru nepoata dumitale!

Capitolul 6.

1989
Timpul răsturnărilor

Deşteptătorul sună. Este şase şi cinci minute. Helen întinde mâna şi apasă butonul soneriei. Cu ochii închişi ascultă păsărelele ciripind în crengile copacului aflat exact dincolo de fereastră. Îi place sfârşitul verii când nopţile sunt destul de răcoroase şi fără aerul condiţionat şi soarele luminează camera imediat ce se trezeşte, deşi e devreme. Deschide ochii şi examinează camera ei preferată, mobilată doar cu o saltea groasă pusă direct pe parchet, cu două cuburi de lemn alb, o masă joasă pe care stă televizorul şi o mică etajeră pentru bijuterii. Estetică minimalistă, cum i-a spus Alexandru. Este foarte mulţumită că poate să pună o etichetă savantă peste gustul ei instinctiv.

Trupul de lângă ea nu dă semne de viaţă.

— Jacob!

— Mmm…

El oftează şi se ridică într-un cot, pe urmă se aşază încet pe marginea patului şi scoate din nou un oftat. Helen se scoală şi ia din dulap un taior şi o bluză. Se întoarce. Jacob e aşezat pe pat, cu picioarele pe parchet, cu umerii lăsaţi.

Pare dintr-odată bătrân. Îi trece rapid prin minte imaginea tatălui lui Jacob, în casa lui din Haifa, cu acelaşi aer obosit.

— Ce ai?

— Simt ceva bizar.
— Unde?
— Aici. Îi arată umărul stâng. Mă apasă. Am dormit rău. Helen se încruntă. Se întâmplă rar ca Jacob să se plângă de vreo durere.
— Ai cărat vreo greutate ieri?
— Nu.
— Poate ai dormit într-o poziţie incomodă?
— Posibil. O să treacă, precis.
Helen se duce să facă un duş. În timp ce apa foarte fierbinte şiroieşte pe trupul ei, energia pe care o simte de obicei dimineaţa lasă locul unei nelinişti surde. Se pregăteşte să se şteargă şi să-şi pună lenjeria de corp şi se întoarce în cameră, unde Jacob se încheie la cămaşă.
— Cum te simţi?
— La fel.
— Te doare foarte tare?
— Nu, nu foarte tare. E o jenă, ceva ce apasă înăuntru. Bizar. Nu am mai simţit niciodată asta.
— Sună-l pe doctorul Goldberg.
— Este şase şi jumătate, Lenuş. Precis nu e nimic.
— Cabinetul lui se deschide la opt. Să mergem înainte de a lua trenul.
— O să întârziem două ore.
— Aş prefera. O să-ţi dea ceva şi n-o să te mai simţi rău.
Jacob dă din cap fără să mai protesteze. Helen se simte şi mai neliniştită.
Ca în fiecare dimineaţă, Jacob scoate maşina din garaj, ţinând volanul cu stânga, cu braţul drept pe speteaza scaunului şi cu capul întors spre spate. Helen îl pândeşte cu coada ochilor. Expresia feţei lui e încordată. Un scheunat de durere îngrozitoare le sfâşie brusc timpanele. Helen tresare. Jacob apasă puternic pe frână.
— Ce este? întreabă ea cu o voce tremurată.
— Nu ştiu. Să văd.
Trage frâna de mână şi iese din Lincoln. Se întoarce

peste un minut.

— Un iepure. Am trecut cu roata peste el.

— Un iepure? Aici?

— Trebuie să fi scăpat dintr-o cuşcă. Băieţelul de alături, Thomas, nu are un iepure?

— Ba da! Oh, Doamne, ce groaznic! Ce facem?

— Nu prea avem ce face. O să-i cumpărăm altul.

Iepurele le oferă un subiect de discuţie până ajung la cabinetul medical în apropierea centrului comercial. Este ora şapte şi jumătate, iar cabinetul e încă închis. Aşteaptă în maşină ascultând ştirile. Helen îşi aprinde o ţigară. Văd maşina generalistului care soseşte. Bătrânul doctor, care-i cunoaşte de când s-au mutat în New Jersey, acum nouă ani, îi invită înăuntru imediat. Îi cere lui Jacob să-i descrie cu precizie senzaţia şi să-i arate cu degetul locul unde o simte. Helen se întoarce în sala de aşteptare, în timp ce doctorul îl examinează pe soţul ei. Doctorul o cheamă după zece minute.

— Helen, vreau ca Jacob să meargă la spital pentru nişte analize, acum.

— La spital? De ce?

— Linişteşte-te, Lenuş. Trebuie doar să verificăm că totul e în ordine.

Doctorul nu e neliniştit.

— Da, aşa, ca să fim siguri. Vă chem un taxi.

— Nu e nevoie, zice Helen. Suntem cu maşina.

— Lăsaţi-vă maşina aici şi luaţi un taxi.

Helen devine palidă. Nu îndrăzneşte să întrebe de ce.

Din fericire, nu aşteaptă mult la urgenţă la spital. Poate că datorită biletului de trimitere scris de doctorul Goldberg. O asistentă îl cheamă pe Jacob după doar zece minute. Helen se ridică să intre cu el, dar femeia îi spune să aştepte. Se aşază şi ia un ziar de pe măsuţa din faţa ei, un *Newsweek*, pe care-l deschide la întâmplare. *„Trouble în the Nursery*”, titrează articolul sub fotografia unui sugar în braţele tatălui său. Helen citeşte povestea unui copil care a

supravieţuit naşterii premature, la şase luni, dar a orbit apoi, din cauza luminii prea puternice din spital. În mod obişnuit, o asemenea poveste ar îngrozi-o. Dar mintea ei este incapabilă să se concentreze pe soarta bebeluşului. Nu încetează să rămână fixată asupra lui Jacob şi asupra uşii dincolo de care a dispărut şi pe care au intrat de atunci o mulţime de oameni. Sala de aşteptare e plină şi în jurul ei este mult zgomot, dar ea nu e conştientă de asta. Se uită la ceasul de mână. Ora zece şi douăzeci. Tresare amintindu-şi că avea o şedinţă la ora zece şi ea nici nu a sunat la birou. Caută în poşetă monezi. Nu există un telefon public în sala de aşteptare. Precis este unul în holul de la intrarea în spital. Dar nu îndrăzneşte să se îndepărteze, nici ca să telefoneze la birou, nici ca să fumeze ţigara de care are o poftă nebună. O cuprinde o asemenea nelinişte, încât simte că ameţeşte.

Intră o asistentă.

— Doamna Tibb?

Se scoală brusc. Revista îi cade din mâini. Ea se apleacă, o ridică şi o pune pe măsuţă.

— Veniţi cu mine, vă rog.

Ea o urmează fără o vorbă pe femeia în halat alb, de-a lungul culoarului. Unde este Jacob? Ce s-a întâmplat? Inima îi bate foarte repede. Asistenta o conduce într-o încăpere unde un tânăr medic indian în bluză albă stă aşezat în spatele unui birou. Ridică ochii şi îi zâmbeşte. Cu prea multă amabilitate.

— Doamnă Tibb? Vă rog să luaţi loc.

Aşteaptă ca ea să se aşeze pe un fotoliu îmbrăcat în piele.

— Îmi pare rău că trebuie să vă anunţ, soţul dumneavoastră a avut o criză cardiacă.

Ea îl fixează fără să poată scoate o vorbă.

— Este în viaţă, fiţi liniştită. Aţi venit la spital la timp. Dar arterele lui sunt complet înfundate. O să-l operăm mâine-dimineaţă, pe cord deschis. Nu-l puteţi vedea pentru

moment. Este la reanimare. Nu are niciun rost să rămâneţi aici. Duceţi-vă acasă. Doamnă Tibb? Doriţi un pahar cu apă?

Helen îl priveşte cu ochii goi. Îşi simte buzele uscate. Criză cardiacă, artere înfundate, reanimare, operaţie. Cuvintele astea n-au niciun sens. Acum două ore, Jacob intra cu ea în acest spital. Iepurele strivit îi apare acum ca o prevestire funestă.

Asistenta îi aduce un pahar cu apă, o ia de braţ, îi arată drumul spre ieşire, îi sugerează să cheme un taxi, din holul de primire a pacienţilor.

Taxiul o lasă în faţa casei. Îi întinde şoferului douăzeci de dolari şi-i spune să păstreze restul, urcă apoi treptele până la peron, ca să nu refacă traseul de la plecare. Imediat ce închide uşa după ea, formează numărul de telefon al ziarului la Boston. Alexandru nu are telefon direct. Răspunde secretara. Helen îl cere pe fiul ei.

— Alex Tibb nu e azi aici.

Helen îl sună acasă. Este oare bolnav? După al patrulea apel al soneriei, se declanşează robotul. Helen ştie că Alexandru răspunde rareori înainte de a auzi vocea maică-sii. Vorbeşte cu robotul. „Alexandru! Alexandru! Ridică receptorul! Este urgent!” Nu se întâmplă nimic. Fumează în grădină? Nu aude telefonul? Zece minute mai târziu, Helen sună din nou. Fără niciun rezultat. Este oare bolnav, doarme profund? Soneria ar trebui să-l trezească până la urmă. Formează numărul lui de zece ori la rând, doar aşa, ca telefonul să sune cât mai mult. Lasă şi alte mesaje. Dacă ar fi acasă, ar răspunde cu siguranţă. Unde poate să fie într-un asemenea moment? Se învârte fără rost prin bucătărie. Fumează. Bea pepsi. Plânge. Se şi roagă. Nu s-a mai rugat de când avea şapte ani. Nu ştie la cine să mai sune. Între două apeluri la Alexandru, l-a sunat pe Bill ca să-i spună că n-o să vină azi la birou. I-a povestit ce se întâmplă. Bill i-a spus cât de rău îi pare, a fost drăguţ şi a încercat s-o liniştească. Dar el lucrează. Nu-l poate deranja

dacă nu are nimic nou să-i spună. Trebuie să aştepte. În scrumieră, se adună chiştoacele.

La ora şase şi douăzeci, sună telefonul. Se repede spre el, se loveşte la picior într-un scaun, se răneşte la unghia de la degetul mic fără să simtă nicio durere – abia mai târziu avea să vadă sângele uscat.

Din fericire este Alexandru, şi nu spitalul, care nu i-ar putea da decât o veste rea. Ar vrea să-i vorbească pe un ton calm, dar nu reuşeşte. Cedează nervos, izbucneşte în hohote. Pronunţă numele fiului ei ca un copil care-şi cheamă mama. Îl imploră să vină cât mai repede. Îi face atât de bine să audă vocea lui de bărbat, calmă, aşezată.

— Pornesc imediat, mamă. Sunt acolo în cinci ore.

Următoarele cinci ore trec în aşteptare, dar e o aşteptare mai uşoară, orientată spre un obiectiv cunoscut, sosirea lui Alexandru. Acum neliniştea ei este dublată de o alta, care îi distrage atenţia: se teme ca Alexandru, în dorinţa lui de a ajunge alături de ea cât mai repede, să nu conducă imprudent.

Trebuie să fi condus cu foarte mare viteză, fiindcă e abia miezul nopţii şi aude în strada liniştită zgomotul motorului. Se repede afară. De pe peron vede Fordul galben. Alexandru opreşte în faţa garajului de unde maşina lui Jacob lipseşte – lui Helen îi trece prin cap să-i ceară băiatului să se ducă după maşina lăsată în faţa cabinetului medical, unde ocupă unul dintre cele patru locuri rezervate pacienţilor. Fiul ei coboară din maşină şi Helen îi vede clar în lumina felinarului părul negru şi chipul care se întoarce spre ea surâzând. Portiera din dreapta se deschide. Coboară cineva. Este o fată cu minijupă şi cu plete blonde lungi. Helen ridică din sprâncene. Nu-şi aminteşte ca fiul ei să-i fi spus că vine însoţit. Nu ştia că are în acest moment o prietenă. Fata merge în spatele lui Alexandru. Deodată Helen o identifică. Este franţuzoaica care o sunase în februarie, adică acum şapte luni, ca s-o întrebe dacă Alexandru este o persoană de încredere.

*

Marie şi-a amintit imediat casa de cărămidă construită pe o colină acoperită cu iarbă, pe care crezuse că n-o s-o mai vadă niciodată. Urcă scările de beton în spatele lui Alexandru. Helen îi aşteaptă pe peron, ca şi acum un an, dar nu mai are surâsul cald de atunci, şi nici buzele rujate. Părul lung, ondulat, grizonant, nestrâns la spate o îmbătrâneşte. Are ochii umflaţi, ca şi cum ar fi plâns, tenul palid şi tras. Marie o îmbrăţişează cu stângăcie, încercând să-i transmită compasiunea ei.

— Bună ziua, Helen, îmi pare tare rău.

— Mulţumesc. Mulţumesc.

Este exclus ca Helen să fi uitat convorbirea lor din februarie, când Marie o sunase de la Paris ca s-o întrebe dacă fiul ei este, după părerea ei, o persoană de încredere. Dar în disperarea de acum, Helen nu pare să remarce absurditatea prezenţei ei aici. Plânge şi vorbeşte în româneşte cu fiul ei. Alexandru dă din cap şi-i pune întrebări. Marie îi urmează în casă. Traversează împreună salonul mobilat cu canapele de piele maro. În bucătărie se aşază la masa rotundă din sticlă fumurie, acoperită de şervete mici din pânză albastră. Alex deschide frigiderul şi scoate friptură de pui şi coca-cola. Au plecat din Boston în cea mai mare grabă fără să ia masa de seară. Îi explică în engleză ce s-a întâmplat. Pe urmă o însoţeşte în camera mică unde mama lui deschisese canapeaua şi pregătise patul pentru el.

— Vorbesc un pic cu mama şi pe urmă vin şi eu. Noapte bună.

Aude vocea lui Alex, calmă, încercând s-o liniştească, diferită în româneşte, cu „r”-urile rulate şi numeroasele sale „u”-uri. Maică-sa plânge. Marie îşi imaginează că Alex îi repetă că tatăl lui o să scape, că a avut inteligenţa să înţeleagă din timp gravitatea bolii lui, că în curând toate

astea nu vor fi decât un vis urât. Marie se ridică să se uite la fotografiile de pe etajerele din lemn de cireş, în faţa cărţilor legate în piele, cu titlurile gravate cu litere aurii pe cotoare. Lângă o fotografie a lui Alex adolescent în costum în carouri cu o cravată verde aprins, cu ochelari mari pătraţi şi cu cărare într-o parte – o poză atât de caracteristică pentru anii şaptezeci încât Marie zâmbeşte – este poza alb-negru de la nuntă a părinţilor lui. În costum negru, cu pielea bronzată şi cu părul negru, Jacob pare foarte tânăr. Este de o frumuseţe izbitoare. Helen trebuie să fi fost îndrăgostită nebuneşte de el, cum este ea îndrăgostită de Alex acum. Marie abia o recunoaşte pe femeia de lângă Jacob. Are pometţii înalţi, gura bine conturată şi ochi mari, migdalaţi, identici cu ochii lui Alex. Are părul strâns într-un coc şi poartă o rochie fără mâneci, strânsă pe umeri ca un peplum grecesc. Este drăguţă şi tânără.

Mâine, Marie se întoarce la Paris. Când a aterizat la New York în urmă cu o lună, nu credea că o să-l mai revadă pe Alex. Se terminase din februarie, de când el, în loc să vină la Paris, dispăruse, şi de când, reuşind să răzbată prin filtrul robotului telefonic, în martie, el îi azvârlise în faţă aceste cuvinte: „Îmi pare rău, Marie. Un contratimp nefericit. Când eu te iubeam, tu nu mă iubeai. Acum că tu mă iubeşti, eu nu te mai iubesc.” Dar în august, ea a trecut prin Boston ca să-şi vadă o prietenă. Sau cel puţin şi-a servit singură acest pretext. Când a coborât din tren, a format, dintr-un impuls necontrolat, numărul lui Alex, pe care-l ştia încă pe de rost, de la primul telefon care i-a ieşit în cale. El a răspuns. Când i-a auzi glasul, a copleşit-o tandreţea, toată supărarea ei s-a risipit, s-au revăzut într-o cafenea şi au luat-o de la început. Fără culpabilizări, fără drame, fără ură şi fără mânie. Calm, ca şi cum anul de despărţire le-ar fi permis în sfârşit să se accepte unul pe celălalt. Erau deja de trei săptămâni împreună.

De dimineaţă timpul fusese aşa de frumos, că se

hotărâseră să petreacă ziua pe plajă. Când s-au întors la el la apusul soarelui, cu trupurile pline de nisip, de sare şi de dorinţă, beculeţul robotului era aprins. Alex a apăsat butonul. Vocea panicată a mamei lui a răsunat în încăpere: „Alexandru! Alexandru! Răspunde-mi, te rog! Este urgent!” „Alexandru, sună-mă, te rog! Imediat! Este urgent! Sunt acasă!” Helen lăsase trei mesaje, pe un ton din ce în ce mai agitat. Alex a sunat-o. Au avut o scurtă convorbire în româneşte. Marie a auzit-o prin receptor, plângând. El a închis.

— Tata a avut o criză cardiacă, Marie. Este la spital. Trebuie să plec imediat. Mama mă aşteaptă.

După-amiaza lor pe plajă părea dintr-odată cumplit de frivolă. Cât cântărea povestea lor faţă de viaţa tatălui său? Marie nu şi-a putut reprima un gând egoist. Îşi dorea cu disperare această ultimă noapte cu Alex. Degeaba era sigură că Alex o iubea, tot se temea că o să dispară din nou, ca atunci, în februarie. Şi în cinci minute, el urma să plece. Să plece, înainte de a fi avut timp să-şi facă promisiuni şi să schiţeze planuri de viitor.

— Pot să vin cu tine, Alex? îl întrebase timid.

Era imposibil, ştia asta. Intrase prea de curând în viaţa lui ca să o implice într-o dramă de familie. Mama lui îl aştepta singur. Alex a ezitat.

— Da.

N-ar fi putut să-i dea o dovadă de iubire mai mare.

Alex îşi petrece aproape toată noaptea în bucătărie, cu mama lui. În zori, se strecoară în pat şi o strânge cu putere în braţe. Trupul lui tremură de o emoţie care nu îi este adresată. Plânge.

„Mă tem că tatăl meu o să moară, Marie.”

*

Noiembrie 1989. Tot trecutul pe care Helen l-a lăsat în urmă se cutremură şi ameninţă să se pună în mişcare, ca

un enorm bloc de gheaţă care se rupe din continentul arctic şi porneşte, în momentul dezgheţului. Una după alta, ţările Europei de Est se destalinizează şi revin pe cale paşnică la democraţie. O singură ţară rezistă: România. Euforia mulţimii de chipuri fericite şi pline de speranţă pe care Helen le vede la televizor nu trece graniţa. Ceauşescu îşi ţine ţara ca în cleşte. Totul e-n ordine în România. Este un stat poliţienesc.

Până într-o dimineaţă, la micul dejun, când Jacob scoate un strigăt. Citeşte *New York Times*, pe care un curier îl aduce în fiecare dimineaţă la uşă, unde Helen coboară în papuci, să-l preia. În dimineaţa asta, treptele erau acoperite de gheaţă. A fost cât pe ce să alunece. După o toamnă blândă, a venit în sfârşit iarna. Pentru 20 decembrie e normal.

— Fii atentă aici, Lenuş. S-a întâmplat ceva la Timişoara. Un pastor maghiar, disident, şi-a pierdut slujba, enoriaşii s-au adunat ca să-i ia apărarea, alţi oameni li s-au alăturat, în numele libertăţii credinţei şi totul s-a transformat într-o revoltă! Securitatea şi armata n-au reuşit să o înăbuşe şi Ceauşescu a trimis muncitori cu bâte să restabilească ordinea. Incredibil. S-ar zice că ceva începe să se mişte la noi.

— Oh, aşteaptă până mâine. O să vezi că Ceauşescu o să se descurce. Ţi-ai luat medicamentele?

A doua zi seara, ea tocmai prepară cina, când Jacob o strigă din dormitor:

— Lenuş!

Glasul lui este atât de agitat, că Lenuş s-a repezit în cameră cu inima bătând să-i spargă pieptul, cu lingura de lemn în mână, gata să cheme ambulanţa. Dar el stă în pat, liniştit, nu pare să fie suferind. Arată cu degetul spre televizor. Helen se întoarce şi încremeneşte, uluită, văzând în gros-plan pe ecran chipul lui Ceauşescu şi cel al nevestesii, cea din cauza căreia a ajuns să urască pentru vecie numele Elena. „Codoi." îi revine deodată în minte porecla

pe care i-a găsit-o decanul Neniţescu chimistei impostoare care fura lucrările cercetătorilor şi nu ştia nici măcar cum se citeşte CO_2. Ce-au mai îmbătrânit! în locul celor două chipuri ale tiranilor, apare o hartă a României: Bucureşti şi Timişoara sunt marcate aici cu puncte roşii. Pe urmă, harta României este înlocuită de harta Europei, astfel încât telespectatorul american să poată localiza pe ea ţărişoara aflată la extremitatea orientală a continentului european, pe malul Mării Negre. Ceauşescu, îmbrăcat în paltonul lui negru, reapare pe ecran, purtând pe cap o căciulă gri, în picioare, la un balcon. Helen recunoaşte clădirea Comitetului Central, din centrul Bucureştiului. Ceauşescu ţine un discurs. Elena aude pentru prima dată de când se află pe noul continent vorbindu-se româneşte la televizor. Ceauşescu vorbeşte despre măreţia României, despre avantajele austerităţii care i-au permis să ramburseze întreaga datorie externă: românii ar trebui să fie mândri de asta şi să-i mulţumească. El promite să mărească salariile românilor cu o sută de lei. Cinci dolari, calculează Helen. Vocea crainicei de la CNN, Christine Amampur, o acoperă pe cea a dictatorului, pentru a spune că e vorba de un miting de o sută de mii de oameni, organizat de Ceauşescu, pentru a dovedi României şi lumii întregi că poporul român este alături de el. Dar manifestaţia degenerează. În mijlocul discursului său, petarde şi focuri de armă s-au auzit dintr-o margine a pieţei. Oamenii, ca treziţi dintr-un somn greu, încep să intoneze lozinci antiguvernamentale.

În balcon, în spatele lui Ceauşescu, aleargă un tip. O perdea dată la o parte. Ceauşescu ridică braţul, tace o jumătate de minut. Pe urmă strigă în microfon: *Alo! Alo!* ca şi cum ar fi vorbit la telefon. Helen distinge în planul secund vorbele nevestei lui, care nu sunt traduse: *Vorbeşte-le! Vorbeşte-le!* strigă Elena Ceauşescu, ca şi cum poporul român ar fi fost o clasă de copii de grădiniţă. *„Staţi liniştiţi la locurile voastre!”* urlă dictatorul ca un învăţător incapabil să controleze un grup de elevi indisciplinaţi. Revoluţia a

început la Bucureşti.

La New York este vacanţa de Crăciun. De şase ori pe zi, la ora de ştiri, Helen şi Jacob se precipită în faţa televizorului, cel din camera lor sau cel din camera de la subsol. Unul dintre ei stă de pază şi-l anunţă pe celălalt imediat ce se vorbeşte despre România. De şase ori pe zi, revăd aceleaşi imagini şi aud comentarii, care se schimbă de la o zi la alta. Revoluţia se extinde ca un incendiu. Ascultă lozincile anticomuniste, anti-Ceauşescu. În bucătărie, unde Helen petrece ore şi ore cu pregătirea mesei de Crăciun pentru invitaţii ei, cuvintele îi răsună în minte: *„Jos dictatorul!”, „Moarte criminalului*!”, *„Noi suntem poporul!”* Pentru prima dată după cincisprezece ani, se simte româncă.

De cum deschid ochii dimineaţa, văd ecranul televizorului, pe care l-au lăsat deschis toată noaptea. În 22 decembrie, centrul Bucureştiului este invadat de sute de mii de oameni. Armata intră în oraş. Poliţiştii ucid cu lovituri de baston şi cu focuri de armă. Forţele de securitate trec de partea protestatarilor. Ministrul Apărării se sinucide. Este asasinat?

Acum toate canalele americane, nu numai CNN şi NBC, relatează evenimentul. Sângeroasa revoluţie română şi fuga dictatorului cu elicopterul, împreună cu nevastă-sa şi doi colaboratori, au devenit evenimentele zilei. Pilotul elicopterului aterizează, refuzând să meargă mai departe. Ceauşescu şi soţia lui fug cu o maşină pe care o opresc din drum, ca nişte infractori ordinari într-un serial de televiziune. Se refugiază într-o clădire în apropierea unei fabrici de oţel. Un inginer cheamă miliţia care vine să-i ia cu frumosul şi-i conduc într-o unitate militară. Acolo, Ceauşescu şi soţia lui află că sunt în stare de arest.

Chipul de bătrân pierdut şi nebun cu pielea vineţie, bolnăvicioasă, umple ecranul televizorului. Şi nevastă-sa, falsa savantă, cât poate să fie de urâtă! O învăţătoare bătrână şi rea.

În 24 decembrie, Helen şi Jacob au musafiri: familia Popescu, prietenii români graţie cărora au descoperit programele de calculator, şi pe sora doamnei Popescu, Amanda Schor. A venit şi Alexandru cu prietena lui franţuzoaică, Marie. Helen a pus farfuriile mici peste cele mari. Cele mai frumoase farfurii din casă, din porţelan, şi paharele cu picior din cristal de Boemia împodobesc masa acoperită cu o faţă de masă albă, bogat brodată. Le-a pregătit creveţi, *piftie* de pui, *vol-au-vent,* pateuri cu ciuperci şi scoici Saint-Jacques, salată de vinete şi ardei copţi; ca fel principal, tocană de porc, *mămăligă* cu brânză şi *sarmalele,* laborioase şi greu de digerat, pe care Jacob şi Alexandru le adoră. Vrea să-i arate prietenei lui Alex toate felurile româneşti. În timpul cinei, nu se vorbeşte decât despre evenimentele din România. Niciodată conversaţia nu a fost aşa de animată. Marie confirmă că, în urmă cu patru zile, când a plecat ea din Franţa, România era deja subiectul cel mai fierbinte al actualităţii. Soţii Popescu, Amanda Schor, Alexandru şi Jacob fac pronosticuri. Generalul Stănculescu l-a desemnat pe Ion Iliescu şef al guvernului. Va avea loc o epurare sau nu? Revoluţia va rămâne în mâinile poporului sau nu? Vechii comunişti vor fi înlăturaţi? Ce-o să se întâmple cu Ceauşeştii? Helen ascultă şi tace. În ce-o priveşte, este pesimistă. Se teme că până mâine revoluţia va fi reprimată, iar Ceauşeştii vor reveni la putere. Nicolae Ceauşescu: întruchiparea răului.

Dar a doua zi la prânz, când, după ce aranjase bucătăria, spălase şi ştersese paharele de cristal, curăţase urmele festinului, se întoarce în cameră unde televizorul este tot deschis, îşi pune mâna la gură şi pe urmă îl strigă pe Jacob care tocmai duce gunoiul. Cât timp ei dormiseră, Ceauşeştii fuseseră judecaţi de un tribunal militar şi condamnaţi la moarte. Tocmai au fost executaţi la Târgovişte. Televiziunea arată imaginile. Un pluton de execuţie trage în ei. Se aude zgomotul sec al împuşcăturilor. Ceauşescu se prăbuşeşte. Tiranii sunt morţi. Aşezaţi pe marginea patului,

Jacob şi Helen se ţin de mână şi se uită la televizor tăcuţi.

— Cheamă-l pe Alexandru! strigă Jacob.

Ea se precipită imediat spre camera mică din faţa dormitorului lor.

— Alexandru! Alexandru!

Nu se gândeşte la nimic decât la vestea asta extraordinară pe care i-o aduce. Pune mâna pe mânerul clanţei şi apasă.

— Nu acum, mamă, spune vocea calmă, dar imperativă a fiului ei de dincolo de uşă.

Se opreşte brusc. Uitase complet de existenţa lui Marie.

— Alexandru, l-au omorât pe Ceauşescu! strigă ea în româneşte. I-au judecat în dimineaţa asta şi i-au ucis cu un glonte în cap! Nicolae şi Elena Ceauşescu sunt morţi!

Aude un murmur. Cu siguranţă Alexandru îi traduce lui Marie.

— Vin imediat, zice el.

*

Paşii se îndepărtează. Marie scoate un suspin de uşurare. Înainte cu un minut, crezuse că uşa o să se deschidă şi că mama lui Alex o să dea peste ei, goi pe podea, Alex deasupra ei, în ea. Uşa nu poate fi închisă cu cheia şi n-are zăvor.

Tiranii din cauza cărora Alex şi părinţii lui au fugit, tiranii care au condus ţara vreme de peste douăzeci de ani, sunt aşadar morţi. Asasinaţi. Este vestea cea mai extraordinară pe care a auzit-o vreodată. Ea, care a crescut într-o ţară liberă şi căreia politica i-a fost întotdeauna indiferentă, se simte pentru prima dată interesată personal de Istorie. Prin Alex este şi ea româncă.

Se aşteaptă ca el să iasă din ea, să se îmbrace şi să se ducă la părinţii lui în bucătărie. Dar el o priveşte în ochi cu acea iubire intensă care aprinde în ea dorinţa şi-şi reia mişcarea lentă. Actul este şi mai intens decât era acum

două minute, ca şi cum ar zice *fuck you* Ceauşeştilor care tocmai au fost omorâţi cu un glonte în ţeastă, ca şi cum ar proclama primatul dorinţei individuale asupra mişcării colective a istoriei, ca şi cum între ea şi mama lui care-l aşteaptă, ar alege-o pe ea. El se mişcă înainte şi înapoi până când juisează simultan, în tăcere. Pe urmă chicotesc înfundat, ca nişte copii. Dar este un moment solemn: amândoi sunt conştienţi de acest lucru.

Capitolul 7.

1953
Genunchiul Elenei

Era fiul superiorului ierarhic al tatălui său. Avea aceeaşi vârstă cu ea: şaptesprezece ani. S-a înclinat politicos, *„Cu plăcere*”, şi pe urmă n-a mai deschis gura. Era înalt şi slab ca un adolescent care a crescut treizeci de centimetri în trei luni. Pantalonii negri îi erau cam scurţi. Haina pe care probabil că o moştenise de la tatăl lui îi era largă la umeri. Mărul lui Adam se vedea, ascuţit şi proeminent, chiar deasupra gulerului de la cămaşă. Avea urechile clăpăuge şi pielea plină de coşuri. Crema de castraveţi a Iuliei i-ar fi fost foarte utilă. Purta ochelari, dar părea orb la orice prezenţă feminină în jurul lui. Elenei i se părea foarte matur. Transformarea trupului ei dintr-unul de copil într-unul de femeie începuse în urmă cu doi ani.

Îşi pusese o rochiţă de vară, din în bleu, drăguţă, fără mâneci, cu decolteu barcă, dreaptă până pe şolduri, şi-şi legase părul des şi ondulat într-o coadă de cal, prinsă cu panglică albastră. I-ar fi plăcut să aibă părul ca al Iuliei, drept, negru şi mătăsos. Aşezată la celălalt capăt al mesei, mama ei era cea mai elegantă dintre femeile aflate în încăpere, cu coc şi cu rochia neagră cu picăţele albe mulată pe corpul subţire.

— Elena, de ce nu-i arăţi lui Teodor albumul de timbre? întrebă doamna Tiberescu, amintindu-i fiicei îndatoririle ei

de gazdă.

Elena se întoarce spre vecinul ei:

— Vrei să-mi vezi albu...?

Nici nu şi-a terminat propoziţia şi băiatul scutură din cap cu un surâs ironic, ca şi cum ar fi găsit ideea cu totul bizară. Elena avea timbre străine, rare, dăruite de-a lungul anilor de colegi ai părinţilor ei şi le-ar fi oferit subiecte de conversaţie. Băiatul ăsta era un mitocan, aşa că Elena nu-i mai dădu nicio atenţie.

Era cald în încăperea supraîncărcată de mobile, în care patul părinţilor era acoperit cu o cuvertură decorativă din mătase bordo şi numeroase pernuţe menite să-i dea înfăţişarea unei canapele. Ferestrele şi uşa erau deschise, dar aerul nu circula. Ar fi fost mai plăcut să ia masa în grădină, dar ar fi trebuit să mănânce sub ferestrele doamnei Weinberg, care era bolnavă. În afară de Teodor şi de părinţii lui, mai erau invitaţi Vera şi soţul ei, domnul Ionescu, prieten vechi, şi o pereche emigrată din Basarabia ca şi soţii Tiberescu, domnul şi doamna Botez. Aceştia aveau o casă de vacanţă în apropiere de Sinaia, unde aveau s-o invite cu siguranţă pe Elena ca să-i dea lecţii de chimiei fetiţei lor de doisprezece ani.

Mama şi bunica ei au adus farfurioarele albe cu noua creaţie culinară a Elenei. Tomate, pe care le scobise, le sculptase un fel de tortiţă, le umpluse cu ridichi, morcovi şi castraveţi tăiaţi mărunt, şi le aranjate artistic, ca pe nişte flori. Rezultatul era un buchet alb, roz, portocaliu şi verde într-un coşuleţ roşu, înconjurat de arabescuri desenate din maioneză. Adăugase din loc în loc câteva petale de flori, adevărate pete de culoare, care puteau fi şi mâncate. Toţi invitaţii s-au minunat, până şi ursuzul domn Ionescu, cu excepţia lui Teodor, care se mulţumea să înfigă furculiţa în petale şi să le examineze atent. Elena stătea cu ochii în pământ, în timp ce maică-sa îi lăuda calităţile de gospodină.

— Dar Elena este şi o inteligenţă sclipitoare, dacă nu mă

înşel, interveni doamna Botez. Am auzit că are rezultate strălucite la liceul tehnic.

— Atât de strălucite, că a fost admisă la Politehnică pe bază de dosar, fără examen, la anul.

— Oh, da? exclamară invitaţii în cor.

Elenei nu-i prea plăcea să audă cum i se aduc elogii, în public. Prezenţa tăcută a lui Teodor alături de ea o stânjenea şi mai tare. Făcea cocoloaşe din pâine şi părea să se plictisească.

— Şi ce studiezi, Elena? reluă doamna Botez.

— Chimia, tehnologia, mecanica, desenul tehnic, electricitatea…

— Care este materia ta preferată? întrebă domnul Botez.

— Mecanica şi construcţiile. Învăţăm cum se fabrică cimentul şi cărămizile. Prelucrăm aurul, plumbul şi zincul. Este foarte amuzant.

Surâsul ironic care flutura pe buzele lui Teodor nu-i scăpă Elenei.

— Este foarte bună la chimie, spuse tatăl ei. Are cele mai bune note din clasă. La fel la matematică.

— Şi la matematică! Ce minte! Elena, ce inteligentă poţi să fii!

— Oh! Nu e o chestiune de inteligenţă. Am o metodă.

— Care? întrebară într-un glas mama lui Teodor şi doamna Botez.

— Memorez. Citesc şi recitesc până când învăţ pe dinafară toate formulele. Nici măcar nu încerc să înţeleg. În orice caz, n-am timp.

Candoarea ei îi făcu să râdă pe toţi mesenii, cu excepţia lui Teodor. Probabil că o socotea idioată.

— Crezi că oricine ar putea obţine cu metoda asta rezultatele pe care le-ai obţinut tu?

— Cu siguranţă.

— Aveţi noroc, spuse domnul Mihăilescu, adresându-se domnului Tiberescu. Teodor al nostru este un visător. Citeşte toată ziua. În franceză, bineînţeles.

Elena îşi privi curioasă vecinul de masă, care continua să fărâmiţeze pâinea fără să reacţioneze la spusele tatălui său. I-ar fi plăcut să-i vorbească despre cărţile pe care i le citea altădată doamnei Weinberg. Dar abia de-şi mai aduce aminte franceza. Singura limbă care se preda la liceul tehnic era rusa, pe care o detesta.

Strânse farfuriile murdare şi o ajută pe mama ei să servească tocana de vită cu varză, un pic grea şi nepotrivită cu anotimpul, dar savuroasă. Femeile comentau preţurile alimentelor, în vreme ce domnii îl ascultau plini de respect pe domnul Ionescu, un apropiat al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej şi membru sus-pus al Partidului Muncitoresc Român, afirmând că moartea în martie a lui Stalin a salvat-o pe cosmopolita Ana Pauker de la un proces în care şi-ar fi pierdut cu siguranţă viaţa. Până şi Teodor ridicase capul şi părea interesat. Elena nu îndrăznea să întrebe ce înseamnă „cosmopolit”. Ieşi să umple carafa cu apă proaspătă şi să aducă o nouă sticlă de Cabernet Sauvignon. Când sosi desertul, în sufragerie izbucniră strigăte de protest, dar savarina cu rom a Elenei era atât de fragedă şi aromată, că porţiile se topiră rapid. Teodor şi-a onorat prăjitura, acceptând să fie servit încă de două ori. Cum vinul dezlegase deja limbile, adulţii discutau foarte animat. Teodor scoase din buzunar o carte şi o deschise.

— Ce citeşti? întrebă Elena.

El îi arătă coperta pe care ea citi un titlu necunoscut: *Les Chants de Maldoror.*

— Este bună?

El avu un zâmbet superior: „Revoluţionară.”

Elena nu ştiu ce să mai spună. O întrebare pe care Vera o punea de la celălalt capăt al mesei o scoase din încurcătură.

— Lenuş, ne cânţi ceva, te rog?

Vera se întoarse spre ceilalţi invitaţi: „Cântă la acordeon.”

— La acordeon! E fantastic! Vrem s-o ascultăm!

— Mă duc să aduc animalul! zise tatăl ei.

Nici că se putea altfel. De fiecare dată când părinţii ei dădeau o masă, la sfârşit i se cerea să cânte. Taică-su îi oferise anul trecut un acordeon, drept recompensă pentru că luase premiul întâi la sfârşitul anului şcolar. Nu o lăsase să aleagă ea instrumentul. Acordeonul era la modă. Insistase că darul îl costase mult şi o înscrisese la conservator, unde o însoţea în fiecare miercuri, fiindcă acordeonul era prea mare şi prea greu ca să şi-l poată duce singură.

Se întoarse cu enormul instrument. Doamnele exclamară văzând-o pe Elena, mică de statură şi fragilă, în picioare, cu piciorul îndoit sprijinit de un taburet, ca să poată susţine instrumentul. Cântă toate bucăţile pe care le învăţase într-un an, de Mozart, Schumann, Chopin şi Donizetti, şi pe urmă o gavotă în ritm antrenant. Doamnele se legănau pe scaune.

— Îţi vine să dansezi când asculţi! exclamă doamna Botez.

Elena întâlni privirile lui Teodor, fixate asupra ei cu aceeaşi expresie de sarcasm, ca atunci când ea vorbea despre pasiunea ei pentru mecanică. Îi citi pe chip părerea despre ea: nu ai niciun pic de talent muzical. Nu-i păsa, fiindcă nu-şi făcea nicio iluzie. Repeta zilnic, era disciplinată şi avea o memorie bună. Dar ştia că n-are ureche muzicală. La ultimul concert la conservator, un ţigan tânăr a cântat imediat după ea. Nu ştia notele ca ea. Dar cânta cu pasiune, dăruindu-se muzicii. Îi plăcuse la nebunie cum cântase el şi i se păruse drept că fusese răsplătit cu aplauze.

Dar prietenii părinţilor ei erau entuziasmaţi. Când s-a oprit, întrucât îşi epuizase repertoriul, aceştia au cerut un bis. Au aplaudat îndelung. Teodor şi-a pocnit palmele de câteva ori, de politeţe. După ce a pus instrumentul în cutie, ea s-a întors lângă el, hotărâtă să nu se lase intimidată de aerul lui de superioritate. Nici nu s-a aşezat bine, că el s-a

aplecat spre ea:

— Ai genunchi frumoşi.

Roşi până în vârful urechilor. Poziţia în care cântase o obligase să-şi dezgolească genunchii. Comentariul lui Teodor era aşa de trivial şi lipsit de respect, că nu ştiu ce să spună. Se ridică şi aduse de la bucătărie tava cu ceştile de cafea. Spera să nu-l mai vadă niciodată.

Capitolul 8.

1990
Anul căsătoriilor

Mai întâi, nepotul lor Amit. În 15 ianuarie, Jacob, Helen şi Alexandru urcă la bordul zborului EL AL 008 în direcţia Tel Aviv, după ce şi-au arătat la vamă paşapoartele bleumarin pe care se află gravat un vultur auriu – paşapoartele cele mai râvnite din lume. Cum Jacob şi Helen n-au mai avut un concediu adevărat de la criza cardiacă a lui Jacob din septembrie şi au nevoie de odihnă, amândoi, iar Helen de solitudine după evenimentele intense din decembrie, ea a organizat imediat după nunta lui Amit o excursie de câteva zile pe malul Mării Moarte, departe de familie. La întoarcere, au prevăzut o oprire de o noapte la Paris, pentru a-i cunoaşte pe părinţii lui Marie, fiindcă ea şi Alexandru sunt acum logodiţi.

Când au plecat de la New York era iarnă. Ajunşi în Israel, sunt în ţara soarelui şi a luminii. Este bucuroasă să-i revadă pe fraţii lui Jacob, pe nevestele acestora, copiii care acum au devenit adulţi şi pe Zeruya, tânără, necăsătorită, fermecătoare, vie, la cei nouăsprezece ani ai ei. O maree de neamuri care îi asaltează cu întrebări despre America, despre viaţa lor, despre părinţii lui Helen de la Bucureşti, despre proaspăta logodnică. „Franţuzoaică!”, exclamă ei, ca şi cum norocosul văr, românul devenit american, l-ar fi apucat pe Dumnezeu de picior. Helen a avut ideea să

aducă fotografiile cu Marie din noaptea de Crăciun. Toţi verii căzură de acord că era foarte frumoasă, iar în ochii lui Alexandru strălucea mândria. Ambianţa nunţii este plină de căldură. Tânăra soţie este blândă şi drăguţă, Amit suficient de plin de respect ca să-i aşeze pe Jacob şi Helen la masa de onoare şi să o invite la dans pe mătuşa lui, dar după două zile ea se simte ameţită. Este mulţumită că insistase să stea la hotel şi nu la rudele care voiau neapărat să-i găzduiască. „Lui Lenuş acum îi place luxul”, spuneau ei cu o ironie amabilă. Rezervaseră deci o cameră într-un hotel frumos pe colina Carmen, nu departe de apartamentul în care locuiseră cândva, şi cu vedere la mare. Dar în cea de-a doua dimineaţă de când erau acolo, au fost treziţi din somnul – profund din cauza decalajului orar, de bătăi în uşă. Doru, matinal ca întotdeauna, este gata să ia micul dejun cu ei. Îl vede aşa de rar pe fratele lui, mai ales în Israel, că vrea să profite de prezenţa lui. Pe toată durata sejurului la Haifa s-a ţinut după ei, a vorbit continuu cu Jacob, a venit după ei în cameră şi nu i-a părăsit nici când Helen se ducea la baie.

— Am reuşit să obţin câteva zile de concediu în plus, i-a anunţat el în cea de-a treia seară. Merg cu voi la Marea Moartă. Vă duc cu maşina. O să fie mai comod decât cu autocarul.

Toată seara, Helen stă cu buzele strânse. Într-un scurt moment când rămân între patru ochi, Jacob murmură:

— Ce pot să fac, Lenuş? Este fratele meu!

Ea ridică din umeri fără să spună nimic.

Pe malul Mării Moarte, pe muntele unde urcă să vadă ruinele Massadei, în restaurantul hotelului, vreme de trei zile glasul lui Doru răsună în permanenţă, înnebunind-o pe Helen şi stricându-i toată bucuria de a admira frumuseţea peisajului, fără ca el să pară câtuşi de puţin conştient de muţenia cumnată-sii şi de enervarea ei. În fine, Doru i-a dus la aeroport. Avionul are o întârziere de două ore şi ajung la Paris după-amiaza. Regăsesc iarna, frigul, mohoreala,

umezeala. Abia au timp să se instaleze la hotelul din piaţa Sorbonei, să-şi pună nişte haine elegante, potrivite cu anotimpul şi să ia metroul spre locuinţa părinţilor lui Marie. Alexandru, care s-a întâlnit direct cu logodnica lui, le-a scris pe hârtie toate indicaţiile. Coboară la cap de linie, o iau pe un bulevard, traversează un altul şi ajung la reşedinţa modernă, găsind intrarea ascunsă la capătul unei alei. Sună la interfon şi urcă la etajul al optulea. Uşa este deschisă. Un bărbat înalt cu ochii albaştri, cu barbişon şi cu păr castaniu, îi întâmpină surâzând. Seamănă cu Marie.

— Hi! I am Jean-Pierre! Please come in. How do you do?

Helen este impresionată de accentul lui britanic, distins. El îi întinde mâna lui Jacob şi se apleacă să o sărute pe Helen care, surprinsă, se dă un pas înapoi. Jean-Pierre poartă nişte raiaţi de velur bleumarin, cu dungile groase, o cămaşă frumoasă, albă, bine croită, cu dunguliţe subţiri bleu, şi un fular de mătase de un albastru luminos care-i pune în valoare albastrul ochilor. Eleganţa lui face să pară şters costumul gri-închis al lui Jacob. O femeie drăguţă, cu tenul mai şi cu păr scurt, vine în fugă.

— Helen, Jacob! I am so much pleased to meet you finally! Did you had good trip? And to find our place, it was not too difficult? This suburb is so far of everything, right? The entrance is hidden, one can be lost! Lots of friends are lost. You are not too much tired?

Pune atât de multe întrebări deodată, că nici n-au timp să răspundă. În ciuda accentului franţuzesc şi a erorilor de gramatică, nu se sfieşte să se exprime în engleză, în timp ce Helen nu s-ar aventura să pronunţe un singur cuvânt în franceză. Se instalează în salon, iar tatăl lui Marie desface şampania. Mama lui Marie le spune că a studiat la Harvard, ca Alexandru, graţie unei burse Fulbright, că este evreică, la fel ca Jacob, şi că i se pare că-i cunoaşte de când lumea. Este drăguţă şi caldă, dar şi intimidantă. Şi teribil de slabă. Şi totodată elegantă. O adevărată pariziancă. Poartă o fustă lungă evazată din mătase albă, cu un imprimeu cu flori gri,

verzi şi albastre, cu un aer japonez. Bluza asortată este înnodată în talie, descheiată la gât unde străluceşte un lanţ de aur gros. Pe deget, un diamant mare înconjurat de safire. În afară de broşa de aur cu rubine moştenită de la bunica ei, Helen nu are nicio bijuterie de valoare. Preferă bijuteriile fantezi, ca să n-aibă de ce se teme că o să le piardă sau or să-i fie furate. Mama lui Marie le propune lui Helen şi Jacob să-şi spună pe nume. Helen simte că nu o să fie în stare. Se aude soneria de la intrare şi intră alte trei persoane: cei doi fraţi ai lui Marie cu prietena celui mai mic, o fată înaltă cu părul lung şi negru. Toţi tinerii aceştia vorbesc franţuzeşte între ei, râd, fac glume. Alexandru pare să se simtă în largul lui printre ei.

În timpul cinei, mama lui Marie îi asaltează cu întrebări pe Jacob şi Helen. Vrea să ştie totul: cum au reuşit să plece din România lui Ceauşescu, cum au trăit în Israel, cum au putut emigra în Statele Unite şi cum şi-au luat acolo viaţa de la capăt. De data asta, Jacob este cel care vorbeşte. Îi face evident plăcere să spună povestea lor. Mama lui Marie ascultă cu atenţie şi nu încetează să pună alte şi alte întrebări. Amintirile care o năpădesc încep s-o neliniştească pe Helen, până la urmă. Revede Roma, cămăruţa sordidă, cratiţele soioase, mersul pe jos epuizant, străzile poluate, aşteptarea, surâsul politicos al funcţionarului, spunându-le: „Nicio veste. Reveniţi mâine.” Şi baia.

— A fost îngrozitor, spune ea cu glas scăzut, ca pentru ea.

— Îngrozitor, da! strigă mama lui Marie. Vă înţeleg. Trebuie să fi suferit cumplit.

La ora unsprezece şi jumătate, Jean-Pierre i-a dus cu maşina la hotel. El îi ia şi pe Alex şi Marie, pe care-i va duce pe urmă la Marie, în al optsprezecelea arondisment. În faţa hotelului, Helen îi aminteşte lui Alexandru că mâine-dimineaţă trebuie să plece foarte devreme la aeroport.

— De ce nu dormi la hotel în noaptea asta? spune ea. Am rezervat o cameră cu trei paturi.

Ochii lui Marie sunt aţintiţi asupra lui, iar Helen ghiceşte răspunsul fiului ei.

— Nu, mamă, vin să vă iau cu taxiul la ora şase şi treizeci.

— Să nu întârzii.

— Nu-ţi face griji.

A doua zi dimineaţa, la ora şase şi douăzeci, Helen şi Jacob aşteaptă pe trotuar, în bulevardul Saint-Michel, lângă valize. Este încă întuneric şi foarte frig. Helen tremură în pardesiul prea subţire. Jacob îi dă fularul lui. Ea îşi aprinde o ţigară şi tresare când un cerşetor, singura prezenţă de pe tot bulevardul în afară de ei la acea oră, se apropie să-i ceară o ţigară. Helen îi întinde pachetul şi-i face semn să-l ia tot. Cerşetorul se îndepărtează. Este ora şase treizeci. Ea pândeşte maşinile care trec pe bulevard, scoate încă un pachet, aprinde încă o ţigară. Este şase patruzeci, apoi şase cincizeci. Nicio maşină nu se opreşte în dreptul lor. La ora şapte, trebuie să accepte realitatea: fiul lor nu s-a trezit.

— Jacob, du-te repede înapoi la hotel şi sună-l pe Alexandru.

— Ai numărul lui Marie?

Se privesc.

— Eram sigură! strigă Helen. De-asta am rezervat o cameră de trei persoane.

— Trebuia să insişti să rămână cu noi. Ce facem acum?

Îngenuncheat pe trotuar, Jacob deschide valiza şi caută pantalonul în buzunarul căruia se află bucăţica de hârtie pe care a notat numărul de telefon al părinţilor lui Marie. Este ora şapte şi douăzeci şi cinci. Un taxi se opreşte scurt în dreptul lor, portiera se deschide şi Alexandru apare ciufulit, nedormit, vinovat.

— Îmi pare rău. N-a sunat ceasul. Nu ştiu ce s-a întâmplat.

Într-o secundă, a pus valiza în portbagaj şi taxiul a pornit. Aleargă spre Roissy. Ajung la opt şi un sfert: suficient de devreme pentru avionul lor care pleacă la ora nouă

cincizeci, dar deznodământul fericit nu şterge ora de aşteptare pe trotuarul parizian.

Când ajunge înapoi în Statele Unite, Helen este epuizată. Atâtea călătorii într-o săptămână, atâta decalaje orare, atâţia membri ai familiei, atâtea vorbe şi atâtea emoţii. Are nevoie de linişte şi de calm. Asta n-a mai fost o vacanţă. Lui Jacob părinţii lui Marie i s-au părut fermecători. Helen este de acord: sunt fermecători. Tatăl e mai tăcut ca mama, dar atât de curtenitor, un adevărat gentleman. Totuşi, de îndată ce gândurile i se întorc spre ei, spre Paris, spre fiul ei şi spre Marie, spre nunta care va avea loc la începutul lui iulie în Bretania şi despre care tatăl le-a strecurat deja câteva cuvinte, fiindcă nu se vor revedea înainte de eveniment, ceva în ea se crispează. O premoniţie sumbră o copleşeşte uneori. Îşi aminteşte că a mai avut senzaţia asta în 31 decembrie, când Alexandru le-a anunţat logodna. *Mazel tov!* exclamase ea imediat, aşa de tulburată că şi-a răsturnat paharul. O frică teribilă a cuprins-o atunci. Singura persoană căreia i-a vorbit despre asta a fost colegul ei Bill. Acesta i-a spus că orice mamă care are un singur fiu se simte ameninţată când acesta se căsătoreşte. Angoasa lui Helen era prin urmare absolut firească. Dar nu era doar frica de a-şi pierde fiul. Helen era sigură de asta. N-a simţit frica asta atunci când s-a gândit că o să se însoare cu Ximena. Dimpotrivă. Spera chiar că mariajul o să aibă loc. Există o deosebire importantă, obiectivă, între Ximena şi Marie. Ximena este argentiniancă şi viitorul ei profesional era în America. Nu avea nicio intenţie să se întoarcă în ţara ei de origine. Marie e franţuzoaică. Toată familia ei e în Franţa.

Lumea ei este acolo. Are o voinţă puternică pe care este evident că şi-o impune în faţa lui Alexandru.

Helen şi-a pierdut somnul. Când stă întinsă în pat, noaptea, chiar când se uită la televizor, viitorul fiului ei îi apare din ce în ce mai limpede. Ce poţi să faci în Franţa, când nu eşti francez? Franţa este o ţară închisă şi elitistă.

Dacă nu te-ai născut francez, dacă nu vorbeşti curent franceză fără nicio urmă de accent străin, dacă n-ai urmat şcoala în Franţa, în ţara asta nu ţi se deschid porţile nici dacă eşti cel mai deştept tip de pe pământ. Alexandru nu ştie încă toate astea. Are douăzeci şi şapte de ani şi este orbit de dragoste. Când îşi va da seama că a luat greşit startul, va fi prea târziu. Tot ce-au făcut părinţii lui pentru el vreme de douăzeci de ani va fi irosit. De ce-au plecat ei din România şi-au emigrat în SUA, de ce au muncit toată viaţa, dacă nu pentru a-i asigura lui viitorul cel mai bun?

Helen se hotărăşte să vorbească cu Jacob. El nu ia în râs temerile ei. Ascultă atent, aprobă din cap. Admite că ele sunt fondate. Privirea lui e îngrijorată. Căsătoria este prevăzută pentru începutul lui iulie. Au ei dreptul să intervină? Ar trebui, dimpotrivă, să nu facă nimic? Dar pot să nu zică nimic şi să-şi lase fiul să se angajeze pe un drum fără ieşire?

*

Când telefonul sună şi Alex răspunde în română, Marie ştie că sunt părinţii lui, ca să-i spună la mulţi ani. Împlineşte azi douăzeci şi opt de ani. În Franţa este vacanţa obişnuită din februarie şi ea îşi petrece două săptămâni la el, la Cambridge. Aşezată pe canapeaua veche din salon şi ocupată să corecteze nişte lucrări de control, ea nu prea dă atenţie conversaţiei până când nu realizează că durează foarte mult şi că Alex se mulţumeşte să spună din când în când „hm” şi „*da*”. Când spune mai mult de două cuvinte, se simte că e enervat. Îl aude făcând cei o sută de paşi din dormitor în salon. Ce se întâmplă? Vreun necaz cu sănătatea tatălui său? Asta n-ar explica deloc tonul agasat.

Până la urmă închide telefonul. Fără s-o privească, se duce direct în baie. Marie aude apa curgând. Alex iese cu faţa şi părul ude. O priveşte în ochi, cu buzele strânse, cu o expresie extrem de supărată.

— Ce se întâmplă, Alex?
— Era tata.
— Mi-am dat seama. Totul e-n regulă cu el?
— Este nebun. Părinţii mei sunt nebuni amândoi.
— De ce? Ce s-a întâmplat?
— Vor să nu mă însor cu tine.
— Cee? De ce? Fiindcă vrei să-ţi reiei studiile? La douăzeci şi opt de ani, nu eşti prea tânăr să te însori!
— Nu e asta. Vor să nu mă însor cu tine!
— Cu mine? De ce nu cu mine?
Alex ridică din umeri.
— Credeam că părinţii tăi mă plac! Este complet aiurea!
— Asta ţi-am spus şi eu!
Tac amândoi. Gândurile se perindă prin capul lui Marie.
— Dar de ce acum, Alex? Erau atât de mulţumiţi când i-am anunţat logodna! Îţi aminteşti ce emoţionată era maică-ta? Şi în ianuarie au venit la Paris ca să-i cunoască pe ai mei! De ce ar fi făcut asta, dacă nu erau de acord cu căsătoria noastră? Totul a decurs cum trebuie la Paris, nu?
— Ei sunt de părere că o să-mi ratez viaţa.
— De ce?
— Pentru că tu eşti franţuzoaică.
— De-asta? Păi românii sunt francofili!
— Ei sunt convinşi că o să ne mutăm în Franţa şi că eu n-o să-mi găsesc de lucru din cauza accentului meu.
— De unde-au scos chestia asta? Eu o să vin să trăiesc în Statele Unite. Este o neînţelegere, Alex. Părinţii tăi pesemne că n-au înţeles că eu o să vin să mă stabilesc şi să lucrez aici. Trebuie să mergem la New Jersey şi să le explicăm cu răbdare că ne iubim şi că nu avem nicio intenţie să ne mutăm în Franţa.
Alex se apropie de ea şi o înlănţuie cu braţele.
— Mulţumesc, Marie. Iartă-mă că te bag în această psihodramă românească.
Marie nu e prea neliniştită. Remarcase deja că extrema discreţie dintre Alex şi părinţii ei putea duce la o proastă

comunicare. Este sigură că în câteva cuvinte vor reuşi să le risipească frica.

Pleacă de la Boston vineri după-amiaza, cu două zile înainte de întoarcerea ei în Franţa. În drum spre New Jersey îşi repetă argumentele. Alex o sfătuieşte să nu se enerveze şi să-i lase să spună ce au de spus. La ora zece şi jumătate ies de pe autostradă, intră pe străduţa liniştită şi apoi pe alee. De data asta, Helen nu a ieşit să-i întâmpine când a auzit motorul maşinii. Trebuie să sune la uşă. Se salută fără să se îmbrăţişeze. Părinţii lui Alex poartă încălţăminte de interior, dar au rămas în hainele de oraş. Helen în rochie lungă şi un jerseu mov mai lejer decât ţinuta de birou, Jacob cămaşă albă bine călcată şi pantaloni maro. Căldura din apartament contrastează cu frigul ascuţit al acestei nopţi de februarie. Se aşază toţi patru în jurul mesei din sticlă fumurie. Helen le pune ceva de mâncare, fiindcă n-au mâncat de seară. Apoi strânge farfuriile. Pe masă nu mai rămân decât naperoanele bleu, paharele bleu transparente, sticla de pepsi-cola şi scrumiera mare de ceramică bleu, deja pe jumătate plină cu mucuri de ţigară. Discuţia poate să înceapă.

Alex ia cuvântul primul. Le explică planurile lor. Marie le surâde cu căldură. Chipurile lui Jacob şi al lui Helen rămân ţepene ca nişte măşti. Evită să o privească pe Marie. Când tatăl lui Alex răspunde, ai putea să juri că n-a auzit un cuvânt din ce a spus Alex înainte.

— Noi credem că faci o greşeală, Alex. Este datoria noastră de părinţi să te avertizăm. Noi avem o experienţă de viaţă pe care tu nu o ai. Nu putem să asistăm pasivi la felul cum îţi ratezi viaţa.

— Dar nu-mi ratez viaţa… eu…

— Nu mă întrerupe, te rog! Dacă nu putem să te oprim să te căsătoreşti, putem măcar să vorbim fără să ne pui pumnu-n gură.

Alex se reazemă de speteaza scaunului şi cu buzele ţuguiate aprinde o ţigară lungă, din pachetul maică-sii.

— Marie este franţuzoaică, continuă Jacob fără să-i arunce lui Marie nicio privire, ca şi cum nici n-ar fi fost acolo. Dar din cauza ei i se adresează fiului său în engleză, rar şi cu un puternic accent străin. Mai devreme sau mai târziu se va întoarce în Franţa. Nu există francez care să opteze să emigreze în SUA. Este normal. Franţa e o ţară minunată. De ce ar părăsi-o cineva? Dar este totodată o ţară în care pentru a reuşi din punct de vedere social şi profesional trebuie să vorbeşti fără niciun fel de accent. Eu şi mama ta vorbim engleza cu accent românesc fiindcă am învăţat-o târziu. În America asta nu e o problemă. Aici toată lumea vine din altă parte. Iar tu, Alexandru, tu nici măcar nu ai accent când vorbeşti în engleză, fiindcă tu ai venit aici foarte tânăr. Ai devenit un adevărat american. Noi nu avem alt scop în viaţă: vrem să facem din tine un om liber într-o ţară liberă. Am sacrificat totul pentru viitorul tău. Şi acum vrei să iroseşti totul, părăsind ţara asta care a fost atât de generoasă cu noi? O distrugi pe maică-ta.

Jacob face o pauză ca să-şi dreagă glasul şi să bea un pic de apă. Alex ţine între degetele lungi ale mâinii stângi o ţigară din care trage atât de adânc fumul, încât ţigara se micşorează văzând cu ochii şi cu mâna dreaptă deschide şi închide mecanic pachetul de ţigări al maică-sii. Marie îi simte încordarea spatelui. Fierbe pe dinăuntru, dar reuşeşte să-şi păstreze calmul. Helen are privirea aţintită asupra soţului ei şi gura crispată. Stinge cu nervozitate mucul în scrumieră şi caută pachetul pe care fiul ei i-l întinde.

— Nu am nimic personal cu dumneata, Marie, continuă Jacob, adresându-i-se fetei pentru prima oară. Eşti o femeie tânără şi fermecătoare. Dar eşti franţuzoaică. Într-o bună zi, o să te întorci în Franţa. Vei dori ca copiii dumitale să fie francezi şi să crească lângă familia dumitale. Eşti prea tânără ca să înţelegi ce vreau să spun. Alexandru, este dureros că nu-ţi priveşti viitorul cu luciditatea cu care îl privim noi.

— Dar o să vin eu să trăiesc în Statele Unite, Jacob! Nu

voi avea nicio problemă să găsesc o slujbă aici, cu diploma mea, în timp ce în Franţa este foarte greu. Pentru un francez este un vis să predea aici.

— E bine că ai deschis discuţia, continuă Jacob, întorcându-se spre fiul lui. Tocmai voiam să abordez eu subiectul. Ce fel de căsătorie este asta, cu o nevastă care are doctoratul, în vreme ce tu nu-l ai? Credeţi că este echilibrat? în cel fel poate fi bărbatul fericit, dacă soţia îl domină sub două aspecte, având mai multă şcoală ca el şi fiind franţuzoaică?

— *Îl domină?* Dar ce tot spuneţi acolo? E absurd!

Alex îi face semn, din ochi, să tacă. În tot cazul, tatăl lui nu dă nicio atenţie întreruperii. Vocea lui o acoperă pe a lui Marie, adresându-se fiului.

— În semn de respect, te rugăm un lucru: să amâni această căsătorie cu un an.

Jacob tace. Şi-a terminat discursul şi bea din nou câteva guri de apă. Helen îl priveşte fumând. Alex îşi muşcă buzele şi-şi aprinde o nouă ţigară. În tradiţia Europei de Est, Jacob vorbeşte în timp ce soţia lui nu deschide gura, dar Marie îi simte pe amândoi solidari în împotrivirea lor faţă de decizia ei şi a lui Alex. Se întreabă chiar dacă argumentele lui Jacob nu vin de la nevastă-sa. Deşi prezenţa lui Helen este pasivă şi tăcută, ostilitatea ei se reflectă în tensiunea de pe chipul ei şi ridul pe care temerile i l-au săpat între ochi.

— Nu vrem să ne amânăm căsătoria, răspunde Alex, articulând rar ca şi cum s-ar adresa unor copii mici. Ne iubim. Nimic nu ne poate face să ne îndoim de asta. Nu e asta condiţia ca să fii fericit? Marie emigrează în Statele Unite şi nu are nicio intenţie să rămână în Franţa, cum v-a şi spus.

— Părinţii mei ar trebui să se opună căsătoriei, adăugă ea râzând, pentru a destinde un pic atmosfera. Ei pierd o fiică, nu dumneavoastră!

Remarca ei nu-i face să zâmbească.

— Cum e posibil ca tocmai voi, din toată lumea, să vreţi

să ne împiedicaţi să ne căsătorim? întreabă Alex. Nu vă amintiţi propria voastră poveste? Se întoarce spre maică-sa: Mamă, nu-ţi aminteşti cât ai fost de revoltată şi de tristă, când părinţii ţi-au cerut să nu te măriţi cu tata? Cum puteţi să ne faceţi acum acelaşi lucru?

Helen face ochii mari şi cuta dintre sprâncene se adânceşte şi mai tare.

— Cum îndrăzneşti să fii atât de lipsit de respect faţă de maică-ta? ripostează Jacob cu voce furibundă. Taci sau ieşi afară! Nu e deloc acelaşi lucru! Şi în tot cazul e datoria noastră de părinţi să-ţi spunem ce gândim! Cei care ne-au avertizat atunci aveau dreptate. Ne-au spus ce ne-au spus spre binele nostru.

— *Spre binele vostru?* exclamă Marie, incapabilă să se mai stăpânească. Ce vreţi să spuneţi? Regretaţi că v-aţi căsătorit?

Toţi se uită la ea, inclusiv Helen, care e lividă. Privirea severă a lui Alex o fixează cu intensitate. Citeşte în ea ordinul imperativ de a tăcea. Jacob îşi pune pumnul pe masă. Are muşchii atât de încordaţi, că pare gata să lovească în platou şi să spargă paharul. Îi spune ceva soţiei lui în româneşte.

— Ştiu că nu e acelaşi lucru, intervine Alex cu un calm remarcabil. Înţeleg că vreţi să faceţi ceea ce e mai bine pentru mine şi că nu vă e uşor să-mi spuneţi toate astea. Ştiu că mă avertizaţi, fiindcă vă faceţi griji pentru mine, fiindcă mă iubiţi. Vă sunt recunoscător pentru asta. Dar eu şi Marie suntem siguri de dragostea dintre noi.

— Fă ce vrei, răspunde Jacob pe un ton ostil. Însoară-te cu ea, distruge-ţi viaţa. Nu mai avem fiu.

Este ora patru dimineaţa. Au stat patru ore în bucătărie fumând, bând pepsi şi repetând aceleaşi argumente! Calmul lui Alex o fac pe Marie să-l admire tot mai mult pe măsură ce trec orele. Deocamdată Jacob n-a recunoscut decât un lucru: el şi fiul lui nu şi-au vorbit niciodată destul. Dar, la sfârşitul discuţiei, părinţii lui Alex se opun cu aceeaşi

fermitate căsătoriei lor ca şi la începutul serii: prin urmare, un eşec.

Alex şi Marie se întind pentru câteva ore în pat înainte de a pomi spre Boston. Despărţirea este rece.

Marie se teme ca dezaprobarea părinţilor să nu-i strice lui Alex bucuria de a se căsători. El o linişteşte: îi pare rău pentru părinţii lui, dar nu-l pot împiedica să fie fericit. Ea speră ca Helen şi Jacob să-şi schimbe părerea după ce vor primi invitaţia, în mai. A compus ea însăşi textul imprimat pe hârtie velină, pe care a scris unul sub altul numele bunicilor materni ai lui Alex, domnul şi doamna Tiberescu şi ai părinţilor lui, domnul şi doamna Helen şi Jacob Tibb, urmate de fraza tradiţională, „au onoarea să vă invite să luaţi parte la căsătoria nepotului şi fiului lor, Alex Franklin Tibb cu Domnişoara Marie T...” în josul paginii, la dreapta, ea a notat adresa bunicilor lui Alex de la Bucureşti, cea a părinţilor de la New Jersey şi pe cea a lui Alex, la Cambridge. Este mândră de această invitaţie, care reflectă caracterul cosmopolit al nunţii lor şi dovedeşte că nu a uitat de familia lui Alex, chiar dacă nunta va avea loc în Franţa şi nici bunicii români, nici familia din Israel nu vor putea participa, fiindcă voiajul până în inima Bretaniei ar fi prea lung şi prea scump. Marie e sigură că, primind invitaţia, părinţii lui Alex vor pune capăt rezistenţei lor când vor afla şi că ea le-a cerut părinţilor ei să le rezerve o cameră în cel mai bun hotel din burgul breton, cu vedere la mare. Dar cu două săptămâni înainte de nuntă, Jacob şi Helen tot nu dăduseră niciun semn. Alex îşi calcă pe orgoliu şi le telefonează părinţilor, pe care nu i-a mai văzut din februarie. Le spune că nunta nu va fi ceea ce trebuie fără ei şi că are nevoie de binecuvântarea lor. Îi imploră să vină.

— Suntem bătrâni, îi spune maică-sa. Suntem prea obosiţi ca să mai luăm avionul.

*

— Lenuş, spune Jacob când o vede intrând pe uşă în cămaşa de noapte, după ce s-a spălat pe faţă şi s-a dat cu crema antirid.

Ea ridică fruntea. Jacob stă în şezut, în pat, în pijama, cu o revistă pe genunchi, dar nu citeşte. Ca şi ea, se gândeşte zi şi noapte la acelaşi lucru. Luni întregi, doar despre asta au vorbit. Acum evită subiectul. Ce-ar mai putea să spună? Acum o lună, când ea aproape începuse să regrete intervenţia lor, invitaţia a sosit prin poştă. Când Helen a deschis plicul pătrat, cu timbru de Franţa şi a văzut scris negru pe alb cu un scris elegant, de mână, numele şi adresa părinţilor ei de la Bucureşti, parcă ar fi primit o palmă. A aruncat invitaţia la coşul de gunoi.

— I-am spus lui Alex părerea noastră, continuă Jacob pe un ton măsurat. Era dreptul şi chiar datoria noastră. Dar poate că ar trebui acum să acceptăm, dacă asta e opţiunea lui.

— Să acceptăm… şi să mergem la nuntă?

— Da.

Ea izbucneşte în lacrimi. Se aşază rezemată de el, cel care a ştiut întotdeauna să găsească cuvintele potrivite pentru a o reconforta. Totul pare dintr-odată atât de simplu.

În 3 iulie, îmbrăcată în rochia roşie cu lamé argintiu cumpărată la solduri la Lord and Taylor în februarie, după călătoria în Israel, cu o pălărie cu boruri largi asortată, ea înaintează mândră la braţul fiului ei pe aleea din faţa micii capele bretone, între invitaţi, în timp ce se cântă *Stabat Mater* de Vivaldi.

A doua zi după nuntă, ea îi dă lui Marie cadoul pe care i l-a adus.

— Tradiţia cere ca mireasa să primească ceva vechi şi ceva nou. Iată ceva vechi, Marie.

— Este un obicei românesc?

— Oh, nu. American.

Marie desface din hârtie cutiuţa, o deschide şi scoate broşa de aur bătută în rubine.

— Ce frumoasă e. Ce reprezintă? Oh, o pasăre. Pare gata să-şi ia zborul!

— A fost a bunicii mele, explică Helen.

Marie îşi prinde bijuteria pe puloverul cu croială marinărească.

În maşina închiriată la aeroportul din Brest, timp de şase zile, Helen şi Jacob explorează peninsula bretonă, de unde provine tatăl lui Marie şi unde nora lor îşi petrece vacanţele de când s-a născut. Descoperă cătunele clădite din piatră ale regiunii, peisaje sălbatice, coaste abrupte, vechi biserici, incinte de parohie. Vizitează Quimper, Concarneau, Pont-Aven, Saint-Thégonnec, Sizun. La Camaret, Helen cumpără o acuarelă reprezentând fortul din Vauban, la Locronan o sculptură în lemn reprezentând Madona pictată, semănând cu acea Pieta cu obrajii rotunzi pe care o avusese ea în copilărie. În fiecare seară, ei îi invită la restaurant sau la *crêperie* pe prietenii lui Alex şi ai lui Marie care au mai rămas şi ei câteva zile după nuntă. Vreo zece dintre ei au venit din America: Ximena şi Jorge, pe care Helen e mulţumită să-i revadă, după trei ani, Guillermo, cel mai bun prieten al lui Alex, Kate şi Hillary şi alţii.

Înconjurată de aceşti americani tineri care vorbesc englezeşte între ei şi sunt plini de afecţiune, Helen îşi aminteşte de vremea când fiul ei pregătea licenţa la Harvard şi-şi aducea, după vreo petrecere întârziată la Manhattan, prietenii acasă la New Jersey, fără măcar să-şi anunţe părinţii. Se trezea duminica dimineaţa şi-şi găsea casa aidoma castelului Frumoasei din Pădurea Adormită, populată de tineri adormiţi pe canapele în salon, pe mocheta din sufragerie, sau la subsol. Era fericită. În timp ce ei ridică paharul în cinstea tinerilor căsătoriţi radiind de fericire, Helen uită nopţile de insomnie şi de angoasă. La urma urmei, poate că o soţie franţuzoaică nu-l va împiedica pe Alex să aibă un viitor strălucit.

PARTEA A DOUA

Iubită

Capitolul 9.

1958
Iacob

Rochiile ei cele mai frumoase erau întinse pe patul părinţilor: cea roşie din jerseu de lână evazată, cu mâneci lungi şi cordon, pe care o îmbrăcase de Crăciun, la Institutul Politehnic; fusta din stofă de lână de culoarea ciocolatei, perfect asortată cu noua creaţie a Verei, bluza bej dintr-un bumbac foarte subţire, pe care prietena mamei ei a plisat-o şi a cusut-o de mână; în sfârşit, rochia de tafta neagră cu dungi aurii, fără mâneci, cu un decolteu adânc, pe care avea de gând s-o îmbrace în ziua când îi va fi înmânată diploma, în iunie. Elena a ales-o până la urmă pe aceasta. Era cea mai estivală.

După ce şi-a pus rochia, ciorapii de mătase şi pantofii negri cu tocuri joase – alţii nu avea – îşi făcu un coc, apoi luă de pe comodă rujul pe care maică-sa i-a dat voie să-l folosească după ce împlinise douăzeci şi doi de ani şi îşi rujă meticuloasă buzele. Se privi în oglindă încercând să se vadă din semiprofil, ca şi cum altcineva ar privi-o. Văzu în oglindă o fată drăguţă, cu pometi înalţi şi cu ochii mari şi negri, depărtaţi. Îşi trecu pe la subsuori parfumul de lăcrimioare al mamei ei. Gândindu-se la bătrânul din vecini care, în seara de Crăciun la Institutul Politehnic, îi sfătuise pe părinţii ei să nu-şi mai lase fiica să iasă parfumată ca o cocotă, scoase limba în oglindă.

— Ce faci?

Din pragul uşii, bunică-sa se uita la ea, cu sprâncenele încruntate. Elena râde.

— Nimic. Cum mă găseşti?

— Frumoasă! spune bunică-sa cu un surâs tandru. Vrei broşa mea? O să-ţi stea foarte bine pe rochie.

— Oh, da! Mulţumesc, Bunica!

Bunica desface pasărea de aur pe care Elena şi-o prinde de rochie, chiar deasupra sânului drept.

— N-o să-ţi fie frig? Este 21 martie, dar nu e încă primăvară. Afară încă îngheaţă.

— Petrecerea este înăuntru. O să dansez tot timpul. Nu o să-mi fie frig.

— Fii atentă când ieşi. Când transpiri, faci cu siguranţă febră.

— Nu transpir, Bunica.

Elena îşi sărută bunica pe obraz, îşi puse pardesiul, alt miracol creat de Vera. Aceasta întorsese pe dos un pardesiu vechi al tatălui Elenei, gros şi de bună calitate, pe care-l cumpărase în Basarabia pe vremea când erau bogaţi, şi croise din căptuşeala lui de stofă de lână ecosez, în carouri roşu şi maron, un pardesiu de damă elegant şi călduros. Nicio studentă din Politehnică n-avea unul atât de frumos. Elena îşi legă cordonul, îşi puse pălăria şi luă o gentuţă de piele maro, asortată cu pantofii, făcută tot de Vera. Era gata. Bunica o contempla mândră.

— Nu uita s-o rogi pe Valentina să te aducă până la poartă când vă întoarceţi la noapte.

— Păi sigur, Bunica, nu-ţi face griji.

Când ieşi, a fost cât pe ce să-i zboare pălăria, din cauza vântului, care sufla rece. Şi-o ţinu cu mâna. Nu avea mănuşi, dar nu simţea frigul. Traversă strada şi coborî treptele care duceau la uşa familiei Ioniţă. Nu apucă să sune că Valentina i-a şi deschis. Îmbrăcată şi deja încheiată la palton, părea s-o aştepte pe Elena în prag.

— Aşteaptă! strigă maică-sa din spatele ei. Vreau să văd

şi eu rochia lui Lenuş.

— Mamă, o să pierdem tramvaiul!

— Un minut! Te rog! Nunuş, arată-mi repede rochia.

Elena îşi scoate rapid pardesiul.

— Splendidă! Ce rochie frumoasă, scumpo! Şi-mi place foarte mult cum ţi-ai strâns părul la spate. O să le suceşti capul la toţi bărbaţii!

— Fii atentă cum vorbeşti, mamă! Lenuş este mai pudibondă decât o fată bătrână.

— Ar fi bine dacă ţi-ar da şi ţie un pic din cuminţenia ei. Lenuş, scumpo, stai cu ochii pe Valentina şi dacă vezi că şi-a lăsat inima prin cine ştie ce cuier, adu-o tu acasă. Şi-o uită peste tot.

Elena îşi pune pardesiul râzând. Se simţea bine cu Valentina şi cu mama acesteia. Îi plăcea căldura care se degaja din relaţia lor, libertatea cu care-şi vorbeau. Doamna Ioniţă ştia că fiica ei se culcase deja cu un bărbat şi nu făcea deloc caz de asta. Dacă părinţii şi bunica Elenei ar fi ştiut, i-ar fi interzis să o însoţească pe Valentina la reuniunea din seara asta. Avusese grijă să le-o prezinte pe Valentina în lumina cea mai avantajoasă: o studentă strălucită de la Facultatea de comerţ, care muncea acum cu normă întreagă pentru Institutul de studii economice unde avea loc reuniunea. Această imagine nouă trebuia să o înlocuiască pe cea a vecinei care stătea singură cu mama ei nemăritată, într-un subsol, pe care părinţii nu voiseră ca Elena să o frecventeze, de frică să nu sufere o influenţă negativă.

— Lenuş, scumpo, îi spuse doamna Ioniţă tocmai când ieşeau pe uşă, am aflat despre doamna Weinberg. Îmi pare rău. Ştiu că ţineai foarte mult la ea. Era foarte bătrână, nu?

— Da, şi foarte bolnavă.

— Mamă, dacă nu plecăm imediat, o să trebuiască să aşteptăm o oră următorul tramvai.

— Gata, gata, duceţi-vă. Dar nu vă e foame? Am făcut…

— O să mâncăm acolo! La revedere!

Urcară treptele în viteză şi alergară spre staţia de tramvai de la capătul străzii. Erau încă departe când l-au văzut venind. Deşi scundă, Elena fu mai rapidă, şi reuşi să se agaţe de el chiar în momentul când uşile se închideau. Îl imploră pe vatman s-o aştepte şi pe prietena ei.

Pe drum, Valentina îi mărturisi Elenei că unul dintre colegii ei îi plăcea şi i se părea că atracţia era reciprocă. Spera ca băiatul să fie acolo în seara asta, dar nu era sigură, fiindcă nevasta lui, cu care este în divorţ, a făcut o depresie nervoasă. Elena era oripilată. Cum putea prietena ei să intre în asemenea situaţii complicate? Cu un bărbat însurat şi cu copii? înseamnă că era bătrân. Valentina râse.

— O să-ţi prezint pe cineva în seara asta, Elena. Un coleg de-al meu. Dorin.

— Tot un tip divorţat?

— Şi de ce nu, mă rog? Elena, ai nevoie de un prieten. Doar n-o să aştepţi măritişul, nu? Dar, fii liniştită, Dorin nu e însurat. Este tot aşa de timid ca tine. Vă potriviţi.

— Valentina, n-am nevoie de un prieten. N-am timp de asta, în orice caz, nu înainte de a-mi termina studiile. Mă vezi spunându-i tatei: Tată, în seara asta ies cu un băiat?

— N-ai nevoie să-i spui.

— Doar mă cunoşti, Valentina. Eu nu ştiu să mint. Nu mă mai bate la cap. Merg să dansez şi atâta tot.

Coborâră din tramvai la capătul Căii Moşilor şi o porniră spre străzile luminate din centru. Valentina o luă pe Elena de braţ ca să se încălzească. Ajunseră în faţa clădirii unde lucra Valentina şi urcară treptele. Lăsându-şi pardesiele la vestiar, pătrunseră într-un hol imens. Era o sală magnifică, cu pereţii din lemn sculptat, cu un plafon înalt împodobit cu fresce şi cu lustre enorme de cristal de Boemia care proiectau o mie de lumini. Elena mai fusese la numeroase petreceri, dar niciodată într-un loc atât de elegant. Pe o estradă la un capăt al holului, o orchestră alcătuită din şase muzicanţi, funcţionari de la guvern, cântau muzică populară. La celălalt capăt, pe mese lungi acoperite cu feţe

de masă albe, se aflau sute de sticle şi pahare de vin şi platouri pline de sandviciuri minuscule. Doi chelneri în costume negre şi cu mănuşi albe serveau un vin alb spumos.

Elena şi Valentina se duseră să-şi ia câte un pahar. Mâncară sandviciuri cu castraveţi şi roşii. Soseau continuu alţi şi alţi oameni şi treptat holul imens s-a umplut de lume. Valentina era deja înconjurată de colegi. Elena nu avea obiceiul să participe la o petrecere unde nu cunoştea pe nimeni. Ieşea mereu împreună cu prietenele ei, Eugenia şi Monica. Colegii lor de la Institutul Politehnic le porecliseră „treimea". În această sală imensă, înconjurată de această mulţime, se simţea mică-mică şi foarte singură. Dorin, tipul pe care i-l prezentase Valentina, insistând că Elenei îi plăcea să danseze, nu a invitat-o la dans. Stând lângă o coloană în spatele Valentinei, mai înaltă decât ea cu un cap, Elena se străduia să rămână surâzătoare, când un bărbat se apropie de ea.

— Este o petrecere mare, spuse el. Nu cunosc pe nimeni aici, în afară de Dorin.

— Nici eu, spuse ea. Am venit cu Valentina.

— Vrei să dansezi?

Acceptă recunoscătoare. Se cânta un vals. El o conducea cu grijă, cu o anumită ezitare la început, ca şi cum s-ar fi temut să meargă prea repede. Dar imediat ce-şi dădu seama că avea de-a face cu o dansatoare extraordinară, el nu se mai reţinu şi începură să se învârtească parcă zburând. Rochia evazată la poale plutea în jurul ei, perfectă pentru vals. Se învârtiră atât de repede în jurul imensei săli, că erau cu respiraţia tăiată în momentul când muzica s-a oprit.

— Mulţumesc. A fost o plăcere.

El o însoţi lângă coloana de unde o luase şi unde Valentina şi amicii ei continuau să stea de vorbă. Părea ceva mai în vârstă, ca toţi bărbaţii prezenţi la această petrecere, în jur de douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt de

ani, poate. Purta un costum maro-închis, nu chiar ultimul strigăt al modei la Paris. Se înclină în faţa ei, apoi se întoarse în grupul de prieteni şi apoi spre bufet. Un alt coleg al Valentinei, care o văzuse dansând, o invită. De data asta, un tangou argentinian, care-i plăcu la nebunie. Seara începea deci. Când muzica se opri, nici n-a avut timp să se întoarcă la locul ei. Bărbatul cu care valsase îi dădu braţul, răpind-o de lângă partenerul ei.

— Îmi permiteţi?

Alt tangou argentinian, apoi altul. Părea impresionat de precizia paşilor ei. Faptul că era mică de statură, n-o împiedica pe Elena să stea dreaptă, cu capul drept, ţinuta unei dansatoare de tangou, cu surâsul pe buze. Dansa mai bine decât el, dar n-avea importanţă. Se simţea bine. După trei tangouri, orchestra trecu la o muzică diferită. Un foxtrot, în care Elena excela. Se mişca atât de repede, cu atâta energie, că obrajii îi erau stacojii. Îşi dădea seama după căldura care se degaja din ei. Când se termină foxtrotul, orchestra abordă o piesă la care nu se aşteptase deloc din partea unui grup de funcţionari: un succes al Platter-ilor, grupul american de jazz pe care-l auzise o dată la radio şi-i plăcuse imediat. Nimeni nu ştia cum să danseze după asemenea muzică şi numeroase perechi părăsiră pista. Elena şi partenerul ei se priviră ezitând, dar picioarele Elenei băteau deja măsura şi şoldurile i se mişcau în ritmul cerut. El îi zâmbi, ridică din umeri ca şi cum s-ar fi scuzat pentru ignoranţa lui şi îi întinse mâna. O conduse cu blândeţe, dându-i mici impulsuri pentru a o face să se învârtă în jurul propriului corp. Îi plăceau gesturile lui suple. Când orchestra reveni la un vals, perechile se întoarseră pe pistă. Partenerul ei îi oferea braţul, când Elena îşi dădu seama că nu mai simţea broşa bunicii: bijuteria trebuie că se deschisese şi căzuse în timpul dansului. Speriată, îşi pipăi platca rochiei în dreptul pieptului. Palma atinse metalul cald ca pielea ei. Respiră uşurată.

— Te simţi rău? întrebă tânărul.

— Nu. Eu…

Roşi. Partenerul ei deja îşi retrăsese braţul. Se înclină mulţumindu-i. Farmecul se risipise. Era timpul să se întoarcă fiecare la grupul său de prieteni. Dansaseră împreună cinci dansuri la rând.

În timp ce se îndreptau spre grupul din jurul Valentinei, Elena îi povesti de unde o cunoştea pe prietena ei. Valentina le-o prezentă pe una dintre colegele ei, pe care partenerul Elenei, politicos, o invită la dans. Imediat ce ei se îndepărtară, Valentina chicoti.

— S-ar zice că te distrezi de minune, Elena!

— Da, răspunse ea, cu candoare.

— E un bărbat frumos, chiar dacă are nasul mare!

— Valentina! Dansăm numai, nu?

— Asta nu înseamnă că nu e bărbat frumos. Nu trebuie să roşeşti aşa, Lenuş!

Printre numeroasele perechi care se învârteau pe pistă, Elena reperă de departe silueta în costum maro ţinând-o în braţe pe femeia cu rochia de un roşu aprins, slabă şi mai înaltă decât el. Nu remarcase că avea nasul mare. N-ar fi putut spune nici dacă era sau nu frumos. Era potrivit ca înălţime, avea părul negru şi tenul măsliniu. Părea un om de treabă şi mai ales serios. Blonda nu dansa aşa de bine ca ea, dar el ştia să se adapteze la stilul fiecărei partenere şi să o facă să se simtă în largul ei. Când valsul se termină, el nu se întoarse la ea, ci continuă să danseze cu partenera lui un tangou. Elena simţi ceva, ca o înţepătură dezagreabilă. Dacă nu s-ar fi speriat că pierduse broşa, acum ar dansa în continuare cu el. Era vina ei: n-ar fi trebuit să pună bijuteria bunicii. Era prea cochetă. Urmări cu privirea cuplul care traversa sala în pas vioi şi ritmat. Ar fi trebuit să-şi pună rochia roşie de jerse. Roşul este o culoare atât de vie şi de veselă. Dar poate că lui nu i-a plăcut stilul ei de dans, stăpânit şi tehnic? Fiindcă dansaseră şase dansuri împreună, ea se aşteptase să danseze cu el toată seara. Vanitatea ei merita pedepsită. În

tot cazul, erau destui bărbaţi în sală, pentru ca să găsească un alt partener.

Îi căută cu privirea pe pistă şi nu-i mai văzu. Nici pe bărbatul în costum maro-închis, nici pe femeia în rochie roşie. Scoase un suspin. Deci aşa se petreceau lucrurile în realitate, ca şi în romanele Arlequin din adolescenţa ei. Dansezi, pe urmă ieşi împreună pe terasă, de unde dispari într-un cotlon. Se apropie de Valentina şi se strădui să zâmbească, când deodată o zări ceva mai departe pe femeia blondă, care era înconjurată de prietene. Propriul sentiment de uşurare o agasă. Bărbatul cu aer serios dispăruse. Şi în acelaşi moment chiar, el apăru în faţa ei.

— Îţi e sete?

Avea în mâini două cupe de şampanie. Elena îi surâse. Scurta lor despărţire crease între ei un fel de intimitate. Începură să vorbească. El era inginer la Radio Popular şi seara preda la o şcoală tehnică. Intimidată de cei câţiva ani diferenţă dintre ei, Elena nu-i puse întrebări. Îi povesti despre ea, despre studiile ei la Politehnică. Avea aceeaşi vârstă ca Valentina, care deja lucra, fiindcă la şcoala de comerţ studiile durează patru ani, în vreme ce la Politehnică durează cinci. Ea avea să-şi ia diploma în iunie şi spera ca după aceea să-şi găsească de lucru într-un laborator. El o asculta cu o privire intensă, dădea din cap şi părea interesat de tot ce-i povestea ea. Se simţea atât de bine, încât îi povesti chiar despre bunica ei, despre taică-su, despre maică-sa, a cărei aniversare era chiar azi.

— Este ziua de naştere a mamei dumitale, într-adevăr?

— Da. Părinţii mei s-au dus la Teatrul Naţional în seara asta, ca să sărbătorească.

— Să vadă piesa lui Caragiale?

— Da. Ai văzut-o?

— Este excelentă. Părinţii dumitale or să fie mulţumiţi. Sunt fericit că te-am cunoscut într-o zi specială.

Privirea lui alunecă de pe chipul Elenei spre pieptul ei şi-i privea cu insistenţă sânii. Elena roşi, teribil de încurcată.

Avea totuşi aerul unui tânăr foarte bine-crescut. Conversaţia lor o indusese poate în eroare.

— E foarte frumoasă.

Elena înţelese că vorbea despre broşă.

— Oh, mulţumesc. E de la bunica mea, spuse ea pe un ton neutru.

— O bijuterie din anii douăzeci, nu? Este deosebit de fină.

— Nu ştiu.

El nu vorbea despre el însuşi, despre familia lui şi ea se abţinu să abordeze subiectul, ca să nu pară indiscretă. Avea ceva misterios şi intimidant. Poate că din cauza expresiei serioase a ochilor negri. Îi luă din mână paharul gol, îl puse pe o masă şi-i întinse mâna. Elena remarcă degetele lungi cu unghii albe. Propriile mâini, îngrijite, dar prea rotunde şi cu degetele prea scurte, nu-i plăceau.

— Vrei să dansăm?

Au dansat împreună tot restul serii. Când se opriră ca să se răcorească puţin, prietenul lui, Dorin, îi privi surâzând. Elena se întreba dacă bărbatul în costum maro-închis mai petrecuse deja alte seri, în compania prietenului său, Dorin, dansând cu o singură fată. Se avântară într-un nou vals. Se pomeni dintr-odată cu Valentina, în spatele ei, la sfârşitul unui tangou. Îşi pusese pardesiul şi-l ţinea pe braţ pe cel al Elenei.

— Lenuş, dacă nu plecăm imediat, pierdem ultimul tramvai.

Era ora unu fără un sfert. Elenei nu-i venea să creadă. În timp ce-şi punea pardesiul, partenerul ei îi ceru numărul de telefon. Nu avea nici hârtie, nici creion, iar ea trebuia să plece imediat. Îi spuse că o să-l memoreze.

Imediat ce deschise ochii în cămăruţa ei fără ferestre, a doua zi dimineaţa la ora nouă, observă în lumina slabă care intra de pe culoar prin ochiul de geam de la uşă rochia de tafta neagră pe care o lăsase pe scaun. După toate probabilităţile, n-avea să mai audă niciodată de bărbatul cu părul negru, cu privirea intensă şi ochii serioşi. Era ceva

fără importanţă. Petrecuse o seară frumoasă şi, dintr-un motiv pe care nu şi-l explica, se simţea diferită. Senină, împăcată. Se trezea întotdeauna bine-dispusă a doua zi după o petrecere, fiindcă dansul îi permitea să-şi consume energia şi-i plăcea să simtă admiraţia bărbaţilor care o priveau dansând. Dar acum era o altă senzaţie. Avea impresia că străluceşte din interior.

Şi-a făcut curăţenie în cameră, şi-a ajutat mama să pregătească masa de prânz şi a învăţat vreme de o oră. Când telefonul sună la ora douăsprezece, tatăl ei o strigă:

— Lenuş!

Alergă în camera părinţilor ei şi luă cu mâna tremurând receptorul pe care i-l întindea taică-su. Era, după cum sperase, bărbatul de la bal. O întreba dacă a ajuns acasă cu bine. La telefon, vocea lui suna altfel. Mai puţin gravă şi mai caldă, ca şi cum s-ar fi cunoscut de mult timp. Îi spuse că a petrecut datorită ei o seară minunată.

— Am bilete la *Cneazul Igor*, la Operă, duminica viitoare, la ora trei. Vrei să vii cu mine, Elena?

— Aş fi încântată.

Tatăl ei nu ieşise din încăpere. Îi simţea privirea aţintită asupra ei. După ce ea a închis, a întrebat-o:

— Cine-a fost?

— Iacob, un băiat pe care l-am cunoscut aseară.

Nici măcar nu-i ştia numele de familie. Tatăl ei se încruntă. Ştiu ce avea să spună înainte de a deschide gura.

— Iacob… Este evreu?

Capitolul 10.

1990
Vestul îşi ia zborul

Avionul aterizează dimineaţa, puţin înainte de ora şase. Îşi recuperează rucsacurile, apoi Alex schimbă bani în aeroportul minuscul, aproape gol, şi o lasă pe Marie într-un colţ cu bagajele. Se întoarce după cinci minute însoţit de un bărbată în vârstă, cu părul alb, care-i sărută mâna lui Marie şi-şi rosteşte mesajul de bun venit într-o franceză impecabilă. Se urcă în taxi şi se îndreaptă spre Bucureşti. Traversează oraşul, pustiu şi tăcut în lumina zorilor.

— Asta este piaţa unde a avut loc revoluţia, spune şoferul.

Marie face ochii mari. Piaţa este liniştită şi pustie. Şoferul rulează încă zece-cincisprezece minute şi intră într-un cartier de blocuri sovietice aliniate de o parte şi de alta a unui bulevard larg. Se opreşte. Cei doi coboară. Alex examinează clădirea şi o conduce printre cuburile de beton identice toate. O ia la stânga, pe urmă la dreapta şi se opreşte în faţa unuia dintre ele. Geamul armat al uşii de la intrare este spart şi cioburile zac în praful de pe jos, printre buruienile care răsar ici şi colo.

— Fii atentă la bucăţile de sticlă, Marie.

Holul de la intrare are un aer decrepit, cu cutiile de scrisori metalice deformate şi vopseaua gri cojită. Apasă pe butonul ascensorului, fără niciun efect. Apasă din nou şi

oftează. Urcă treptele de beton ducându-şi în spate rucsacurile. Obosită, Marie simte greutatea bagajului. Se opresc în faţa unei uşi la etajul patru şi sună. Aşteaptă un minut sau două.

— Eşti sigur că asta-i adresa, Alex?

Da.

— Poate dorm sau nu aud soneria?

— Se poate.

Bat în uşă, cu riscul de a trezi vecinii de pe palier.

— Dar cum poţi fi sigur că sunt acasă, Alex? Este vară: pot să fie plecaţi la prieteni la ţară. Ar fi trebuit poate să-i suni ca să le spui că venim!

— Nu-ţi face griji. Nu pleacă niciodată de-acasă. Dacă i-aş fi sunat, n-ar fi închis ochii până la sosirea noastră.

Sună din nou şi din nou bate în uşă. Trec alte câteva minute bune. Lipsa de comunicare din familia lui Alex este un lucru pe care Marie nu reuşeşte să-l priceapă. Nu şi-a văzut bunicii de şapte ani şi se aşteaptă să-i găsească tot în locul în care i-a lăsat.

— Şi ce-o să facem acum, Alex? E absurd! Am venit să-i vedem pe ei!

În acea clipă, se aude un zgomot de paşi. Cineva e în spatele uşii. O voce de persoană în vârstă întreabă ceva în româneşte.

— Sunt Alexandru! strigă Alex.

În spatele uşii se aud şoapte. Paşii se îndepărtează.

— Ce fac? De ce nu deschid?

— Probabil s-au dus să se îmbrace.

Mai aşteaptă zece minute, Alex în picioare pe palier şi Marie aşezată pe treptele de ciment. Uşa se deschide. În faţa lor apar doi bătrânei: o femeie slăbuţă cu un coc alb, cercei de aur şi un capoţel înflorat şi un bărbat înalt şi cu umeri laţi, cu capul mare şi ochelari cu rame groase. Bătrâna se aruncă în braţele lui Alex şi îl strânge, plângând. O strânge şi pe Marie la pieptul ei şi-i rosteşte numele ca şi cum ar cunoaşte-o de mult. Marie îi urmează pe Alex şi pe

bunicii lui într-un living strâmt, înghesuit de mobile şi de obiecte. Alex le spune bunicilor săi, în româneşte, că n-au dormit toată noaptea şi că soţia lui e obosită. Bunică-sa dispare în dormitor. După cinci minute, Marie este culcată în cearşafuri curate.

— Dormi, îi spune Alex. Stau puţin cu ei şi pe urmă vin şi eu.

Patul mare cu marginile de lemn sculptat, o comodă cu ornamente aurii şi un dulap mare din acelaşi lemn cu marginile patului, deasupra căruia stau unele peste altele cutii într-un teanc înalt până la tavan, umplu dormitorul mic. Curentul nu circulă, deşi fereastra e deschisă. Aerul este greu şi Marie transpiră, zdrobită de căldură. Până la urmă adoarme şi, când se trezeşte, îl găseşte pe Alex lângă ea. Mâna lui cu pielea mată şi cu degete lungi se odihneşte între ei. Verigheta de aur care-i împodobeşte acum inelarul o feminizează. El se plânge că verigheta îl gâdilă. Marie îi contemplă chipul frumos şi în somn. Bărbatul acesta este soţul ei. Se află la Bucureşti. Marie este în culmea fericirii.

Când se trezesc, este ora unu după-amiază. Trec direct la masă. Bunica lui Alex a desfăcut o masă care umple livingul strâmt, între canapea şi fotolii. Cât timp ei au dormit, ea s-a ocupat probabil cu gătitul. Masa e încărcată de bunătăţi: roşii şi castraveţi tăiaţi în felii subţiri, salată de vinete, ardei copţi, pâine, prăjituri…

— Unde a găsit toate astea, Alex? Credeam că la Bucureşti este sărăcie…

— Le-a cumpărat la negru. S-a dus şi-a făcut cumpărături imediat după ce am sosit noi, devreme, dimineaţa.

După ce a mâncat o salată de crudităţi şi câteva bucăţi de prăjitură fragedă, Marie este deja sătulă.

Dar bunicul lui Alex scoate din fundul dulapului o sticlă plină de praf. Este ţuică făcută în casă, de prune, băutura naţională. Nu-i prea plac băuturile, mai ales cele tari şi mai ales la ora asta, dar citeşte în ochii lui Alex că şi-ar ofensa grav rudele dacă ar refuza să ciocnească. Bea, ţinându-şi

respiraţia.

Iar bunica aduce din bucătărie o gâscă friptă şi o tavă de cartofi la cuptor şi-i pune o porţie mare. Marie înghite încet, tacticos. Nici nu termină bine din farfurie şi bătrâna, cu lingura în mână, i-o ia din faţă. Marie scutură energic din cap.

— Nu! Nu! Mulţumesc. M-am săturat!

Dar bunica îi pusese deja în farfurie altă porţie.

— Alex, te rog, spune-i că e delicios, dar că nu mai pot, chiar nu mai pot.

După un schimb de cuvinte în româneşte cu bunică-sa, Alex se întoarce spre ea.

— Îmi pare rău, Marie, ea crede că tu ai nevoie să-ţi recapeţi puterile după călătorie. Nu pot să fac nimic.

Masa aceasta se transformă în tortură. Alex povesteşte nunta lor în Bretania şi le arată fotografiile. Ciocnesc pentru fiecare membru al familiei lor, pentru cei de la New Jersey, cei de la Paris, de la Haifa şi din Bretania.

După cel de-al cincilea toast, Marie a învăţat pe dinafară cuvintele româneşti:

Sănătate lui tata şi mama lui Alex şi lui Marie şi casă de piatră, *şi fericire...*

Învaţă expresia *„casă de piatră”,* o urare adresată tinerilor căsătoriţi, pentru a le ura o căsnicie solidă şi durabilă.

Bunica o priveşte, duce două degete la gură şi-i spune: *Papă, papă, papă!*

Este cuvântul folosit pentru a-i îndemna pe copiii mici să mănânce. I se pare că Marie este prea slabă. Îl întreabă pe Alex când or să aibă un copil. Marie înţelege câte un cuvânt disparat. Alex îi traduce restul. O doare burta şi are un sentiment de irealitate. Când se duce la toaletă, înţelege de ce Alex a pus în bagaje suluri de hârtie igienică: pe jos sunt pătrate de hârtie de ziar.

Rămân în sufragerie toată după-amiaza. După ce beau cafeaua, bunica strânge masa, iar bunicul scoate cărţile de

joc. Îi învaţă câteva jocuri. Abia au jucat o oră şi bunica vine să pună din nou masa. Este ora cinei. Or să se pună din nou pe mâncat şi pe băut. Se întunecă. Deschid cadourile. Zeci de cadouri pe care bunica le-a pregătit de ani şi ani pentru Alex şi pentru viitoarea lui soţie. Marie îşi dă seama că îndeplineşte un rol care exista mult dinaintea întâlnirii ei cu Alex. *Frumos!* repetă ea în româneşte, după ce-i cere lui Alex să-i spună echivalentul cuvântului franţuzesc. Muşchii maxilarelor o dor de cât de mult a trebuit să zâmbească. Sunt două pulovere de lână bej, informe, pe care bunica le-a împletit din lână de proastă calitate. Unul pentru ea şi unul pentru Alex. Sandale prea mari în care va trebui doar să bage cocoloaşe de hârtie de ziar ca să le poată încălţa, şerveţele de masă brodate de mână, feţe de masă care trebuie spălate şi călcate după fiecare utilizare, deşi ei nici măcar nu au un fier de călcat, o carpetă mare, sintetică, de un verde fosforescent pe care s-o pună iarna pe peretele livingului ca să păstreze căldura şi tot felul de obiecte kitsch, printre care o sinistră sculptură, înfăţişând un fel de *gavroche* în mărime naturală, grea de-ai fi crezut că e făcută din plumb.

— *Un gamin,* spuse bunica, folosind cuvântul franţuzesc.

— Din piatră, adaugă râzând bunicul, ca şi cum ar fi vrut să rectifice opinia lor privind materialul din care era făcută statuia.

Este deja ora opt când se retrag în sfârşit în dormitorul pe care bunicii li-l cedează. Ei vor dormi pe canapelele din living.

Dar când Alex şi Marie se trezesc, la ora nouă dimineaţa, masa este deja pusă. Trebuie să se aşeze, să mănânce, să bea şi să toasteze.

Marie nu ştie ce a aşteptat ea de la această călătorie la Bucureşti. În trecutul lui Alex, într-o ţară unde tocmai a avut loc o revoluţie. În orice caz, nu asta a aşteptat. Nu bătrâneii ăştia doi pe care nu reuşeşte să-i pună alături de Alex, şi care par să nu ştie că în propria lor ţară tocmai a avut loc o

revoluţie. Nu-i vine să creadă că sunt bunicii lui dinspre mamă. Părinţii mamei lui.

„Iată de unde vine”, îşi spune ea, privind micul apartament, plin de fotografii şi de amintiri din copilăria lui Alex care alcătuiesc un fel de altar în care este divinizat, ecou ironic al altarului pe care ea însăşi i-l poartă în inima ei. În living, pe televizor, se află chiar o veche coroană de trandafiri de plastic prăfuită, pe care el a primit-o când, tânăr pionier, a participat la săpăturile pentru crearea unui lac artificial în parcul Cişmigiu: premiul „Cel mai bun muncitor”. Ceauşescu a dat mâna cu el, dezvăluie plină de mândrie bunica.

— Ai dat mâna cu Ceauşescu? Nu mi-ai spus niciodată.

Râde. Alex ridică din umeri, crispat, fără să zâmbească.

A treia zi, părăsesc în fine apartamentul, ca să iasă să vadă oraşul. Iau metroul până în centru. Drumul durează aproape o oră. Ies într-un bulevard pe care se înşiră clădiri urâte din beton. Apoi o iau pe alt bulevard larg, complet lipsit de umbră, străjuit de clădiri noi din piatră albă strălucind sub lumina soarelui. Traversează peluze imense, uscate, ajungând în faţa monumentalei Case a Poporului, albă ca o prăjitură acoperită de glazură.

— Este mai curând frumoasă, zice Marie.

— Taci, îi porunceşte Alex.

Ea îl priveşte surprinsă.

— Ceauşescu a ras de pe suprafaţa pământului un cartier întreg ca să construiască palatul ăsta de megaloman, Marie. A distrus biserici baroce, care erau nişte mici bijuterii, sinagogi, un labirint de străduţe şi de case vechi. Să nu mai spui niciodată că e frumos. Oamenii aici vorbesc franţuzeşte.

Marie se scuză. Dar tonul brutal al lui Alex a rănit-o. Ce vină are ea că el s-a născut într-o ţară condusă vreme de peste douăzeci de ani de un tiran? De ce-i reproşează că e lipsită de sensibilitate?

După ce au dat ocol enormului palat încă neterminat, se

întorc în Piaţa Universităţii, unde câteva cruci de piatră cu fotografii, plasate în mijlocul bulevardului, sunt singurele urme ale revoluţiei. Descifrează în româneşte inscripţiile: *„Jos dictatorul!”* Alex îi arată urmele de gloanţe lăsate în zidurile clădirii. Mersul pe jos sub soarele de august este epuizant. Trebuie să fie cel puţin patruzeci de grade. Marie îl urmează până la un scuar pustiu, între două blocuri turn de beton. Îi arată cu degetul spre unul din etajele superioare.

— Aici am locuit, la etajul nouă.

Marie se aşază pe un balansoar ruginit.

— Aveam o colecţie de machete de avion, continuă Alex cu o voce melancolică, cu capul ridicat spre fereastra locuinţei lui de altădată. Colegii părinţilor mei mi le aduceau din Europa Occidentală. A trebuit să le las aici când am plecat.

Ea caută ceva de spus. Setea i-a topit imaginaţia.

— Te jucai aici, în parcul ăsta?

— Da. Când aveam şase ani, am căzut de pe tobogan. Mama a fugit până la spital, sângeram ceva groaznic. Am un semn la tâmplă, aici.

Îi arată o mică urmă roz la tâmplă, pe care n-o remarcase până atunci.

— Alex, putem să mergem să bem ceva? Mor de sete. El se întunecă. Trebuie să fi simţit tonul de nerăbdare din vocea ei.

— Te-am prevenit că nu e o idee bună să venim la Bucureşti, Marie.

Este adevărat: ea insistase să descopere oraşul în care se născuse el, în care trăiau bunicii lui, unde iarna asta avusese loc o revoluţie. El o prevenise că-şi făcea iluzii, şi că nu era nimic de văzut. Marie se ridică.

— Hai să bem ceva, te rog.

El merge în tăcere. El înainte, ea în urma lui, până la o cafenea apropiată, cu mese în grădină. Se aşază amândoi la umbra unui copac. Câteva cupluri beau bere. Chelnerul

trece pe lângă ei fără să le dea nicio atenţie.

— De ce nu-l chemi, Alex?

— Ne-a văzut. Trebuie să avem răbdare. Aşa e aici. Pare furios. Nu împotriva chelnerului care îi ignoră, ci împotriva ei, care nu înţelege obiceiurile din ţara lui. Deşi iritată, ea tace. Trecutul lui Alex este un teren minat, unde cel mai neînsemnat cuvânt al ei poate provoca o explozie. Aşteaptă un sfert de oră fără măcar să se privească, mai îndepărtaţi unul de altul decât au fost tot acest an când i-a despărţit un ocean. Chelnerul se apropie până la urmă de masa lor. Are loc un rapid schimb de replici între Alex şi el. Alex se ridică.

— Ai comandat o coca-cola pentru mine, Alex?

— Închide. Trebuie să plecăm.

— Cee? Aşteptăm de o jumătate de oră! Nici nu mă gândesc! O să vorbesc cu el!

Alex o reţine, apucând-o de încheietura mâini. Degetele lui o strâng ca un cleşte de fier.

— Închide, fiindcă nu mai are nimic de băut, Marie.

— Nimic? Ce vrei să spui?

— Nimic. Nici cola, nici suc de fructe, nici bere, nici măcar apă.

Are un aer resemnat.

Marie îşi dă seama că el nu e furios, ci trist. Ies şi merg din nou în linişte, unul în urma celuilalt, pe străzile sufocate de căldură. În România, Alex pare român. Are părul negru şi pometţii laţi ai tuturor compatrioţilor lui. Nu mai este străinul exotic de care este îndrăgostită nebuneşte. Când trec prin faţa bibliotecii, priveşte urmele de gloanţe din pereţi. Imposibil să-ţi imaginezi moartea cuiva sub gloanţe, aici. Simte că gâtul îi ia foc de sete. Intră într-o altă cafenea, în care singura băutură disponibilă este un fel de sirop cu apă, pe care Alex n-o lasă să-l bea de teamă că apa nu este curată. În metrou, vreme de o oră, nu spun o vorbă niciunul, nici celălalt. Ea se bucură de paharul de apă rece pe care-l bea la bunicii lui imediat ce ajung.

A doua zi, e mulţumită să-şi petreacă timpul mâncând şi

jucând cărţi fără să iasă din apartamentul strâmt, curat şi aproape răcoros, contrastând cu străzile prăfuite din centru. Amabilitatea bunicului are ceva liniştitor. Ea devorează cu poftă toate delicioasele mâncăruri pregătite de bunica, ca şi cum stomacul i s-ar fi lărgit în trei zile. După-amiază, se retrage împreună cu Alex în dormitor, dornici să risipească tensiunea acumulată între ei. În timp ce fac dragoste, Marie deasupra lui Alex, bunica intră fără să bată la uşă. Ea continuă să bolborosească în legea ei, fără ca spectacolul celor două trupuri goale să o tulbure câtuşi de puţin.

— Ieşi afară, urlă Alex în româneşte.

Bunica iese, fără grabă.

Alex o respinge pe Marie, se rostogoleşte pe o parte, se ridică şi se îmbracă. Are un aer furios. Marie este năucită de dorinţă şi foarte jenată că a fost surprinsă într-o situaţie atât de obscenă, dar începe să râdă revăzând-o pe bunica în picioare, lângă pat, bolborosind fără să se tulbure câtuşi de puţin, ca şi cum ar fi fost cel mai firesc lucru din lume să asişti la fabricarea unui bebeluş.

— A fost nostim, totuşi.

— Nu. Aşa a fost ea întotdeauna. Nu respectă intimitatea celorlalţi. Îmi place bunicul. E bun, dar ea, ea mă calcă pe nervi. Când eram mic, făcea la fel. Cea pe care o iubeam, era străbunica.

— Cea al cărei nume îl porţi?

— Da.

— În orice caz, nu e bunica ta adevărată, pentru că mama ta a fost adoptată.

— De fapt, nu ştim.

— Cum adică?

— O prietenă a bunicilor mei i-a spus cândva mamei mele că ei sunt părinţii ei adevăraţi. Că au conceput-o înainte de căsătorie, şi mama ei şi-a salvat onoarea ducându-se să nască la sora ei, la ţară. În Basarabia, când sora ei a avut un accident de maşină, au profitat ca să-şi

recuperereze fiica şi să o adopte.

Marie este năucită. Nu şi-o poate imagina pe bătrânica repetând *papă*, *papă*, *papă,* ca personaj romantic născând în secret un copil în fundul unui sat pierdut.

— Ce poveste! Păi atunci, este mama ei sau nu este?

— Mama nu a putut să-i pună niciodată întrebarea. Deci nu ştie. Este unul dintre motivele pentru care nu vrea s-o mai vadă.

Marie îşi aminteşte jenată momentul când a întrebat-o pe soacră-sa dacă avea de gând să revină, ca turistă, în ţara de origine, acum, că graniţele erau din nou deschise. „Nu”, îi răspunsese Helen fără nicio ezitare, cu o expresie dură pe chip. O privire a lui Alex i-a atras atenţia lui Marie să nu insiste. Pentru Marie, atitudinea lui Helen era un mister. Cum să nu ai nicio nostalgie pentru ţara ta de origine? Cum poţi să fii atât de pornit împotriva părinţilor tăi, încât să nu doreşti să-i mai vezi o dată înainte de dispariţia lor? Helen le telefonează şi le trimite regulat bani şi medicamente, dar devotamentul ei filial se opreşte aici. Marie începe să înţeleagă.

Seara vor merge în vizită la prietena din copilărie a lui Alex, Puşa, care locuieşte şi azi cu familia, părinţii şi bunicii în aceeaşi casă, învecinată celei în care Alex a trăit cu bunicii şi cu străbunica lui până la vârsta de cinci ani. Mănâncă aceleaşi prăjituri, gustă aceeaşi ţuică de prune şi ţin aceleaşi toasturi în sănătatea fiecărui membru al fiecăreia dintre familiile lor. Puşa alăptează un bebeluş de câteva luni, înfăşat ca o mumie, ca să-l împiedice să-şi sugă degetul. Copilul are obrajii purpurii de atâta urlat şi de atâta efort ca să-şi elibereze braţele legate. Ca toată familia şi ca bunicii lui Alex, Puşa consideră că viaţa era mai uşoară sub Ceauşescu. Înainte, cel puţin, ţiganii nu invadaseră cartierul. Aprobă decizia lui Iliescu, noul preşedinte ales în mai (cu o majoritate de optzeci şi cinci la sută din voturi, pe care Occidentul a denunţat-o ca pe o mascaradă), de a trimite minerii să spargă capetele

golanilor din Bucureşti. Alex încearcă să le explice că aceşti „golani” sunt de fapt studenţii şi intelectualii care cer democraţie şi refuză ca adevărul despre revoluţie să fie escamotat.

— Ar face mai bine să muncească decât să umble pe străzi, conchise bunicul Puşei, aprobat de bunicul lui Alex.

Când se întorc în acea seară, Alex este profund deprimat.

Ultima seară beau ceva la hotelul Continental cu cel mai bun prieten al lui Alex din şcoala primară, Răzvan, acum un tânăr înalt, însurat şi tată a doi copii. Privindu-l, Marie îşi imaginează ce ar fi devenit Alex dacă nu ar fi părăsit această ţară. Răzvan şi soţia lui s-au îmbrăcat la patru ace. Hainele lor sintetice, înflorate şi strâmb croite, sunt atât de urâte încât acoperă frumuseţea chipurilor lor. Soţia, cu părul vopsit într-un galben prea strident, le povesteşte despre cele şapte avorturi ilegale, despre toate sforile trase pentru a obţine laptele praf la negru, şi mai ales despre ura ei pentru cel de-al doilea copil al ei de numai şase luni:

— S-a născut în ziua revoluţiei. N-am putut să ies în stradă. Evenimentul cel mai important din viaţa mea, l-am ratat din cauza acestui plod. Ştiu că nu e el de vină, dar nu pot să-i iert una ca asta. Nu-l iubesc.

Vorbeşte cu aşa o candoare, iar ochii ei strălucesc de atâta patimă, că este imposibil să consideri mărturisirea ei oribilă. Libertatea dobândită îi dă o bucurie nebună. Nu mai aşteaptă decât un lucru: paşapoartele care le vor permite ei şi bărbatului ei să treacă graniţele şi să descopere Europa de Vest, lăsând copiii cu părinţii pentru câteva luni. Au reuşit să economisească trei sute de dolari.

Alex şi Marie le scriu o invitaţie în Franţa, care-i va ajuta să obţină viza, dar nu se îndură să-i descurajeze spunându-le că cea mai mică problemă cu maşina, o veche Dacie, pe drum, îi va costa mai mult de trei sute de dolari.

La aeroport, chiar înainte de a lua avionul, se debarasează de aproape toate cadourile. Vor călători două săptămâni în Spania, şi nu pot duce în rucsacuri asemenea

greutate.

În SUA, nu vor avea nici loc şi nici nu văd vreo utilitate tuturor acestor obiecte.

Statuia neverosimil de grea – *gavroche*-ul, scoate o bufnitură surdă când atinge fundul pubelei din metal. Râd amândoi.

Carpeta verde, puloverele, milieurile, sandalele, toate obiectele lucrate de bunica, sau cumpărate cu economiile ei de o viaţă avură aceeaşi soartă. E un gest violent, dar nu e loc aici pentru sentimentalisme. Vestul îşi ia zborul, lăsând Estul pe fundul unei pubele.

— Mă bucur că plecăm, spune Alex.

— Şi eu. Dar deja mi-e dor de bunicul tău, cu jocul lui de cărţi, şi de bunica ta, cu prăjiturile ei. *Papă*, *papă*, *papă!* Poate că n-o să-i mai vedem.

Alex ridică din umeri.

— Poate.

Capitolul 11.

1958
Război şi pace

Elena tresări de durere. Eugenia o ciupea de braţul gol.

— Auuu! Ce te-a apucat?

— Ce faci, Lenuş, dormi? E rândul tău!

Auzi clar numele ei strigat prin pâlnia difuzorului cu paraziţi şi ecoul răsună în tot amfiteatrul. „Tiberescu Elena!”

Elena sări de la locul ei şi se strecură spre marginea rândului de scaune, atentă să nu calce pe nimeni pe picior. Ajunsă pe culoarul dintre rânduri, se grăbi spre estradă, în vreme ce din difuzoare numele ei ţâşnea pentru a treia oară. Ar fi vrut să intre în pământ. Părinţii şi bunicii ei, aşezaţi în fundul amfiteatrului cu familiile celorlalţi colegi, se întrebau desigur ce i s-o fi întâmplat. Nu adormise, dar visa cu ochii deschişi. La Iacob şi la lunga lor plimbare din sâmbăta precedentă în parcul Floreasca. Era aşa de frumos, că el sugerase să închirieze o barcă. Elena nu se plimbase niciodată cu barca cu părinţii ei. Iacob a învăţat-o să dea la rame. Apoi lăsaseră barca să plutească şi ei discutau privindu-se. Era posibil să existe o fericire mai mare? Avea ca prieten pe cel mai bun bărbat din lume, îşi lua diploma azi, la douăzeci şi doi de ani, cu note maxime.

Urca treptele spre catedră, unde domnul Neniţescu, decanul Facultăţii de chimie, era aşezat în spatele unei

mese lungi acoperită de o faţă de masă verde, acoperită de teancuri de dosare. Cu umerii aduşi, îmbrăcat într-un costum gri, ţinea în mâini dosarul pe care era scris numele Elenei. Era un domn trecut de şaizeci de ani, mic de statură, cu păr alb şi ochelari cu lentile groase. În loc să-i înmâneze diploma cu felicitările obişnuite, el citi câteva minute şi încruntă sprâncenele. Şi totuşi, nu era nimic în neregulă cu dosarul ei. Era prima la toate materiile. Obţinuse nota maximă, zece, la examenul de stat şi la diploma de absolvire, descrierea unui proces chimic bazat pe aspirină. Era singura absolventă care obţinuse zece la ambele etape finale.

— Sunteţi repartizată la Giurgiu, spuse până la urmă decanul, înălţând sprâncenele şi privind-o pe deasupra ochelarilor.

— Da, domnule decan.

Aflase deja vestea în urmă cu o săptămână. Avea să-şi facă stagiatura la Fabrica de zahăr din Giurgiu. Nu prea o încânta perspectiva de a lucra într-o fabrică. Dar Giurgiu nu era, din fericire, decât la o sută de kilometri de Bucureşti. Dacă trebuia să petreacă un an departe de părinţii ei şi de Iacob, era preferabil un loc suficient de apropiat ca să se poată întoarce acasă în weekend.

Privind de la înălţimea lui spre ea, în sus, decanul o examina din cap până-n picioare. Ea remarcă smocul de păr alb care-i ieşea din urechi. Privirea bătrânului o stânjenea.

— De ce vă trimit într-o fabrică de zahăr? exclamă el cu o voce tunătoare. Sunteţi şi aşa destul de dulce.

A urmat o tăcere de trei secunde, după care tot amfiteatrul s-a zguduit de râs. Decanul părea mulţumit de mica lui glumă. Elena roşi violent şi-şi muşcă buzele ca să nu izbucnească în lacrimi. Reuşi să schiţeze un surâs. Nu-l auzise niciodată pe severul decan dedându-se la asemenea bancuri. Nu-i venea să creadă că făcuse asistenţa să râdă pe seama ei. Regretă că-şi pusese rochia de tafta neagră. Niciodată nu se arătase cu umerii atât de dezgoliţi. Noroc

că Iacob nu asista la umilirea ei. Îl rugase să nu vină azi, sigură că tatăl ei, care nu-l văzuse niciodată, îl va repera totuşi printre cei o sută de bărbaţi tineri prezenţi în amfiteatru. Îşi luă diploma din mâinile decanului, făcu o mică reverenţă tremurând şi coborî treptele cu ochii plecaţi, fără să privească pe nimeni.

Dar ce avea să-i spună Iacob a doua zi la prânz în elegantul restaurant Capşa, unde o invitase ca să sărbătorească împreună diploma, era mult mai rău.

— Elena, am primit un telefon de la tatăl tău.

— De la tata?

Nu-şi putea închipui nici cel mai mic contact între cei doi. Erau de pe două planete diferite. Cum obţinuse taică-su numărul de telefon al lui Iacob? Căutase în agenda fiică-sii? Indiscreţia asta o şocase.

— Mi-a cerut să te las în pace.

Elena păli.

— De ce?

— Ştii de ce. Fiindcă sunt evreu.

Chelnerul se apropie şi le luă comanda. Nu mai avea nicio poftă de mâncare şi alese acelaşi fel ca Iacob. Mâna ei dreaptă se juca maşinal cu o furculiţă. Iacob o fixa cu ochii lui negri, intenşi şi blânzi.

— Elena, tu vrei să te las în pace?

Nu zicea nimic, dar pe obraji începură să-i curgă lacrimi.

— Iacob! Fără tine m-aş simţi aşa de singură!

El îi luă mâna şi i-o strânse. Se priviră. Ea reuşi să zâmbească.

— Am terminat primul volum din *Război şi pace.*

— Deja? Ţi l-am dat sâmbăta trecută, Lenuş! Citeşti repede!

— Nu aveam de lucru săptămâna asta, numai pregătirile pentru înmânarea diplomelor.

Îşi aminti deodată incidentul cu decanul şi i-l povesti. Iacob râse.

— Nu ţi se pare că e insultător?

— Nu, cred că bătrânul e un pic îndrăgostit de tine. De altfel, are de ce. Eşti prea drăguţă să te trimită la Giurgiu.

După prânz, îi propuse o plimbare în Cişmigiu. Era şi mai cald decât sâmbăta trecută, dar nu mai era timp să închirieze o barcă: ea trebuia să se întoarcă înainte de ora cinci. Mergeau ţinându-se de mână în jurul lacului şi vorbeau despre *Război şi pace.* Elena ezitase înainte de a începe romanul de două mii de pagini, deşi devorase *Anna Karenina.* Nu-i plăcuse titlul şi credea că o să se plictisească. Dar războiul văzut din perspectiva prinţului Andrei Bolkonski i se părea fascinant. Nu existase nicio carte care să nu-i placă, dintre cele pe care Iacob i le dăduse până acum. Îi descoperise datorită lui pe giganţii literaturii ruse Puşkin, Gogol, Tolstoi, şi, pe cel mai mare dintre ei, Dostoievski. O dusese să vadă la Ateneu piese de Cehov. Iacob citise tot, toată literatura şi toată poezia universală. Îşi făcuse studiile într-un liceu normal şi studiase disciplinele umaniste ca pe ştiinţe. Nu întâlnise niciodată pe cineva atât de cultivat şi nu reuşea să priceapă cum de-şi pierdea timpul cu o ignorantă ca ea. El o găsea drăguţă – îi plăcea chipul ei cu pomeţii înalţi, şi ochii mari şi chiar părul ondulat care-i amintea de pânzele primitivilor flamanzi – ceea ce ei îi era deja greu să înţeleagă. Existau atâtea fete mai drăguţe ca ea şi el era aşa de frumos! Dar el părea să nu se plictisească niciodată în prezenţa ei. Degajarea pe care o simţise în prima seară petrecută cu el se confirmase la fiecare nouă întâlnire. Din martie, se întâlneau aproape în fiecare sâmbătă şi mergeau la film, la concert, sau să se plimbe. Toată săptămâna, Elena se gândea la el şi anticipa conversaţia lor de sâmbătă. Şi el o întreba dacă vrea s-o lase în pace? Nu-şi putea imagina viaţa fără el. I se părea că viaţa ei de dinainte fusese o viaţă moartă.

În timp ce mergeau pe o alee pustie care ducea spre ieşirea din parc, el îşi petrecu braţul peste talia ei. Ea se sprijini de el. Apropierea trupurilor o făcu să freamăte. În

clipa următoare, el îşi puse mâna sub bărbia Elenei şi-i întoarse capul spre el. Ea ştiu că urmează s-o sărute, ceea ce el nu încercase în cele trei luni de când se cunoşteau. Era pregătită. În timpul mesei, când el o întrebase dacă vrea s-o lase în pace, ceva în interiorul ei cedase, ceva ca o barieră nevăzută. Era prima dată când plânsese pentru el.

Închide ochii întocmai ca eroinele din romanele sentimentale pe care le citea la paisprezece ani. Buzele lui Iacob se lipesc de ale ei. Ea freamătă. Limba lui Iacob împinge şi pătrunde uşor printre buzele ei. Ea îl lasă, cu gura întredeschisă. Sunt nemişcaţi în mijlocul aleii, în picioare, faţă în faţă, aproape fără să se atingă, cuprinşi de un tremur violent. Simte o căldură răspândindu-i-se în tot trupul. Aud lătratul unui câine. Se apropie nişte trecători. Faţa lui Iacob se desprinde de a ei. Îşi reiau mersul lor fără grabă, ţinându-se de braţ. Este primul lor sărut.

Sâmbăta viitoare, Elena se pregătea să iasă la întâlnirea cu Iacob, când taică-su o opri pe culoar.

— Unde te duci?

— La Ateneu, să ascult *Simfonia a treia* de Rimski-Korsakov.

— Cu tipul ăla, Iacob?

Elena roşi.

— Da.

— Nu vreau să te duci. Rămâi aici şi o ajuţi pe bunica la spălat rufe.

— Păi…

— Sună-l pe băiatu’ ăsta imediat şi spune-i să vină mâine la prânz. Vreau să vorbesc cu el.

Oripilată, Elena se întoarse, intră în camera părinţilor ei. Taică-su o urmă. Foarte rar se întâmplase să-i dea un ordin. Nu era de conceput să nu i se supună. Acasă la Iacob răspunse cineva. Elena spera ca el să fie deja plecat. Dar era în camera lui. Elena îl anunţă că nu poate veni la concert.

— Eşti bolnavă? o întrebă el, neliniştit.

— Nu. Ai putea să vii să iei masa de prânz la mine, mâine, cu părinţii mei?

Elena vorbea pe un ton neutru, aproape rece.

Urmă un moment de linişte.

— Nu eşti singură în cameră, Lenuş?

— Nu, murmură ea.

— O să vin cu plăcere. Mulţumeşte-i tatălui tău din partea mea. La ce oră?

La ora douăsprezece fix, suna la uşă. Elena se duse să-i deschidă. Purta cel mai frumos costum al lui – cel de la petrecerea din martie, mult prea gros pentru căldura de afară, şi ţinea în mână o sticlă de Fetească albă de Cotnari, pe care trebuie să fi dat mulţi bani, fiindcă Elena îi spusese că mamei ei îi plăcea vinul dulce. Avea un aer foarte degajat, se interesa de viaţa profesională a părinţilor ei şi o lăudă pe bunica pentru deliciosul ghiveci de legume pe care-l pregătise pentru prânz. Nu era genul care să se lase intimidat. Ceea ce-l făcu să crească şi mai mult în ochii Elenei. Chiar tatăl ei părea plăcut impresionat de cultura tânărului. Maică-sa îi zâmbea, umplându-i farfuria, aproape flirtând cu el. Când bunica ei le servi paharele cu cafea mazagran cu gheaţă, delicioasă pe căldura asta, tatăl Elenei abordă în sfârşit subiectul pentru care-l convocase pe Iacob.

— Unde trăieşte familia dumitale?

— În Israel, răspunse Iacob calm, surâzându-i Elenei, care-l privea neliniştită.

Ştia că tocmai începuse un duel. Îşi amintea de piesele lui Corneille din care doamna Weinberg îi recita altădată tirade. Sfârşitul fericit era exclus.

Iacob le povesti pe scurt istoria familiei lui. Părinţii lui emigraseră în Palestina în 1948. Cum el abia intrase la universitate, hotărâse să rămână la Bucureşti ca să-şi facă studiile de inginer. Iar apoi graniţele se închiseseră. Nu-şi mai văzuse părinţii şi fraţii de zece ani.

— Este groaznic! exclamă Bunica. Şi nu ai pe nimeni aici

să se ocupe de dumneata?

Tatăl Elenei o privi pe Bunica, somând-o să termine cu pălăvrăgeala şi reluă calm.

— Dumneata eşti evreu, Iacob. Noi suntem creştini. Dumneata te-ai născut evreu, noi ne-am născut creştini, niciunul dintre noi n-a ales, aşa s-a întâmplat. Creştinii şi evreii au o lungă şi grea istorie. Nu sunt antisemit. Elena îţi poate confirma că am mulţi colegi şi prieteni evrei. Liceul tehnic unde am înscris-o pe Elena era frecventat mai ales de evrei. Locuim cu o familie evreiască. Îi respectăm. Aşa că să nu crezi cumva că ceea ce o să-ţi spun este ceva personal. Mă gândesc numai la fiica mea.

— Bineînţeles. Vă înţeleg.

— Vrei să fie nefericită din cauza dumitale?

— De ce-ar fi nefericită din cauza mea?

— Fiindcă este limpede că într-o zi dumneata ai să pleci în Israel. Vei avea mai multe oportunităţi într-o ţară care aparţine evreilor. O să vrei să-ţi revezi familia. O să vrei ca copiii dumitale să-şi cunoască bunicii şi să crească laolaltă cu verii lor. Nu ai să vrei ca cineva să-i poată arăta cu degetul şi să spună: sunt evrei. Dumneata nu o ştii încă, Iacob, dar eu sunt sigur: o să pleci în Israel. Eu mă gândesc la fiica mea, la Lenuş a mea. Nu mă gândesc nici la mine, nici la mama ei, nici la bunica ei care vor fi distruse dacă-şi vor pierde unica lor fiică şi nepoată. Ca să fie ea fericită, noi suntem gata să facem toate sacrificiile. Nu. Mă gândesc la fetiţa mea, româncă, fetiţa mea, care a crescut într-o ţară civilizată şi a frecventat cele mai bune şcoli. Este o fată de la oraş. Este obişnuită să meargă la teatru şi la concerte. Toate prietenele ei sunt aici. Ce-o să facă ea în deşert? Care va fi locul ei într-o ţară a cărei limbă n-o cunoaşte şi a cărei religie îi e străină, o ţară unde tocmai religia este liantul principal?

Sprijinit de speteaza scaunului, Iacob îl lăsa pe tatăl Elenei să vorbească fără să-l întrerupă, trăgând adânc din ţigară. Elena simţea în propriu-i trup tensiunea care emana

din trupul tânărului. Ceea ce simţea ea nu poate fi descris, în viaţa ei nu fusese atât de nefericită. Nu-i venea să creadă că-l supunea pe bărbatul pe care-l iubea la un atac atât de feroce. Ea-l atrăsese pe Iacob în această capcană, ca să-l vadă sfâşiat de viu de ghearele tatălui ei. Îl asculta pe acesta şi auzea pentru prima dată idei care nu i-ar fi venit niciodată în minte. Exista o ţară undeva, departe, la Est. Israel. Nu ştia nimic despre ţara asta, decât că era, după spusele tatălui ei, un deşert. Chiar dacă Iacob se născuse în România, chiar dacă aici copilărise şi crescuse, ţara lui era Israel. Într-o bună zi, o să vrea să se alăture poporului său. Dar ea n-ar ezita să-l urmeze nici la capătul pământului. Nu-i era frică de deşert, de căldură, de frig, de scorpioni, de lipsa confortului şi de limba necunoscută. Dar bunica ei se uita acum la ea cu o asemenea tristeţe, părea s-o acuze de o asemenea trădare, că nu mai îndrăznea să ridice ochii. Ce fel de fiică era ea? După moartea părinţilor ei adevăraţi, de când părinţii ei adoptivi o luaseră, nu se gândiseră decât la un singur lucru: viitorul ei. În toţi anii aceştia, când trebuiseră să rătăcească din oraş în oraş, găsiseră mereu pentru ea cea mai bună şcoală, cea mai bună hrană şi îmbrăcămintea cea mai călduroasă. Ea fusese prioritatea lor. Era şi acum prioritatea lor. Imediat ce economisea ceva bani, maică-sa cumpăra un cupon de material pentru o rochie nouă destinată fiicei ei. Şi ea nu ezita să le frângă inima unor asemenea părinţi, pentru un bărbat, fiindcă îşi dorea ca acesta s-o mai atingă, să o mai sărute?

Nu ştia cât timp trecuse de când se aflau în camera de zi. Acum toată lumea vorbea în acelaşi timp, tatăl ei, Iacob, maică-sa. Bunică-sa şi maică-sa plângeau. Elena era singura care nu plângea şi nici măcar nu deschidea gura. Evita privirea lui Iacob. Stătea cu ochii plecaţi. Glasurile se înfierbântaseră. Nu-i plăcea turnura violentă pe care o lua discuţia. Iacob încercase la început să risipească îngrijorarea tatălui ei. Îi spusese că nu avea intenţia să

plece în Israel şi că nu era evreu practicant. Se născuse într-adevăr evreu, dar asta nu-l împiedica să trăiască în România, să-şi câştige existenţa ca oricare altul, să se îndrăgostească de o româncă, să aibă o familie românească, să fie român. Vorbele lui deveneau din ce în ce mai provocatoare din cauza ostilităţii pe care o resimţea din partea tatălui ei, iar acesta era furios că Iacob rezistă în faţa unor argumente, totuşi raţionale şi perfect omeneşti.

— Îţi poruncesc să-mi laşi fata în pace! urlă până la urmă domnul Tiberescu. Sunt tatăl ei. Am un anumit drept asupra ei! Până una, alta, eu decid ce este bine pentru ea! M-ai înţeles?

Iacob deveni palid. Se ridică.

— Iertaţi-mă, domnule Tiberescu. Sunt sigur că faceţi ceea ce consideraţi că este în interesul fiicei dumneavoastră, dar nu mai suntem în secolul al XIX-lea. În aceste probleme, nu există decât două persoane în măsură să decidă ceea ce este mai bine pentru ele: fiica dumneavoastră şi cu mine. Dacă Elena îmi cere s-o las în pace, n-o să mă mai vadă niciodată.

Toată lumea întoarse capul spre ea. Elena crezu că o să leşine. Aceste cuvinte erau cele rostite de eroul care se străpunge singur cu sabia ca să nu fie ucis de adversarul lui.

— Elena! Spune-i să te lase în pace! urlă tatăl ei, scrutând-o cu privirea.

Maică-sa plângea zgomotos şi-şi ţinea la nas o batistă mare, brodată, deja udă de lacrimi, ducându-şi cealaltă mână la piept ca şi cum n-ar mai fi putut respira. Bunică-sa o fixa cu ochii trişti. Mică şi cocârjată, copleşită, bunică-sa arăta aşa de bătrână şi vulnerabilă, că părea să fi îmbătrânit cu zece ani într-o oră.

— Elena, am făcut noi vreodată ceva care să nu fi fost pentru tine? Cum poţi să-l chinui în halul ăsta pe tatăl tău care şi-ar sacrifica viaţa pentru tine? o întrebă maică-sa pe un ton teatral.

— Oh, Elena, Elena, suspina bunică-sa.

Era ca paralizată. Avea impresia că stă pe marginea unei prăpăstii şi că pământul îi fugea de sub picioare. Voia să reziste, să se agaţe de ceva. Dar nu exista în jurul ei nicio creangă şi pământul aluneca ineluctabil, ducând-o spre vid. Îşi puse mâinile la tâmple. O durea capul atât de tare, că era sigură că o să-i explodeze. Era epuizată şi nu voia decât un lucru: să şteargă acest prânz, să şteargă cele trei luni, petrecerea unde-l întâlnise pe Iacob. Să se întoarcă la vremea când toate erau în ordine. Se ridică.

— Pleacă, te rog, zise ea cu o voce slabă.

Apoi fugi în camera ei. Iacob se îndreptă spre uşa de la intrare, singur. L-a ajuns din urmă pe palier, chiar înainte ca el să coboare scările.

— Iacob!

El ridică privirea şi în ochii lui era o asemenea lucire de speranţă şi bucurie, că ea încremeni. El văzu cele patru volume din *Război şi pace*, pe care Elena le ţinea în mâini. Lucirea s-a stins.

— Nu le-ai terminat, Elena. Păstrează-le.

Ea scutură din cap întinzându-i cărţile, incapabilă să articuleze un cuvânt, implorându-l tăcută să le ia. Iacob se supuse. Nu suportă expresia ochilor lui. Se întoarse şi intră închizând uşa după ea. Simţea o durere ascuţită, ca şi cum ţeasta i-ar fi fost strivită într-un cleşte de oţel, până la pierderea cunoştinţei.

Capitolul 12.

1992–1993
Avem întotdeauna nevoie de un doctorat

Helen îşi ia inima în dinţi şi formează numărul din Connecticut. Abia s-a întors de la birou, nici măcar nu şi-a scos taiorul. Nu-i sună niciodată pe Alexandru şi pe Marie, decât dacă aude la televizor o ştire privind un viitor viscol şi vrea să-i prevină. Are oroare să se vâre în viaţa cuiva şi cu atât mai mult în viaţa fiului şi nurorii ei. Dar n-are încotro. De când a deschis plicul ieri, se gândeşte la ei fără încetare. N-a dormit toată noaptea. N-a telefonat de aseară, ştiind că Alexandru îşi petrece noaptea de marţi spre miercuri la Cambridge. Jacob ar lua asupra lui sarcina de a telefona, dacă ar fi acasă, dar a avut la birou o şedinţă. Şi este vorba despre ceva urgent.

— Alo? răspunde Marie cu o voce preocupată, ceea ce-i dă lui Helen impresia că nu sună într-un moment potrivit.

— Helen la telefon. Iartă-mă că te deranjez, Marie…

— Nu mă deranjaţi. Tocmai lucram, dar nu-i nimic. Mulţumesc încă o dată pentru cămaşa de noapte. Este aşa de plăcută la purtat! O am pe mine în clipa asta.

— Nu ai pentru ce, răspunde Helen cu o voce crispată. Alexandru e acolo?

— Nu s-a întors încă. Să-i spun să vă sune când vine?

— Da. Este… este important.

— Ce este?

— A primit o scrisoare, răspunde Helen pe un ton ezitant. Nu este stilul meu să-i citesc scrisorile, Marie, mă cunoşti, dar n-am fost atentă la prenume şi am deschis-o, crezând că e pentru noi. Şi…

Vocea i se sugrumă.

— Helen, despre ce e vorba? Puteţi să-mi spuneţi!

— Oh, Marie! Helen scoate un suspin. Este o scrisoare de la o agenţie de recuperări.

— O agenţie de ce?

— De recuperări. Sunt agenţii care se ocupă cu recuperarea banilor de la cei care nu şi-au plătit facturile. Ele pot să te trimită la închisoare. Alex… Alexandru nu şi-a plătit facturile, are datorii, este…

— Am să-i spun imediat ce se întoarce acasă, Helen. Probabil că a uitat. I se întâmplă foarte des. Este foarte distrat la chestiile astea. Uneori e convins că a plătit o factură şi luna următoare primim factura cu restanţa din luna trecută şi cu majorări, şi cu penalizări. Este frustrant.

Nonşalanţa cu care Marie recunoaşte iresponsabilitatea lui Alexandru o arde pe Helen cu fierul roşu.

— Spune-i să plătească imediat, Marie. Este foarte periculos! Auzi, fiul meu să aibă datorii! Nu aşa l-am crescut eu! Ar putea să fie expulzat din această ţară!

— Chiar expulzat?

După ce a închis, Helen s-a dus să fumeze în grădină. Este jumătatea lui octombrie şi seara este răcoare, dar ea nu simte frigul, chiar fără şal. Nu vede nici dovlecii sculptaţi care luminează grădina vecinilor polonezi, nici frunzele ruginii care se adună în grădina lor şi care ar trebui adunate cu grebla săptămâna viitoare. Ea vede poliţia descinzând la fiul ei acasă, punându-i cătuşele, ridicându-i cetăţenia americană şi expulzându-l – unde? În România? În Israel? Când Jacob se întoarce acasă, raţionamentul lui logic nu reuşeşte să calmeze neliniştea lui Helen. Se întreabă dacă Marie îi va transmite mesajul. Nu îndrăzneşte să sune din nou. Se pregăteşte pentru o a doua noapte fără somn,

dar, până la urmă, telefonul sună la ora zece. Este Alexandru. Vorbeşte pe un ton calm şi cumpănit.

— Nu există riscul de a fi expulzat, mamă, ci doar de a nu putea contracta un împrumut la o bancă. Ar fi foarte neplăcut. N-am primit acea factură. Dă-mi adresa. O să trimit imediat un cec. Da, imediat ce închid telefonul.

Pare conştient de pericol. Helen simte cum lumea se adună la loc, formând din nou un întreg compact, coerent şi solid, de care se poate agăţa fără să i se fărâmiţeze sub mâini. Este evident că fiul ei, viitor doctor în economie şi elev al fostului preşedinte al grupului de consilieri economici ai lui Reagan, ştie ce face. Este o nebunie din partea ei să-şi facă atâtea griji.

Premoniţiile ei sumbre au fost dezminţite. Alexandru şi Marie sunt căsătoriţi de mai bine de doi ani şi s-au stabilit în Statele Unite. Marie a găsit un post în Connecticut şi s-au instalat într-o căsuţă aflată la cincizeci de metri de mare şi zece minute de mers cu maşina de universitatea unde predă ea. Helen tânjeşte după Cambridge unde şi-a petrecut cele mai plăcute weekenduri din viaţa ei în cei zece ani cât fiul ei a locuit aici ca student şi apoi ca jurnalist, dar acum, că Alexandru şi Marie locuiesc mult mai aproape de New Jersey, la două ore cu maşina spre nord, este posibil să-i facă vizite de o zi, să-i invite să prânzească împreună la restaurant fără să-i deranjeze mai mult. Helen este mândră că e o soacră discretă. Îi oferă lui Marie cadouri alese cu grijă din prăvăliile franţuzeşti de pe Medison Avenue. Casa ei este întotdeauna deschisă pentru nora şi fiul ei. De fiecare dată când vin la New Jersey, Helen petrece ore şi ore în bucătărie şi-i trimite înapoi acasă cu provizii pentru o săptămână. A remarcat că nora ei preferă să-şi petreacă timpul citind, scriind, sau plimbându-se pe malul mării şi nu să se ocupe de gospodărie. Helen nu o judecă; încearcă pur şi simplu să fie de folos. Le-a cumpărat o plapumă foarte călduroasă fiindcă la ei e frig, iar Alexandru şi Marie, ca să facă economie, lasă termostatul la

minim. „Nu riscaţi cumva să vă îmbolnăviţi?” a întrebat Helen pe un ton îngrijorat atunci când nora ei i-a zis râzând că iarna trebuia să-şi pună un fes şi mănuşi când stătea toată ziua aşezată la birou. „Dimpotrivă, ne obişnuim cu frigul. Este foarte sănătos.” Helen s-ar oferi cu plăcere să plătească factura la încălzire, dar se teme să nu-i jignească pe cei doi.

Dar principala ei satisfacţie este faptul că Alexandru şi-a reluat studiile. Acum un an şi jumătate, a obţinut un master, iar profesorii lui i-au propus să se înscrie într-un program accelerat de doctorat: în şase luni va fi doctor în economie. Părinţii plătesc taxele de înscriere. Această cheltuială importantă îi obligă la câteva sacrificii, acum că Jacob, din motive de sănătate, s-a hotărât să iasă la pensie anticipată în iunie şi veniturile lor se vor diminua: n-au mai cumpărat nici frigiderul nou şi nici combina Hi-Fi pe care şi-o doreau. Au renunţat şi la călătoria lor în Italia – la Florenţa şi la Veneţia pe care nu le-au văzut niciodată, ca şi la abonamentul lor la concertele simfonice de sâmbăta, de la Carnegie Hall. Dar toate astea nu au nicio importanţă. Când Alexandru le povesteşte despre teza lui şi despre profesorii lui, aflaţi în anturajul oamenilor puternici ai lumii, lui Helen îi creşte inima. La treizeci de ani, fiul ei realizează visul pe care ea l-a visat pentru el vreme de treizeci de ani.

*

Marie scrie, aşezată cu faţa la fereastra care dă înspre pătratul verde intens al grădinii şi spre tufişurile înflorite din cea a vecinilor, când sună telefonul. Este surprinsă s-o audă pe soacra ei, care sună rar. Cu o voce temătoare, Helen îi cere veşti despre Alex. Vreme de două luni, acesta a zăcut de o pneumonie. Nu şi-a chemat părinţii la telefon de zece zile şi, neliniştită, Helen vrea să se asigure că e restabilit.

Este. După cele două luni de boală, Alex şi Marie încep în sfârşit să trăiască şi să se iubească din nou. A venit deja

primăvara şi ei pot să se întindă goi pe un pat fără să tremure la atingerea unei mâini îngheţate. Pentru aniversarea lui Marie, care a împlinit treizeci de ani acum trei zile, Alex i-a pregătit o surpriză: a invitat-o la un restaurant franţuzesc din Manhattan, unde felurile erau servite sub capace mari de argint, ca nişte clopote. Aici au hotărât să nu mai ia anticoncepţionale şi să facă un copil, iar Alex i-a adus la cunoştinţă o hotărâre importantă: decât să-şi termine teza de doctorat, îşi va căuta de lucru imediat. Marie e sigură că Alex nu i-a anunţat pe părinţii lui în legătură cu această schimbare de program. Problema este şi a lor, fiindcă de trei ani ei plătesc taxele de înscriere la cursurile postuniversitare, foarte importante. I se pare normal să o pună pe Helen la curent.

— V-a spus Alex că îşi caută de lucru?

— Ah. Vestea nu pare s-o bucure în mod deosebit pe Helen. Şi-a terminat teza? adăugă ea, timid.

— Nu, dar în domeniul lui, ceea ce contează este experienţa. E mai bine să-şi găsească de lucru cât mai repede.

Helen nu răspunde. Marie îşi imaginează ce gândeşte soacra ei – exact ce a gândit ea când, la restaurant, Alex i-a spus că nu are nevoie de doctorat, pe acelaşi ton sigur cu care, în urmă cu doi ani, declarase că doctoratul nu e decât o bucată de hârtie, care impresionează oamenii şi deschide uşile. Părea să se contrazică.

— Helen, să nu credeţi că renunţă fiindcă a fost bolnav şi nu are curajul să se apuce din nou de treabă. Teza lui e aproape gata. Într-un an ar putea s-o termine. Dar cele două luni cât a stat în pat, a avut timp să se gândească: a înţeles că doctoratul nu-i foloseşte la nimic şi că, mai mult decât atât, pierde un timp preţios, că e mai bine să caute de lucru imediat decât s-o facă la toamnă. Vor fi mai multe oportunităţi acum. Helen? Mă auziţi?

Helen începe să plângă. E a doua oară când Marie o aude pe soacra ei plângând. Prima oară a fost în urmă cu patru

ani, când Jacob a făcut criza cardiacă. Marie ştie că Helen intră repede în panică şi are tendinţa să dramatizeze – în octombrie, deschizând din greşeală o scrisoare din partea unei agenţii care se ocupa cu recuperări de bani în beneficiul firmelor, sosită pe numele lui Alex, l-a şi văzut pe fiul ei expulzat din SUA – dar reacţia aceasta disproporţionată o stupefiază şi o sperie. Se teme ca Alex să nu o certe că a luat iniţiativa de a-i vorbi maică-sii.

— Marie, spune-i, te rog, că trebuie să-şi termine lucrarea! Te rog să-i spui asta!

— Alex este adult, Helen, trebuie să aveţi încredere în el!

— Întotdeauna am crezut că o să aibă un doctorat. Era speranţa mea. Aş fi fost aşa de mândră de el! Pentru asta am emigrat în Statele Unite, pentru asta i-am plătit studiile la universitate, pentru asta l-am trimis la Harvard. Eu şi tatăl lui voiam să obţină cea mai valoroasă diplomă care există în lume. Este atât de inteligent! Ar putea face orice vrea!

Marie îşi aminteşte ce i-a spus Alex într-o zi: ar fi preferat să studieze într-o mică universitate din New Hampshire care îi dădea o bursă. Dar fusese admis la Harvard: visul părinţilor lui.

— Helen, uitaţi cum stau lucrurile: dacă Alex ar avea nevoie de un doctorat, şi-ar termina teza imediat. Dar titlul de doctor în economie nu-i serveşte decât dacă vrea să devină profesor. Or, el nu vrea să treacă la catedră, vrea să lucreze în domeniul privat.

La celălalt capăt al firului, Helen plânge. Este clar: în mintea ei totul este din vina lui Marie.

— Oh, Marie, tu nu înţelegi. Nu poţi să înţelegi. Avem întotdeauna nevoie de un doctorat. Mi-e ruşine cu fiul meu, mi-e ruşine că nu are nici măcar o diplomă egală cu cea a soţiei lui. Nu aşa l-am educat eu.

Capitolul 13.

1958
Lui îi datorez această inimă care „se umple cu farmecele milei”

Doamna Tiberescu a intrat în cămăruţa unde Elena aţipise la ora trei după-amiaza şi s-a aşezat pe marginea patului.

— Tot aşa te doare capul, Lenuş?

— Tot.

— Ar fi trebuit să ieşi cu mine în loc să stai închisă în casă. Ţi-am spus. Ai nevoie de aer. Şi e deconectant să faci cumpărături. Ia fii atentă ce-am găsit!

Mama ei aprinse veioza de pe noptieră. Vorbea pe tonul vesel al cuiva care vrea să-ţi anunţe o surpriză. Elena clipi din ochi şi se aşeză pe pat. Mama ei scoase din sacoşă o bucată mare de material strălucitor, de culoarea piersicii.

— Ştii ce-i asta?

Elena clătină din cap.

— Organdi! Cinci metri! O raritate. Foarte scump, crede-mă! Alte două femei s-au bătut pe el. Dar mă ştii. Când vreau ceva, sunt ca o tigroaică. Ghiceşti ce-o să fac cu el?

— O rochie, spuse Elena schiţând un surâs vag.

— Pentru nunta Monicăi!

— Credeam că rochia de tafta o să fie foarte bună, dacă nunta are loc în septembrie.

— M-am răzgândit. Eşti domnişoara de onoare, Lenuş.

Trebuie să pui ceva nou şi splendid. Vreau să se uite după tine toţi bărbaţii.

Elena roşi. Bineînţeles. Ăsta este adevăratul rost al rochiei noi. Să-i aducă un soţ convenabil.

— Am trecut pe la Vera în drum spre casă. Mi-a dat numărul ăsta din *Marie Claire.* Ea e de părere să facem modelul ăsta. Te arată foarte subţire, fiindcă are partea de sus mulată pe talie până la şold şi poalele evazate şi lungi până la călcâie. Vera o să-i facă mâneci scurte, bufante cu muselină oranj, şi un decolteu rotund. O să fii superbă. Culoarea asta se potriveşte de minune cu părul tău. Eşti mulţumită?

— Da, mamă. Foarte mulţumită.

— Pe ce ton îmi răspunzi, Lenuş! Parcă ai fi o martiră! Atitudinea ta în acest moment este chiar agasantă. Tatăl tău are dreptate: te-am răsfăţat prea mult. Fă un efort. Şi răbdarea noastră are nişte limite.

Elena păli.

— Sunt obosită, mamă. E normal. Abia am terminat cinci ani de studii, cinci ani în care am lucrat toate zilele săptămânii şi toate duminicile, toate sărbătorile, până şi în ziua de Crăciun. Am nevoie să mă odihnesc puţin şi durerea asta de cap o să-mi treacă.

— Ştiu că ai muncit din greu, sărăcuţa de tine. Vacanţa la Mangalia o să-ţi facă bine. Noroc că plecăm vineri. Acum fii drăguţă, telefonează-i Monicăi şi du-te şi plimbă-te cu ea prin Cişmigiu.

Numele parcului o făcu să tresară ca scârţâitul unei bucăţi de cretă alunecând pe tablă.

— Monica este ocupată cu pregătirile de nuntă.

— Atunci Eugenia.

— E plecată la Sinaia.

— Atunci nu ştiu, fata care locuieşte în faţă, Valentina?

— Lucrează.

Doamna Tiberescu făcu o grimasă ca şi cum fiica ei s-ar fi purtat astfel special ca s-o supere. Elena se ridică.

— Mă duc să mă plimb prin parc singură, mamă. E o idee bună!

— Da. O să vezi că o să-ţi facă bine.

Expresia de pe chipul maică-sii se destinse. Elena îşi puse sandalele, îşi luă geanta şi pălăria de soare şi ieşi. Nu o luă spre staţia de tramvai. Ideea de a se închide într-un spaţiu îngust, riscând să întâlnească oameni cunoscuţi şi puşi pe pălăvrăgeală i se părea insuportabilă. O luă la stânga, pe urmă la dreapta, punând maşinal un picior înaintea celuilalt, fără să vadă nimic în jur. Trecu prin faţa liceului unde învăţase, fără să-şi dea seama. După o oră de mers pe strada Toamnei, Popa Petre, Vasile Lascăr şi Batiştei, ajunse în bulevard şi apoi în Cişmigiu. Era marţi, dar fiind o zi de vacanţă cu soare strălucitor, parcul era plin de copii. Adâncită în propriile gânduri, nu-i vedea, nu ştia nici măcar dacă e frig sau cald. Se aşeză pe o bancă la umbra unui copac, nu departe de lacul pe care tinere perechi sau familii pluteau în bărci, sau dădeau râzând la rame – cum făcuse şi ea într-o altă viaţă.

Roşi la gândul că tatăl ei o criticase în lipsă. Oare chiar se comporta ea ca un copil alintat? Reproşul i se părea nedrept şi crud. Se despărţise de Iacob aşa cum îi ceruseră părinţii. Îi ajuta în gospodărie şi nu plângea niciodată în faţa lor. Ce putea să facă dacă nu avea niciun chef de distracţie şi nici să vadă pe cineva, oricine ar fi fost el? Singurul lucru pe care voia să-l facă era să se întindă în pat şi să doarmă. De trei săptămâni avea o durere de cap permanentă. Părinţii o trimiseseră s-o vadă un doctor, care o examinase şi concluzionase că nu are nicio problemă medicală. Pus în temă de mama Elenei, o bătuse pe umăr când o însoţise până la uşă, spunându-i: „O fată drăguţă ca dumneata o să-şi găsească repede alt logodnic.” Roşise de ruşine. Munca zilnică într-un birou ar fi distras-o de la ale ei. Din nefericire, era prima vară în ultimii cinci ani în care nu lucra. Părinţii o sfătuiseră să-şi ia o binemeritată vacanţă înainte de a intra în viaţa profesională, aşa că ea nu mai ceruse postul de

secretară pe care-l obţinuse trei veri la rând, iar acum fusese ocupat de altcineva.

În orice caz, nu mai avea mult. La sfârşitul săptămânii, pleca la Mangalia cu mama ei. Se bucura la gândul că o să vadă marea. Avea să-şi petreacă o parte a zilei singură, în timp ce mama ei avea să lucreze în sanatoriu. Când se vor întoarce de la Mangalia, nu va mai avea decât două săptămâni de stat la Bucureşti, după care avea să plece la Giurgiu. Până la urmă, exilul ăsta pe malul Dunării o să fie o şansă. După ce-şi primise repartiţia la Giurgiu, în urmă cu o lună, scrisese la Institutul de Fizică Atomică din Bucureşti, la sugestia domnului Ionescu care, în calitate de membru de frunte al partidului comunist, avea relaţii importante. Nu primise niciun răspuns şi nu-i vorbise acestui prieten al părinţilor ei, ca să nu-l supere, dându-i de înţeles că numele lui nu avea atâta putere câtă îşi închipuia el. Acum se simţea uşurată că avusese acest eşec.

Se îndreptă spre lac. Se simţea ceva mai bine decât dimineaţă şi decât în zilele precedente. Nu fiindcă ieşise să se plimbe, ci pentru că tocmai luase o hotărâre. Înainte de a pleca la Mangalia, avea să-l sune pe Iacob. Imediat ce s-a gândit la asta, a ştiut că asta avea de făcut. De trei săptămâni tresărea auzind telefonul, mai ales dimineaţa, când era singură cu bunica ei. Nu era niciodată el. O uitase deja? În timp ce se îndrepta spre parc, cu puţin timp în urmă, îşi dăduse seama că era nedreaptă. El o respecta. Ea îi ceruse s-o lase în pace. Îl admira că avea puterea să se supună cererii ei. Va telefona doar ca să afle ce mai face. Un simplu gest de prietenie. La această idee, deja se simţea mai bine.

Pe o bancă, în dreptul lacului, stătea un bărbat care citea. De departe, semăna foarte mult cu Iacob. Inima începu să-i bată mai tare. Ridică din umeri. De trei săptămâni credea că-l vede peste tot, pe străzi şi-n magazine. O dată sărise chiar din tramvai după un străin cu părul negru, având înălţimea lui Iacob, care se întorsese

când o auzise alergând după el: era un tip groaznic de urât, cu o mustaţă mare şi cu fălcile căzute. Bărbatul de pe bancă nu putea să fie Iacob, care lucra marţea şi nu purta niciodată cămaşă neagră. Îşi continuă totuşi drumul în direcţia lui. Bărbatul ridică privirile. Iacob.

Dacă a fost surprins, nu s-a văzut în niciun fel. Îi aruncă o privire întrebătoare. Cămaşa neagră îi punea în valoare ochii întunecaţi, intenşi. Făcu un pas înainte surâzându-i. Iacob nu-i răspunse la surâs.

— Bună ziua, Elena. Ce mai faci? spuse el cu o voce distantă, ca şi cum s-ar fi adresat unei cunoştinţe vagi. Îi spusese Elena, nu Lenuş.

— Bine, mulţumesc. Ce citeşti?

— Mihai Eminescu. Îi arătă coperta. Îl ştii?

Elena dădu din cap.

— Tocmai citeam un poem numit *Rugăciunea unui dac,* continuă el. Ascultă: *Şi el îmi dete ochii să văd lumina zilei, / Şi inima umplut-au cu farmecele milei/ În vuietul de vânturi auzit-am a lui mers! şi-n glas purtat de cântec simţii duiosu-i vers*...

Vocea lui gravă şi caldă o atinse pe Elena în locul acela care „se umple cu farmecele milei”. Roşiră în acelaşi timp, ca şi cum el şi-ar fi dat seama de efectul poemului şi al vocii sale asupra ei.

— Este frumos, spuse ea. Pot să mă aşez lângă tine?

El se dădu mai la o parte ca să-i facă loc. Se aşeză la capătul băncii. Îi trecu prin minte că transpirase mergând pe jos şi că nu mirosea frumos.

— Cum se face că eşti aici într-o marţi, Iacob? Nu lucrezi astăzi?

El zâmbi.

— E o poveste lungă, Lenuş.

— Nu mă grăbesc.

Îi spuse că, în urmă cu trei săptămâni, primise un telefon din Israel. Mama lui murise.

— Oh, Dumnezeule!

Elena înţelese imediat de ce era îmbrăcat în negru. Trei săptămâni: trebuie să se fi întâmplat imediat după prânzul la ea.

— Cum s-a întâmplat?

— O criză cardiacă. Este extrem de cald în Israel în acest moment. Inima ei n-a suportat căldura.

Nu o văzuse pe maică-sa de zece ani şi desigur nu se putuse duce în Israel pentru înmormântare. Să nu poată să asiste la înmormântarea propriei sale mame după ce fusese alungat ca un câine din casa celei mai apropiate prietene a lui? Ochii Elenei se umplură de lacrimi.

— Este groaznic, groaznic, repeta ea.

Ce răsfăţată şi egoistă era! Taică-su avea dreptate. Avea migrenă, fiindcă viaţa nu era aşa cum voia ea şi nici o singură clipă nu se gândise la Iacob, care nu avea familie şi care era de zece mii de ori mai singur decât ea. Iacob, care tocmai aflase că mama lui murise, mama lui pe care n-o mai văzuse de zece ani şi pe care nu avea s-o mai vadă niciodată. Toate lacrimile pe care Elena le ţinea în ea de trei săptămâni îi ţâşniră din ochi ca şi cum un baraj s-ar fi prăvălit. Plângea în acelaşi timp pentru atitudinea indiferentă a tatălui ei, asprimea mamei ei care îi nega dreptul la durere, amintirea zilei când fusese adoptată şi o altă amintire, mai veche şi mai vagă, mai mult o senzaţie decât o amintire, aceea a unui loc cu animale domestice, o lumină blândă, de asfinţit, surâsul unei femei cu capul acoperit de un batic înflorat. Plângea pentru mama lui Iacob care se prăbuşise în deşertul israelian fără să-şi fi revăzut primul născut. Plângea pentru acest fiu orfan care nu avea nici măcar dreptul de a părăsi Bucureştiul pentru a cinsti pentru ultima oară pe aceea care-i dăduse viaţă. Iacob îi luă mâna şi i-o mângâie uşor cu degetul mare.

— Lenuş, Lenuş, linişteşte-te.

Scoase din buzunar o batistă albă de bumbac curată şi călcată şi i-o întinse. Ea se şterse la ochi, îşi suflă nasul şi-l rugă s-o scuze. El îşi continuă povestirea. La o săptămână

după ce primise vestea morţii mamei sale, auzise că guvernul deschidea temporar graniţele pentru a le da voie să iasă evreilor dornici să emigreze în Israel. El hotărâse să profite de oportunitate. De ce să mai rămână la Bucureşti din moment ce toată familia lui era acolo, iar el nu putea fi lângă ei nici măcar într-un asemenea moment? Se dusese la consulatul israelian într-o duminică după-amiaza, ca să fie sigur că va intra primul luni, la ora nouă, când aveau să se deschidă birourile. Duminică la ora trei după-masă, coada se întindea de jur împrejurul unui grup întreg de clădiri. Oamenii îşi aduseseră hrană, apă, pături pentru noapte. Fusese nevoit să aştepte până luni după-amiaza pentru a-şi depune cererea de emigrare. După o săptămână, fusese dat afară din cele două posturi pe care le ocupa, de inginer la Radio Popular şi de profesor într-un liceu tehnic. Elena scoase o exclamaţie: dat afară! Nu cunoştea pe nimeni căruia să i se fi întâmplat un lucru atât de grav şi de ruşinos.

— De ce?

— Consulatul israelian trebuie să anunţe la Miliţie numele tuturor celor ce depun cerere de emigrare. Imediat ce Miliţia are această listă, noi nu mai aparţinem acestei ţări. Trăiesc deocamdată în limb.

— Când pleci?

— Nu ştiu încă. Aştept paşaportul. Poate să dureze.

Soarele cobora dincolo de copaci. Elena se ridică. Părinţii ei aveau să se îngrijoreze dacă nu se întorcea înainte de căderea serii.

— Trebuie să plec, Iacob. Vrei să ne vedem mâine?

— Credeam că nu mai vrei să mă vezi. Mi-ai înapoiat cărţile.

Ea ridică din umeri. Nu voia să vorbească despre asta.

— Mâine la prânz în faţa turnului cu ceas? propuse ea.

Îşi strânseră mâna şi ea se îndepărtă repede. Luă tramvaiul ca să nu întârzie, chiar dacă ar fi preferat să meargă pe jos ca să se poată gândi în linişte la această

stupefiantă întâlnire care-i umplea inima de bucurie. Durerea de cap dispăruse. Seara la cină a fost aşa de veselă, încât părinţii şi bunica ei se priviră surprinşi. Mama avea din fericire o explicaţie la îndemână: cuponul de organdi pe care-l cumpărase în târg. De nimic nu poate să se bucure o fată mai mult ca de o rochie frumoasă.

Se revăzură în fiecare zi până la plecarea ei la Mangalia. Se întâlneau spre prânz, când părinţii Elenei erau la lucru. Se duceau să se plimbe cu barca pe lacul Floreasca. Nu se săturau de vorbit, ca şi cum ar fi fost despărţiţi ani în şir şi nu numai câteva săptămâni. Iacob îi citea poeme de Eminescu. Vorbeau despre relaţia lor ca despre o „prietenie". Uneori, mergând pe jos, se ţineau de mână, dar nu se sărutau. Iacob avea să plece în curând în Israel. Poate chiar înainte ca Elena să se întoarcă de la Mangalia. Avea să plece pentru totdeauna. Savurau fiecare oră petrecută împreună, după suferinţa despărţirii de trei săptămâni. Iacob îi vorbea despre mama lui şi despre copilăria într-un orăşel din apropierea Iaşului, populat de evrei şi decimat de război. Familia lui se instalase în Bucureşti în 1941, chiar înainte de pogrom. Le simţea foarte tare lipsa fraţilor lui mai mici, Iosif şi Doru. Elena încerca să-şi închipuie ce înseamnă să ai doi fraţi şi să fii despărţit de ei. În ajunul plecării ei, vineri, când s-au despărţit, ea i-a spus că-i poate scrie la Mangalia, la post-restant. El i-a dat cartea cu poeziile lui Eminescu.

Sâmbătă, Elena şi maică-sa au luat trenul spre Mangalia. Se simţea atât de uşoară, că pălăvrăgeala maică-sii n-o deranja deloc. Camera în care au stat împreună vreme de două săptămâni, la sanatoriu, era mică, dar albă şi curată, şi când se apleca peste marginea ferestrei vedea în depărtare un colţ albastru de mare. A treia zi, în timp ce mama ei lucra, Elena s-a dus la poştă. Îşi spuse numele funcţionarului de la ghişeu, care dispăru într-o încăpere alăturată şi se întoarse peste câteva minute cu un plic. Inima Elenei începu să bată repede. Funcţionarul cu

ochelari cu lentile groase îi dădu plicul şi-i arătă registrul în care să semneze, fără să răspundă la zâmbetul ei fericit. Ieşi de la poştă, cu ochii aţintiţi pe adresă, *Dra. Elena Tiberescu, post-restant*, *Mangalia*, scrisă cu litere regulate, elegante, aplecate spre stânga. Nu deschise plicul imediat, ci aşteptă să găsească un loc liniştit pe plajă, unde se aşeză pe nisip şi ascultă zgomotul valurilor, înainte de a lectura pe îndelete, cum ar fi savurat o portocală, prima scrisoare primită de la omul cel mai scump inimii ei. Cuvintele lui scrise i-l făceau prezent, ca şi cum s-ar fi aflat în faţa ei, în carne şi oase. Îi auzea vocea gravă, caldă şi blândă. Nu se putea stăpâni să nu surâdă. După ce termină de citit, scoase imediat hârtie şi un creion din geantă. „Dragă Iacob.” Se temea ca stilul ei să nu-i pară lui Iacob prea puţin rafinat, dar n-avea importanţă, ştia asta.

Lua prânzul cu maică-sa. După masă, aceasta îşi făcea siesta şi Elena se plimba într-un parc unde citea din nou scrisorile lui Iacob, îi scria sau citea poemele lui Eminescu. Într-una din scrisorile către el, copiase o definiţie a iubirii pe care o găsise într-un poem intitulat *Ce e amorul? Un lung prilej pentru durere/că mii de lacrimi nu-i ajung/ şi tot mai multe cere.* Tocmai atunci când era în culmea fericirii, tocmai atunci când între ea şi Iacob nu era vorba despre iubire, această definiţie i se părea cea mai adevărată cu putinţă. Iubirea era această fântână pe care mii de lacrimi nu ar fi putut-o umple. Lectura poemelor lui Eminescu o ajuta să găsească expresiile pentru a da formă propriilor gânduri şi sentimente pe care niciodată n-ar fi fost în stare să le exprime altfel, o dorinţă, o tristeţe, o nostalgie, o absenţă, o aspiraţie, dar şi o bucurie de a trăi, care toate sălăşluiau în sufletul ei. Îi era recunoscătoare lui Iacob că-i dăduse această carte.

După-amiaza, Elena şi mama ei se duceau la izvor ca să bea apă minerală şi să facă băi de nămol. Apoi reveneau la sanatoriu, făceau câte un duş rece şi se îmbrăcau. Se consultau în privinţa machiajului şi a vestimentaţiei, îşi

făceau complimente, râdeau ca două fetişcane. Pentru prima dată, Elena simţea că există între ele două o complicitate. După ce-şi ungeau picioarele cu o cremă de lămâie pe care Iulia o preparase la Bucureşti ca să le protejeze de ţânţari, ieşeau ţinându-se de braţ, la plimbare de-a lungul ţărmului, sau înconjurând ruinele cetăţii Callatis, în timp ce soarele apunea în spatele lor, dincolo de casele Mangaliei şi de clădirea moscheii. Când soarele dispărea la orizont, ajungeau la chioşcul din parc şi se aşezau lângă prietenii cu care se întâlniseră în ajun. În fiecare seară, se dădea un concert.

În prima săptămână, Elena a primit scrisori la fiecare două zile şi apoi în fiecare zi. În cea de-a doua săptămână, miercuri, ea scoase un strigăt când citi în scrisoarea lui: „Am fost la consulatul israelian azi-dimineaţă şi mi-am retras cererea de emigrare.” Un surâs îi ilumină chipul. Iacob nu-i cerea nimic în schimb, nu scotea în evidenţă faptul că făcuse acest lucru pentru ea. Se mulţumea să spună doar că ideea de a părăsi România nu mai avea în acest moment niciun sens. Ea însăşi n-ar fi putut să găsească termeni mai potriviţi: există lucruri care au sens şi lucruri care nu au. Asta nu înseamnă că situaţia lui Iacob se aranjase. Trebuia să-şi găsească de lucru, ceea ce nu era deloc uşor.

Era încă şomer la întoarcerea ei în Bucureşti, aşa că putură să se vadă în fiecare zi. Se întâlneau doar în parcuri, Cişmigiu, Floreasca, Herăstrău şi Carol, fiindcă se temea să nu întâlnească vreun cunoscut care să le spună părinţilor ei că o văzuseră pe fiica lor plimbându-se de mână cu un tânăr brunet şi frumos. Nici măcar nu ar fi ştiut să spună despre ce vorbeau, dar timpul trecea atât de repede, că era de fiecare dată uimită să constate că se făcuse ora trei şi că trebuia să plece, dacă voia să ajungă acasă înaintea tatălui ei, de a cărui intuiţie se temea. Maică-sii îi spunea că merge să le vadă pe prietenele ei, Monica sau Eugenia. Părinţii ei erau amândoi de părere că aerul bogat în iod al

Mangaliei, apele minerale şi băile de nămol făcuseră un miracol. Elena avea noroc. Nu toate fetele din Bucureşti aveau o mamă aşa de descurcăreaţă încât să-şi găsească de lucru vara pe malul mării, ca să poată locui aici gratuit şi să-i poată oferi fiică-sii o vacanţă.

În ziua plecării ei la Giurgiu, în 23 august, Elena luă masa de prânz în familie. Bunică-sa gătise toate mâncărurile ei preferate, printre care delicioşii *colţunaşi*, şi împachetă ce rămăsese de la masă în mici cutii bine ambalate. La începutul după-amiezii, părinţii au însoţit-o la gară. Elena îmbrăcase o rochie de în crem, decoltată şi fără mâneci, care-i plăcea foarte mult lui Iacob. Cele două ore cât dură călătoria ei cu trenul nu făcu decât să viseze la el.

Pe peronul gării din Giurgiu, un bărbat gras aştepta cu o pancartă. Elena îl urmă până la o şaretă trasă de un cal. Se urcă lângă el. Mirosea a transpiraţie şi a ţuică de prune. Bărbatul îi explică: benzina era scumpă şi greu de procurat. Calul mergea la pas pe străzile pustii, care nu erau nici măcar acoperite cu un pietriş gudronat, cum erau străzile din orăşelele unde locuise ea în copilărie. Ieşiră din oraş şi merseră printre câmpuri pustii, trei sau patru kilometri până la fabrică. Bărbatul opri şareta în faţa unei clădiri de beton cu două etaje. O conduse într-o cameră la etajul doi.

Fabrica organizase o petrecere cu ocazia zilei naţionale: o să vină s-o ia într-un sfert de oră.

Elena examină încăperea unde avea să locuiască un an. Fereastra dădea spre cerul înnorat şi spre câmp. În cameră se afla un pat din fier, un birou şi un dulap de lemn. Mai era într-un colţ un lavoar cu o oglindă deasupra. Bărbatul nu-i spusese unde se găseau veceul şi duşul. De plafon atârna un bec gol. Apăsă pe întrerupător, dar lumina nu se aprinse. Deschise fereastra. O insectă intră în cameră. Îşi puse valiza pe pat şi îşi scoase rochiile. Nu erau destule umeraşe. Se întrebă dintr-odată cum avea să supravieţuiască zilei de mâine: hotărâse să vină cu o zi înainte de începutul stagiaturii ei, ca să aibă timp să se

instaleze.

Scoase cartea lui Eminescu şi o deschise la întâmplare: *Iar când te văd zâmbind copilăreşte Se stinge-atunci o viaţă de durere, Privirea-mi arde, sufletul îmi creşte.*

Când omul cu şareta bătu la uşa ei, un sfert de oră mai târziu, era însoţit de un tip scund, părând să aibă în jur de cincizeci de ani, cu o burtă care-i ieşea din costumul gri. Se prezentă ca maistru şi o examină pe Elena cu o privire critică, încruntând din sprâncene. Poate fiindcă rochia ei era şifonată după drum? Avea urme de ruj pe dinţi?

— Trebuie să te schimbi, îi spuse. Aici nu te poţi îmbrăca aşa.

Roşi, conştientă dintr-odată de braţele ei goale şi de sânii pe care rochia strânsă pe talie îi scotea în evidenţă. Cei doi o aşteptară pe culoar să-şi schimbe rochia de în crem cu o ţinută mai sobră.

Petrecerea avea loc pe o peluză de iarbă uscată pe malul Dunării, ale cărei ape maronii, murdare, spulberară visele pe care numele fluviului i le inspirase până atunci Elenei. Au prezentat-o noilor ei colegi, oameni mai în vârstă care vorbeau despre alţi oameni necunoscuţi ei şi râdeau zgomotos. La ora opt şi jumătate, când începuse să se întunece, omul cu şareta o însoţi la dormitor. Îi dădu o mică lampă cu petrol: curentul electric nu funcţiona decât între orele şapte şi opt seara. Citi câteva poeme la lumina slabă a lămpii. Mirosul de umed din cameră o deranja. Deschise fereastra. Timpul devenea schimbător. Îi fusese frig pe peluză un pic mai devreme, pe malul fluviului, unde tocurile ascuţite ale sandalelor i se înfundau în pământ. Îşi scărpină gleznele înţepate de ţânţari, se strecură sub pătură, stinse lampa, dar nu putu să adoarmă. Toată noaptea a auzit vântul şi urletele câinilor, chiar şi după ce a închis fereastra.

La ora cinci şi jumătate se sculă. Zorile albeau cerul. Deschise valiza şi-şi puse rochiile la loc. Luă una dintre cutiile cu mâncare ale bunicii şi mâncă vreo câţiva colţunaşi

reci. La ora şase şi douăzeci pomi la drum cu valiza într-o mână şi geanta în cealaltă. Se temea să nu o atace câinii vagabonzi, dar avu norocul să nu-i iasă în cale niciunul. Drumul până în oraş era drept, mărginit de copaci şi înconjurat din toate părţile de câmpuri. În oraş, ajunse la gară mergând de-a lungul liniei ferate. La ora opt şi jumătate era un tren spre Bucureşti. Avea întârziere, dar mergea încet şi sigur spre capitală. La prânz, sună la uşa părinţilor ei. Aceştia făcură ochii cât cepele.

— Nu pot să rămân acolo, le spuse ea.

Răspunse calm la toate întrebările lor. Hotărârea ei era luată, indiferent de consecinţe: la Giurgiu nu o să se întoarcă. Mama şi bunica ei păreau să se întrebe ce se întâmplase cu această copilă docilă.

— Sunt sigură că această uzină din Giurgiu nu este un loc potrivit pentru o fată, declară până la urmă mama ei.

— O să-l sun pe domnul Ionescu, concluzionă tatăl ei.

Domnul Ionescu era acasă, dar avea în vizită nişte prieteni. Tatăl Elenei se scuză pentru deranj şi îi explică situaţia. A urmat un moment de linişte, apoi exclamaţii de surpriză, apoi întrebări adresate pe un ton vesel. După ce a închis telefonul, tatăl Elenei şi-a anunţat familia adunată în salon că prietenul lui n-a înţeles nimic la început, fiindcă exista un loc la Institutul de Fizică Atomică rezervat pentru Elena de mult timp. Se ştia că trebuie să-şi înceapă lucrul a doua zi. Domnul Ionescu era foarte mirat că nu primise nimic de la institut şi era dezolat de încurcătura creată.

Iulia şi Bunica radiau de fericire. Elena îi mulţumi tatălui ei şi se duse la ea în cameră să-şi desfacă valiza. Povestea se terminase.

Ştia că nu fugise de la Giurgiu de frică, asemenea unei fete de la oraş care n-a văzut niciodată cum e la ţară. Plecase fiindcă nici nu se punea problema să petreacă acolo niciun an, nicio săptămână, nicio zi mai mult. Fiindcă nu avea niciun sens. Pentru prima dată în viaţa ei, ştia cu certitudine ce avea şi ce n-avea sens, ce voia şi ce nu voia.

Şi era perfect conştientă că această luciditate îi venea de la Iacob, din dragostea ei pentru Iacob.

Capitolul 14.

1993
Vade retro, Satana!

În acest weekend nu mai poate fi vorba să se urce în Lincolnul lor şi să plece să se plimbe la ţară, sau să viziteze un oraş din statul vecin. Nu mai au timp nici măcar să asculte un concert în aer liber în parcul Montelair, unde se duc de obicei în fiecare sâmbătă, în iulie. Se mulţumesc cu o expediţie la supermarket, de unde se întorc încărcaţi cu provizii. Helen îşi petrece toată duminica în bucătărie. Pregăteşte feluri care se pot păstra mai multe zile la frigider: salată de vinete, ardei copţi, ciuperci cu mărar, pui umplut. La birou, de luni până vineri, îşi face treburile cât poate mai repede, cât mai eficient posibil, ca să ajungă acasă înainte de ora şapte şi jumătate. Se schimbă repede, îşi trage pe ea o fustă veche şi un tricou şi se postează în faţa aragazului.

În mai, când Alex a telefonat ca să întrebe dacă el şi Marie ar putea locui câteva luni la părinţii lui, fiindcă şi-a găsit de lucru la New York pe timpul verii şi ar prefera să nu-şi cheltuiască salariul pe chirie, Helen n-a ezitat. Nici nu era nevoie să-i pună întrebarea, a spus ea. Nu dorea decât un lucru: să se simtă la părinţii lui ca la el acasă. Avea cheia, putea să vină şi să plece şi să rămână cât timp voia el. Era măgulită de faptul că fiul şi nora optaseră să stea la ei.

La 1 iunie, Alexandru a debarcat, singur, cu o maşină plină de bagaje. După-amiază şi-a dus la aeroport soţia. Dimineaţa părăsiseră locuinţa lor din Connecticut, unde nu aveau să se mai întoarcă şi-şi căraseră toate bagajele într-un depozit de mobile de pe autostradă. Marie pleca în Franţa, unde sora ei mai mare se recăsătorea la începutul lui iunie în cadrul unei ceremonii restrânse, în Bretania. Alex nu putea merge cu ea, neavând nicio zi de concediu. La început surprinsă să afle că Marie va petrece mai multe săptămâni în Franţa în loc să revină imediat după nunta soră-sii, Helen s-a bucurat pe urmă la gândul că o să-l aibă pe fiul ei o lună întreagă doar pentru ea. Mamele au rareori ocazia să se bucure astfel de băieţii lor însuraţi. Alex nu mai locuise la ei din vara când împlinise douăzeci de ani. Plecau împreună la birou la ora şapte dimineaţa. Era mândră să se urce în Fordul galben lângă fiul ei proaspăt bărbierit şi aşa de frumos cu costumul închis la culoare, cămaşă albă şi cravată de mătase. În fiecare seară, cinau în bucătărie şi-şi povesteau ce-au făcut peste zi. Iacob putea în fine să vorbească despre noua lor asigurare medicală şi despre fondurile de investiţii pentru pensie. Fiul lor le dădea sfaturi utile. În 30 iunie, Alex s-a dus să-şi aştepte soţia la aeroportul Kennedy. Marie se instală şi ea la socrii ei.

Sunt mai multe de făcut, în casă, dar Helen e fericită. Prezenţa lui Alex şi a lui Marie este bine-venită în această perioadă de schimbări, Jacob a ieşit la pensie cu şase luni mai devreme şi se adaptează greu la noua lui viaţă. Citeşte, ascultă muzică, se ocupă de spălat şi călcat rufe, face cumpărături, repară sau înlocuieşte ce este stricat în casă şi pune în ordine tot ce e hârţogăraie, impozite, formulare de asigurări medicale, facturi de plătit, dar zilele sunt lungi. Este în permanenţă îngrijorat în legătură cu inima lui, chiar mai îngrijorat decât atunci când lucra. De mai multe ori a reuşit s-o sperie şi pe Helen: au chemat un taxi şi au alergat la spital. De fiecare dată fusese o alarmă falsă. Au descoperit că Jacob avea arsuri la stomac, ceea ce putea să

se confunde cu simptomele unei crize cardiace. Nu mai face treabă în grădină, de teamă ca efortul fizic să nu-i dăuneze. A încercat să-l convingă să se ducă să se plimbe o oră pe zi, cum i-a recomandat doctorul, dar el refuză categoric. A cumpărat un covor rulant, l-a instalat la subsol şi merge pe el douăzeci de minute pe zi, cât vede ştirile la televizor. Se teme să iasă singur pe jos, ca şi cum ar putea să se prăbuşească la un colţ de stradă. E un tip îndărătnic, greu îi poţi scoate din cap ideile iraţionale. Înainte ca Alexandru să se mute la ei, se uita cu tristeţe după Helen, care pleca dimineaţa la serviciu. Când ea se întorcea seara, după o zi de muncă intensă, întreruptă de câteva pauze de cafea cu Tatiana sau Bill, îl găsea pe soţul ei aşteptând-o, ca lovit de apatie, în faţa televizorului închis. Toată ziua nu schimbase o vorbă cu nimeni. Helen se simţea vinovată, dar şi agasată de resemnarea lui de a deveni, fără să lupte deloc, un om bătrân.

Odată apărută Marie, în casă se află o persoană tânără, o prezenţă feminină care înveseleşte masa. Cum ea nu vorbeşte româneşte, comunică cu ea în engleză, ceea ce pentru Jacob e un exerciţiu foarte bun, fiindcă nu are pe nimeni altcineva cu care să exerseze limba. Marie şi-a instalat calculatorul şi cărţile în sufrageria care dă spre grădină. Traduce în prezent în franceză un roman american voluminos – muncă pentru care a obţinut un contract cu un editor francez şi o bursă care-i permite să ia un an de concediu şi să-l urmeze pe Alexandru oriunde o să-şi găsească el de lucru. Înainte ca ea să se întoarcă din Franţa, Alexandru s-a dus să-i aducă bicicleta de la depozitul de mobile din Connecticut unde-şi lăsaseră bagajele. Vechea ei bicicletă era deci acolo, în grădină, sprijinită de zidul casei. Marie o foloseşte ca să se ducă în fiecare după-amiază la piscina municipală. Singura îngrijorare a lui Helen este că nora ei pleacă cu bicicleta fără cască. Şi-a permis să îi facă observaţie. Marie a răspuns printr-o ridicare din umeri.

— Sunt foarte atentă şi nu merg decât pe străzi puţin circulate, Helen.

— Ajunge şi-o singură maşină, a intervenit Jacob cu vocea lui ponderată.

— Tata are dreptate, Marie, a adăugat Alex.

Marie se mulţumi să surâdă. Helen e sigură că nu-şi va schimba obiceiurile. Şi Marie este îndărătnică.

Cinează în bucătărie, în jurul mesei de sticlă fumurie. Helen găteşte împreună cu Alex, când se întorc de la lucru, în afară de sosul *vinegrette* pentru salată, care e specialitatea ei, şi de un fondant cu ciocolată pe care socrul ei îl adoră, Marie nu prea participă la gătit. E bine şi aşa: lui Helen îi place să fie stăpână în bucătărie şi să-şi petreacă timpul în faţa aragazului alături de fiul ei, mare bucătar şi un autentic feminist. Cu pofta de mâncare pe care i-o dă piscina, Marie onorează felurile soacră-sii. După cină, Jacob spală vasele, iar Marie le şterge.

— Facem o echipă, a spus Helen, mândră, colegului ei Bill, anunţându-l că fiul şi nora ei s-au instalat la ei pentru vară.

Bill a dat din cap şi s-a strâmbat.

— Fiul tău şi noră-ta? Asta-i reţeta dezastrului, Helen.

Când ea reproduce dialogul în faţa lor, toată lumea râde veselă.

— E nevoie de o excepţie la regulă, concluzionă Alexandru.

Într-o seară de la jumătatea lunii iulie, el se întoarce de la birou cu o sticlă de Veuve Clicquot şi un zâmbet larg: revista economică unde fusese angajat pe perioada verii tocmai îi oferise un post permanent de redactor. Helen scoate cupele de şampanie din cristal de Boemia. Alexandru deschide sticla. Poc! Ridică paharele şi-l felicită. El povesteşte în amănunt interviul de angajare şi momentul delicat în care patronul l-a întrebat la ce salariu s-a gândit. Trebuia să răspundă la fix: nici prea mic – ar fi însemnat că se subestimează – nici prea mare – ar fi dat dovadă de

aroganţă. Cum Helen n-a mâncat nimic de azi-dimineaţă, şampania i se urcă repede la cap şi povesteşte şi ea cu o voce vie numeroasele-i interviuri de angajare: în treisprezece ani, a schimbat firma de şase ori.

— Mama ta e o adevărată profesionistă a interviului, spuse Jacob cu un surâs, privindu-şi cu tandreţe soţia.

Helen izbucneşte în râs. Cu ochii strălucind, îi mărturiseşte fiului ei că-i place să-l vadă în costum, cămaşă şi cravată, mai mult decât în blugii şi tricoul în care umblase în toţi anii de studii. Nu-şi aminteşte să fi fost de mult atât de fericită.

Alexandru şi Marie ştiu acum că vor locui la New York. Îşi petrec weekendurile vizitând apartamente în Manhattan. Duminică seara, în timpul cinei, le povestesc lui Jacob şi lui Helen. Cele mai multe dintre aceste apartamente sunt groaznice, întunecoase şi mici, dar ultima dată au văzut unul de trei camere, luminos, la etajul douăzeci al unui turn nou, în Murray Hill, cu două băi din marmură albă, balcon de jur împrejur şi o vedere panoramică asupra New Yorkului.

— Minunat! strigă Helen. Sunt foarte fericită că vă mutaţi în Manhattan. Să nu înţelegeţi greşit ce vreau să zic, adăugă ea, întorcându-se spre nora ei: nu ne deranjaţi deloc şi sunteţi bine-veniţi aici oricât vreţi să staţi. Dar o să fie mai bine pentru voi şi mult mai puţin obositor pentru Alexandru. În trei ani, v-aţi mutat de trei ori. Nu mai puteţi continua aşa!

— De fapt, reluă fiul ei, dacă nu vă deranjăm, noi am prefera să ne mutăm la începutul toamnei. Am vrea să mai economisim ceva bani ca să plătim două luni avans şi comisionul la agenţia imobiliară. Şi cum Marie pleacă în Franţa peste zece zile, n-are chiar niciun rost să ne mutăm acum.

— Marie pleacă iar în Franţa peste zece zile? repetă Helen făcând ochii mari.

Jacob ridică şi el din sprâncene.

— Nu ştiaţi? se miră la rândul ei Marie. Petrec întotdeauna luna august cu familia mea, în Bretania.

Pentru prima dată în ultimele trei săptămâni, Helen simte o crispare – ca atunci când auzi o notă falsă într-o simfonie. Fără o vorbă, întinde mâna şi-şi ia pachetul de ţigări. Imediat ce rămâne singură cu Jacob în camera lor, îl întreabă ce părere are despre faptul că două luni din trei nora lor le petrece în Franţa, fără bărbatul ei. Jacob ridică din umeri.

— Asta-i treaba lui Alexandru, Lenuş, nu a noastră.

În 1 august, Marie pleacă, Helen se bucură din nou de fiul ei celibatar, dar nu e chiar la fel de bucuroasă şi împăcată cum era în iunie. Nu îndrăzneşte să-i vorbească lui Alexandru despre soţia lui. I se pare că e trist, deşi nu se plânge. Are o înfăţişare obosită. Sunt toţi trei obosiţi. Căldura acestui august este înăbuşitoare.

La începutul lui septembrie, Marie se întoarce. A slăbit şi s-a blonzit. Pe chipul ei bronzat, ochii sunt de un albastru pătrunzător. La cină, în prima seară, nu vorbeşte decât despre Bretania.

— Culorile sunt atât de frumoase! Toate nuanţele de verde: verdele-închis al pinilor, verdele viu al tufişurilor, al ierbii şi al ferigilor după ploaie, verdele decolorat al câmpurilor şi al ierburilor înalte care freamătă în bătaia vântului. Pământul este de un brun-roşcat, buruienile mov, drobiţele galben aprins, nisipul alb, marea turcoaz sau albastru de Prusia... Nici griul nu este gri acolo. Este luminos, ca perla, şi cu mii de nuanţe. La ora nouă seara, chiar când apune soarele, tot peisajul se scaldă într-o lumină aurie.

Este ora cea mai frumoasă. Şi adaugă cu un surâs de scuză: Iertaţi-mă că sunt atât de nostalgică. De fiecare dată când plec din Bretania, mi-e greu să mă readaptez la civilizaţie, în adolescenţă, la sfârşitul verii eram întotdeauna complet deprimată. Uram Parisul.

— Este chiar frumos acolo, zise Alexandru, dând din cap.

Foarte sălbatic. Un mic colţ de paradis.

Jacob surâde, dar Helen se crispează fără să ştie de ce.

La desert, Marie le vorbeşte despre o casă de vânzare, veche:

— Chiar în faţa capelei unde ne-am căsătorit. Vă amintiţi satul? Mai mult un cătun decât un sat. Este locul meu preferat în peninsulă. La capătul pământului, înconjurat de câmp şi de faleză, foarte liniştit, fiindcă singurul drum care trece pe-acolo este o fundătură spre fostele cariere de ametist. Casa e o ruină, nu e deloc scumpă. Este din piatra specifică regiunii, cu un acoperiş de ardezie, un pic înclinat. Eu am vizitat-o. Din pod se vede marea. Eu mi-aş face biroul sub o lucarnă. Ar fi visul meu să cumpărăm casa asta. Am putea să locuim acolo la bătrâneţe, Alex.

Helen se simte atât de stânjenită, că nu mai poate nici să ridice ochii. O izbeşte frecvenţa cu care Marie a folosit cuvintele „al meu” şi „eu”.

— E un vis care s-ar putea transforma în coşmar, observă Jacob cu un surâs. O casă dă mult de lucru, Marie, mai ales când locuieşti la mii de kilometri. Renovarea costă foarte scump. Ar trebui probabil refăcut acoperişul. Veţi avea probleme noi în fiecare an.

— Ştiu. Este pur şi simplu un vis. În orice caz, nu avem bani.

Helen se întreabă dacă Marie a descris această casă în detaliu în speranţa că socrii ei îi vor da aceşti bani.

Încă din a treia zi, Helen decide să cineze devreme, singură cu Jacob şi să se retragă în dormitor cedându-le bucătăria nurorii şi fiului ei. Are nevoie de linişte şi de calm după zilele petrecute la birou. N-are chef s-o audă pe Marie înălţând imnuri de slavă Bretaniei sau plângându-se că piscina descoperită unde se ducea în fiecare după-amiază în iulie s-a închis după Labor Day, deşi este încă destul de cald.

— Nu vă vedeţi niciodată cu prietenii în weekend? o întreabă Marie într-o sâmbătă dimineaţa.

Helen tresare. Are o impresie de déjà-vu.

— Sunt obosită. Duminica simt nevoia să mă destind.

— Dar să te vezi cu prietenii nu e obositor, nu? răspunde Marie, pe un ton care nu admite nicio îndoială. Aici totul este atât de tare centrat pe muncă! în Franţa, viaţa socială e mult mai importantă. Părinţii mei nu lasă să treacă o seară de sâmbătă fără să primească prieteni, sau să iasă cu ei în oraş. Prietenii voştri, Popescu, cei cu care vă vedeţi de Crăciun, ce mai fac?

Helen deveni palidă. Viaţa în Franţa este evident mult superioară. Ce ştie Marie despre viaţa „aici”? E uşor pentru ea să trateze cu condescendenţă această Americă, dar America i-a dat ei, lui Helen, libertatea şi chiar identitatea. Cum să-i explice lui Marie că la patruzeci de ani nu-ţi mai faci prieteni ca la douăzeci, şi că ea preferă să meargă la cinematograf, cu Jacob, sau să-şi petreacă weekendul explorând cu el orăşelele din Pennsylvania sau de pe coasta New Jerseyului decât să pregătească o cină pentru cunoştinţe vagi sau pentru colegi de birou?

— Acum câţiva ani, răspunde Helen ca şi cum ar fi simţit nevoia să se apere, imediat după ce ne-am instalat aici, i-am invitat pe Popeşti la un garden-party. L-am organizat americăneşte, cu farfurii de unică folosinţă, de carton, şi cu pahare de plastic. Patronul lui Jacob, care e un tip foarte bogat, ne invitase la un grătar în casa lui de la Greenwich şi aşa ne primise. Dar a doua zi după garden-party-ul meu, doamna Popescu m-a sunat. În loc să-mi mulţumească, mi-a spus că aşa ceva nu se face, să serveşti musafirii în farfurii de carton. Era cazul să-i tratez mai bine, mi-a zis. De atunci, am terminat-o. Îi invit o dată pe an, simandicos, în sufragerie, cu serviciul de porţelan şi paharele de cristal.

Marie surâde fără să spună nimic. Chiar tăcerea ei are sunetul unei critici insidioase. Helen înţelege de unde vine senzaţia ei de déjà-vu. Vizita părinţilor ei în 1981. Primul şi ultimul sejur al părinţilor ei în Statele Unite.

Se temuse atât de această vizită, că o amânase cât

putuse sub diferite pretexte: apartamentul prea mic din Queens, lipsa timpului în momentul când Jacob şi ea se întorseseră la şcoală pentru a învăţa programe de calculator, lipsa de bani din cauza numeroaselor datorii… Au trecut astfel şase ani. Aveau servicii stabile şi bine plătite, înapoiaseră tot ce le datorau fraţilor lui Jacob, Alexandru fusese admis la Harvard, obţinuseră naţionalitatea americană, cumpăraseră casa din New Jersey. Nu mai exista niciun motiv plauzibil pentru a-i împiedica pe părinţii ei să vină.

La aeroport, când porţile automate se dădură în lături şi i-a văzut ieşind din spaţiul de unde recuperau bagajele, a fost foarte emoţionată. Păreau mai mici decât şi-i amintea ea, chiar şi taică-su. El avea părul grizonant, iar al ei era complet alb. Doi bătrâni. Toată înfăţişarea lor, încălţămintea uzată, pardesiele tocite, pielea palidă, geamantanele maro, mari şi legate cu sfoară ca nu cumva angajaţii companiei de zbor să le fure lor amărâtele de bagaje – trăda în chip izbitor originea lor est-europeană. Helen se văzuse dintr-odată sosind la New York cu familia ei cu şase ani în urmă. Încântarea sinceră cu care părinţii ei se uitau la frumosul pardesiu al lui Helen, la maşina americană spaţioasă a lui Jacob şi la casa din New Jersey care, fără să fie prea mare, era dotată cu tot confortul modern, aer condiţionat, încălzire centrală prevăzută cu termostat, duş şi cadă în baie, un aragaz şi un frigider mai mari decât văzuseră soţii Tiberescu în viaţa lor, juca acum rolul unei oglinzi pentru toate achiziţiile pe care Helen şi Jacob nu avuseseră timpul să le contemple în cei şase ani. „E un adevărat El Dorado această Americă” exclamase Iulia, iar când fiica ei îi spusese că munceau amândoi din greu, dar că America e o ţară în care primeşti salariul cuvenit pentru munca depusă, ea îl lăudase chiar şi pe ginerele ei: „Ideea cu calculatoarele a fost a lui Jacob, nu-i aşa? Să-ţi schimbi meseria aşa, la patruzeci de ani, este incredibil! Este într-adevăr inteligent!” Helen îşi spusese în

sinea ei că distanţa, în acelaşi timp spaţială şi temporală, permitea în cele din urmă o relaţie bazată pe respect.

La sfârşitul cinei, în prima seară, mama ei se retrăsese pentru a reveni în bucătărie cu un pacheţel învelit în hârtie de ziar.

— Uite, Lenuş! Eram gata să uit!

Când Helen rupse hârtia şi văzu strălucind pasărea de aur cu rubine, izbucni în lacrimi. Mama ei o îmbrăţişă.

— A avut moartea cea mai uşoară cu putinţă, Lenuş. Curăţa cartofi şi într-o clipă s-a dus. N-a suferit deloc.

Helen îşi agăţă broşa pe piept. Bunica ei nu o uitase. Bunica era cu ea în bucătărie, aici, în America.

În primul weekend, au vizitat Manhattanul şi au devalizat Macy's: mama ei venise cu o valiză goală pe care avea intenţia s-o umple cât stătea la ei. Luni dimineaţa, ea şi Jacob se întorseseră la birou. Nu-şi putuse lua nicio zi de concediu fiindcă abia venise la noua slujbă, dar părinţii ei au liniştit-o: „Am venit să vă ajutăm, nu să vă încurcăm!" În cel de-al doilea weekend, s-au dus până la Cambridge. Iulia l-a găsit pe Alexandru şi mai frumos decât în fotografii şi a fost fericită să o cunoască pe Liza, pe care deja o mărita cu nepotul ei. Ploaia nu i-a oprit să se plimbe pe străzile pavate din jurul clădirilor din cărămidă roşie acoperite de iederă din campusul universitar cel mai prestigios din lume, locul în care Helen se simţea mai fericită şi mai la locul ei ca oriunde pe pământ. Se uita după tinerii atletici, trecând grăbiţi, cu braţele pline de cărţi, care vor conduce într-o bună zi America, şi inima îi creştea de bucurie şi mândrie că fiul ei, născut în România, era unul dintre aceşti tineri.

— Am o idee, spusese tatăl ei, într-o duminică seara, când se întoarseră la New Jersey. Mâine-dimineaţă, aş putea să vă duc la gară. Am păstra noi maşina toată ziua, aşa, eu şi cu Iulia am fi independenţi.

— Mi-ar fi plăcut să vă pot lăsa maşina, dar contractul meu de asigurare prevede că doar eu şi Alexandru putem s-o conducem, răspunsese Jacob.

— Păi n-avem nevoie să spunem asta! reluase tatăl lui Helen, chicotind.

— Nu e posibil, tată. În caz de accident, noi răspundem. Ne-ar putea costa o avere.

— Îl cunoşti pe tatăl tău, Lenuş, e un şofer excelent, este foarte prudent, nu va fi niciun accident.

— Mamă, îmi pare rău, dar nu se poate. N-are nicio legătură cu tata.

— Păi dacă-ţi spun că nimeni n-o să ştie?... Nu fi egoistă, Lenuş! Ce vrei să facem aici, toată ziua, eu şi taică-tu? N-am văzut în viaţa mea aşa un loc! Fără maşină suntem prizonieri! Şi să faci cumpărături ai nevoie de maşină! Suntem în mijlocul pustiului! Ne-am săturat să stăm toată ziua să vă aşteptăm! Ne plictisim groaznic, nu-ţi dai seama?

Helen lăsă ochii în jos, trase adânc aer în piept pentru a-şi reprima mânia care o cuprindea. Egoistă ea, care nu-i refuza maică-sii nimic? în condiţiile în care sejurul părinţilor ei, cu biletele de avion, cu distracţiile şi toate cadourile de dus în România o costaseră mai mult decât cheltuiseră ei pentru ei înşişi în şase ani? Egoistă, când de zece zile nu avusese o secundă pentru ea? Criticând oraşul New Jersey, unde ei optaseră să trăiască tocmai fiindcă aici era adevărata Americă, mama ei îi înfipsese pur şi simplu un cuţit în inimă.

Pe un ton calm, Jacob propuse să-şi ia liber miercuri după-amiaza ca să-i ducă pe socrii lui în Manhattan, sau la centrul comercial de lângă ei. Helen îşi stăpâni revolta şi sugeră să invite la prânz sâmbăta viitoare o pereche de români care locuiau în cartierul Queens, prieteni ai părinţilor ei, pe care ea nu-i prea agrea. Cele două propuneri îi calmară şi Iulia îşi petrecuse câteva zile în pregătiri pentru acel prânz. Domnul şi doamna Petrescu nu erau mai puţin antipatici decât şi-i amintea Helen. Cu fiecare dintre complimentele ei, doamna Petrescu lansa o săgeată.

— Ce idee excelentă aţi avut să cumpăraţi în New Jersey!

E departe de Manhattan, dar cu siguranţă mult mai ieftin decât în Queens. E o casă drăguţă. Dar trebuie să treci prin bucătărie ca să ajungi în sufragerie? Asta-i cam bizar! Cum faceţi când aveţi invitaţi?

În timp ce părinţii ei şi prietenii lor, instalaţi confortabil la masă, discutau animat despre cunoştinţele lor comune de la Bucureşti, Helen şi Jacob alergau fără încetare de la bucătărie în sufragerie să aducă vin, pâine, noi feluri de mâncare, sare, apă. Helen avea impresia că se află la Bucureşti la părinţii ei. Elena. Tocmai se odihnea stând pe un scaun în bucătărie şi fumând o ţigară, când auzi vocea puternică a domnului Petrescu, din sufragerie. Recunoscuse cuvântul „şekel" şi deveni atentă. Domnul Petrescu povestea o istorie despre doi oameni care se roagă lângă Zidul Plângerii, unul bogat şi altul sărac. Cel sărac se ruga la Dumnezeu să-i permită să câştige o sută de şekeli pentru a-şi hrăni familia şi soţia bolnavă. Bogatul îi cerea lui Dumnezeu să-l ajute să câştige milioane de şekeli pentru a-şi dezvolta afacerea. Săracul, lângă el, continua: „Fie-ţi milă, Doamne, numai o sută de şekeli.." Până la urmă, bogatul scoase din buzunar suta de şekeli, se întoarse şi i-o dădu săracului, spunându-i: „Hai, ia de-aici şi lasă-l pe Dumnezeu să se ocupe de treburile mele!"

Soţii Tiberescu şi Petreştii izbucniră în râs. Când Helen intră în sufragerie cu farfuriile de desert, Jacob îi surâse şi ea a citit în ochii lui mesajul: „Nu-ţi face griji, Lenuş, n-are nicio importanţă." Fierbând de furie, ea le întinse mesenilor porţia de prăjitură, fără să mai deschidă gura până la sfârşitul mesei. După plecarea celor doi, intră în dormitorul mic unde tatăl ei se odihnea pe canapea şi unde maică-sa începea să împacheteze numeroasele lor cumpărături.

— Cum aţi putut să râdeţi când domnul Petrescu a făcut gluma lui antisemită?

— Nu-i decât o glumă, Lenuş, răspunse Iulia. N-a spus-o cu răutate.

— Cum îndrăzneşti să spui una ca asta? De-aia am plecat

din România! Vrem respect! Oamenii ăştia ştiu că Jacob este evreu, mănâncă la noi şi fac asemenea glumă! Dacă nu i-am dat pe uşă afară, n-am făcut-o decât din respect pentru voi. Dar să nu se mai întâmple niciodată. M-aţi auzit? Niciodată!

Tatăl ei făcu ochii mari, iar maică-sa clătină din cap.

— Ar trebui să te odihneşti, Lenuş. Munceşti prea mult. America nu-ţi prieşte. Doamna Petrescu a observat că arăţi obosită.

În drum spre aeroport, a doua zi, maică-sii îi mergea gura de parcă n-ar fi existat între ei nicio problemă. Înainte de a trece în zona de securitate, o sărutase pe fiica ei.

— Acum, că sunteţi americani, puteţi călători unde vreţi! Data viitoare e rândul vostru să veniţi la Bucureşti, nu? De Crăciun, la anul? Cu Alexandru şi Liza?

— O să vedem, răspunsese Helen.

Dar ştia deja că nu se va întoarce niciodată în România şi nu-i va mai invita niciodată pe părinţii ei în Statele Unite.

Îi îmbrăţişa pentru ultima oară. Nu o să mai lase pe nimeni să ameninţe echilibrul universului pe care-l construise cu propriile-i mâini şi împreună cu Jacob.

Helen observă acum tot ceea ce în iulie nu o prea deranjase. După o zi întreagă de lucru la birou şi două ore de mers cu maşina, Alexandru este cel care face cumpărături la supermarket şi bagă rufele în maşina de spălat. Marie nici măcar nu face ordine în camera lor. Canapeaua este întotdeauna desfăcută şi simplul efort de a aranja patul pare prea mare pentru ea: plapuma rămâne grămadă, mototolită. Helen schimbă aşternuturile o dată pe săptămână.

— Vreţi să vă ajut? întreabă Marie, când o vede pe soacră-sa dând cu aspiratorul în camera ei.

— Nu e nevoie. În cinci minute termin, răspunde Helen fără să ridice capul.

Marie stă în cămaşă de noapte toată ziua şi lucrează la traducere, rar făcând duş înainte de ora cinci după-masă.

Când ea era în Franţa, în august, Helen a scos din dulapurile din camera lor toate hainele, inclusiv chiloţii şi şosetele şi le-a băgat la maşină. Nu putea suporta ideea de a avea în casă dulapuri pline de haine doar pe jumătate curate.

— Mulţumesc pentru rufele spălate, i-a zis Marie în dimineaţa când s-a întors, dar chiar că nu era cazul. Le-aţi şi călcat! în viaţa mea n-am purtat un tricou călcat! Ce lux!

— Jacob a călcat rufele, i-a răspuns Helen, ocolindu-i privirea.

Dar cea mai antipatică e treaba cu batistele igienice. Marie lasă prin toată casa, pe noptieră, pe masa din sufragerie, lângă calculator, câteodată şi-n bucătărie, batiste igienice folosite, pe care Helen le strânge apucându-le dezgustată cu vârful degetelor şi le aruncă la coş.

În timpul săptămânii, Marie încă doarme dimineaţa, când Alexandru şi Helen pleacă la serviciu. Dimineaţa devreme, Helen poate să se destindă în bucătărie cu o cafea şi o ţigară. Dar în weekend, imediat ce ajunge în bucătărie, unde soacră-sa fumează şi stă la taclale cu Alexandru, Marie începe să tuşească, semnalând astfel că fumul o deranjează. În iulie, Helen stingea imediat, sau se refugia în grădină. Dar acum, nu mai are chef. Afară e deja răcoare. Şi la urma urmei, este la ea acasă – la ea în bucătărie. Singurul loc din lume unde e liberă să facă ce vrea fără ca să aibă cineva ceva de spus. De ce şi-ar impune Marie propriile-i reguli aici?

La sfârşitul săptămânii, Alexandru este epuizat. Helen ştie cum se simte el după ce vreme de cinci zile s-a sculat la ora şase şi un sfert, a condus până în Manhattan şi a lucrat zece ore continuu. Nu-şi doreşte nimic altceva decât să stea liniştit în casă, să citească şi să se odihnească. Dar Marie se plictiseşte. Ea n-a făcut nimic toată săptămâna. Ea vrea să meargă în Manhattan, să hoinărească, să iasă, să se întâlnească cu prieteni, să meargă la petreceri. Alexandru trebuie să urce iar în maşină, să se întoarcă în

oraş, să se culce târziu.

La sfârşitul lui septembrie, Marie se îmbolnăveşte. O bronşită. Helen o aude tuşind zi şi noapte şi se simte vinovată de fiecare dată când aprinde o ţigară, chiar la subsol, fiindcă fumul pare să treacă prin tavane şi pereţi şi să ajungă la nora ei. Cât despre Alexandru, e destul ca Marie să simtă de la distanţă, în respiraţia lui sau în haine, mirosul de tutun, ca să ţipe la el.

Din cauza bolii lui Marie, Alexandru s-a mutat la subsol şi doarme pe patul pliant galben, prea scurt pentru picioarele lui. Spune că asta nu-l deranjează, canapeaua e foarte confortabilă. Când Marie nu mai are febră, el continuă să doarmă totuşi jos, fiindcă ea tuşeşte mult noaptea. Helen nu se poate abţine să se gândească la faptul că ea şi Jacob au dormit întotdeauna în acelaşi pat, chiar şi atunci când unul dintre ei a fost bolnav. Asta înseamnă un cuplu: două persoane care dorm în acelaşi pat.

La jumătatea lui octombrie, Helen află că Marie se pregăteşte să plece din nou în Franţa, unde îşi va petrece toată luna noiembrie, ca să participe la nunta unui văr la începutul lunii şi la un colocviu pe tema traducerilor la sfârşit: cele mai rele temeri ale ei se confirmă. Este evident că Marie vrea să profite de concediu pentru a merge în Franţa cât se poate de des. Va cheltui în Franţa salariul pe care soţul ei îl câştigă în SUA. Probabil că va cumpăra vechea casă bretonă, imediat ce vor avea suficienţi bani ca să dea un avans. Poate că de-asta nici nu s-au mutat încă în Manhattan: vrea să economisească mai repede pentru casa din Franţa.

Două zile mai târziu, la birou, când să se ridice de pe scaun, Helen se prăvăleşte la podea. Când deschide ochii, Bill, Tatiana şi cele două secretare sunt cu toţii aplecaţi deasupra ei.

— Helen? Helen?

Vor să cheme o ambulanţă. Ea îi imploră să nu facă nimic. Se simte bine. Pur şi simplu a avut un moment de

cădere. N-a mâncat de ieri fiindcă de dimineaţă nu i-a fost foame, asta-i tot. Trece sub tăcere, că de câteva zile, nu mănâncă nimic altceva decât îngheţată fără zahăr şi grăsimi, orice alt aliment făcând-o să-i vină rău de la stomac. Bill îi aduce un pahar cu apă, un biscuit şi o bucată de zahăr. Ea îi asigură că se simte deja bine. Se va duce acasă să se odihnească.

Jacob vine s-o ia de la gară la trei şi jumătate. Intră în camera lor prin garaj. Jacob rămâne jos, iar Helen urcă să se dezbrace. Trecând prin faţa dormitorului mic, o aude pe Marie vorbind franţuzeşte, chicotind, râzând. Helen se opreşte şi ascultă. E ceva mult prea familiar, aproape intim în râsul lui Marie. Uşa se deschide brusc şi Helen se trezeşte nas în nas cu nora ei. Tresar amândouă în acelaşi timp. Marie e încă în cămaşă de noapte. Nici măcar nu s-a pieptănat. Roşeşte.

— Bună, Helen. V-aţi întors mai devreme. Nu vă simţiţi bine?

— Ba da, mulţumesc.

Un moment de linişte.

— Vorbeam la telefon cu un prieten de la Paris care tocmai s-a stabilit la New York, continuă Marie, roşind şi mai tare. Un prieten vechi, Frédéric. A fost la nunta noastră. Vă amintiţi de el? începe un doctorat în istoria artei la Columbia. Este meloman, ca Jacob. O să trebuiască să-l invit aici, o dată.

Helen are o imagine fugitivă a unui tânăr foarte înalt care dansează foarte strâns cu Marie în seara nunţii. Deci Frédéric? Deschide uşa camerei sale fără să răspundă.

— Sunteţi sigură că vă simţiţi bine, Helen?

— Sunt obosită, spune ea şi închide uşa în urma ei.

Adoarme pe loc. Când se trezeşte, are ameţeli. Toată încăperea se învârte cu ea. Nu se poate ridica de pe pernă. Dimineaţa devreme, Jacob o duce la doctorul lui. Acesta nu găseşte nimic anormal, şi-i recomandă o serie de analize de sânge. Pe Helen o doare capul în permanenţă. Nu poate să

facă nimic, nici să se ridice să pregătească masa sau să mănânce, nici măcar să se uite la televizor. Stă în pat toată ziua, cu ochii închişi. Ameţeala n-o lasă să doarmă. Analizele de sânge nu semnalează nimic anormal. După o săptămână de odihnă, cum continuă să aibă ameţeli, generalistul o trimite la neurolog, care o trimite la un oncolog. Din punct de vedere medical, nu are nimic, dar nu poate munci. Nu se ţine pe picioare. Patronul îi spune să se ducă la un psihiatru. Doar acesta îi poate prelungi concediul medical, fiindcă nu există nicio explicaţie de origine fizică pentru starea ei. După părerea lui Helen, toţii psihiatrii şi psihanaliştii sunt nişte escroci. Din punctul ăsta de vedere n-are nicio problemă. Este obosită şi-şi face griji pentru fiul ei, asta-i tot. Este mamă: e normal. Pur şi simplu are nevoie să se odihnească. Dar n-are de ales. Trebuie să ceară o programare şi să meargă să consulte un psihiatru. Alege unul la întâmplare pe lista de doctori acreditaţi. Doctorul Michael Levi. Nu cu totul la întâmplare, totuşi. A ales adresa cea mai convenabilă cu putinţă, pe Avenue 5, în Greenwich Village. Cabinetul sumbru şi bătrânicios de la parterul unui imobil vechi n-o prea impresionează. Canapelele din sala de aşteptare sunt uzate şi acoperite de o tapiţerie cu flori de prost gust. Doctorul o primeşte. Mic de statură, trebuie să aibă în jur de cincizeci de ani şi o scrutează prin ochelarii cu lentile groase. Nu poartă halat alb, ci un pantalon de velur bej şi o cămaşă Oxford albastră, fără cravată. Helen se uită pe pereţi, la diplomele lui. Nici măcar nu lucrează într-un spital. În seara cu consultaţia, povesteşte vizita pe un ton sarcastic:

— Şi se crede mai inteligent ca mine? Am fost extraordinară. Nu i-am spus nimic ca să poată folosi împotriva mea.

Remarcă privirea pe care Marie i-a aruncat-o lui Alexandru, ca şi cum ar fi zis că ea e nebună.

Se fac deja două săptămâni de când este în concediu de boală. Îşi petrece toată ziua acasă cu Jacob şi Marie.

Dimineaţa, pleacă din bucătărie înainte ca nora ei să se scoale şi aşteaptă ca Marie să închidă uşa de la sufragerie, pentru ca să iasă şi ea din camera ei. După-mesele se uită la televizor sau se odihneşte pe patul pliant de la subsol, lângă Jacob, care ascultă muzică, citeşte sau socoteşte cheltuielile. Când Marie iese să facă un tur cu bicicleta, spre seară, e singurul moment când Helen se simte liberă să umble prin propria-i casă.

Într-o seară se află în bucătărie, fumând o ţigară, când în subsol izbucneşte o ceartă între Alexandru şi Marie. Noră-sa strigă aşa de tare, că Helen distinge fiecare cuvânt chiar şi aşa cu uşa de la capătul scării închisă.

— Era geanta mea preferată! Mi-ai spus că ai băgat-o în casă şi tu ai lăsat-o în grădină! Am avut încredere în tine şi n-am verificat! De dimineaţă am găsit-o udă de ploaie. S-a stricat, gata!

— Iartă-mă, Marie! Eram sigur că am băgat-o în casă. O să-ţi iau alta.

— N-o să mai găseşti una la fel! Am cumpărat-o la Boston acum trei ani!

— Mergem la Boston în weekendul ăsta, dacă vrei.

— Prăvălia aia s-a închis!

— Poţi să vorbeşti mai încet, te rog?

— Nu mai pot eu că ne aud ei! Nu eşti atent la lucrurile mele! Nu mai eşti atent deloc la mine!

— Ai de gând să taci odată?

Marie începe să plângă. Helen simte că o apucă din nou migrena. Se ridică şi se duce în cameră, unde Jacob deja doarme. Nu vrea să mai audă nicio vorbă. De ce nu şi-a adus Marie singură geanta în casă? Şi cum poate Alexandru să-i permită să-i vorbească pe un asemenea ton?

*

Marie se trezeşte din cauza tusei. Vede cifrele fluorescente de pe radioul cu ceas deşteptător aflat pe

etajera din lemn de cireş sălbatic din faţa patului pliant. Este atât de cald, iar aerul este atât de uscat în dormitor că abia poate respira. Înainte de culcare ea deschide întotdeauna fereastra, dar aerul care intră pe ochiul de geam îngust care se împinge învârtind de o manivelă nu este suficient de puternic ca să contrabalanseze căldura emanată de calorifer. Helen reglează termostatul la treizeci de grade, că altfel ei îi e frig. Marie aprinde lumina, se ridică şi-şi ia cartea de pe noptieră. I se închid ochii fără să vrea, dar asta nu-i ajută la nimic, degeaba ar stinge lumina şi ar încerca să adoarmă: o să înceapă să tuşească din nou imediat. Chiar dacă bronşita ei s-a vindecat de trei săptămâni, se trezeşte în fiecare noapte tuşind, cu tot siropul cu cortizon foarte puternic, prescris de al doilea doctor pe care l-a consultat. Tuşea asta să fie oare o reacţie psihosomatică la atmosfera toxică din casă? Sau cineva încearcă s-o otrăvească turnând o substanţă mortală în hrana sau în apa ei, ca în *Bănuiala*, filmul lui Hitchcock? Cine? Soacră-sa, bineînţeles. La urma urmei, asta-i America. Asemenea fapte diverse citeşti în ziare în fiecare zi. Ea cui i-ar putea dezvălui bănuielile? Alex ar crede că a înnebunit.

Ar înnebuni, cu siguranţă, dacă n-ar fi telefoanele astea zilnice cu Frédéric, prieten vechi, francez ca şi ea, cu care poate râde şi vorbi liber. Se simte atât de singură în casa asta pe care o împarte cu două persoane în vârstă, ce par înzestrate cu antene care-i ajută să o evite. Nu o deranjează deloc să-şi ia micul dejun singură, şi chiar şi prânzul. Dar de dimineaţa şi până seara, ziua e lungă şi după-amiaza singurătatea începe s-o apese. Casa pare goală şi e şi mai rău să ştie că ei sunt acolo, tupilaţi în camera lor cu uşa întotdeauna închisă. Îl aşteaptă pe Alex. Doreşte cu disperare să-l vadă şi să vorbească cu el. Când în cele din urmă soseşte, el preferă să se odihnească la subsol, în faţa televizorului, decât să asculte nemulţumirile nevestei legate de mama lui deprimată şi deprimantul

cartier mărginaş unde trăiesc părinţii lui. Se ceartă. Acum două zile, când şi-a găsit geanta muiată de ploaie, i-a făcut o scenă cumplită. Era nedreaptă, ştia bine, dar nu s-a putut abţine. A plâns ca o isterică. Aseară, el nici n-a vorbit cu ea.

Este evident că ar fi trebuit să se mute. Când s-a întors ea din Franţa, la începutul lui septembrie, nu erau grăbiţi: luna iulie totul fusese foarte în ordine şi ideea de a mai economisi o lună de chirie nu le displăcuse. I-a trebuit mai puţin de o săptămână ca să înţeleagă că ceva se schimbase. Socrii ei deveniseră distanţi cu ea. O ascultau doar aşa, de formă, când vorbea despre vacanţa şi despre familia ei. Când l-a întrebat pe Alex de ce părinţii lui nu mai iau cina cu ei, el i-a spus că de obicei ei mănâncă mai devreme, că în iulie făcuseră o excepţie, iar acum îşi reluaseră programul obişnuit. Marie a simţit că era vorba despre altceva. În momentul în care s-a hotărât să-i spună lui Alex că ar trebui să caute un apartament, s-a îmbolnăvit de bronşită. Şi pe urmă, cu tuşea asta care o scoală în fiecare noapte, s-a simţit aşa de obosită că n-a mai avut curajul să meargă până la gară pe jos, să ia trenul spre Manhattan ca să caute un apartament. Se întoarce în Franţa în câteva zile: nu e cazul să mai caute. Se vor muta imediat ce vine înapoi.

Tuşeşte din nou şi ia batista igienică de pe noptieră ca să-şi sufle nasul. Roşeşte amintindu-şi dintr-odată ce i-a spus Alex acum o săptămână, când ea l-a întrebat dacă nu credea că prezenţa lor prelungită îi deranja pe părinţii lui:

— Câtuşi de puţin. Singurul lucru care-o deranjează pe mama sunt batistele tale murdare azvârlite peste tot în casă. Ai putea să le arunci la gunoi, te rog?

— Batistele mele? Nu sunt azvârlite peste tot. Am lăsat una pe noptieră şi una lângă calculatorul meu!

— Dar de ce nu iei de fiecare dată una curată? Mama are dreptate. Este scârbos.

Nu-i trecuse niciodată prin cap că obiceiul ei ar putea să fie reprobabil pentru cineva şi nici că Alex se va face

purtătorul de cuvânt al maică-sii ca s-o critice.

Îi este sete şi ia paharul de pe noptieră. Este gol. Se ridică în linişte, deschide uşa şi merge pe întuneric la bucătărie. Cu picioarele goale pe parchet nu face niciun zgomot. Prin uşa întredeschisă a dormitorului, aude sforăitul uşor al lui Jacob. Televizorul aprins răspândeşte o lumină albăstruie. Sonorul este dat la minim. Marie traversează bucătăria întunecată în vârful picioarelor, până la frigider. Când îl deschide, braţul ei atinge ceva: o fantomă imobilă, aşezată la masă. Sare înapoi:

— Aaah!

Strigătul ei o face pe fantomă să tresară – este Helen, bineînţeles, în cămaşă de noapte. Inima lui Marie bate nebuneşte. Nici Helen nu a auzit-o pe ea. Este cufundată în propriile-i gânduri. De cât timp stă aici pe scaun, în bucătărie? Oare a trezit-o ea, cu tuşea ei?

— M-aţi speriat, Helen. Am venit să iau un pahar cu apă.

Fantoma nu răspunde. Marie scoate din frigider carafa cu apă filtrată, îşi toarnă în pahar şi pune carafa la loc.

— Vă simţiţi bine, Helen?

Soacră-sa dă din cap.

— Noapte bună, zice Marie şi se întoarce la ea în cameră.

Aşezată în fund pe patul pliant, aprinde veioza şi deschide cartea. Un miros subtil de ţigară pătrunde în încăpere şi o face să tuşească. Până la urmă adoarme la loc şi când se trezeşte casa e tăcută ca şi cum părinţii lui Alex ar fi plecat. Poate că Jacob are consultaţie la doctor. Marie îşi ia micul dejun în bucătăria zugrăvită într-un roşu ca focul, unde ceştile de pe masa de gătit par să se fi uscat de mult. Se spală pe dinţi, apoi se retrage ca de obicei în sufragerie, unde închide uşa după ea. După zece minute, iese din încăpere ca să caute o carte şi dă peste fantoma de azi-noapte, îmbrăcată, aşezată în faţa unei ceşti de cafea şi a unei scrumiere pline de mucuri. Înainte ca Helen să apuce să-şi stingă ţigara şi să iasă din încăpere, Marie se aşază la masa rotundă.

— Pot să stau jos, Helen?

Helen ridică spre ea nişte ochi înfricoşaţi şi dă din cap. Pare tensionată. Şi Marie este la fel.

— Este un moment greu pentru mine şi pentru Alex, Helen, începe ea cu stângăcie.

Soacră-sa tresare, ca şi cum Marie ar fi atins un nerv.

— Alex nu poate dormi cu mine din cauză că tuşesc. Se teme că n-o să facă faţă la muncă dacă e obosit. Sper că afurisita asta de tuse o să se termine. Îmi lipseşte şi mă deranjează că nu pot să dorm în acelaşi pat cu el.

— Nu ştiu, articulează Helen, cu o voce ezitantă.

— Ce nu ştiţi, Helen? întreabă imediat Marie, bucuroasă că soacră-sa deschide în sfârşit gura.

— Te rog, răspunde Helen cu voce joasă, pe un ton jumătate rugător, jumătate ameninţător. Nu mă obliga să vorbesc.

Marie roşeşte. A înţeles. Nu e vorba despre nicio durere de cap. Decât că Helen are atâtea de spus, că, spre binele ei, noră-sa ar face bine să n-o întrebe nimic.

Instinctul îi spune că se apropie o criză ca aceea de dinainte de căsătoria lor şi că trebuie să-l prevină pe Alex înainte de a pleca în Franţa. Ceea ce se va petrece în două zile. Seara, el se întoarce de la birou târziu. Spre zece. Se schimbă în camera de la subsol, în vreme ce Marie îi vorbeşte. Deodată se aude de la bucătărie vocea lui Helen.

— Alexandru!

O întrerupe pe Marie, pentru ca să-l întrebe pe fiul ei dacă vrea să mănânce ceva. În româneşte. Mesajul e clar: cu o soţie care nici măcar n-are grijă să-i dea să mănânce după o zi întreagă de muncă, Alex are nevoie de o mamă care să se ocupe de el.

— Mulţumesc, mamă! Deocamdată nu, răspunde el cu o voce puternică.

— Cred că mama ta nu mă place, spune Marie cu voce joasă.

— Este bolnavă, Marie. Are şi alte griji decât persoana ta.

Încetează să le iei pe toate atât de personal.

— Ziua, eu nu-i văd deloc pe părinţii tăi, Alex. Sunt sigură că mă evită. Ieri lucram, m-am dus la toaletă cinci minute şi când m-am întors în sufragerie, mama ta stinsese toate luminile, deşi calculatorul meu mergea. Era un gest agresiv. Nu mă vrea aici.

Alex încruntă sprâncenele, îngrijorat.

— Nu fi paranoică. Probabil că a stins lumina din pur reflex. Aţi petrecut un pic cam prea mult timp în aceeaşi casă, tu şi cu ea, asta-i tot. În tot cazul, pleci poimâine, se nimereşte bine.

— Când mă întorc, la sfârşitul lui noiembrie, trebuie întradevăr să ne mutăm.

— Da. Promit.

În ziua plecării, Marie e singură, ca de obicei. Alex este la birou, iar socrii ei în camera lor. Când aude taxiul claxonând, ea se postează în faţa uşii lor închise:

— Jacob! Helen! Am plecat. La revedere!

Tăcere. Ştie că sunt acolo, fiindcă maşina lui Jacob este parcată pe alee. Coboară scara de la bucătărie spre subsol. Poate că dorm, dar se îndoieşte. Apasă pe butonul care deschide automat uşa garajului care comunică cu subsolul şi iese din casă trăgând de valiza cu rotile. Şoferul pakistanez o ajută să pună valiza în portbagaj. Se aşază pe bancheta din spate, dar îşi aminteşte că a lăsat o fereastră deschisă la sufragerie. Neglijenţa ei riscă să agraveze nemulţumirea lui Helen în ce-o priveşte.

— Puteţi să mă aşteptaţi un minut?

Coboară din taxi şi intră înapoi în casă pe uşa garajului încă deschisă. Din subsol urcă scara dinspre bucătărie câte patru trepte o dată. În momentul în care intră, o vede pe soacra ei în picioare, în faţa uşii deschise a frigiderului. Helen încremeneşte ca un hoţ prins cu mâna în poşetă. Este atât de clar că a ieşit din vizuină chiar în clipa când a crezut că a scăpat în fine de noră-sa, că scena este penibilă pentru amândouă.

— Am uitat ceva, Helen.

Marie intră în sufragerie şi închide fereastra. Când revine în bucătărie, Helen este tot acolo, în picioare, în faţa frigiderului deschis, imobilă ca o statuie de sare. Marie se apropie să o îmbrăţişeze – un gest normal între o soacră şi o noră care pleacă. Înainte ca ea să facă ultimul pas, Helen întinde într-un impuls braţul drept, cu palma deschisă îndreptată spre Marie.

— Nu.

Are un aer îngrozit. Mâna şi vocea ei opresc elanul lui Marie care roşeşte violent.

— La revedere, Helen.

Se întoarce, coboară din nou scara şi iese prin garaj. Scena n-a durat mai mult de o jumătate de minut. Se urcă în taxi. Şoferul demarează încet. Pe măsură ce maşina prinde viteză, ceva în Marie se dezgheaţă. Plânge. Îşi dă seama că Helen o urăşte atât de tare, încât o umple de oroare simpla ei atingere fizică. Un instinct puternic, cum numai teroarea poate să fie, a determinat-o pe mama lui Alex să întindă mâna şi s-o respingă, de parcă ar fi fost un demon. *Vade retro*, *Satana!*

Capitolul 15.

1959
Viaţă dublă

Să ducă o viaţă dublă nu era mai greu decât să-şi tragă salopeta de lucru pe ea înainte de a-şi începe ziua de muncă. De şase ori pe săptămână, îmbrăcată în haine de oraş, aştepta la ora şase şi un sfert, în faţa casei, un autobuz al instituţiei, care o ducea împreună cu colegii ei la Institutul de Fizică Atomică, situat într-un parc magnific şi bine păzit în mijlocul unei păduri la cincisprezece kilometri de Bucureşti. Cobora la prima staţie – reactorul nuclear, şi maşina continua până la punctul terminus, situat la câţiva kilometri mai departe – laboratorul de cercetare. Intra în clădirea modernă, trebuia să treacă de două ori prin filtrele de control, să-şi arate legitimaţia, apoi cobora la vestiarul femeilor, nou şi confortabil ca şi restul institutului, o bijuterie a guvernului pe care o arăta tuturor cercetătorilor străini în trecere prin Bucureşti. Elena se dezbrăca alături de colegele ei, schimbând noutăţi şi anecdote. Îmbrăca salopeta de lucru făcută dintr-un material rezistent la flăcări şi la radiaţii, care-i acoperea fiecare centimetru al corpului, inclusiv părul, degetele de la mâini şi de la picioare, şi-şi prindea la curea micul aparat Geiger de măsurat intensitatea radiaţiilor. Îşi punea masca transparentă şi apoi lua ascensorul până la laborator. Munca sa consta în testarea efectului radiaţiilor asupra

diferitelor substanţe chimice. Nu intra direct în contact cu aceste substanţe, ci lucra în spatele unui geam de sticlă specială, care proteja împotriva radiaţiilor. Îşi băga braţele în nişte nişe şi, din interiorul acestor nişe, acţiona un braţ metalic, cu nişte degete articulate tot din metal. Excela în această muncă meticuloasă care cerea toată atenţia mentală şi fizică; degetele ei erau de o agilitate extremă. Cele şapte ore treceau repede. Lua doar o scurtă pauză pentru ca să înghită iaurtul pe care guvernul li-l oferea, fiindcă un om de ştiinţă comunist decretase că iaurtul întăreşte sistemul de apărare al organismului uman contra radiaţiilor. Se întorcea pe urmă la subsol, îşi scotea salopeta, şi-o aşeza în vestiar, îşi punea rochia de stradă şi redevenea Elena. Munca era complet separată de restul vieţii ei. Nici măcar nu putea vorbi despre această muncă, întâi fiindcă era strict interzis, şi apoi fiindcă nimeni n-ar fi înţeles ce face ea acolo. Iar viaţa ei de familie era complet separată de viaţa ei cu Iacob. Care dura de mai bine de un an, iar sistemul funcţiona perfect.

La început, când Iacob nu lucra, se vedeau în fiecare zi. Întorcându-se de la Institutul de Fizică Atomică, Elena cobora în centru şi-şi petrecea cu el o oră sau două. Chiar dacă nu-şi găsise un serviciu cu normă întreagă, el făcea acum tot felul de munci în cooperative sau magazine care aveau nevoie de un om să repare maşini defecte, şi nu mai era liber după-amiezile. Se instituise între ei o rutină: se întâlneau sâmbăta după serviciu şi duminica, pentru a mânca împreună la prânz, când părinţii Elenei nu erau acasă, dacă nu, după-amiaza. Elena îşi făcuse noi prieteni şi chiar invita la ea pe unele dintre colege. Totul pentru a conferi mai multă realitate pretextelor pe care le găsea pentru întâlnirile ei de duminică. Părinţii ei nu încercau să afle mai multe. N-ar fi bănuit-o niciodată pe fiica lor de o minciună atât de statornică şi atât de îndelungată.

Când a venit iama şi un potop de ploaie s-a abătut asupra oraşului, Iacob îi propuse Elenei să vină la el. Frigul

nu le mai permitea să facă plimbări lungi prin parc şi pe străzile din centru. Nu erau destul de bogaţi să meargă în fiecare săptămână la concerte, la teatru, sau la restaurant. Elena avea un salariu adevărat pentru prima dată în viaţa ei, dar dădea plicul cu bani Iuliei, care-i depunea într-un cont de economii pe numele fiicei ei, lăsându-i şi ei ceva de cheltuială. Iacob câştiga foarte puţin. Era generos, dar nu mai avea posibilitatea s-o invite pe Elena ca altădată. Când i-a sugerat camera lui ca loc de întâlnire, Elena a acceptat imediat. Ştia că atunci când o făcuse nu avusese în cap decât gândul de a sta confortabil undeva la căldură, să bea ceai şi să discute liniştiţi.

Într-o duminică de la începutul lui decembrie, deci la patru luni după ce se reîntâlniseră în Cişmigiu, Iacob a dus-o la el acasă. Intra prima dată în casa pe care şi-o închipuise de atâtea ori, în cartierul evreiesc aflat la numai zece minute de centru, aproape de elegantul bulevard Mărăşeşti. Era locuinţa părinţilor lui Iacob, înainte de plecarea acestora, în 1948. Una dintre mătuşile lui locuia aici cu fiul ei, şi un cuplu de oameni în vârstă ocupa o altă cameră. Regula oficială cerea ca într-o cameră să locuiască câte două persoane, aşa că Iacob ar fi trebuit să împartă camera lui cu cineva, dar, printr-o minune, administraţia îl omisese. Elena a fost impresionată imediat ce a văzut din exterior impozanta casă galbenă. Pe partea dinspre stradă, ferestre înalte, ogivale, ornau faţada. De cealaltă parte, uşi de sticlă, cu ochiuri de geam mici, pătrate, în stil franţuzesc, dădeau spre o grădină mare unde creşteau fagi. Frunzele lor acopereau ca un covor grădina. Camera lui Iacob se afla pe partea dinspre stradă. Era o încăpere mare, cu un plafon brun-roşcat, cu trei ferestre în ogivă, cu stucaturi pe pereţii verde pal şi într-un colţ o sobă germană din pătrate de teracotă cu alb şi albastru, pictate manual. Camera era mobilată sărăcăcios, dar s-a simţit ca la ea acasă din primul moment. Îşi scoase pardesiul şi se aşeză pe patul de o singură persoană. Nu mai exista alt loc de

stat jos, decât un scaun vechi, lângă fereastră, pe care stăteau una peste alta mai multe cărţi. Iacob aştepta neliniştit impresiile ei.

— Este o cameră frumoasă.

Iacob se duse în bucătărie să pregătească ceaiul, iar ea rămase în cameră ca să nu rişte să se întâlnească acolo cu alţi locatari ai imobilului. El aduse ceainicul, dădu la o parte teancul de cărţi şi se aşeză pe scaun, faţă în faţă cu patul. Îşi băură ceaiul în linişte, într-o atmosferă de o stranie stânjeneală care se năştea între ei. În parcuri se sărutau şi se ţineau de mână, dezinvolţi. Era pentru prima dată când se aflau împreună într-un loc unde nu mai exista niciun obstacol în faţa intimităţii lor. Chiar şi conversaţia lor era paralizată.

— Pot să mă aşez lângă tine, Lenuş?

Un foc străbătu trupul Elenei, imediat ce Iacob fu lângă ea. El îşi trecu braţul peste umerii ei şi un sărut lung şi tandru îi făcu să cadă pe pat. Mâinile lui Iacob se strecurară sub bluza ei, îi atinseră pântecul, şi-i desfăcură sutienul. Elena tremura ca şi cum i-ar fi fost frig, deşi soba degaja destulă căldură. O scuturau frisoanele asemenea unor curenţi electrici. Se abandona valului care o lua, incapabilă să se mai gândească la altceva decât la mâna lui, care-i explora trupul. Când mâna a coborât spre coapse, a scos un geamăt, iar braţul ei s-a agăţat de umărul lui. Iacob se ridică brusc, răsturnă în trecere scaunul, se duse clătinându-se până la fereastră şi o deschise larg în ciuda frigului de afară. Trase adânc în plămâni aerul îngheţat de decembrie. Respirând greu, ameţită, Elena se ridică pe pat şi-şi trecu mâna peste frunte. Iacob se întoarse şi-i zâmbi. Ochii lui străluceau ca nişte tăciuni aprinşi. O şuviţă neagră îi cădea pe frunte. Era de o frumuseţe care se întipări pentru totdeauna în sufletul Elenei. Ea înţelese că el nu se îndepărtase fiindcă n-o dorea – avusese dovada – ci pentru că o iubea destul de mult ca să-şi domine instinctele. Fiindcă ştia că un moment de slăbiciune ar fi fost suficient

pentru ca respectul ei faţă de ea însăşi să slăbească şi la fel respectul faţă de el.

Îşi petrecu la el toate sâmbetele şi duminicile acelei ierni. Citeau aşezaţi unul lângă altul, ea, întinsă pe pat şi el aşezat pe duşumea, lângă pat. Se sărutau şi se îmbrăţişau pasionat, dar nu se mai abandonau niciodată complet. Beau ceai sau vin fiert, mâncau prăjitura pe care-o aducea ea şi vorbeau despre ce făcuseră toată săptămâna, despre colegi, despre vreo carte recent citită, despre vreo bucată muzicală şi, spre surpriza ei, chiar despre politică, un subiect care n-o prea interesa şi care acasă nu era abordat. Părinţii ei se mulţumeau să repete versiunea oficială asupra evenimentelor, aşa cum o auzeau la radio sau cum le-o prezenta domnul Ionescu. Ca şi părinţii ei şi cei mai mulţi dintre compatrioţi, era mândră că şeful statului lor obţinuse, în urmă cu şase luni, retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul românesc, evitând astfel o criză ca aceea din Ungaria. Naivitatea ei îl făcea pe Iacob să zâmbească. Voia să ştie cum reuşise Dej să-i câştige încrederea lui Hruşciov? Epurând partidul de toţi intelectualii şi de toţi evreii. Iată ce semnificaţie avea faimoasa acuzaţie de cosmopolitism. Ana Pauker nu fusese înlăturată de la putere în 1952 pentru că era prea stalinistă sau nu destul de stalinistă, ci pentru că era evreică, fiică de rabin, născută Hannah Rabinsohn. Şi orice student rebel, la Bucureşti sau în altă parte, fusese arestat de poliţia politică şi aruncat în închisoare. Iată care era realitatea în ţara lor. Elena îl asculta şi îşi dădea seama că ea, fiică a Basarabiei, nu fusese niciodată de partea rea a baricadei.

Înainte de a pleca de la el, căuta în ziar un articol despre o piesă de teatru, un film sau un concert, care se dădea în ziua respectivă şi îl citea cu atenţie, ca să construiască o ficţiune plauzibilă privind felul cum îşi petrecuse timpul, în 23 martie, ziua când aniversau un an de la întâlnirea lor, când ieşi de la institut, se duse nerăbdătoare la Iacob. El reuşise să scape de obligaţii şi cumpărase de la măcelar un

os de porc pe care era mai multă carne decât grăsime. Gătiră o delicioasă ciorbă cu varză pe care o gustară. Puseră apoi o faţă de masă albă pe masa şchioapă şi aprinseseră două lumânări. Pe urmă Elena plecă, străbătu în fugă drumul până la staţia de tramvai, se duse acasă cât de repede putuse şi se prefăcu încă flămândă ca să înghită tocana de vită şi plăcinta cu brânză pe care bunică-sa o pregătise pentru aniversarea maică-sii.

Câteva luni mai târziu, la Institutul de Fizică Atomică, Elena avea braţele vârâte în nişele aparatului ei şi mânuia cu delicateţe degetele braţelor metalice, când o explozie violentă a făcut-o să sară înapoi şi a asurzit-o pentru moment. Trei nişe mai încolo, cioburi de sticlă săreau în toate părţile acoperind podeaua. Masca de pe faţa colegului ei era complet neagră. O sirenă se declanşă în interiorul reactorului nuclear şi, deşi foarte puternică, Elena n-o auzea. Se precipită împreună cu colegii afară din laborator şi alergară în încăperea special amenajată unde trebuiau să aştepte ca să fie decontaminaţi. În primul moment, Elenei aventura i s-a părut excitantă. Abia după aceea s-a gândit la consecinţele posibile. Trebuia să facă săptămânal o analiză de sânge. Iacob era extrem de îngrijorat. Accidentul îi făcu să-şi piardă sentimentul că sunt invulnerabili. Îşi dădură seama că viaţa dublă a Elenei nu putea dura la nesfârşit. Mai devreme sau mai târziu, şi fără îndoială, mai probabil mai devreme decât mai târziu, vor trebui să-i înfrunte pe părinţii Elenei. Era mai bine s-o facă înainte ca neprevăzutul să se producă şi să provoace catastrofa. Înainte ca cineva să-i vadă şi să-i denunţe, sau chiar să dea nas în nas cu ai ei, la un colţ de stradă. Ar fi fost îngrozitor să descopere în felul acesta minciuna fiicei lor. Onestitatea era singurul argument în favoarea Elenei şi a lui Iacob. Hotărâră să vorbească cu soţii Tiberescu înainte de Crăciun şi să se Căsătorească în vară.

Tocmai se gândeau în ce fel să le anunţe vestea, când se produse un eveniment neaşteptat. Părinţii Elenei i-au

aranjat o întâlnire cu un coleg al tatălui ei, un bărbat de treizeci de ani, membru de partid, foarte dornic să cunoască o fată de care auzise atâtea lucruri bune. Dacă ar fi refuzat întâlnirea, l-ar fi jignit desigur pe tatăl ei. Într-o duminică din noiembrie, trebui să renunţe la după-amiaza ei cu Iacob şi să se vadă cu tânărul comunist. Zâmbea gândindu-se la neliniştea pe care Iacob şi-o exprimase în seara precedentă. Cum putea, după un an şi jumătate, să nu fie deja sigur de ea?

— Dar dacă bărbatul ăsta e şi frumos, Lenuş, nu numai comunist, nu evreu, şi pe deasupra şi bogat?

— Uite care-i treaba, Iacob, dacă-i aşa frumos cum zice tata şi nu este încă însurat la treizeci de ani ai lui, deşi are un salariu mare şi mai este şi membru de partid, ceva nu-i în ordine cu el, în mod sigur.

Ea propuse ca luni, după ce iese de la institut, să treacă pe la el să-i povestească aventura ei.

Lunea aceea, au petrecut o oră de râs neîntrerupt. Tânărul, zise Elena, era înalt şi zvelt, cu ochii albaştri, mai degrabă drăguţ, deşi avea buzele cam subţiri şi începea să chelească un pic. Era îmbrăcat într-un costum gri-deschis. Venise s-o ia de acasă, se conversase amabil cu părinţii şi bunica Elenei şi ieşiseră sub privirile binevoitoare ale părinţilor – ceea ce a fost suficient ca s-o monteze pe Elena împotriva lui, chiar dacă nu el era vinovat. Nu ştia unde avea de gând s-o ducă. Surpriză. La Operă, spera ea, unde se juca *Traviata.*

— Tatăl dumitale mi-a spus că ai colecţionat cândva timbre, îi spusese el în timp ce aşteptau tramvaiul. Şi eu sunt colecţionar – dar nu de timbre, ci de monede. M-am gândit să-ţi arăt Muzeul de Numismatică. Îl ştii?

— Nu.

Nici măcar nu auzise vreodată cuvântul.

— Eram sigur! E un muzeu extraordinar. Este aici în centrul Bucureştiului şi nimeni nu-l ştie, deşi avem o colecţie uimitoare, care merită într-adevăr văzută. Ai putea

să vorbeşti cu cei din jurul dumitale şi să aduci mai mulţi vizitatori.

Timp de patru ore, el nu-i pusese nicio întrebare personală – cu excepţia celei referitoare la colecţia ei de timbre – ci perorase despre numismatică, alternând comentariile despre monedele pe care le vedeau cu descrierea mai generală a acestei discipline. Oh, acum era perfect competentă în domeniu. În fine, nu tocmai o ştiinţă a monedei, nu, nu, chiar dacă termenul venea din grecescul „nomisma” care însemna tocmai „monedă”. Această ştiinţă se ocupa cu natura istorică, artistică, socială şi comercială a monedei în toate ţările lumii. Nu mai e cazul să precizăm că e o ştiinţă universală şi probabil unica demnă de acest nume. Monedele permit conversaţia pe teme privind toate aspectele vieţii – şi mai ales, ale morţii, chicoti Elena, ca o puştoaică de doisprezece ani. Murise de plictiseală ţinându-se după el prin sălile muzeului prost luminat, unde micile piese rotunde, gri sau galbene, erau expuse într-un şir nesfârşit de vitrine, toate identice după părerea Elenei, nu însă şi în viziunea însoţitorului ei. Străbătuseră sălile greceşti, romane, franceze, ruseşti, româneşti etc. Tot ascultându-l pe tânărul care-i arătă plin de înflăcărare profilul lui Nero pe un sesterţ din anul 665, pe cel al Ecaterinei a II-a pe o rublă, o poltină cu un vultur bicefal, lei de la începutul secolului, până la urmă începuse să prindă interes şi examina un design art nouveau pe un ban de la 1921, când tânărul a scos un strigăt. Era aplecat asupra unei vitrine, cu ochii ieşiţi din orbite, ca şi cum ar fi văzut o fantomă: „Un aureus din anul 240, cu chipul lui Gordian al III-lea cel Pios. E o piesă rarisimă. Habar nu aveam că posedăm una! Nemaipomenit! Fantastic!”

După trei ore, a invitat-o, nu la cină, ci să bea o bere.

Din această întâlnire, ea a tras două concluzii. Prima, că nu o să mai intre niciodată într-un muzeu de numismatică şi că o s-o ia la goană numai la auzul termenului. A doua, că va trebui să le spună părinţilor ei adevărul cât mai repede

cu putinţă, pentru a evita să îndure încă o dată tortura.

Făcu acest lucru două săptămâni mai târziu, într-o duminică de la jumătatea lui decembrie. Sâmbătă îşi repetase discursul cu Iacob, fiindcă ştia că o să-i fie atât de frică, încât nici măcar n-o să-şi audă glasul, ca la examen.

Voia să articuleze clar, fără să pară înspăimântată sau tulburată. Nici ea şi nici Iacob n-au râs în timp ce ea vorbea cu un glas ferm, privindu-l drept în ochi. Iacob se temea pentru ea, gândindu-se la reacţia domnului Tiberescu.

Ar fi preferat să se poată duce la ei direct şi să-i ceară mâna. Dar Elena respinsese ideea. O mărturisire făcută de ea în absenţa lui Iacob avea să fie mai puţin provocatoare şi mai puţin umilitoare pentru tatăl ei. În afara câtorva bătăi la fund, în copilărie, tatăl ei n-o lovise niciodată. N-avea s-o facă acum, la douăzeci şi patru de ani.

Bunică-sa adusese două ceşti de cafea şi-l servea pe tatăl ei. Maică-sa povestea de zor nu ştiu ce întâmplări de la serviciu. Într-un moment de tăcere, Elena trase adânc aer în piept:

— Trebuie să vă spun ceva.

— Ce? Hai, spune, răspunse tatăl ei, agasat de tonul misterios şi solemn.

Mama ei ridică fruntea, curioasă.

— L-am reîntâlnit pe Iacob… Ne-am… ne-am întâlnit din întâmplare, acum două luni şi de atunci am ieşit împreună de mai multe ori.

Maică-sa scoase un strigăt înăbuşit. Bunică-sa răsturnă cafeaua pe masă.

— Acum cât timp, mai precis, întrebă taică-su pe un ton calm, dar în care fierbea ameninţarea.

— La sfârşitul lui august. M-am întâlnit cu el când mă plimbam prin Cişmigiu.

Hotărâse să nu le dezvăluie decât o parte a adevărului. Câteva luni păreau mai puţin grave decât o viaţă dublă de un an şi jumătate.

— De câte ori l-ai văzut?

— Aproape în toate duminicile începând din septembrie. Ne iubim. Vrem să ne căsătorim.

Declaraţia ei a fost primită cu o tăcere de gheaţă.

— Du-te la tine în cameră, îi spuse tatăl ei. Să vii înapoi când o să te chem.

Se ridică şi ieşi, închizând uşa după ea. În camera ei, se întinse pe pat. Ea făcuse ce trebuia să facă, dar povestea nu se terminase. Auzi voci ridicate şi zgomot de ceartă în living. Vocea tatălui ei era mai puternică decât cea a femeilor. S-a auzit un zgomot sec şi violent, ca şi cum tatăl ei ar fi dat cu palma în masă sau în altă mobilă. Trebuie să fi fost nebun de furie.

— Lenuş!

Cea care o chema era bunică-sa.

Elena se ridică din nou şi reveni în camera părinţilor. Scaunele fusese aşezate în semicerc în jurul mesei, unul fiind liber, în faţa celor trei pe care stăteau părinţii şi bunica ei, ca nişte judecători la tribunal. Elena se aşeză.

— De ce vrei să te măriţi cu el?

— Fiindcă îl iubesc, tată.

Tatăl ei ridică nerăbdător din umeri, ca şi cum argumentul ar fi fost ridicol.

— Ai fost la el acasă?

— Da, răspunse ea cu o voce limpede, fericită să le poată spună că ea şi cu Iacob nu se gândeau că vor trăi din dragoste şi-atât, ci-şi planificaseră concret viitorul. Locuieşte foarte aproape de centru, pe strada Ion Procopiu, într-o casă care a aparţinut familiei lui. Are o cameră mare a lui. După ce ne căsătorim, o să putem locui împreună acolo.

— Eram sigură! exclamă maică-sa.

Domnul Tiberescu se întoarse spre soţia lui:

— Este vina ta, Iulia, este educaţia pe care i-ai dat-o, tratând-o ca pe o prinţesă.

Maică-sa plângea. Tatăl ei o privi pe Elena în ochi:

— Te-ai culcat cu el?

Ea tresări, dar răspunse cu un glas ferm:

— Nu.

El i-o întoarse dispreţuitor:

— Minţi.

— Nu.

— De-aia vrei să te măriţi cu el, aşa-i? Fiindcă te-ai culcat cu el şi te-a lăsat borţoasă?

Elena făcu ochii mari. Nu auzise niciodată expresia, dar înţelese imediat semnificaţia. Grosolănia tatălui ei o făcu să se înfioare dezgustată.

Se simţea dezbrăcată, expusă goală sub ochii lui.

Nu răspunse şi nici nu-şi plecă fruntea. Se înfruntau unul pe altul din priviri. Obrajii îi ardeau.

— Răspunde! urlă el atât de tare, că cele două femei tresăriră. Dacă sunt mai puţin de trei luni, poţi să scapi de sarcină!

— Nu! Nu! răspunse ea, nemaiputând să-şi reţină lacrimile.

— Nu vrei să spui adevărul? Mâine te ducem la doctor. O să aflăm atunci.

Era oripilată că tatăl ei putea să profereze asemenea obscenităţi, că putea să n-o creadă, să o ameninţe, să nu aibă niciun respect pentru pudoarea ei de fecioară. Înţelese în acea clipă că părinţii ei nu aveau habar ce este iubirea, fiindcă nu puteau concepe un alt motiv al dorinţei ei de a se căsători cu Iacob decât un act fizic cu urmări grave. Simţi cu mai multă claritate ca niciodată că oamenii aceştia nu erau părinţii ei. Nu exista între ei şi ea nicio legătură. Erau brutali şi vulgari. Nu avea nicio importanţă pentru ea dacă vor accepta sau nu hotărârea ei de a se căsători cu Iacob. Putea nici să nu-i mai vadă vreodată. Nici măcar pe Bunica. Stătea aici şi nu zicea nimic, situându-se deci de partea lor şi neapărându-şi nepoata. Iacob era singurul a cărui inimă răspundea inimii ei. El era totul: prietenul, tatăl, mama, bunica, iubitul ei.

Capitolul 16.

1993
Adevărul e că ei nu prea te iubesc

Marie e conştientă că îi pândeşte un pericol şi totuşi uită să-l prevină pe Alex. Când aterizează la Paris, este aşa de fericită să vadă silueta înaltă şi barbişonul tatălui ei la aeroport, să ajungă în apartamentul familiar unde mama ei, elegantă şi sprintenă, îi oferă la bucătărie o cafea cu lapte, să-şi vadă părinţii, care-i ascultă uluiţi descrierea pe care o face atmosferei din casa de la New Jersey, încât scena din bucătărie, petrecută cu o zi în urmă, între ea şi Helen, capătă un nimb de irealitate. Nu-i povesteşte nici măcar lui Alex, când acesta o sună la Paris în aceeaşi seară, ca să vadă dacă a ajuns cu bine.

Peste două zile, pleacă la nunta vărului ei în sud-estul Franţei. Părinţii miresei au un mic hotel pe malul lacului, mai sus de Aix-les-Bains, unde are loc ceremonia. Seara, la masa unde totul e pus la punct până la cel mai mic detaliu, Marie este aşezată la masa mirilor, printre prietenii lor cei mai buni, care o asaltează pe „verişoara americană” cu întrebări. De mult timp nu s-a mai simţit atât de vie. Lângă ea stă un tânăr înalt, timid, cu părul negru, ondulat. Recent a trăit o ruptură dureroasă şi au o conversaţie lungă pe teme de iubire şi trădare. Când află că e student la medicină, nu se poate abţine să nu-i vorbească despre tuşea ei nocturnă, deşi ştie că nu există nimic mai enervant

pentru un doctor decât un conviv profitând de prezenţa lui la o cină pentru a-i povesti de-a fir a păr bolile de care suferă. Tânărul ascultă atent şi pune întrebări. Dintr-odată se aude o muzică ritmată. Ea îi zâmbeşte.

— Dansaţi rock?

Marie a crescut cu rockul. Este dansul asociat cu cele mai intense emoţii ale adolescenţei ei. Studentul este tipul de dansator pe gustul ei, blând şi graţios: nu încearcă să impresioneze, nu o bruschează. Urmează mai multe melodii rapide de rock una după alta. Abia mai respiră, dar nu simte oboseala. La ora cinci şi jumătate dimineaţa, stă pe un scaun, obosită. Tânărul brunet cu care a dansat aproape toată noaptea a dispărut. A plecat fără măcar să-şi ia rămas-bun. În afară de părinţii mirilor, generaţia mai vârstnică s-a retras, lăsând loc tinerilor, care, treptat, părăsesc şi ei localul. Marie se ridică. În momentul în care iese pe uşă, se loveşte de student. El îi dă o cutie de medicamente.

— Încercaţi astea. Trei pastile înainte de culcare.

Adoarme la ora şase dimineaţa într-o cameră la mansarda hotelului, o cabană de munte. Pentru prima oară în ultimele şase săptămâni, doarme fără întrerupere. Când se trezeşte, priveşte prin lucarnă munţii acoperiţi de zăpadă, lacul de un albastru pur şi păşunile alpine de un verde viu. Peisajul este atât de perfect, culorile atât de vii şi contrastante, încât seamănă cu o ilustraţie din cartea *Heidi,* pe care o citea în copilărie.

La prânz, nunta continuă, apoi oaspeţii merg să se plimbe pe malul lacului. Marie îi mulţumeşte studentului pentru medicamentele atât de eficiente. Păşeşte alături de el şi îi vorbeşte fără întrerupere. Seara, el pleacă la Lyon. Îi urează drum bun. Se sărută pe obraz şi roşesc.

Petrece aproape o săptămână la cabană, cu familia ei, cu tinerii căsătoriţi şi cu prietenii cei mai apropiaţi. Cerul continuă să fie uimitor de albastru pentru luna noiembrie. Fac lungi plimbări pe jos în munţi şi mănâncă feluri

delicioase pregătite de tatăl miresei, care e bucătar-şef, şi de ajutoarele lui.

Când ajunge la Paris, îl sună pe Alex la birou. Imediat ce-i aude vocea, încordată şi obosită, îşi dă seama că acolo nimic nu s-a schimbat. Îi povesteşte nunta, frumuseţea munţilor, dorinţa ei de a reveni aici împreună cu el, şi-i spune că un prieten al vărului ei, student la medicină, a descoperit cauza acceselor ei de tuse nocturnă.

— Nu e bronşită, ci hernie hiatală! De-asta tuşeam doar când stăteam culcată.

— Îhîîî.

— Eşti bine, Alex? Am impresia că nu mă asculţi.

— Sunt ocupat, Marie. Muncesc într-un birou toată ziua. În acest moment, trebuie să mă descurc să rezolv trei urgenţe. Îmi pare rău, dar chiar nu am timp să te ascult.

Când închide telefonul, se simte furioasă. Dacă nu are timp s-o asculte, nu-l mai sună. Nici el n-o sună pe ea. Este oare gelos pentru că a petrecut fără el o săptămână minunată? Posibil. Dar de ce n-a venit cu ea? De ce nici măcar nu s-au gândit la asta? De ce nu ar fi putut să-şi ia două zile de concediu şi să petreacă weekendul în Franţa? De ce n-a stat el alături de ea la masa mirilor, de ce nu era acolo cu ea, să danseze şi pe urmă să facă dragoste în cămăruţa de la mansardă? De ce lui Alex, ca şi părinţilor lui, îi este uneori atât de greu să se destindă şi să se bucure de viaţă? Indiferent dacă ăsta este efectul puritanismului american sau al istoriei sale personale ca fiu unic de emigranţi copleşiţi de simţul datoriei, nu vede de ce ar trebui să se simtă ea vinovată că s-a distrat, dacă n-a făcut nimic rău.

Sâmbătă seara se duce să vadă un film cu prietena ei. Un actor chinez cu umerii laţi, a cărui frumuseţe sumbră îi aminteşte de Alex, împuşcă nonşalant cu mitraliera zeci de oameni, ţinând între dinţi o scobitoare. Sângele ţâşneşte. Tipul este incredibil de sexy. Când iese de la cinema, la miezul nopţii, îl doreşte cumplit pe Alex. Când ajunge acasă

la părinţii ei, arde de dorinţa să-i audă glasul la telefon, dar renunţă să-l sune la New Jersey. Este sigură că Helen va ridica receptorul. Trebuie să aştepte până luni, când o să fie la birou. Este deja o săptămână de când nu au vorbit. Îşi dă dintr-odată seama că a fost nedreaptă cu el. De ce este vinovat Alex că lunile petrecute în casa părinţilor lui l-au făcut să uite noţiunea de plăcere? Ce i-o fi venit ei să-i vorbească despre studentul la medicină şi să-i spună că a dansat cu el rock! Toată noaptea se răsuceşte în pat chinuită de gândul că l-a lăsat pe Alex singur la New York, supărat pe ea şi expus hazardului oricăror întâlniri. Luni, la telefon, o să se scuze şi o să repare lipsa ei de delicateţe.

A doua zi după-masă, îşi bea cafeaua cu fratele ei, la el, la Belleville, când sună telefonul. El ridică şi-i dă receptorul.

— E pentru tine, Marie.

— Pentru mine? Cine e?

— Nu ştiu.

Vocea lui Alex o surprinde plăcut.

— Cum ai ştiut că sunt aici, Alex?

— Am sunat la ai tăi. Tatăl tău mi-a dat numărul fratelui tău.

Vocea lui sună ciudat de distantă şi obosită. Dacă a sunat-o la fratele ei înseamnă că e ceva urgent. Se gândeşte imediat la boala de inimă a lui Jacob.

— Totul e în regulă? El nu-i răspunde. Pari obosit, Alex.

— Chiar sunt. N-am dormit azi-noapte.

— Ai avut insomnie? Şi eu la fel!

— După cină, ai mei mi-au spus că trebuie să stăm de vorbă.

— Despre ce?

— Despre tine.

Un fior îi trece pe şira spinării.

— Despre mine? De ce?

— Adevărul e că ei nu prea te iubesc…

Senzaţia pe care o trăieşte este aceea a unui cuţit care i se înfige lent în piept. Revede palma lui Helen ridicată între

ele două. „Nu.”

— Ce vrei să spui?

— Ei consideră că eu nu sunt bărbat dacă nu divorţez.

— Ce-am făcut?

— Ai vorbit cu mama despre noi, Marie?

— Nu, de ce?

— I-ai spus că nu facem dragoste destul de des?

— Cee? În niciun caz! N-am spus niciodată aşa ceva!

— N-a putut să inventeze asta!

Marie are o imagine fulgerătoare: Helen aşezată la masa rotundă din sticlă, şuierându-i cu o voce ameninţătoare: *„Nu mă obliga să vorbesc.”*

— Ştiu acum. Mama ta nu a înţeles ce i-am spus, Alex. Am vrut s-o liniştesc. Noi doi nu mai dormeam împreună din cauza mea, că tuşeam, şi i-am spus că sufăr pentru faptul că nu mai dormim în acelaşi pat. Asta-i tot!

El nu răspunde imediat. Ea vorbeşte prea agitat. Are impresia că pierde un test cu detectorul de minciuni.

— N-are importanţă ce i-ai spus. Nu ştiu ce te-a apucat să-i faci confidenţe, continuă el pe tonul sec al unui procuror. N-a fost o idee prea inteligentă.

A urmat un moment de linişte. Marie îşi înghite saliva.

— Şi tu, Alex? Tu cum te simţi?

— Nu grozav. Poţi să-ţi închipui.

Râde sarcastic.

— Te iubesc, Alex.

Dar cuvintele ei sună fals. De două luni nu fac decât să se certe.

— Ce vei face, Alex?

— Nu ştiu.

— Vrei să mă întorc la New York?

— Nu ştiu. Pare epuizat. O să te sun.

Închide. Ea pune încet receptorul jos.

— Ce se întâmplă? întreabă fratele ei.

Marie îi povesteşte. Fratele ei e stupefiat.

— Asta nu-i treaba lor! E complet aiurea!

La părinţii ei, aşteaptă telefonul lui Alex. Neliniştea ei creşte pe măsură ce trec orele. La ora unsprezece noaptea, ştie că el nu va mai suna ca să nu-i trezească pe părinţii ei. La miezul nopţii, îşi calcă pe inimă şi sună ea la New Jersey, rugându-se să răspundă Alex. Dar cea care răspunde este Helen.

— Alo?

Marie nu poate deschide gura. Vocea soacrei îi face pielea de găină.

— Alo? Alo? răspunde Helen anxioasă.

Marie pune receptorul în furcă, cu inima bătând să-i spargă pieptul.

Se spală pe dinţi şi plânge: nu poate să vorbească la telefon cu bărbatul ei fiindcă între ei se lasă o barieră de netrecut: mama lui. Culcată pe patul care a fost al ei între paisprezece şi douăzeci de ani, nu poate să adoarmă. „Adevărul e că ei nu prea te iubesc.” Cuvintele lui Alex o dor din ce în ce mai mult, ca atunci când cazi fără să-ţi dai seama decât mai târziu că ţi-ai spart capul. Simte fiecare vibraţie a urii lor. Când lumina zorilor pătrunde în încăpere prin obloanele metalice, ştie ce are de făcut: trebuie să plece la New York. Nu poate să stea şi să se uite neputincioasă cum propria ei viaţă se năruie.

Helen este hotărâtă s-o elimine. Acum totul este clar. Tăcerile ei, felul ei de a o evita, repulsia ei fizică. O urăşte atât de tare, încât deformează cu sau fără voia ei ceea ce noră-sa nu i-a spus decât ca s-o liniştească. Trebuie să-i fi spus fiului ei că nevastă-sa îi punea coarne. Fiindcă Alex „nu se culcă suficient cu ea”, este următoarea etapă logică. Helen a îndrăznit să-i spună lui Alex că nu e bărbat dacă nu se desparte de ea. Mai mult: l-a lăsat pe Jacob să-i spună una ca asta. Şi-a umilit fiul în felul ăsta.

La ora trei după-amiaza, ora nouă pentru el, Marie formează numărul de la birou al lui Alex.

— Alex Tibb, răspunde el.

Marie simte o imensă uşurare auzindu-i vocea calmă şi

profesională.

— Eu sunt.

— Oh, bună.

Vorbeşte pe acelaşi ton distant şi obosit de ieri.

— Ai putut dormi, Alex?

— Nu prea.

Nu o întreabă şi el pe ea dacă a dormit.

— Cum a fost cu ai tăi aseară?

— Nu i-am văzut.

— Nu erau acasă?

— Am plecat după ce-am vorbit cu tine.

— Ah, da? Unde?

— Într-un motel din New Jersey.

Vestea o linişteşte. Se întreabă de ce Alex nu a sunat-o ca să-i spună. Poate că nu putea da telefon internaţional de la motel.

— Alex, vreau să mă întorc la New York.

— Nu, nu veni. Am nevoie să fiu singur ca să mă gândesc şi să mă hotărăsc ce trebuie să fac. Este o problemă a mea cu părinţii mei. Nu e problema ta.

Vorbeşte cu un glas ferm, lipsit de tandreţe. Este clar că unul dintre subiectele asupra cărora trebuie să se gândească şi să ia o decizie este cuplul lor.

— Am o şedinţă, spune el. Trebuie să plec. Te sun eu mai târziu.

Stând lângă telefonul pus în furcă din biroul tatălui ei, în vreme ce privirea îi rătăceşte prin fereastră pe orizontul colinelor şi al imobilelor joase din periferia vestică a Parisului, Marie se vede dintr-odată din perspectiva lui Helen: ea este această femeie care-şi petrece verile pe plajele sălbatice ale Bretaniei şi dansează rock cu studenţii la medicină în sud-estul Franţei, în vreme ce bărbatul ei trudeşte la New York. Din punctul de vedere al lui Helen, Marie ar fi trebuit cu siguranţă să renunţe la vacanţă din moment ce Alex nu putea să-şi ia concediu. Or, ideea asta nici măcar nu i-a trecut prin cap. Nici măcar nu e capabilă

de un sacrificiu. Alex nu i-a cerut să-l facă: respectă prea mult libertatea celuilalt. Rezultatul e aici, sub ochii ei: îl va pierde pe omul pe care-l iubeşte. În timp ce ea stă lângă telefonul ăsta de la Paris, soarta ei se decide la New York. Faptele vorbesc împotriva ei. Ea este în Franţa, cum au prezis socrii ei, în vreme ce soţul ei îşi petrece nopţile într-un motel la New Jersey, singur cu propriii lui demoni. Helen nu e nebună. Are un instinct care îi permite să vadă clar cât este Marie de egoistă.

Nici măcar nu poate să plângă. Ştie că s-a terminat. Se ridică brusc, iese în fugă, se repede la agenţia de voiaj de pe bulevard şi rezervă un loc la zborul Paris-New York pentru a doua zi. Când se întoarce la părinţii ei, formează numărul de telefon de la biroul lui Alex. El răspunde.

— Eu sunt, Alex. Am cumpărat biletul de avion. Mă întorc mâine la New York.

— Ţi-am spus să nu vii, răspunde el, furios.

— Alex, nu pot să stau aici cu braţele încrucişate lângă telefon, când tu eşti acolo singur şi necăjit. N-o să te deranjez. O să caut o garsonieră cu chirie în Manhattan. Nu poţi să locuieşti într-un hotel în New Jersey. Până atunci, fratele meu are un prieten la Alphabet City care poate să ne găzduiască.

Rareori i s-a întâmplat să fie atât de convinsă şi de hotărâtă.

— Bine, răspunde el în cele din urmă. Dar să nu-mi ceri nimic, Marie. Nu-ţi pot oferi nicio garanţie. Nu pot să-ţi spun că te iubesc. Nu mai ştiu nimic. Înţelegi?

Soseşte la New York a doua zi seara. Alex o ia din Avenue C, la ora zece noaptea, ora patru dimineaţa pentru ea. Nu o îmbrăţişează. Este obosit. La fel şi ea. Se culcă unul lângă altul pe saltea, direct pe jos. Aude cum respiraţia lui Alex devine regulată. A putut deci să adoarmă. În întunericul care nu este total din cauza luminilor din stradă, îi priveşte trupul îmbrăcat într-un tricou şi un pantalon de pijama şi braţele acoperite de păr fin, negru. Este bărbatul ei. Nu are

dreptul să întindă mâna şi să-l atingă. Sunt doi străini care dorm în acelaşi pat. Dar este aici.

A doua zi, la şapte dimineaţa, ea cumpără *Village Voice*. Încercuieşte anunţurile, dă telefoane, străbate Manhattanul de la nord la sud şi de la est la vest. De dimineaţă şi până seara, vizitează tot felul de găuri de şobolani, cu ziduri de cărămidă cu gândaci alergând în toate părţile sau zăcând morţi prin chiuvete, fără ca proprietarul să-şi dea osteneala să înlăture cadavrele. Până şi apartamentele de felul ăsta sunt închiriate imediat. Alex îşi prelungeşte şederea la birou cât mai mult posibil şi vine acasă abia noaptea. Dorm unul lângă altul fără să se atingă. În a cincea zi, găseşte în chip miraculos o garsonieră curată, liniştită şi însorită. Locatara, o palestiniancă, trebuie să se întoarcă de urgenţă în ţara ei şi nu-şi ia şi mobilierul. Alex ar putea să vină să se instaleze aici, aducându-şi doar o valiză. Marie îi telefonează la birou; îl convinge cu greu să sară într-un taxi şi să aducă un cec ca să rezerve locuinţa. Garsoniera îi place. Pentru prima dată, după cinci zile, îi mulţumeşte. A doua zi, Marie trebuie să plece înapoi, în Franţa, pentru colocviul pe tema traducerii. În dimineaţa plecării, el o strânge în braţe, ca să-şi ia rămas-bun. Ea simte în îmbrăţişarea lui că iubirea lor e acolo, îngropată adânc, dar vie, cu aripile strânse ca ale unei păsări rănite.

După o săptămână, ea se întoarce la New York. Cu cele câteva piese de mobilier şi cu lumina ei blândă, locuinţa lor respiră calmul. Ea este acasă la ea. Acasă la ei. În seara aceea, fac dragoste pe patul paiestiniencei.

Duminica următoare, se duc cu maşina la New Jersey ca să ia bicicleta lui Marie. Alex i-a telefonat tatălui său, ca să fie siguri că n-or să-i găsească acasă. Nu vrea să-i vadă, nici să vorbească cu ei. Lui Marie îi pare rău pentru ei, fiindcă îşi dă seama că trebuie să fie cumplit de nefericiţi. Dar mila ei rămâne moderată: din cauza acestor doi bătrâni nebuni a fost cât pe ce să-l piardă pe Alex. Lasă maşină pe alee în faţa casei de cărămidă. Intră pe poarta automată a

garajului care dă în subsol. Marie simte inima bătându-i când urcă scara ce dă în bucătăria strălucind de curăţenie, ca de obicei. Sufrageria a revenit la ordinea ei obişnuită: fără cărţi, fără hârtii, fără calculator şi fără batiste igienice pe masa lungă, acoperită cu o faţă de masă albă. În dormitorul mic, canapeaua extensibilă este strânsă. Nu s-a schimbat nimic, decât că fotografiile de la nunta lor, a lui Alex şi a lui Marie, au dispărut de pe etajera din lemn de cireş. Alex la optsprezece ani, în costumul în carouri şi cravata verde aprins şi cu părul pieptănat după moda anilor şaptezeci, surâde singur din rama de argint, lângă părinţii lui, în fotografie de tineri miri. Marie a fost eliminată.

PARTEA A TREIA

Soţie şi mamă

Capitolul 17.

1960
Păcat de tinereţe

— Îţi place modelul ăsta, Lenuş?

Elena s-a apropiat de masa încărcată de hârtii, de şervete, de şerveţele şi de papiote în care sunt înfipte ace. Atelierul de croitorie îi servea Verei şi de dormitor şi de sufragerie. În spatele ei se află un manechin îmbrăcat în mătase albă. Ea era aplecată peste revista *Marie Claire.*

— Aş prefera ceva mai simplu. Elena dădu câteva pagini. Mai degrabă ceva aşa. O tăietură dreaptă, cu două puncte cusute pe umăr.

— Stil peplum grecesc. Am înţeles. Dar să ştii, maică-ta nu s-a uitat la preţ. Mătasea e de bună calitate.

— Eu mi-am cumpărat-o.

— E adevărat că acum câştigi bine, domnişoară care lucrezi în fizica nucleară! Dar ia spune-mi, or să te mai lase să munceşti la Institutul de Fizică Atomică după ce o să te măriţi cu un duşman de clasă?

Chipul Elenei se întunecă.

— Nu ştiu, Vera. Părinţii îmi spun că o să-mi pierd slujba. Toată lumea tot asta-mi spune.

Vera îi luă mâna pe deasupra mesei.

— Iartă-mă, draga mea! Glumeam! A fost o prostie din partea mea. Să nu-i asculţi. Nu trebuie să trăim cu frică. Numai dragostea contează.

Elena zâmbeşte. Vera era singura persoană care o înţelegea şi nu stătea tot timpul s-o avertizeze pe ea în legătură cu ce o să i se întâmple. O privi pe prietena maică-sii scoţând de pe manechin rochia însăilată, aşezându-se în faţa maşinii de cusut, punându-şi ochelarii şi apăsând pedala, în timp ce împingea mătasea albă. Pentru prima dată se întreba dacă femeia aceasta cu părul cărunt, cu ochii uşor şaşii şi cu picioarele umflate a trăit şi ea cândva o pasiune.

— Spune-mi, continuă Vera fără să-şi ridice ochii de pe lucru. Sâmbătă la primărie, nu?

— Da, cu prietenii lui Iacob, o să fim vreo zece.

— Şi prietenii tăi?

— Eu nu am prieteni.

— N-ai prietene? E prima dată când aud asta! Dar Monica? Eugenia? Valentina?

— Valentina e în Germania de Est cu soţul ei. Monica şi Eugenia i-au spus mamei că o să fac greşeala vieţii mele.

— Nu crezi că maică-ta a inventat povestea asta ca să te influenţeze?

— M-aş mira. De atunci, nici Eugenia, nici Valentina nu mi-au mai telefonat. N-o să mai vorbesc cu ele niciodată.

— Eşti prea orgolioasă, Lenuş. Va trebui să înveţi să mai laşi de la tine. Ea rupse firul cu dinţii şi-şi îndreptă spatele. Sunt drăguţi ai tăi că organizează petrecerea asta. Mama ta mi-a spus că a găsit un preot mai liberal.

Elena ridică din umeri.

— Ştii prea bine de ce fac ei asta, Vera. Ca să salveze aparenţele şi ca să poată spune prietenilor lor că m-am măritat „într-un cadru intim”. Ştii ce trebuie să spun dacă domnul Ionescu mă întreabă? Că Iacob este armean! E un armean care s-a mutat pe strada noastră cu familia. Are tenul măsliniu şi părul negru, ca Iacob. Ce ipocrizie!

— Şi Iacob ce zice?

— El are oroare de orice conflict. Este gata să înveţe şi armeana, dacă trebuie. Tata pretinde să luăm amândoi

numele meu de familie, după căsătorie, fiindcă al lui e evreiesc. Iacob spune: nicio problemă. El consideră că nu e vina părinţilor mei dacă societatea românească este antisemită şi că ei îşi fac probleme pentru mine, atâta tot, şi că asta e normal, asta dovedeşte că ei ţin la fiica lor.

— Îmi place Iacob ăsta al tău. E înţelept. Hai, vino s-o probezi.

Îi întinse Elenei rochia după ce termină de cusut fermoarul. Mai atârnau pe ici, pe colo fire. Ducându-se într-un colţ mai departe de fereastră, Elena îşi scoase rochia de vară ca să tragă pe ea rochia de mătase albă şi se apropie de Vera, care trase fermoarul, surâzând.

— Foarte şic! Sunt mulţumită. Vine perfect.

Elena se privi în oglinda dulapului. O rochie de mireasă originală, scurtă şi modernă, adaptată stilului şi nunţii ei, nu una dintre acele costumaţii pline de dantele şi de volane. Vera trase în jos fermoarul şi Elena scoase plină de precauţii rochia neterminată, apoi şi-o puse din nou pe a ei.

— În orice caz, părinţii tăi nu-s nişte sfinţi! zise Vera, aşa, pe nepusă masă.

Elena tocmai îşi încălţa sandalele.

— De ce?

— Tatăl tău are o amantă.

Elena roşi şi se aplecă să-şi încheie catarama la sanda.

Nu era prima dată când auzea de aventurile galante ale tatălui ei. Într-o seară petrecută la prietenii părinţilor ei, surprinsese două femei care şuşoteau pe seama domnului Tiberescu şi a unei tinere aflate printre invitaţi. Elena se îndepărtase atunci. Imaginea de seducător a tatălui ei o făcea să-l simtă şi mai străin. Nu şi-l putea imagina nici măcar făcându-i curte propriei soţii în urmă cu douăzeci şi cinci de ani. Era încă un bărbat frumos, cu faţa mare şi cu părul castaniu-deschis încă bogat în ciuda vârstei. Era elegant şi mereu pus la patru ace.

Elena se ridică.

— Trebuie să plec, Vera. Mulţumesc!

— Şi maică-ta, la vârsta ta, a făcut exact acelaşi lucru!

— Ce? întrebă ea maşinal, regretând imediat întrebarea, fiindcă ghicise pe loc răspunsul.

— Era îndrăgostită şi n-a aşteptat binecuvântarea părinţilor ca să se culce cu iubitul ei.

Elena plecă ochii. Vera o decepţiona. De ce oare adulţii nu reuşeau să conceapă altfel iubirea decât ca pe un act fizic? Se îndreptă spre uşă. Vera o urmă.

— Mă rog, iubitul ei a devenit pe urmă soţul ei, adică tatăl tău, Lenuş, totuşi, ea n-a aşteptat aprobarea legală. Atunci de ce-ţi ţin ţie predici? Cu atât mai mult, cu cât tu eşti rodul păcatului lor de tinereţe asupra căruia te-au minţit tot timpul.

— Poftim? spuse Elena cu mâna pe mânerul clanţei.

— Da, ei sunt părinţii tăi adevăraţi. Maică-ta şi-a ascuns greşeala ducându-se să nască la sora ei la ţară, destul de departe de Chişinău, pentru ca nimeni din oraş să nu afle. Şi te-a lăsat acolo. Şi când sora ei a avut acel providenţial accident de camion, au profitat ca să te aducă în ţară şi să te adopte.

Elena păli şi se sprijini de perete. Iulia, mama ei? Să fi ieşit ea din burta slabă şi plată a Iuliei? Toată viaţa ei să fie deci clădită pe o minciună?

Imposibil. Bârfe, şi-atâta tot. Deschise uşa. Vera nici măcar nu cunoştea familia Tiberescu pe vremea când aceasta locuia în Basarabia. Şi Iulia nu i-ar fi povestit ei istoria asta. A inventat-o ea acum pentru a o discredita pe mamă în ochii fiicei. Elena observase că drăguţa de Vera, care n-avea copii, asculta cu multă plăcere de fiecare dată când avea să-i povestească o ceartă cu Iulia.

Nu reuşea să se întoarcă să-şi ia rămas-bun. Nu mai putea să o privească în ochi. Maică-sa avea dreptate. Vera avea ceva vulgar în ea. Tot timpul purta vorba şi bârfele, şi-i vorbea pe oameni de rău, pe la spate. Era prost-crescută. Avea de gând să nu-i mai facă nicio confidenţă. Toată relaţia lor o să se limiteze de acum la discuţiile despre

rochia de mireasă.

Un om care n-a avut niciodată o vorbă bună sau un gest tandru faţă de ea nu putea să fie tatăl ei adevărat.

Capitolul 18.

1993–1994
Fiul pierdut

Petrec Crăciunul în singurătate, refuzând invitaţia la dejun a familiei Popescu, în Queens, pentru 25 decembrie: sunt prea obosiţi. De-a lungul întregii zile de sărbătoare, ce se petrece de obicei în familie, Helen nu se poate abţine să nu pândească zgomotul maşinilor care încetinesc pe strada lor liniştită. Dar uşa nu se deschide, iar Alexandru nu intră, zâmbitor, apărând pe neaşteptate, cum îi este obiceiul. De mai bine de o lună a dispărut fără un cuvânt, luându-şi valiza Samsonite neagră, cele două costume, cele patru cămăşi şi trei cravate. A sunat o dată, într-o după-amiază când Helen era la birou, ca să le spună părinţilor să nu fie acasă când va veni să ia bicicleta. Când s-a întors de la centrul comercial duminică seara, Helen a căutat în zadar o urmă a trecerii lui: nimic, decât faptul că bicicleta nu mai era acolo unde o lăsaseră, rezemată de peretele casei, expusă la ploaie şi la vânt, de la plecarea lui Marie, la începutul lui noiembrie. După aceea, nimic. În seara de Crăciun, Helen plânge în timp ce se spală pe dinţi.

— De ce? Ce i-am făcut noi? spune ea, intrând în dormitor unde Jacob este deja culcat.

El se ridică într-un cot şi roşeşte de mânie.

— Nu înţelegi, Lenuş? Nu mai avem fiu!

Este ultima dată când numele lui Alex se pronunţă în

discuţiile dintre ei.

Numai când e la birou concentrată asupra unui proiect, Helen reuşeşte să uite durerea care îi răvăşeşte stomacul. Nu ştie cum reuşeşte Jacob, singur acasă, să reziste la asta. Cel puţin nu se mai plânge nici de starea lui de sănătate, nici de singurătate. La sfârşitul zilei, când pleacă din tumul de oţel şi sticlă de pe Beaver Street şi ia trenul de New Jersey la staţia din Fulton Street – sau la cea din Christopher Street, în Village, la trei sferturi de oră de mers pe jos, în serile când o cuprinde o teamă specială de a se întoarce în casa tăcută – tresare de câte ori vede din spate un bărbat tânăr şi înalt, cu umeri largi şi părul negru.

O dată, în viaţa ei, i se mai întâmplase să râdă singură de asemenea iluzii optice şi s-a întâmplat ca străinul în cămaşă neagră aşezat pe bancă să fie chiar Jacob. Dar capitalul ei de noroc şi l-a epuizat cu siguranţă. Poate că există un Dumnezeu acolo sus şi pierderea lui Alexandru este preţul care trebuie plătit pentru supravieţuirea lui Jacob, atunci, când a avut criza cardiacă.

Acum, că noul an a început, iar săptămânile se scurg şi apoi lunile, de la ianuarie la februarie şi de la februarie la martie, realitatea devine evidentă: nu mai au fiu. A ales-o, între ei şi franţuzoaică, pe ea. Helen este cea mai în măsură să ştie că o ruptură definitivă este posibilă. Este suficient să mergi înainte şi să nu te mai întorci. Iar trecutul se pierde în uitare. Nu-l vor mai vedea pe Alexandru. Până la moartea unuia dintre ei, când va fi căutat la telefon şi invitat la funeralii? După toate probabilităţile, deşi fumează, ea îi va supravieţui lui Jacob. Provine dintr-o familie sănătoasă de ţărani moldoveni. Îşi imaginează încăperea mortuară în care înaintează fiul ei pe care nu l-a văzut de zece ani. El îşi îmbrăţişează mama şi stă alături de ea în timpul ceremoniei. Pe urmă pleacă. Ea rămâne singură pentru totdeauna, fără soţul şi fără fiul ei. Este o imagine de o atât de intolerabilă tristeţe, că o alungă imediat aprinzându-şi o altă ţigară sau măturând sub canapea.

Într-o luni de la jumătatea lui martie, ia prânzul cu colega ei Tatiana într-un local din Winter Garden, când la masa vecină izbucneşte un scandal. Totul se petrece foarte repede. O femeie tânără se ridică brusc. Însoţitorul ei sare de pe scaun şi o pălmuieşte urlând. În restaurant, consumatorii ridică frunţile şi încruntă din sprâncene. Tânăra se repede spre uşă şi bărbatul fuge după ea, urmat de o femeie de culoare, în taior violet, care îl bate cu violenţă pe umăr strigându-i:

— Nu aveţi voie să loviţi o femeie! M-aţi auzit? Nu aveţi voie să loviţi o femeie!

— Lasă-mă-n pace, tâmpito! mârâie bărbatul, cu faţa palidă de furie.

— Tată! Te rog! Te rog! imploră tânăra femeie cu lacrimile şiroind pe obraz.

— Cară-te! răcneşte omul aproape horcăind. Tu nu mai eşti fiica mea!

Urletele lui continuă şi afară, pe urmă sunetul disputei se îndepărtează şi dispare. Negresa se întoarce şi se aşază, în vreme ce vecinii o privesc şi-i zâmbesc aprobator.

— Uuuuaaau! exclamă Tatiana scuturând din cap. Mă întreb ce a putut face fiică-sa. Se droghează poate? Ai fi zis că taică-su urma să facă o criză de inimă. Ai văzut cum a pocnit-o, Helen? E aiurea. Doamna asta are dreptate: nu ai voie să tratezi o femeie în felul ăsta. Helen? Nu te simţi bine?

— M-a apucat o durere de cap.

— Eşti albă ca varul. Bea un pic de apă. Ar trebui să te duci acasă.

Noaptea, Helen are un vis. Cu Alexandru, bineînţeles. De trei luni, îl visează aproape în fiecare noapte, la fiecare vârstă a vieţii lui. Sunt coşmaruri, dar şi vise frumoase, a avut parte de vise de toate felurile. În cel din noaptea asta, se află pe plaja Mării Negre, cu Alexandru şi Jacob, la Constanţa, unde-şi petreceau două săptămâni în fiecare vară, când trăiau în România. Alexandru are zece ani, dar în

vis îi apare cu statura şi înfăţişarea adultului de azi. El se duce să înoate. Maică-sa îi spune să rămână aproape de mal, să nu se ducă unde este apa adâncă. Îl supraveghează de pe plajă. Şi fiindcă el stă mult în apă şi ea se teme să nu răcească, se ridică şi se duce până pe malul apei.

„Alexandru! Vino înapoi! E timpul să ieşi!” Vede căpşorul lui brun de cealaltă parte a valurilor, prea departe după părerea ei. Îşi dă dintr-odată seama că el vrea să se întoarcă, dar nu reuşeşte. Cu inima bătând, ea face câţiva paşi în apă, înainte de a-şi da seama că nu ştie să înoate.

Disperată, se uită în jurul ei şi-l vede pe Jacob care adună scoici în spatele unei stânci. Aleargă spre el cu faţa scăldată în lacrimi. „Te rog! Te rog!” imploră ea, arătându-i-l pe Alexandru în larg. „Nu te îngrijora” răspunde el zâmbind şi intră în apă. Îşi dă seama în acel moment de eroarea lor. Acelaşi curent îl va împiedica şi pe el să revină la ţărm. Acum stă în picioare, pe nisip şi asistă neputincioasă la catastrofa pe care prea târziu a anticipat-o. O să-şi piardă în acelaşi timp şi fiul şi bărbatul. Nu are de făcut decât un lucru: să-l urmeze pe Jacob şi să moară odată cu ei. În acel moment, se trezeşte.

Alături de ea, Jacob doarme dus. Helen este copleşită de nelinişte. I s-a întâmplat ceva lui Alexandru? Nu au oare mamele un instinct aparte? Dacă ar şti numărul lui de telefon, l-ar suna imediat, în miezul nopţii, numai ca să-i audă glasul. Se gândeşte să-l trezească pe Jacob, dar renunţă. Nu e nimic de făcut decât să aştepte, cu ochii larg deschişi în întuneric, încercând să se gândească la proiectul informatic care o preocupă în acest moment, privind regulat spre ceasul electronic pe cadranul căruia cifrele fosforescente care indică minutele se schimbă atât de încet. La ora şase, se scoală, îşi bea cafeaua, face un duş, pleacă. La ora şapte, este în trenul care merge spre Manhatttan. La ora opt şi un sfert, este aşezată la birou. La ora nouă fix, formează numărul lui Alex de la birou. După primul apel, el ridică receptorul:

— Alex Tibb, rosteşte vocea familiară, pe care n-a mai auzit-o de patru luni.

Helen închide telefonul. Un cuvânt îi vine în minte, cuvântul care se cânta în bisericile unde o ducea bunica ei când era mică: Aleluia. Slavă ţie, Doamne. Alexandru este viu. Moartea lui, asta ar fi singura tragedie. Tot restul nu e decât vodevil, ca scena din restaurant.

Acceptarea pierderii este mai uşor de suportat decât aşteptarea unui telefon. Se simte deja mai calmă. Trece o lună până când cuvintele să poată fi rostite. Se decide să-i vorbească lui Bill, colegul ei. Însurat şi cu un băieţaş, va avea mai multă experienţă umană şi de familie decât Tatiana. Este un bărbat, ceva mai în vârstă decât Alexandru, dar din aceeaşi generaţie. O va ajuta să înţeleagă. De când lucrează la Bernstein & Grant şi împarte biroul cu el, ea l-a ascultat şi l-a sfătuit deseori: când a trecut printr-o criză conjugală cu patru ani în urmă, când bebeluşul lor care urla în fiecare seară între ora şase şi miezul nopţii aproape că-i înnebunise, şi când băieţelul de trei ani, în toamna trecută, refuza categoric să se ducă la culcare făcând în fiecare seară scene îngrozitoare. Helen a avut ideea să inventeze un ritual de culcare pentru ursuleţul lui ca să-l distragă pe copil şi să-l facă să uite de confruntarea cu părinţii. Stratagema s-a dovedit eficientă şi Bill i-a fost recunoscător.

Helen îi propune să ia prânzul împreună.

— Bill, îţi aduci aminte ce mi-ai zis când fiul şi nora mea s-au mutat la noi vara trecută? Ai avut dreptate.

Ea enumeră toate dovezile pe care le-a acumulat împotriva noră-sii: telefoanele cotidiene, dovedite prin factura telefonică – către un anume Frédéric, la New York; lunile petrecute de Marie în Franţa; tonul odios pe care îi vorbea lui Alexandru. Siguri că avea un amant şi-l manipula pe fiul lor, au decis să-i vorbească pentru a-l îndemna să se comporte ca un bărbat.

— Şi de atunci nu mai ai nicio veste de la el, nu-i aşa?

Ea dă din cap. Deşi a luat hotărârea să nu facă asta, plânge. Bill oftează şi se sprijină de spătarul scaunului.

— Nu ai încotro, draga mea Helen. Trebuie să-ţi recunoşti greşeala faţă de nora ta.

Helen păleşte.

— Ce vrei să spui? Nu puteam să stăm să ne uităm cum îl distruge pe fiul nostru! Femeia asta e rea! Ar trebui să-i vezi chipul când ţipă la el. Este groaznic. E un monstru.

— Dar e nevasta fiului tău. Dacă vrei să-l mai vezi, n-ai încotro.

Niciodată nu-i trecuse prin cap că ar trebui să-i ceară scuze femeii care-i sfâşie inima şi ei şi lui Jacob. Chiar dacă înţelege că în viziunea lui Bill e vorba de o simplă strategie, se simte trădată. Cum ar putea să uite de propria demnitate şi să coboare atât de jos? Nu adaugă un cuvânt şi nu înghite nicio îmbucătură, în timp ce Bill îşi termină masa povestindu-i o discuţie pe care a avut-o cu patronul. A fost o greşeală să vorbească cu el: e prea tânăr ca să înţeleagă suferinţa unei mame şi a unui tată.

Dar când se trezeşte a doua zi dimineaţa, şi apoi în toate dimineţile următoare, cuvintele lui Bill îşi fac loc în mintea ei. Nu mai visează că Alexandru moare. Se gândeşte intens, ca şi cum ar căuta combinaţia cu care se deschide un seif. Treptat, începe să i se pară că sfatul lui Bill conţine ceva adevăr: el a clătinat zidul în spatele căruia stătea închisă şi a lăsat să pătrundă o luminiţă care indică undeva, departe, existenţa unei ieşiri. Toată viaţa ei reuşise să obţină ceea ce voise şi când împrejurările nu-i fuseseră favorabile: a câştigat afecţiunea bătrânei doamne Weinberg, cea în casa căreia părinţii ei intraseră ca nişte invadatori, şi a făcut-o să-i împrumute cărţile ei franţuzeşti; s-a căsătorit cu Jacob în ciuda împotrivirii părinţilor; a părăsit împreună cu el România, scăpând de tirania comunistă; a emigrat în SUA, deşi Jacob credea că o să le fie imposibil să facă acest lucru. Situaţia prezentă nu era prin nimic diferită. Plecarea lui Alexandru şi tăcerea lui l-au rănit atât de adânc pe

Jacob, încât el s-a închis complet în mândria lui. Ea este cea care trebuie să acţioneze. Nu trebuie să rămână pasivă, ca o victimă, ci să-şi pună la treabă inteligenţa şi voinţa. Nu au emigrat în Statele Unite ca să ajungă în situaţia asta. Nimeni nu le poate lua fiul. Trebuie să se lupte. Umilinţa ei simulată, umilirea ei chiar, nu vor fi decât o manipulare menită să i-l aducă înapoi lui Jacob pe fiul său. Trebuie pur şi simplu să inventeze un plan care să poată să redeschidă din nou uşa care i-a fost trântită în nas.

În 20 mai, la două săptămâni după prânzul luat în compania lui Bill, Helen pleacă de la birou şi merge la o florărie de lux pe Avenue 5 din Greenwich Village, pe care o reperase toamna trecută când se dusese să consulte psihiatrul, chiar pe cealaltă parte a străzii. Se uită vreme îndelungată prin florărie şi până la urmă alege douăzeci şi patru de trandafiri albi, despre care vânzătorul îi spune că sunt de o calitate extraordinară şi că vor rezista între o săptămână şi cincisprezece zile. Au coada lungă, groasă şi costă zece dolari bucata. Mai dă douăzeci de dolari pentru livrarea la domiciliu şi alţi douăzeci pentru o vază, fiindcă se îndoieşte că Alexandru şi Marie au în casă aşa ceva. Cu toate aceste adaosuri, buchetul de flori o costă trei sute de dolari. Plăteşte cu cârdul şi când primeşte bonul la semnat are sentimentul că a făcut cea mai bună investiţie din viaţa ei. Ştie adresa lui Alexandru, pe care acesta i-o dăduse tatălui său în decembrie, înainte de a veni după bicicletă, pentru cazul că ar fi primit corespondenţă care ar fi trebuit reexpediată. De altfel, fără să-i spună lui Jacob, ea se dusese într-o zi până lângă imobilul din cărămidă roşie de la colţul Lexingtonului cu Strada 28, tremurând ca o adolescentă îndrăgostită care se aventurează să dea târcoale locuinţei iubitului. Cu inima bătându-i să-i spargă pieptul, se apropiase de intrarea clădirii, îngrozită la gândul că uşa s-ar putea deschide şi ea ar putea da nas în nas cu noră-sa. Imobilul nu avea portar. S-a uitat pe lista de nume de sub interfon şi a tresărit recunoscând propriul ei nume:

Tibb. Nu l-a văzut pe cel al lui Marie, care-şi păstrase numele de fată după căsătorie.

Vânzătorul de la florărie aşteaptă ca ea să scrie numele destinatarului pe hârtie. Cu stiloul în aer, ea îi explică dilema.

— Nora mea şi-a păstrat numele de familie, dar el nu e scris pe interfon, şi…

— Puteţi să scrieţi „la” şi dedesubt numele scris pe interfon.

— Da, dar atunci ar fi ca şi cum ea ar locui la soţul ei, nu la ei. Risc să o jignesc, nu credeţi?

— Nu ştiu, răspunde vânzătorul care, deşi vrea să se arate politicos cu o clientă care tocmai a pus jos trei sute de dolari, e clar că nu înţelege care e problema.

Helen se decide să scrie cele două nume legându-le între ele printr-o liniuţă. Aşa nu e insultător.

Vânzătorul o invită să aleagă un cartonaş care să însoţească buchetul. Ea îl alege pe cel pe care scrie „La mulţi ani” şi adaugă dedesubt, cu o grafie îngrijită, textul pe care l-a pritocit toată noaptea: „La mulţi ani, Marie. Cu afecţiune, Jacob şi Helen.” Un mesaj simplu, fără înflorituri inutile. Nu prea simte ea această afecţiune, dar n-are importanţă. Nu se pune problema să o simtă, ci s-o creeze.

Cuvintele ei construiesc pe deasupra prăpastiei un pod pe care ea merge ca să ajungă la fiul ei.

Capitolul 19.

1962
S-a născut pruncul divin

Prin cele trei ferestre în ogivă, Elena vedea perdeaua de fulgi care albea noaptea. Ningea de azi-dimineaţă. Crengile fagilor acoperite de un strat alb subţire semănau cu o dantelărie, iar covorul de zăpadă în grădină era atât de gros, că ai fi intrat până la genunchi dacă te-ai fi aventurat afară. Zăpada paraliza oraşul, estompând zgomotele. Toată după-amiaza nu auzise trecând nicio maşină. Întinsă pe pat în chimonoul de mătase verde primit ca dar de nuntă de la mama ei, care abia reuşea să-i mai acopere burta enormă, se gândea fericită că bebeluşul ei stătea la căldură în burta ei şi în cameră şi că era mai înţelept din partea ei să nu iasă până când ninsoarea nu se opreşte. Depăşise cu trei zile data când, după calculele ei, ar fi trebuit să nască, aşa că trăia într-un fel de non-timp pe care acum paralizia oraşului îl confirma. Totul părea suspendat în aşteptare. Nu se întâmpla nimic. Nimic. Nicio contracţie. Nici măcar nu pierduse acel dop gelatinos. Nu mai simţea mişcările copilului, dar doctorul îi spusese că e normal. Era acum prea mare şi nu mai avea loc să se mişte în burtă.

Cu o zi în urmă, un fir de apă îi cursese de-a lungul coapsei. Singură acasă, se străduise să nu intre în panică şi luase tramvaiul până la maternitate. Obstetricianul râsese de ea.

— Când o să pierdeţi apa, doamnă, o să vă daţi seama. Nu e nevoie să vă repeziţi la spital. Prima naştere durează ore întregi.

— Când o să se nască?

— Nu sunt Dumnezeu ca să ştiu! Dar până la urmă toţi ies. Câteodată stau mai mult de nouă luni. E un şmecher, micuţul dumneavoastră pesemne aşteaptă să se încălzească vremea. Acolo înăuntru e mai cald.

Elena surâde amintindu-şi cuvintele doctorului. Şmecher, da. Şi deja are o ureche muzicală în toată regula. La fiecare concert unde a dus-o Jacob iarna asta, bebeluşul dansase în burta ei.

Iacob se întoarce de la bucătărie unde se dusese să spele vasele ca să arunce o privire asupra neveste-sii. Are un aer liniştit după ce o vede întinsă paşnic pe pat, cu chipul destins.

— Totul e-n regulă, Lenuş?

— Totul e-n regulă.

— Am dus gunoiul. Zăpada a blocat uşa de la intrare! A trebuit să împing tare. Sper că ninsoarea o să se oprească, să pot mătura treptele înainte să ne culcăm. S-ar putea să îngheţe în noaptea asta.

— Vino la culcare.

El se întinse alături de ea. Era enormă şi atât de grea, că salteaua se lăsase pe partea ei. O însoţise în fiecare etapă a sarcinii. Ce tată bun avea să fie Iacob! Cald, atent, tandru, rezonabil. Ce norocos era copilul ăsta! Or să fie fericiţi împreună, chiar dacă vor fi trei într-o încăpere. Prin munca ei de la institut, ea avea dreptul la un apartament mai mare. Dar legea stipula că soţul trebuia să semneze cererea, chiar dacă cea care lucra pentru o instituţie guvernamentală era soţia. Şi legea mai stipula că oricine avea legături de familie cu Israelul nu putea beneficia de un apartament de la guvern. În ţara aceasta femeile erau tratate ca fiinţe inferioare bărbaţilor. Cu un pic de noroc, bebeluşul avea să fie băiat. *Dar dacă eşti fată, o să te baţi*

să reuşeşti, sunt sigură de asta. Şi eu o să fiu aici, pentru tine. Iacob îşi petrecu braţul peste umerii ei şi Elena se sprijini de el, închizând ochii. În spatele capetelor lor lipite, leagănul improvizat îşi aştepta ocupantul.

— Pătuţul ăsta e foarte bine făcut, observă Iacob.

— Tocmai la asta mă gândeam şi eu acum!

Coincidenţa asta nu o surprinde prea mult: se gândeau întotdeauna la acelaşi lucru, în acelaşi timp. Se întoarseră şi priviră capul patului pe care un tâmplar îl transformase în leagăn după o idee a Elenei. Nu mai era destul loc în casă pentru un leagăn adevărat, acum, după ce cu economiile Elenei cumpăraseră mobilele acestea de ocazie: dulapul din lemn de acaju, cele două fotolii, masa de toaletă cu oglinda în formă de inimă (nu foarte utilă, dar ea făcuse aşa o pasiune pentru obiectul cu pricina), şi mai ales patul mare, studio, cu capătul din lemn de acaju, care era de fapt o ladă adâncă unde puteau să pună cuverturile şi pernele în timpul zilei. Tâmplarul fixase în cuie în interiorul lăzii o scândură care să servească drept pătuţ şi două bariere pe laturi. În spate era un perete. Singurul loc deschis era pe partea cu patul: dacă ar cădea, bebeluşul ar veni în nas, ceea ce pe Elena o face să râdă. Bunica o ajutase să confecţioneze o salteluţă foarte moale şi-i cususe nişte cearşafuri de bumbac adorabile. Era leagănul cel mai simpatic şi cel mai original cu putinţă.

— Aaaaah!

Ţipătul ei fu atât de ascuţit, că Iacob o privi cuprins de spaimă. Dar chipul Elenei nu exprima decât o tensiune intensă.

— Lenuş, ce se întâmplă?

Fără să răspundă, se rostogoli pe o parte, îşi puse picioarele pe duşumea şi se ridică. Alergă spre uşă, încercând să-şi ţină picioarele strânse.

— S-a rupt apa!

Era deja pe culoar. Iacob alergă după ea. Uşa de la baie era închisă şi dincolo de fereastră se vedea lumină. Iacob

bătu uşurel.

— Scuză-mă, Elena are nevoie să intre în baie! I s-a rupt apa!

După douăsprezece secunde care i se părură o eternitate, vărul lui Iacob deschise uşa.

— Aici nu e spital, mormăi el ieşind.

Fără să-i dea atenţie, Elena şi Iacob se repeziră în baie. Elena îşi scoase chilotul. O cantitate de apă suficientă să umple un lighean mare curse pe gresie.

— Oh! exclamă Iacob.

Ea râse.

— Acum înţeleg de ce mi-a zis doctorul că, atunci când o să pierd apa, o să-mi dau seama.

— Te doare?

— Deloc. Nu simt nimic mai mult decât ce simţeam înainte.

— Aşteaptă-mă aici. Mă duc să caut ceva să şterg.

Se duse la bucătărie şi se întoarse în două minute cu o cârpă de şters podele. În genunchi pe jos, curăţă gresia şi stoarse cârpa deasupra căzii. Elena se aşeză pe scaunul closetului aşteptând ca el să termine. Pe urmă se întoarseră în cameră.

— O să chem un taxi şi o s-o sun pe mama ta, Lenuş.

— De ce?

— Ca să mergem la spital.

— Pe zăpada asta? Nici nu se pune problema!

— Dar, Lenuş, copilul vine!

— Nu încă, Iacob. Nu am nicio contracţie. Nu simt nimic. Doctorul a spus că prima naştere durează ore întregi. Micuţul ăsta nu pare grăbit. Nu se pune problema să ieşim pe o asemenea vreme. Aşteptăm până mâine-dimineaţă.

— Eşti sigură?

— Sută la sută. Vino să te odihneşti. Mâine o să avem o zi obositoare.

Iacob îşi scoase pantalonii, dar rămase îmbrăcat cu restul hainelor. Elena îşi scoase chimonoul verde, şi-şi schimbă

cămaşa de noapte udă. Se culcară, ţinându-se de mână. Îi auzi în curând respiraţia regulată. Era capabil să adoarmă în orice împrejurare. Ea nu putea. Un vârtej de gânduri îi umbla în cap. Iată, evenimentul se producea în sfârşit, după această lungă, lungă aşteptare Era real. Mâine, pe lume avea să existe o nouă fiinţă. Peste o săptămână, mica fiinţă avea să doarmă în camera aceasta, cu ei, şi ea avea să-i audă respiraţia. Nici măcar nu şi-l putea imagina. Era acolo, în burta ei, deja complet, ceva încheiat, finit, gata să iasă. Ideea asta îi dădea vertij, ca şi cum ar fi pătruns într-o a treia dimensiune. O fiinţă vie, alcătuită din carnea lor, amestecată, a ei şi a lui Iacob. Cu cine avea să semene? Ea spera să semene cu Iacob, mai ales dacă era fată. Ce frumoasă o să fie cu părul negru, cu ochii mari, negri şi cu pielea măslinie. O ţigancă! va spune bunica ei. O ţigancă, poate, dar atât de bine îmbrăcată şi educată, că va semăna cu o prinţesă orientală. Alexandra. Se gândise întâi la „Ana” gândindu-se la Ana Pauker, apoi se oprise la Alexandra. În cazul că va fi băiat, există şi corespondentul masculin al numelui, nu va mai fi nevoie să caute alt nume. Era numele bunică-sii, un nume simplu şi universal, care există în toate ţările occidentale, numele unui mare cuceritor şi mai ales cel al compozitorului Borodin, scump inimii ei de când Iacob a dus-o să vadă la Operă *Cneazul Igor*, în seara când au ieşit împreună în oraş pentru prima dată. Îi povestise fascinanta viaţă a muzicianului, chimist ca şi ea, şi fiu nelegitim al unui prinţ georgian care l-a înscris în registrul de naşteri de la starea civilă ca fiu al unuia dintre şerbii lui.

Se petrecea ceva ciudat în burta ei. O mişcare, ca un val, o putere difuză, pe care ea n-o putea controla, ca şi cum ar fi traversat-o un curent străin. Senzaţia era mai degrabă neplăcută decât dureroasă. Era, cu siguranţă, ceea ce se numea o contracţie. Se gândea că uterul ei nu e altceva decât un muşchi mare care trăgea şi împingea pentru a scoate copilul. Travaliul începuse deci. Notă prin urmare data şi ora la care viaţa ei avea să basculeze în această altă

dimensiune: 20 februarie 1962, în jurul orei 21.

Deschise ochii. Acum, că stinseseră lumina, vedea mai bine noaptea de afară, pe care fulgii mari de zăpadă o albeau. Un alt val îi zgudui burta. Respiră adânc, cum o învăţase moaşa şi îl privi pe Iacob care dormea lângă ea. Avea un braţ îndoit sub cap şi gura întredeschisă. Chiar şi în somn era frumos. Se simţea în siguranţă cu bărbatul acesta culcat lângă ea, în camera aceasta în care patul lor se mărise pentru a face loc unui leagăn.

La început, sarcina ei nu fusese deloc o distracţie. Avea în fiecare dimineaţă nişte greţuri aşa de mari, că trebuia să vomite ca să poate înghiţi apoi ceva, indiferent ce. Modificările hormonale îi influenţaseră starea de spirit. Devenise extrem de anxioasă. Îşi petrecea nopţile gândindu-se la accidentul de la reactorul nuclear petrecut cu un an înainte. Analizele de sânge pe care le făcea regulat de atunci indicau că totul era normal, dar asta n-o liniştea deloc. Imediat ce şi-a anunţat şeful ierarhic în legătură cu sarcina ei, au transferat-o la biblioteca laboratorului de cercetare. Nicio femeie însărcinată nu lucra la reactorul nuclear. De ce? Fiindcă era periculos, chiar dacă trupul era protejat prin salopeta specială şi prin geamul rezistent la radiaţii. Propriul ei trup fusese expus. În primele patru luni de sarcină, fusese obsedată de ideea ca nu cumva să fi conceput un monstru. Văzuse la biblioteca laboratorului în reviste ştiinţifice fotografii cu fetuşi malformaţi. Nu a început să fie mai liniştită decât în a cincea lună de sarcină, când analizele i-au arătat că totul era în ordine şi că bebeluşul mişca în burta ei. Instinctul îi spunea acum că fiinţa care se pregătea să iasă din ea avea două mâini, două picioare, zece degeţele la mâini şi zece la picioare perfect formate.

Bătu în lemnul de la speteaza patului. Nu se putea şti nimic înainte de a-l vedea. Avea să vadă mâine! Valurile care-i traversau burta deveniseră mai frecvente şi mai puternice. Aproape la fiecare cinci minute, după aprecierea

ei. Când aveţi contracţii din cinci în cinci minute, veniţi la spital, îi spusese moaşa. Trebuia în mod sigur să-l trezească pe Iacob şi s-o sune pe maică-sa.

Îşi aminti brusc ziua aceea de luni, din urmă cu un an, când se întâlnise întâmplător cu o prietenă de-a mamei ei pe strada Ion Câmpineanu. Era măritată şi locuia cu Iacob de două luni.

— Elena, ce mai faci? o întrebase doamna Petrescu. Nu eşti bolnavă? M-am mirat că nu te-am văzut ieri la aniversarea celor douăzeci şi cinci de ani de căsnicie ai părinţilor tăi. A fost emoţionant. Am plâns şi toate femeile din jurul meu au plâns. Petrecerea a fost minunată.

— N-am putut să vin, răspunsese Elena cu un calm care contrasta cu brusca schimbare a chipului ei, devenit purpuriu. Am avut o problemă la laborator.

— Sper că n-a fost nimic grav.

Prietena mamei ei o privea cu un amestec de milă şi curiozitate şireată, semn că nu se lăsase deloc păcălită. Ştia, sau tocmai ghicise, că Tibereştii nu-şi invitaseră fata. Elena îşi luase politicoasă rămas-bun şi îşi continuase drumul spre strada Ştirbei Vodă, fără să vadă pe unde merge, orbită de lacrimi. Nu-i venea să creadă că părinţii ei îi ascunseseră evenimentul pentru că nu voiau să-l invite pe ginerele lor evreu. În clipa aceea, îi urâse din tot sufletul.

Timpul şi burta ei care se rotunjea tot mai mult mai tociseră din tăişul umilinţei. Părinţii ei nu-i mai puteau face rău acum, orice ar fi zis şi oricum ar fi acţionat. Nu mai avea decât o familie: pe Iacob şi copilul ei. Nu era supărată pe părinţii ei. Cu siguranţă, aveau să fie nişte bunici buni pentru fetiţa sau pentru băieţelul acesta pe jumătate evreu şi pe care-l aşteptau cu nerăbdare.

Contracţia următoare a fost aşa de violentă, că-i smulse un geamăt. Avea senzaţia că din interior era lovită cu o secure, ca şi cum cineva ar fi vrut să spargă o uşă. Iacob tresări şi deschise ochii.

— Ce-i?

— Iacob, scoală-te. Cred că trebuie să mergem la spital.

Într-o secundă, el a fost în picioare. Îşi trase pe el pantalonii şi se duse în hol să cheme un taxi şi pe mama Elenei. Se înţeleseseră dinainte cu un şofer de taxi, o cunoştinţă a unuia dintre prietenii lor, fiindcă îşi dădeau seama că avea să fie dificil să găsească un taxi dacă era timp urât şi dacă bebeluşul avea să se nască noaptea. Era ora unsprezece noaptea şi viscolul persista. Puteau să fie mulţumiţi de spiritul lor de prevedere. Şoferul a răspuns şi a promis să vină cât poate de repede. Din fericire, nu locuia departe. Iacob formă apoi numărul familiei Tiberescu. Când se întoarse în cameră, Elena era deja îmbrăcată într-o rochie de lână şi într-un pulover al soţului ei. Iacob scoase din dulap geanta pe care ea o pregătise cu o săptămână înainte. Elena îl prinse de braţ şi merse încet spre uşă. La fiecare contracţie, trebuia să se oprească şi să respire adânc. Din când în când, îi scăpa câte un vaiet. Trăsăturile chipului i se contractau într-o grimasă de durere.

— Ar fi trebuit să plecăm mai devreme la spital, Lenuş. Eşti sigură că vrei să mai trecem s-o luăm şi pe mama ta? E un ocol cam lung! Ar fi mai bine să dăm fuga direct la spital.

— Nu. Nu mi-ar ierta niciodată una ca asta, Iacob. Şi pe urmă, o să fie utilă. A fost asistentă medicală, aminteşte-ţi.

Se sprijini de peretele culoarului respirând greu. Două claxoane scurte răsunară în liniştea nopţii. Iacob o ajută să-şi pună paltonul pe care nu-l mai putea încheia şi cizmele îmblănite. Deschise cu greutate uşa de la intrare, blocată din cauza zăpezii adunate deja în ultimele două ore. O ajută să coboare, treaptă cu treaptă. Zăpada viscolea şi le intra în ochi orbindu-i. Taxiul îi aştepta chiar în faţa treptelor. Iacob deschise portiera şi o sprijini pe soţia lui care se îndoi de la mijloc ca să poată înghesui în spaţiul îngust al maşinii burtoiul ei de balenă. Un geamăt aproape inuman îi scăpă de pe buze.

— Vai de mine! Să ştiţi că n-am luat foarfeca la mine!

spuse omul de la volanul maşinii.

Gluma lui nu-l făcu să râdă pe Iacob, dar Elena zâmbi şi îl linişti pe şofer. Acum, că se aşezase la căldură în maşina care urma s-o ducă la spital, unde un doctor avea să se ocupe de ea, se destinse şi durerea se calmă. Luă mâna lui Iacob şi i-o mângâie cu vârful degetului. Taxiul demară.

Farurile decupau în întuneric două triunghiuri în care dansau fulgii de zăpadă. Nu exista pe străzi nicio maşină. Şoferul conducea foarte încet: se temea să nu piardă controlul volanului din cauza stratului gros de zăpadă. La fiecare nouă contracţie, Elena îl strângea pe Iacob de mână şi respira adânc, dar durerea nu-i mai deforma trăsăturile chipului. Iacob se uita la ceasul de la mână şi socotea. Contracţiile se produceau tot la intervale de cinci-şase minute. Traversau cu viteza melcului centrul pustiu şi tăcut, ca şi cum Bucureştiul întreg fusese abandonat şi le luă aproape o jumătate de oră ca să ajungă în strada unde locuia familia Tiberescu.

— Aici este, zise Iacob.

Şoferul opri în faţa casei cenuşii, cu faţada în întuneric, cu excepţia unei singure ferestre. Iacob ieşi din maşină şi închise repede la loc portiera pentru ca soţia lui să nu răcească. Îl privi traversând grădiniţa în lumina proiectată de faruri. Ghetele i se afundau în zăpadă. În mai puţin de un minut, părul lui negru şi umerii paltonului se acoperiră ca de un fular de fulgi albi. Urcă pe treptele peronului. Cineva, pesemne Bunica, îi deschise. Dispăru în casă. Un val se umflă în burta Elenei şi o izbi cu putere în pelvis. Scoase un ţipăt înăbuşit. Şoferul răsuci cheia în contact ca să oprească motorul. În câteva minute, temperatura scăzu în maşină. Elena tremura şi încercă să închidă paltonul, să se acopere. Poate că din cauza frigului durerea devenise mai intensă. O altă contracţie se sparse de pelvisul ei asemeni unui val care loveşte ţărmul pe vreme de furtună. Îşi puse mâna pe burtă şi gemu. Cinci minute trebuie că trecuseră de la ultima contracţie şi aproape zece minute de

când Iacob ieşise din maşină. Ce făcea maică-sa? Doar o sunaseră înainte de a pleca de acasă. Avusese o jumătate de oră la dispoziţie. Precis că voia să apară în faţa doctorului gătită şi elegantă. Nu înţelegea oare că în noaptea asta înfăţişarea ei fizică nu avea nicio importanţă? Elena stătea cu ochii aţintiţi pe uşa de la intrare, care rămânea închisă. Să-i ceară şoferului să claxoneze? Risca să-i trezească pe vecini, tatăl ei avea să se supere. Simţi contracţia apropiindu-se din spate, încet, ca o fiară care dă ocol prăzii înainte de a se repezi asupra ei. Îşi încetini respiraţia, închise ochii, făcu un efort supraomenesc să nu se crispeze. Valul trecu. Deschise ochii. Şi-o închipui pe maică-sa în baie, pieptănându-şi părul lung şi refăcându-şi cocul pentru a treia oară, înfigând în el agrafele pe care le lua de pe marginea lavoarului. Probabil că pălăvrăgea, ca de obicei, în timp ce Iacob, în picioare în pragul uşii, îngrozitor de neliniştit, nu îndrăznea s-o bruscheze pe soacră-sa, ca să nu o jignească. Elenei îi venea să plângă. Şoferul puse din nou motorul în funcţiune şi apăsă pe pedală. Maşina făcu un mic salt înainte chiar în timp ce ea avea o nouă contracţie. Nu putu să-şi reţină un geamăt.

— O să întorc, zise şoferul. Aşa, câştigăm timp.

Maşina se îndepărtă încet. Se apropia o nouă contracţie. Elena presimţi că va fi una violentă. Îşi apăsă mâna pe gură ca să-şi înăbuşe strigătul. Avea impresia că burta îi este sfâşiată cu cleştele. Niciodată nu simţise o asemenea durere. Îşi muşcă un deget până la sânge. Aşa ceva nu era posibil. Bebeluşul avea să iasă din burta ei chiar acum. Cine o s-o ajute? Şoferul n-o să ştie ce să facă. Iacob nu era acolo. De ce-o abandonase ca să se ducă s-o ia pe maică-sa? Cum putuse să comită o asemenea eroare de raţionament! Era suficient să fi claxonat! Iulia putea traversa grădina şi fără ajutorul ginerelui ei. N-ar fi trebuit niciodată să-şi lase soţia singură într-un asemenea moment!

Şoferul încercă să întoarcă, dar nu reuşea. Stratul de

zăpadă era prea gros. Motorul ambalat la maximum scrâşnea, iar pneurile patinau în zăpadă. Băgă în marşarier, intră pe propriile sale urme până la capătul străzii. La următoarea intersecţie, răsuci uşor volanul şi reuşi să întoarcă.

Elena nu mai simţea frigul. O scăldau broboane mari de transpiraţie. Durerea era aşa de atroce, încât era sigură că o să moară. Probabil că se rupsese ceva în ea. Şoferul reuşi să ajungă în dreptul grădinii părinţilor ei şi opri, lăsând motorul pornit. Iacob şi mama ei tot nu ieşiseră încă. Închise ochii, aproape leşinată. Şi dintr-odată ştiu, cu o limpezime fără dubiu, că Iulia Tiberescu nu era mama ei adevărată. Femeia asta nu adusese niciodată un copil pe lume. Nu cunoştea acest supliciu. Altfel nu ar fi lăsat-o niciodată pe fiica ei să o aştepte în felul acesta.

Capitolul 20.

1998–1999
Legătură de sânge

La ora şase, Helen se scoală să meargă la toaletă. După ce iese din camera lor, face trei paşi în living. Respiră uşurată când vede, în lumina tot mai albă a zorilor, forma ghemuită sub plapuma albă. N-a auzit-o pe Marie sosind azi-noapte. Sunt atâţia nebuni la New York, mai ales noaptea, că-i este întotdeauna groază că noră-sa o să fie atacată pe stradă, înjunghiată în metrou, sau răpită de un şofer de taxi. Helen se întoarce să se culce lângă Jacob şi deschide televizorul cu telecomanda, lăsând sonorul la minim.

Când se scoală este ora opt. Acum, că nu mai lucrează, Helen nu mai are nevoie să se grăbească dimineaţa. Traversând salonul, constată că Marie doarme încă, cu pumnii strânşi. Hainele ei sunt puse vraişte pe fotoliul gri, ciorapii de culoarea pielii, sutienul şi chilotul deasupra. Helen le întoarce ca să ascundă lenjeria intimă şi observă, agăţată de bluza neagră, pasărea de aur cu rubine. Surâde şi o atinge cu vârful degetelor. Crezuse că Marie a pierdut-o între atâtea călătorii şi atâtea mutări dintr-un apartament în altul. În bucătărie, puse fără zgomot ceainicul pe aragaz, atentă să nu o trezească pe noră-sa. Îi pregăteşte tava cu micul dejun lui Jacob, bolul cu fulgi de ovăz, pâinea, ceaşca de cafea şi medicamentele. O duce în sufragerie şi pe urmă

se întoarce cu paşi de pisică în dormitor ca să-l anunţe pe Jacob că poate veni la masă. Ca în fiecare dimineaţă, el poartă o cămaşă curată şi impecabil călcată de el însuşi. Este aproape singurul lucru pe care ştie încă să-l facă bine. Ca să monteze mobilele luate de la IKEA în urmă cu jumătate de an, i-a luat săptămâni întregi şi a trebuit ca ea să-l ajute să citească broşura şi să găsească piuliţele potrivite. A devenit mult mai lent. Nu este din cauză că a ieşit la pensie. Şi ea a ieşit la pensie. Dar cu lucrările de făcut în apartament, n-a fost niciodată mai activă ca acum.

Se aşază împreună la masă. Ea îl pândeşte în timp ce duce la gură prima lingură. Cum se aştepta, chipul lui exprimă surpriza. Ea are un surâs în colţul gurii.

— Este bun?

— Delicios. Ce-ai făcut?

— Am adăugat stafide, bucăţele mici de mere fierte şi sirop de arţar. Mai are gust de carton?

— Ai câştigat.

Atitudinea împăciuitoare a lui Jacob risipeşte iritarea pe care Helen o resimţea după disputa lor de ieri din supermarket. Ea l-a somat să-şi aleagă singur cerealele pe care vrea să le mănânce, fiindcă cele pe care le cumpăra ea nu-i plăceau, iar el le luase exact pe aceleaşi. Când ea i-a reproşat lipsa de imaginaţie şi de iniţiativă, el i-a replicat cu o flagrantă rea-credinţă că toate aveau gust de carton.

Helen aruncă o privire spre living. Forma de sub plapuma albă nu dă semne de viaţă. Când este deschisă, canapeaua extensibilă acoperă tot covorul, iar încăperea creează senzaţia că e spaţioasă, datorită uşilor de sticlă care dau spre râul Hudson, de pe peretele opus. I-ar plăcea să se debaraseze de canapelele mari şi de fotoliile din piele maro, dar ca să cumpere altele noi, ar trebui mulţi bani. Tocmai achiziţionaseră o bibliotecă mare de la Ethan Allan, în care au pus televizorul, combina muzicală stereo şi doar câteva obiecte decorative: două cupe mari de cristal de Boemia, trei vase suflate în sticlă din Israel şi două

fotografii înrămate de la nunta lui Alexandru şi a lui Marie, având în fundal stâncile din Bretania şi marea. Nimic nu-i produce o mai mare oroare decât un apartament ticsit de bibelouri, un apartament de bătrân.

În timp ce Jacob termină de mâncat, ea îşi toarnă un pahar de pepsi-cola, se înfăşoară într-un şal mare de lână şi se duce pe terasă să fumeze prima ţigară a zilei. Este o privelişte de care nu se satură niciodată: apa şi falezele New Jerseyului, pe partea opusă. Un zgomot permanent urcă de la calea ferată expres aflată cu douăzeci şi nouă de etaje mai jos. Noaptea, maşinile încolăcesc Manhattanul de jur împrejur ca un şarpe lung, luminos. Un turn Trump la dreapta imobilului lor este deja construit, iar celălalt se ridică exact în faţa lui. Sâmbăta dimineaţa, lucrările se întrerup. Este singura dată când zgomotul picamerelor nu se mai aude.

În curând nu vor mai avea asupra Hudsonului decât o vedere parţială. Dacă ar fi luat apartamentul de la etajul şase, ceva mai ieftin, cum voia Jacob, n-ar mai fi văzut nimic din el. Dacă l-ar fi ascultat pe Jacob, nici n-ar locui la New York.

Acum trei ani, când Alexandru i-a presat să vândă casa din New Jersey, pentru a se instala în Manhattan, cât preţurile în sectorul imobiliar erau încă rezonabile, ea a trebuit să învingă rezistenţa lui Jacob. Se temea că nu vor avea mijloacele de a trăi în Manhattan, cu pensia lor. Ce de discuţii au avut pe tema banilor, a impozitelor funciare şi a fondurilor de pensie! Aproape că a reuşit să o convingă. Până la urmă, a câştigat ea. Acum şi Jacob este mult mai fericit. New Yorkul este mult mai indicat pentru pensionari decât New Jersey. Pot să ajungă pe jos la muzee şi la concertele din Lincoln Center, unde merg să asculte repetiţiile gratuite după-amiezile. În ce o priveşte, nu regretă decât un lucru: excursiile lor de weekend la ţară şi în oraşele din statele vecine. Au trebuit să-şi vândă maşina. Era imposibil să găseşti un loc de parcare în Manhattan, iar

asigurarea era chiar prea scumpă.

Când se întoarce în living, Jacob deja şi-a clătit farfuria în care mâncase. Ea scrie lista de cumpărături în timp ce el se îmbracă, o însoţeşte până la intrare şi închide încetişor uşa. Este ora unsprezece când se trezeşte Marie. În timp ce ea îşi serveşte micul dejun, Helen scoate cearşafurile. Jacob se va duce în după-amiaza asta la spălătoria automată a imobilului. Este una dintre sarcinile lui, fiindcă ei nu-i place să coboare la subsol. Helen împătureşte plapuma, o bagă în husa de plastic şi se duce s-o aranjeze în dulapul de la ea din cameră.

— Helen, trebuia să mă lăsaţi pe mine să fac asta!

— Nu-ţi face griji! Nu-i nimic.

— Nu-mi vine să cred că Alex o să fie aici diseară. Peste opt ore, dacă avionul nu are întârziere. Nu te bucuri, Helen?

Cu ochii strălucind, râde şi face veselă câteva mişcări de dans.

Dacă se bucură? se întreabă Helen pe terasă unde s-a dus să fumeze o nouă ţigară. Cade o ploaie fină, dar ea e protejată de acoperişul terasei. E mulţumită să-l vadă pe fiul ei, fireşte. Dar douăzeci şi cinci de ore de călătorie pentru două zile la New York? Trebuie să fie epuizant. Ce-i poate spune lui Marie? Felul în care trăiesc ei azi, felul în care este făcută lumea ei îi scapă. Fiul ei într-o ţară îndepărtată şi pe deasupra musulmană. Nevastă-sa singură, la mii de kilometri distanţă, într-un orăşel din Connecticut. Amândoi nefericiţi. Cum ar putea Helen să se bucure? Alexandru nu putea să-şi găsească o altă slujbă la New York când şi-a pierdut-o acum patru ani, fiindcă firma unde lucra a fost cumpărată de una mai mare? Marie nu putea să se ducă să locuiască în Turcia, cu el, dacă altă soluţie nu exista? Când a obţinut un an de concediu şi s-a dus la Alex în Turcia, acum doi ani, Helen a crezut că or să rămână în sfârşit împreună şi să alcătuiască o adevărată familie. Dar după un an, Marie s-a întors în Statele Unite.

„Nu am voie să iau doi ani de concediu, le-a explicat ea

socrilor ei. Aş putea să-mi dau demisia, dar n-ar fi bine, fiindcă o să avem nevoie de salariul meu şi de asigurarea mea medicală când Alex o să revină în SUA şi o să caute de lucru. Ceea ce se va întâmpla cu siguranţă, curând.”

Era rezonabil ce zicea ea. Prea rezonabil chiar. Helen nu s-a putut abţine să nu se gândească la faptul că ea şi Jacob trecuseră prin tot felul de încercări, dar întotdeauna împreună: nu ăsta este rostul căsniciei? Cum poate un cuplu să trăiască pe două continente? Bineînţeles că nu le-a spus lor ce gândea. Îi era prea frică să nu-şi piardă din nou fiul. Îi era prea frică de Marie, ca şi cum nora ei ar fi fost un idol atotputernic care trebuia conjurat prin toate mijloacele. Marie şi dragostea fiului ei pentru franţuzoaică rămăseseră un mister pe care ea renunţase să-l mai elucideze.

Până la acea convorbire de acum un an, când Marie deja se întorsese în Statele Unite. Telefonul a sunat într-o seară pe la zece şi jumătate. Helen şi Jacob erau deja în pat şi aţipiseră în faţa televizorului. Helen a ridicat receptorul. Când a auzit-o pe nora ei plângând, a avut impresia că trupul i se goleşte de sânge. Imediat s-a gândit la ce era mai rău: un accident, un atentat terorist la sediul Fundaţiei Soros unde lucrează Alexandru. Organizaţia îi ajută pe kurzi: e deci o ţintă. Jacob s-a trezit, a aprins lumina şi a privit-o neliniştit. Helen nu reuşea să înţeleagă ce spunea Marie, care plângea, articulând greu cuvintele.

— Ce s-a întâmplat, Marie? Ce s-a întâmplat?

— Nimic, auzi în cele din urmă răspunsul.

Marie plângea fiindcă îi era îngrozitor de dor de Alex, fiindcă era prea târziu ca să-l sune din cauza decalajului orar şi fiindcă nu înţelegea ce căuta ea în oraşul ăsta din Connecticut, la mii de kilometri de omul pe care-l iubea. Nici Helen nu înţelegea asta. Atunci şi-a dat ea seama că Marie era şi ea tot o victimă, că exista în ea blândeţe şi vulnerabilitate. O frază pe care fiul ei i-o spusese în urmă cu trei ani într-un acces de mânie i-a revenit deodată în memorie: „Tu, mamă, nu ţi-ai deschis niciodată inima ca o

mamă faţă de ea!”

— De ce nu vii la New York în weekend, ca să te simţi mai puţin singură, Marie? a spus ea, spontan. Eşti soţia fiului nostru. Eşti fiica noastră. La noi, tu eşti la tine acasă.

Marie a ascultat-o. De un an, îşi petrece la socrii ei toate weekendurile, când nu se duce la Istanbul. Joia, Helen găteşte pentru Marie felurile care-i plac şi ce rămâne îi dă la pachet. Vinerea dimineaţa, ea se duce şi cumpără o baghetă proaspătă la Fairway şi vineri după-masa împinge masa joasă de marmură grea ca să deschidă canapeaua, fiindcă lui Marie nu-i place să doarmă pe o canapea strânsă. Trebuie să se descurce singură, de când Jacob a făcut un lumbago după ce a ajutat-o. Marie soseşte şi în cinci minute toată casa e cu susul în jos. Îşi lasă paltonul pe un fotoliu, căciula şi fularul pe altul, cărţile şi hârtiile peste tot. Ia rareori cina cu ei. Se întâlneşte cu prieteni sau cu francezi în trecere prin New York, merge cu ei la seri de lectură, la vernisaje, cocteiluri şi petreceri. Rareori se întoarce înainte de ora două-trei dimineaţa. Helen i-a dat o cheie. Marie se serveşte de apartamentul lor ca de un hotel. Dimineaţa se scoală târziu, apoi îşi petrece câteva ore citind sau corectând lucrări de control în living. Helen şi Jacob nu pot deschide televizorul mare fiindcă zgomotul şi chiar imaginea o deranjează. După plecarea ei, Helen găseşte adeseori o batistă igienică mototolită sub telefon sau aţa dentară uitată pe marginea lavoarului.

Dar Helen aşteaptă vizitele lui Marie, aceste tornade care bulversează ordinea casei şi ritmul zilelor lor. Când aude soneria şi îi deschide uşa, ştie că ea şi cu Jacob nu sunt singuri pe lume. Au un fiu, o noră: o familie. Şi Helen începe să o înţeleagă pe Marie – sau mai exact să înţeleagă diferenţa. A văzut-o pe Marie aşteptându-l pe Alexandru la New York. A văzut-o pe Marie pregătindu-se să plece în Turcia. A văzut-o pe Marie întorcându-se din Turcia. A văzut-o pe Marie duminică seara, după plecarea lui Alexandru la aeroport. Nu mai există nicio îndoială în inima

şi-n mintea lui Helen: Marie îl iubeşte pe Alexandru şi doreşte mai mult decât orice pe lume să fie cu el. Nu are un amant, că dacă ar avea, nu ar alege să doarmă cu socrii ei. Şi totuşi, e în stare să se distreze cu prietenii ei la New York. Helen o admiră pe nora ei fiindcă duce o viaţă independentă, plină de activităţi sociale şi culturale. Este o viaţă pe care şi ea şi-ar fi dorit-o.

*

Întinsă pe spate, cu capul pe umărul lui Alex, Marie priveşte camera, mobilată cu etajere şi cu o comodă IKEA, albe toate. Plapuma este şi ea albă, ca şi perdelele pe care Helen le-a cusut în toamnă. E drăguţă încăperea asta, în întregime albă. Respiră mirosul lui Alex, care se amestecă cu parfumul de vetiver din after-shave-ul lui. Să iubeşti înseamnă să iubeşti mirosul subsuorii celuilalt. Îşi aminteşte că a citit undeva asta. Mângâie pântecul şi pieptul lui musculos, acoperit cu păr negru, fin.

Este cumva paradoxal ce se întâmplă, se gândeşte ea, să facă dragoste cu Alex în patul socrilor ei. A uitat oare nebunia lor de acum cinci ani? Vreme de patru ani, s-a ferit de ei. Când Alex şi-a pierdut serviciul şi datoriile au început să se adune, Helen şi Jacob erau ultimii oameni cărora s-ar fi gândit să le destăinuie necazurile lor financiare şi conjugale. Avea impresia că ei aşteptau, ghemuiţi în întuneric, destrămarea cuplului lor. Iar acum, sunt cele mai apropiate fiinţe pe care le are ea pe continentul ăsta. Familia ei, pe care poate conta sută la sută. Părinţii lui Alex. Singurii cărora le este tot atât de dor de el ca şi ei şi care pot să o înţeleagă. Aceste două persoane care aproape i-au distrus viaţa sunt şi cele mai drăguţe, mai calde, mai ospitaliere. Marie nu încearcă să înţeleagă. Se mulţumeşte să constate. În urmă cu o lună, chiar după ultima vizită a lui Alex, ea s-a dus să facă împreună cu Helen cumpărături. Helen a dus-o într-un magazin de haine de piele. Marie a

probat o haină de piele strânsă pe talie, care-i venea aşa de bine că părea să fi fost croită pentru ea. Costa însă şapte sute de dolari. Marie nu-şi cumpărase niciodată o haină atât de scumpă şi nu prevăzuse să cheltuiască o asemenea sumă. În plus, voia să rămână însărcinată – chiar spera să fi rămas cu o zi în urmă, şi după o lună de sarcină se gândea că n-ar mai putea încheia haina. Dar poate tocmai asta trebuia să facă: să sacrifice cei şapte sute de dolari pe haina de piele, pentru ca să rămână însărcinată? Se privea în oglindă trăgând un pic de haină, ca să vadă dacă exista un locşor cât de mic pentru o burtă mică, când Helen i-a spus: „Te rog, Marie, dă-mi voie să ţi-o ofer: este cadoul tău de Anul Nou, în avans. Îţi vine atât de bine!” Marie a simţit instinctiv că Helen îi ghicise gândul şi vroia să-i cumpere haina de piele ca să compenseze absenţa bebeluşului.

Perdelele sunt lăsate, dar sunt destul de subţiri pentru ca Marie să observe, ca o umbră chinezească, silueta rotundă a soacră-sii pe terasă, dincolo de fereastră. Un miros subtil de ţigară pătrunde în încăpere prin instalaţia de aer condiţionat. Marie strânge nările. Singurul lucru care încă o mai calcă pe nervi la Helen este această ţigară permanentă, cu mirosul atât de neplăcut dimineaţa. Alex îi împinge uşurel capul.

— Oh, nu te scula încă! E aşa bine.

El surâde.

— Iartă-mă, iubito, dar trebuie să fac pipi.

Se ridică şi ea îl contemplă în timp ce-şi trage pe el pantalonii. Îi plac umerii lui largi, pielea lui mai închisă la culoare decât a ei.

— Este o expoziţie Jackson Pollock care tocmai s-a deschis la Moma. Vrei să mergem, Alex? N-am mai intrat de mult într-un muzeu.

— Mi-ar plăcea foarte tare, dar trebuie să plec.

— Acum? Dar e abia ora douăsprezece.

— Am avion la şaisprezece şi zece.

— Nu-l iei pe cel de la nouă seara, ca de obicei?

— Am o întâlnire la Ankara la prima oră, mâine-dimineaţă.

— Cee? Credeam că o să avem toată după-amiaza pentru noi şi tu pleci?

— Păi ţi-am spus.

— Nu, nu mi-ai spus. Este ceva ce-aş fi ţinut minte.

Îşi aruncă rucsacul pe jos şi iese din cameră. Marie ştie unde se duce: să fumeze o ţigară, ca de fiecare dacă când ea îi face un reproş. Trage pe ea ceva şi se duce după el pe terasă. Mama lui e acolo, aşezată pe scaunul ei de plastic alb. Helen vorbeşte româneşte cu Alex, care fumează una din ţigările lungi ale maică-sii. Marie s-a oprit lângă uşa de sticlă fără să zică o vorbă. El se întoarce spre ea, nemulţumit.

— Te rog, încetează, Marie. Atitudinea ta complică şi mai mult lucrurile. N-am nicio vină că trebuie să muncesc.

— Dar de ce nu te-ai gândit să-mi spui că pleci mai devreme?

Ea ştie că Alex este furios că-i face o scenă de faţă cu maică-sa, ca şi cum n-ar fi învăţat nimic din cele întâmplate. Ea ştie şi că el a acceptat să petreacă douăzeci şi cinci de ore în avion ca să-i livreze sperma la data oportună, deşi este copleşit de treburi, fiindcă ea îşi doreşte cu disperare un copil. Dar este furioasă că nu i-a comunicat ora când pleacă şi tristă că pleacă, că într-o jumătate de oră n-o să mai fie aici, că vizita lui se termină cu o ceartă, că se despart din nou pentru şase săptămâni.

— Te rog să nu-i vorbeşti lui Marie pe tonul ăsta, Alex, intervine dintr-odată Helen. Nu ştii cât e de greu pentru ea. Îi lipseşti îngrozitor. Este foarte curajoasă.

Alex face o mutră bosumflată de băieţel certat după ce-a făcut o poznă. Două femei împotriva lui, soţia şi mama. Poate să stea liniştit. Marie se uită la Helen şi-i zâmbeşte, stupefiată că soacră-sa i-a luat apărarea şi se ridică, de dragul ei, împotriva propriei odrasle. Este pentru prima dată când se manifestă între ele solidaritatea feminină.

*

Telefonul o trezeşte la ora şapte dimineaţa. Helen tresare, întinde mâna şi ridică receptorul. Recunoscând vocea fiului ei, ghiceşte despre ce e vorba. Îi dau lacrimile.

— *Mazel tov!*

Jacob se ridică în cot şi o priveşte întrebător.

— O fată. Camille. S-a născut azi-noapte, la unsprezece şi jumătate.

Marie era sigură că o să fie băiat. O ghicitoare le-o prevestise, dar şi toţi oamenii cu care se întâlnea, din cauza burţii enorme şi ţuguiate în faţă. Aleseseră şi un nume românesc: Liviu. Helen este bucuroasă că e fată.

Într-o oră, Jacob şi Helen sunt la gara Grand Central, de unde iau trenul spre orăşelul din Connecticut. De la gară, un taxi îi duce direct la spital. După zece minute, o ţine în braţe: Camille Elena Elvire Tibb. Helen uitase cum e să ţii în braţe ceva atât de uşor. Ţine cu grijă la pieptul ei mare minusculul nou-născut strâns într-un scutec de spital şi îl leagănă. Este stupefiată să aibă o nepoţică cu pielea albă, cu părul blond şi cu ochi albaştri.

— Este blondă ca tine, Marie, îi spune noră-sii care o urmăreşte cu privirile, epuizată de cele douăzeci şi trei de ore de dureri ale facerii. Şi are nişte trăsături aşa de delicate! Este drăguţă.

Marie surâde. Helen îi vorbeşte încetişor copilului, în engleză.

— Dar nu-i vorbiţi româneşte? întreabă Marie.

— Oh, nu. Nu pot. Este americancă.

Înainte de a pleca, Helen întârzie trei ore în apartamentul pe care Alex şi Marie l-au subînchiriat în apropiere de universitate. Ea face lună bucătăria şi baia, pune aspiratorul, aranjează hainele aruncate în dezordine, spală rufele şi pune în frigider toate mâncărurile pe care le-a pregătit dinainte la New York.

Peste cinci zile, telefonul sună dimineaţa, la două zile după ce Marie şi Camille ieşiseră din spital. Helen ridică receptorul şi o aude pe nora ei plângând. Simte cum îi îngheaţă sângele în vine.

— Marie? murmură ea cu o voce albă.

— Vă rog să mă iertaţi, Helen. Nu s-a întâmplat nimic cu Camille, este bine. Dar maică-mea vine mâine şi am emoţii. Mamei nu-i plac copiii! N-o interesează deloc. O să se plictisească aici, sunt sigură. Mi-e frică să nu mă facă să-mi dau seama de asta. Mi-e frică să nu zică ceva pentru care să nu pot s-o iert niciodată. Nu am chef s-o văd. Vreau doar să stau liniştită, aşa, ca o idioată, cu copilul meu. Nu e vorba de depresia postnatală, Helen. Dacă mama n-ar veni mâine, totul ar fi perfect.

Marie plânge cu sughiţuri. Helen se gândeşte la propria ei mamă, la efectul devastator al unui cuvânt caustic sau pur şi simplu indiferent. O vede pe mama lui Marie, aşa de elegantă, de pariziană, intelectuală şi mondenă, atât de nepotrivită în orăşelul din Connecticut. Cuvinte consolatoare îi vin spontan pe buze, ca şi cum, prin Camille, Marie ar fi devenit acum fiica ei:

— Nu plânge, Marie. Sunt sigură că totul o să fie în regulă. Este mama ta. Te iubeşte. Tu eşti copilul ei. Vine să te vadă şi să-ţi vadă bebeluşul. Îi este probabil tot atât de frică şi ei. Se teme precis să nu te dezamăgească.

Capitolul 21.

1968
Botine de prinţ

Cele patru femei se opriră în aceeaşi clipă. Nu văzuseră niciodată un asemenea etalaj de pantofi şi de cizme. Erau raioane întregi pentru bărbaţi, femei şi copii.

— Ce păcat că nu putem face poze, exclamă doamna Tudor. Dar cum reuşesc pariziencele să aleagă?

— Ia uitaţi-vă la cizmele astea albastru regal! adaugă doamna Dragomir. S-ar asorta perfect cu pardesiul doamnei Tiberescu! De minune!

Celelalte trei femei priviră cizmele, apoi se uitară la Elena, care se simţi şi mai mândră că poartă un pardesiu cum în România nu aveai unde să găseşti. În vitrină îşi văzu silueta subţiată de pardesiul lung, ajustat pe talie, din piele albastru regal, pe care i-l făcuse cadou iarna trecută tatăl lui Iacob, fabricant de haine de piele. Avea un aer aproape parizian. După ce-l iertase pe fiul lui că se însurase cu o şiksa şi se împăcase cu el în urmă cu trei ani, tatăl lui Iacob venea să-i vadă la Bucureşti de două ori pe an, aducându-le de fiecare dată nişte cadouri magnifice, în avion, doamna Tudor o întrebase pe Elena de unde avea pardesiul. Era evident că încerca s-o facă pe Elena să recunoască faptul că are rude în Israel. Elena îi răspunsese liniştită: „Dintr-o consignaţie de pe Calea Victoriei” Răspunsul ei era plauzibil, fiindcă numeroşi evrei din Bucureşti, pentru a-şi

îmbunătăţi mijloacele de trai, vindeau în magazinele cu regim de consignaţie autorizate de regim cadourile pe care le primeau de la familiile lor din Israel.

În timp ce însoţitoarele ei se uitau la cizme, ea cercetă raionul de încălţăminte pentru copii. Erau ghetuţe de piele roşie sau albastră, frumos croite, ca o încălţăminte de adult în miniatură. Cât de mult i-ar fi plăcut ca Alexandru să poarte ghetuţele sau cizmuliţele astea splendide. Dar preţurile erau absolut incredibile: optsprezece franci! Ochii îi fură dintr-odată atraşi de o pereche de încălţăminte de pe primul raft. Erau mai exact nişte botine, aproape cizme, genul de încălţăminte numit în România *mocasini.* Erau gri, iar pielea părea de o fineţe neverosimilă. Erau îmblănite, iar blăniţa, de un gri-deschis, cu siguranţă de iepure, înconjurau cu o margine drăguţă partea de sus a botinei. Erau cele mai elegante încălţări de copil pe care le văzuse în viaţa ei. Încălţat cu ele, un copil nu risca să simtă frigul, oricât de aspră ar fi fost iama.

— La ce vă uitaţi? o întrebă doamna Dragomir.

Elena arătă cu degetul ghetuţele.

— Mocasinii.

— Adorabili! Doamna Tudor, aţi văzut mocasinii?

— Unde? Cei gri? Foarte drăguţi. Oh! Costă patruzeci de franci.

— Patruzeci? Nu! repetară într-un glas doamna Dragomir şi doamna Barbaveanu.

Elena roşi, stânjenită, da parcă ea însăşi ar fi fabricat acele botine şi ar fi îndrăznit să le vândă la preţul ăsta nebunesc.

— Este aproape jumătate din suma pe care o avem pentru toată săptămâna! reluă doamna Dragomir. Sunt botine de prinţ!

— Patruzeci de franci pentru o pereche de încălţări pe care un copil îi poartă un an? strigă doamna Tudor. N-am pomenit ceva mai ridicol. Ce risipă! Chiar că e corupt Occidentul ăsta, dacă aruncă aşa cu banii pe fereastră. Mi

se face şi silă!

Cele patru femei îşi continuară drumul pe bulevard, spre Sena şi Turnul Eiffel, primul lor obiectiv turistic de când coborâseră din avion, în urmă cu trei ore. Doamna Dragomir şi doamna Tudor mergeau în faţă, discutând. Elena venea în urma lor, cu doamna Barbaveanu. Se gândea că avusese noroc că stătea în cameră cu aceasta şi nu cu vreuna din celelalte două. Deja se întreba cum să facă mâine-dimineaţă să se debaraseze de cele două scorpii.

Prezenţa lor nu reuşea totuşi să-i strice buna dispoziţie. Era o zi de octombrie aproape prea caldă pentru pardesiul ei de piele. Se întoarse şi se uită la numele magazinului de încălţăminte din spatele ei. BALLY – scria cu litere enorme deasupra vitrinelor. Era la Paris. Tocmai intrase în cel mai extraordinar magazin de încălţăminte din câte există şi în acest magazin văzuse nişte botine de prinţ. Mergea pe un trotuar parizian, de-a lungul imobilelor de pe bulevardul

Haussmann din cărămidă aparentă şi cu balcoane din fier forjat şi se intersecta cu femei şi bărbaţi care mai de care mai eleganţi, ca şi cum ar fi intrat în paginile uneia dintre revistele de modă franţuzească ale Verei. Clădirile erau ceva mai cenuşii decât se aşteptase ea – ea asocia Parisul cu nuanţa galben pal a lanurilor de grâu – dar sesiza asemănarea arhitecturii de aici cu cea a centrului Bucureştiului, Micul Paris din Balcani. Doar că aici era originalul. Adevăratul Paris. Singurul. Elena simţea o exaltare pe care nu o mai încercase în viaţa ei decât de patru ori: prima dată, în noaptea de martie a anului 1958, în care l-a cunoscut pe Iacob, a doua oară în după-amiaza din august 1958, când l-a întâlnit din întâmplare în parcul Cişmigiu, a treia oară în zorii zilei de 21 februarie 1962, când moaşa i-a pus pe burtă bebeluşul nou-născut, perfect, cu căpşorul lui mare acoperit de păr negru şi ultima dată, în vinerea aceea din iunie 1967, cu un an şi jumătate în urmă, când Iacob o sunase la laborator spunându-i: „Lenuş, am

trecut acum pe Magistrală şi am descoperit că guvernul construieşte blocuri cu apartamente de vânzare.”

— Sună imediat!

— Am şi făcut-o, iubito. A rămas un apartament cu trei camere la etajul nouă.

— Cumpără-l, repede!

Nici măcar nu-l întrebase de preţ. Nici măcar nu văzuse blocul. N-avea importanţă. Era cu totul neobişnuit ca statul să construiască apartamente de vânzare – mai ales într-un cartier central. Era singura lor şansă de a avea apartamentul lor, ca să-l poată lua pe Alexandru de la bunicii lui, unde stătea de cinci ani. Şase luni mai târziu se mutaseră în propria lor locuinţă, la etajul al nouălea din imobilul nou-nouţ de pe Magistrală.

Patru miracole. Prezenţa ei la Paris în ziua aceasta, de 11 octombrie 1968, era cel de-al cincilea. Nici nu crezuse că o să se întâmple până ce avionul nu a decolat. Până în ultima clipă, se temuse că un agent al Securităţii o să năvălească în avion şi o să strige cu o voce puternică: „Tiberescu Elena!” Celelalte trei femei, şi ele pentru prima dată într-un avion, erau îngrozite la gândul că vor zbura. Elena nu voia decât un lucru: să părăsească pământul românesc şi să se afle în aer.

Când şefa ei, Otilia, îi spusese în iunie că voia s-o trimită la un colocviu la Paris pentru a prezenta rezultatele cercetărilor lor comune privind efectele amestecului aspirinei cu tritiul încercat pe cobai, Elena nu şi-a făcut mari iluzii. Din păcate, Otilia avea o putere limitată. O călătorie în străinătate era ceva atât de râvnit, încât ar fi fost curată nebunie să aspire la ea o femeie măritată cu un evreu, având rude în Israel, şi neînscrisă în partidul comunist. O ştia din experienţă, după călătoria eşuată la Budapesta, din luna martie. În ajunul plecării, cu valiza gata făcută, se dusese să-şi ridice paşaportul şi aflase că altcineva îi luase locul în ultimul moment, un membru de partid care n-avea nicio legătură cu cercetările lor, dar voia să meargă la

Budapesta. Dacă Budapesta stârnea asemenea dorinţe, darămite Parisul! Cu siguranţă un vultur se va năpusti asupra prăzii, luându-i-o de sub nas în ultima secundă. Şi-a petrecut totuşi vara citind în franceză, cu ajutorul dicţionarului, un ghid Michelin al Parisului, pe care i-l împrumutase

Otilia. La jumătatea lui august, şeful Otiliei îi spusese că voia să trimită la Paris o tânără din laboratorul lui, dar Otilia reuşise să-l convingă să obţină două locuri. În 21 august, când Ceauşescu a denunţat invadarea Cehoslovaciei de către trupele sovietice ca pe o gravă greşeală, şi două zile mai târziu, când demonstraţia obişnuită de 23 august, celebrând la Bucureşti eliberarea ţării, s-a transformat într-o imensă manifestaţie de solidaritate cu cehii, la care Elena şi Iacob participaseră alături de mii de compatrioţi, ea s-a lăsat purtată de această mişcare naţională de speranţă şi crezuse că există în ţara ei justiţie. Trei săptămâni mai târziu, îşi primise biletul de avion de la agenţia oficială de voiaj şi atunci a crezut că da, călătoria ei o să aibă loc. Eroare. A doua zi dimineaţa, când a ajuns la laborator şi a văzut expresia de pe chipul Otiliei, a înţeles.

— S-a anulat?

— Balaban a fost obligat să dea locul tău la două femei dintr-un alt laborator. Bărbaţii lor sunt membri de partid.

— Şi comunicarea noastră?

— Or s-o citească ele. N-or să priceapă nimic din ea, dar ce importanţă are. Nu putem să facem nimic, Elena.

În seara aceea, nici n-a apucat Iacob să deschidă uşa apartamentului şi Elena l-a întâmpinat cu acest strigăt: „Nu plec la Paris!” Chipul lui Iacob a reflectat în acea clipă întreaga deziluzie şi tristeţe a soţiei lui.

— O să mergi la Paris, Lenuş. Îţi jur c-o să mergi. Am să te duc eu într-o zi. Parisul n-o să dispară de la locul lui.

Când Alexandru dăduse năvală din camera lui, deghizat în cavaler, agitând o sabie de plastic şi strigând că o s-o răzbune pe mama lui şi o să le omoare pe acele

zgripţuroaice, Elena reuşise să râdă şi să se calmeze. A privit totul din altă perspectivă. Avea un bărbat pe care-l iubea, o minune de băieţel de şase ani, inteligent şi sănătos, un apartament magnific într-un bloc modern din centrul oraşului, o muncă interesantă şi bine plătită, o şefă care avea încredere în ea şi avea onestitatea de a semna împreună cu Elena articolele scrise împreună, şi nu-şi atribuia ca altele întreaga glorie pentru cercetările comune. Fiecare dintre aceste aspecte ale vieţii, luat în parte, era de natură să stârnească invidia. Trebuia să plătească un preţ pentru norocul de a se fi măritat cu omul iubit. Atâta vreme cât nu era dată afară din serviciu – o posibilitate care o teroriza în permanenţă, totul era în ordine.

Fără ştirea ei însă, şefa a început să se agite. Habar nu avea ce sfori trebuise să tragă, dar în ziua de 8 octombrie, trei zile înaintea plecării, Otilia îi înmânase un paşaport nou-nouţ şi îi spusese că va pleca la Paris. Plecau împreună patru cercetătoare: Elena, doamna Barbaveanu, protejata lui Balaban, şi cele două neveste de membri de partid, care obţinuseră mulţumită soţilor lor posturi confortabile şi bine plătite la Institutul de Fizică Atomică. Laboratorul Elenei era singurul care producea rezultate ştiinţifice reale. Era singura din patru care susţinea o comunicare ştiinţifică la colocviul de la Saclay.

Cele patru femei ajunseseră pe cheiurile Senei. Scoaseră în acelaşi timp un strigăt, toate patru, când au văzut în dreapta lor, în mărime naturală, Tumul Eiffel, atât de des admirat în fotografii, înălţându-şi silueta metalică spre cerul albastru. Ca să-l vadă mai bine, traversară podul Bir Hakeim, mergând de-a lungul Senei, pe care pluteau vaporaşele, apoi traversară podul lena, ca să ajungă la enormele picioare metalice unde era ascensorul. Biletele costau prea mult. Urcatul pe scări era gratuit, dar numai Elena a vrut să urce pe ele. Celelalte trei se aşezară pe o bancă s-o aştepte, prea puţin dornice să urce sute de trepte, după ce se sculaseră la ora patru dimineaţa ca să

prindă avionul. Elena se opri la primul nivel, cu răsuflarea tăiată. Se sprijini cu coatele de balustradă şi privi Parisul de sus. Sena scânteia în lumina soarelui ca o panglică de satin cu reflexe arămii.

A doua zi dimineaţa, deschise ochii imediat ce zorile îşi proiectară lumina în camera de hotel unde Cristina încă dormea. Se sculă, îşi făcu o toaletă rapidă, se îmbrăcă, înghiţi trei felii de salam unguresc şi o ceaşcă de nes preparată cu apa de la robinet. Cristina se trezi tocmai când Elena ieşea din cameră, cu poşeta.

— Am o treabă undeva, îi spuse ea Cristinei, care nu o întrebase nimic.

Era înainte de ora şase. Parisul era complet pustiu, cu excepţia câtorva tineri în cămaşă albă şi haină închisă la culoare care păreau să se întoarcă acasă, să se culce, după o noapte de petrecere. Elena le aruncă o privire circumspectă, dar ei nu-i dădură nicio atenţie. Înainte de plecare, Elena şi însoţitoarele ei fuseseră informate că în luna mai avusese loc la Paris un fel de revoltă populară, cu lupte de stradă şi numeroase victime. Li se recomandase să fie foarte prudente, să nu meargă nicăieri neînsoţite şi, mai ales, să nu se plimbe niciodată noaptea. Însă ei Parisul i se părea foarte paşnic. Şi avea chiar intenţia să exploreze oraşul noaptea. Citise în ghid că Oraşul Luminilor nu arăta niciodată mai frumos ca noaptea, când era complet luminat.

Se oprea frecvent să citească explicaţiile din ghid, sprijinită de zidul de piatră care mărginea cheiurile Senei, hoinări prin grădina Tuileries, şi-i luă mai multe ore ca să ajungă la adresa pe care i-o dăduse Iacob, în strada Franes-Bourgeois, la numărul 13. Împinse poarta metalică şi urcă pe scara A, o scară de lemn, cu trepte neregulate, slab luminată, până la etajul al treilea. Soneria răsună în tăcerea din jur. S-a auzit un zgomot de tocuri pe parchet şi pe urmă un zăvor tras. Uşa s-a deschis. O femeie de treizeci de ani, încă în halat de casă, cu părul negru până la umăr, o

examina surprinsă pe Elena.

— Da? Ce doriţi?

— Bună ziua, răspunse Elena în franceză, cu un surâs cald. Mă numesc Elena Tiberescu, vin din România. Sunt soţia lui Iacob Steinovici.

Femeia se încruntă. Un copil de trei ani veni în fugă şi se ascunse în spatele mamei lui, aruncând spre Elena priviri curioase.

— Îmi pare rău, răspunse tânăra. Nu ne interesează.

Părea să creadă că voia să-i vândă ceva. Era gata să-i închidă uşa în nas, aşa că Elena făcu un pas înainte şi spuse repede:

— Îl cunoaşteţi pe socrul meu, Voicu Steinovici.

Femeia deschise uşa din nou:

— Da, bineînţeles. Era cel mai bun prieten al tatălui meu, la Iaşi. Ce doriţi?

Elena roşi, dar avea prea mare nevoie de bani ca să nu treacă peste orice mândrie.

— Socrul meu mi-a spus că aveţi o sută de franci pentru mine.

— O sută de franci? Nu ştiu nimic.

Într-o cameră, un copil începu să plângă.

— Sara! îi e foame! se auzi o voce de bărbat.

Elena îşi adună tot curajul de care era în stare:

— Socrul meu a încercat în mod sigur să vă găsească la telefon, când nu eraţi acasă. Vă supăraţi dacă trec mâine din nou, în cazul că sună?

— Cum doriţi, spuse ea dând din umeri. Vin imediat! strigă ea către vocea din casă şi închise uşa.

Elena uită scena penibilă imediat ce coborî în holul imobilului. La capătul străzii era Place des Vosges. Frumuseţea palatelor roz care înconjurau un părculeţ *à la française* îi smulse o exclamaţie de uimire. Îşi potoli setea la o ţâşnitoare. Acum, că nu mai putea conta pe suta suplimentară de franci, nu se punea problema să mai cheltuiască un franc pe hrană sau pe ceva de băut. Căută

strada unde a trăit Victor Hugo, apoi se plimbă prin cartier. Pe o stradă îngustă, văzu un grup ciudat de bărbaţi care purtau pălării cu boruri largi şi pardesie lungi, negre. Erau şi câteva femei, îmbrăcate cu rochii elegante, lungi până la glezne şi un cârd de copii gălăgioşi, fetiţele în rochii cu motive cusute în fagure şi băieţi în cămăşi albe şi pantaloni negri, purtând pe cap o tichiuţă neagră şi având deasupra urechilor aceiaşi perciuni ca şi taţii lor. Elena o interpelă politicos pe una dintre femei, întrebând-o ce sărbătoare folclorică era aceasta, netrecută în ghidul ei turistic. Femeia râse şi spuse câteva cuvinte unei alte femei, mai în vârstă, vorbind într-o limbă care semăna cu germana. Aceasta din urmă se întoarse spre Elena şi-i răspunse pe un ton plin de bunăvoinţă că evreii din cartier se întâlniseră în stradă la ieşirea de la sinagogă, în ziua sabatului. Elena făcu ochii mari.

— Acesta este costumul evreiesc? întrebă ea cu timiditate.

Femeia încuviinţă din cap. Elena ar fi vrut să o îmbrăţişeze. Exista deci un loc, altul decât Israelul, unde evreii nu erau nevoiţi să-şi ascundă identitatea.

Îşi petrecu toată după-masa la Luvru. Nu-şi permitea să mai cumpere încă un bilet de intrare altă dată, şi în tot cazul, avea un program foarte încărcat. Chiar înainte de închidere, se duse în librăria muzeului şi cumpără cincizeci de diapozitive cu cincizeci de centime bucata. Totul făcea douăzeci şi cinci de franci, jumătate din suma pe care guvernul i-o alocase pentru toată săptămâna. O nebunie. Dar tatăl lui Iacob îi adusese din Israel nepotului său un proiector de diapozitive, care era jucăria preferată a lui Alexandru. Cele cincizeci de diapozitive aveau să le permită fiului şi bărbatului ei să vadă *Gioconda,* tablourile lui Rembrandt şi ale impresioniştilor ca şi cum ar fi venit şi ei la Paris, cu ea. Ieşi de la muzeu la ora şase şi un sfert, ameţită de oboseală şi de foame. Cele câteva feliuţe de salam unguresc aduse de la Bucureşti se topiseră de mult.

Aroma de pâine caldă, pe care o adulmecă trecând prin faţa unei brutării deschise în Rue du Bac, o ameţi din nou. Se opri în faţa vitrinei cu brioşe şi tot felul de produse de patiserie, la fel de impresionantă şi diversă ca vitrina magazinului de încălţăminte Bally şi nu putu să se abţină. Intră şi-şi cumpără cu douăzeci de centime un *pain au lait.* Apoi o luă grăbită spre hotel.

— Unde ai fost, doamnă Tiberescu?

— La muzeu.

— Dar ştii că trebuie să stăm tot timpul împreună, nu? O să fim obligate să trecem în raport escapada dumitale.

A doua zi, a fost mai greu să scape de ele. Elena le târî dintr-un muzeu în altul, până când doamna Tudor şi doamna Dragomir se declarară învinse la ieşirea din muzeul Rodin. Le dureau picioarele îngrozitor.

— Acum mergem la Sainte-Chapelle, spuse Elena cu un aer nevinovat.

— Mâine!

— Mâine avem altceva în program.

Se consultară şi o lăsară în paza doamnei Barbaveanu, pe care Elena o duse până în strada Franes-Bourgeois. Când au ajuns la numărul 13, o rugă pe Cristina să o aştepte o clipă şi dispăru în întunericul din casa scării. Urcă la etajul al treilea şi sună. Îi deschise femeia de ieri. Când o văzu pe Elena, un surâs îi lumină chipul.

— Mi-era teamă că n-o să vă mai întoarceţi. Nici măcar nu mi-a venit în minte să vă întreb de numele hotelului. A sunat socrul dumneavoastră. Iată cei o sută de franci. Îmi cer scuze pentru ieri. N-am înţeles cine sunteţi! Vreţi să beţi un ceai?

Elena refuză: Cristina o aştepta. Când coborî din nou în stradă, inima îi bătea de bucurie. Avea o sută şaptezeci şi cinci de franci în buzunăraşul pe care şi-l confecţionase singură şi-l purta agăţat la gât. Era bogată.

Cele cinci zile rămase trecură ca un vârtej. Îi plăcea la nebunie dimineaţa, când se aşeza împreună cu Cristina,

fiecare la o fereastră, să-şi mănânce salamul – guvernul român le oferise un hotel confortabil de trei stele, ca să arate că îşi caza cum trebuie cercetătorii, dar fără mic dejun inclus – contemplând Parisul prin geam, ca şi cum ar fi fost la balconul unui teatru. Fetiţele săreau coarda în drum spre şcoală, bătrâne doamne gătite şi aranjate îşi plimbau câinii, oameni de afaceri plecau la birou, camionete descărcau ziare. La opt şi jumătate, un microbuz privat venea să le ia să le ducă la Saclay, unde erau primite ca nişte adevărate personalităţi ştiinţifice, nu ca nişte românce amărâte ce erau. În prima zi, de dimineaţă, Elena a fost prezentată unui mare profesor din Lyon care-i spuse imediat:

— Tiberescu? Nu cumva am onoarea să vorbesc cu autoarea bibliografiei articolelor referitoare la tritium şi la carbon? Ce muncă fantastică!

Nu se gândise că un savant va consulta vreodată bibliografia pe care o alcătuise în vremea când, însărcinată fiind, lucrase la bibliotecă, în urmă cu şapte ani. Ideea că lucrarea ei trecuse graniţele înaintea ei îi umplea inima de bucurie. Restauratul universităţii arăta la ora prânzului întocmai ca naturile moarte flamande pe care le admirase la Luvru. Mâncarea era mai abundentă şi mai variată decât în cele mai bune restaurante din Bucureşti. Ospătăriţele, tinere-tinere şi drăguţe cu feţişoarele lor ascuţite tipic franţuzeşti şi cu bereta albă, purtau fuste atât de scurte că li se vedeau chiloţeii când se aplecau niţel. Spre deosebire de însoţitoarele ei, Elena nu-şi umplea poşeta cu fructe şi chifle, ca să aibă pentru masa de seară. Era sub demnitatea ei. Mânca oricum destul de bine la prânz, ca să poată rezista până la micul dejun cu salam şi nes călduţ, de a doua zi dimineaţa. În timpul mesei, se străduia să discute în franceză cu colegii din Occident şi să răspundă la întrebările lor despre România. Sărăcia vocabularului ei şi proximitatea spioanelor limitau conversaţia, dar astea nu erau singurele probleme. Cum ar fi putut ea să le explice

realitatea din ţara ei unor oameni care vedeau în Ceauşescu un erou, fiindcă-şi păstrase o poziţie curajoasă de independenţă în timpul crizei cehoslovace din august trecut?

Adevărata viaţă începea însă când se întorcea la Paris spre ora trei. Celelalte renunţaseră să se mai ţină după ea. A văzut tot, de la Champs-Elysées, unde o simplă oranjadă pe terasa unei cafenele costa doi franci şi jumătate, până în Place du Tertre, unde abia a reuşit să scape de un pictor care voia să-i facă portretul gratuit. Pe Marile Bulevarde vitrinele o uluiră. Arătau ca nişte tablouri. Se duse chiar la Versailles cu trenul, într-o după-amiază. Şi atâtea muzee, atâtea biserici, în fiecare colţişor de cartier. Atâtea parcuri, atâtea restaurante, atâtea brutării-patiserii, măcelării, cu tonele lor de carne proaspătă roz şi atâtea băcănii-mezelării cu semipreparate cu autoservire, unde ar fi vrut să guste fiecare salată, fiecare sufleu şi parfumatele *bouchées à la reine,* numite la Bucureşti *vol-au-vent,* atâtea librării pline de cărţi, cafenele cu terasele pline de oameni veseli, care beau, fumau, care păreau toţi să vorbească liber. A mers pe jos ziua şi noaptea, umplându-şi ochii cu fiecare imagine. Şi umplându-şi şi sacoşa. A găsit la Tati lână să le împletească pulovere lui Iacob şi lui Alexandru, iar pentru ea, sutiene şi ciorapi. La Prisunic, singurul supermarket abordabil, a cumpărat apă de colonie pentru maică-sa şi pentru bunică-sa, şi tablete de ciocolată ca să-i mituiască pe vameşii de la aeroportul din Bucureşti. Şi a cumpărat pantofii. *Mocasinii.*

A intrat în magazin vineri după-amiaza, în ajunul plecării. Se gândea la ei de când primise cei o sută de franci suplimentari de la doamna care-l cunoştea pe socrul ei. Cu ochii strălucind şi pe tonul cel mai sigur cu putinţă, se adresă în franceză vânzătoarei tinere care-i venea în întâmpinare:

— Aş vrea să cumpăr mocasinii din vitrină, vă rog. Îmi trebuie numărul 32.

— Care mocasini, doamnă? Puteţi să mi-i arătaţi? Avem zece modele diferite.

Elena se luă după vânzătoare, complet nedumerită. Zece modele de mocasini? Nu vedea decât un singur model. Restul erau pantofi de oraş. Reluă deci, arătând botinele cu degetul.

— Mocasinii îmblăniţi de-acolo, cei gri, care costă patruzeci de franci.

De data asta, n-avea cum să se mai înşele. Vânzătoarea o privi cu o expresie ciudată, dar nu cu admiraţia pe care credea c-ar trebui s-o inspire o doamnă care intră într-o prăvălie ca să cumpere aşa, în cinci minute, ca şi cum nici n-ar conta, cele mai scumpe încălţări de copil cu putinţă. Dimpotrivă, vânzătoarea o privea cumva de sus, schiţând un zâmbet ironic, ca şi cum ar fi avut de-a face cu o idioată. Râdea oare de accentul străin al clientei? Elena simţi sângele urcându-i în obraji. Ar fi trebuit să iasă din magazin imediat, ca să nu se mai expună acestei umilinţe. Dar voia neapărat încălţările pentru fiul ei.

— Ah, vorbiţi despre apreschiuri? zise vânzătoarea. Credeam că vorbiţi de mocasini.

Elena era cât pe ce s-o întrerupă ca să confirme că da, despre mocasini era vorba, dar tânăra întinse braţul şi luă perechea de care vorbise ea. Elena roşi, încurcată, prea timidă ca să mai insiste asupra problemei.

— Nu mai avem numărul 32, spuse vânzătoarea, după ce examină eticheta de pe talpă.

— Dar 33 aveţi? întrebă ea imediat, dornică să termine odată discuţia.

Alexandru purta doar 31. Numărul 33 ar fi mult prea mare pentru el. Dar era destul să pună ghemotoace de hârtie în ei şi în felul acesta ghetuţele i-ar veni doi-trei ani.

Un bărbat de cincizeci de ani, pus la patru ace, îi încasă cei patruzeci de franci.

— O să fiţi mulţumită de încălţămintea asta, doamnă, îi spuse el cu o voce gravă. Este de foarte bună calitate.

Era mult mai politicos decât tânăra lui angajată şi-i propuse o cremă de încălţăminte şi o perie pe care Elena le refuză, dezolată. Nu mai avea niciun sfanţ. Ieşi mândră din magazin, purtând punga de plastic groasă pe care era scris numele firmei „Bally”.

La aeroportul din Bucureşti, vameşul îi deschise valiza şi scoase cutia de pantofi. Dădu la o parte capacul şi luă cu două degete, care nu păreau prea curate, ghetuţa îmblănită pe care o adulmecă de parcă ar fi fost un iepure viu.

— *Frumos!*

Pe Elena o apucă tremuratul. Avea poate un fiu căruia botinele astea drăguţe i-ar veni perfect? Cele două spioane care o însoţiseră făcură ochii mari. Nu erau la curent cu achiziţia. Elena îi spusese doar Cristinei, care avea şi ea micul ei secret, fiindcă îşi luase un cupon de lână maro, frumoasă, din care voia să-şi facă un palton nou, cu guler din blana de vulpe moştenită de la mama ei, poloneză de origine. Elena scoase din geantă o tabletă de ciocolată Suchard cu alune şi o întinse funcţionarului de la vamă.

— Vreţi să gustaţi nişte ciocolată franţuzească, domnule? întrebă ea cu vocea ei cea mai amabilă.

Răsuflă uşurată când omul puse la loc ghetuţa în cutie şi o închise. El luă tableta de ciocolată. Ea îi mulţumi.

— Probabil că-i daţi copilului dumneavoastră o educaţie de prinţ, doamnă Tiberescu, îi spuse doamna Tudor, cu un aer înţepat, în timp ce ieşeau din biroul vameşului.

Capitolul 22.

2003
Hai, dansează şi tu, Dada!

Fetiţa se joacă în living, la picioarele bunicului ei, cu *teletubby*[4]-urile pe care Helen i le cumpărase la Toysaurus în weekend. Mutriţa ei rotundă şi nostimă, concentrată asupra caraghioaselor creaturi – violet, verde, galbenă şi roşie (preferata ei este Laa-Laa) – pe care le apasă pe burtă ca să audă, iar şi iar, singura frază pe care o emite fiecare dintre ele, nu reuşeşte să o destindă pe bunica ei. Jacob trebuie să fi observat că soţia lui era prost dispusă: nu scoate o vorbă, nici măcar nu o priveşte, aşteptând, după obiceiul lui, ca furtună să treacă. Poate îşi închipuie că este din cauza noului calculator sosit cu trei zile în urmă, pe care n-a reuşit încă să-l instaleze.

Dar, în realitate, ea simte de azi-dimineaţă o durere în capul pieptului, ca un gol care o aspiră şi-i provoacă o durere de stomac. Nu poate să respire. Încearcă să nu observe copilul starea în care se află. Marie a spus că va veni la ora patru ca s-o ia la plimbare în parc, cât timp Helen pregăteşte cina, dar este aproape cinci şi noră-sa bineînţeles că n-a ajuns încă. Marie întârzie tot timpul. Şi-şi găseşte întotdeauna o scuză: ba că metroul nu mai venea,

---

[4] Joc american, pentru copii de vârstă mică, constând din păpuşi înfăţişând personaje dintr-un serial de televiziune celebru prin anii 1997–2003.

ba că primea un apel din Franţa chiar în clipa când trebuia să plece, ba că nu-şi găsea cheile şi tot aşa. Când Camille era încă bebeluş, întârzierile ei erau un coşmar pentru Jacob şi Helen. Uneori o jumătate de oră, o oră. Copila urla de foame. Ca s-o facă să uite, Helen avu într-o zi ideea să-i pună discul cu *Hava Nagila* şi să valseze prin living cu ea în braţe. Camille se liniştise. Pentru nepoţica ei, Helen reîncepuse, la şaizeci şi trei de ani, să danseze. Marie le interzisese să-i dea lapte: trebuia ca bebeluşului să-i fie foame, altminteri n-ar fi supt destul la sânul maică-sii şi ca urmare aceştia nu s-ar fi golit şi n-ar mai fi produs în continuare lapte. În ziua când Helen a emis, de faţă cu Marie, ipoteza că laptele matern s-ar putea să nu fie suficient pentru copilă, au sărit scântei. „Te-ai amestecat într-o treabă care nu era a ta, Lenuş” i-a reproşat Jacob, după aceea. „Dar copilaşului îi e foame!” se apărase Helen.

Acum problema nu mai era Camille, şi nici măcar întârzierea lui Marie. Nici calculatorul. Nici măcar incidentul cu vecinul. Helen o lasă pe Camille cu bunicul ei, care ascultă o simfonie de Brahms, bătând ritmul cu degetele în braţul fotoliului, şi se duce pe balcon să fumeze o ţigară. Se aşază şi ia câteva înghiţituri de pepsi-cola. Priveliştea apusului deasupra Hudsonului, aruncând reflexe roz şi portocalii pe pereţii de oţel şi sticlă, nu reuşeşte s-o liniştească. Ar vrea să plângă, dar lacrimile nu-i vin. Scena petrecută o obsedează. Momentul când i-a întins lui Jacob un pahar cu apă azi-dimineaţă şi când el i-a spus:

— Mulţumesc, doamnă. Sunteţi foarte grijulie cu mine. Sper că sunteţi bine plătită.

A crezut în primul moment că glumeşte. Dar ochii negri ai soţului ei nu exprimau niciun fel de recunoştinţă.

— Jacob! Jacob! I-a strigat, îngrozită.

Soţul ei n-a reacţionat în niciun fel. Privirea lui goală era atât de insuportabilă, încât ea se ridică brusc şi dispăru pe balcon, unde-şi aprinse o ţigară. Când s-a întors în living, Jacob i-a spus:

— Lenuş, nu mi-ai văzut ochelarii?

Nu era conştient că avusese un moment de uitare, nici măcar nu-i venea să creadă şi a râs. Ei nu i-a venit deloc să râdă.

Este deja o lună de când doctorul lui Jacob a rostit cumplitul diagnostic: Alzheimer. Cuvântul dă în sfârşit un nume medical numeroaselor momente de absenţă ale lui Jacob. Într-un sens, a fost o uşurare, pentru amândoi. Jacob s-a simţit justificat. Nu e prin urmare vina lui dacă uită să aducă de la cutia poştală corespondenţa, sau de la spălătoria automată din subsol rufele spălate. Nu mai e o simplă chestiune de rea-voinţă, cum îi reproşează Helen tot timpul. Confuzia, lipsa de concentrare, golurile de memorie sunt primele simptome ale bolii. Helen nu cunoaşte pe nimeni atins de Alzheimer şi s-a dus să caute informaţii pe internet. Ce-a găsit acolo a îngrozit-o. În ultimele stadii ale bolii, personalitatea bolnavului se deteriorează complet şi nu mai are capacitatea de a controla funcţiile propriului organism. În noaptea aceea, n-a închis un ochi. La telefon, Alexandru i-a amintit cu vocea lui calmă şi liniştitoare că doctorul a spus că e vorba despre un *început* de Alzheimer: mulţumită progreselor ştiinţei, era azi posibil să încetineşti, dacă nu chiar să împiedici complet, progresul bolii. Jacob trebuie să ia deci şi mai multe medicamente. Între medicamentele pentru inimă, cele pentru stomac, şi cele pentru Alzheimer, douăzeci şi patru de pilule pe zi. Opt la micul dejun, opt la prânz şi opt seara. În afară de efortul suplimentar de a le scoate din ambalajul lor de hârtie metalizată, viaţa lor nu s-a schimbat din pricina asta. Încet-încet, Helen a acceptat acest nou termen „Alzheimer”, aşa cum s-a obişnuit înainte cu „cardiac”, „colesterol”, „tensiune”, „arsuri la stomac”: un animal nou pe care până la urmă îl cunoşti şi-l îmblânzeşti.

Până în dimineaţa asta. Când a avut brusc imaginea clară, detaliată şi precisă a viitorului suspendat ca o sabie deasupra capului ei. Va trăi până la sfârşitul zilelor ei cu un

invalid, un om care va vorbi şi va înţelege din ce în ce mai puţin, un bolnav incontinent de care va trebui să se ocupe de dimineaţa şi până seara, şi care într-o bună zi nu o va mai recunoaşte. Fiindcă, poate chiar destul de curând, va veni ziua când ea nu va mai fi pentru el Lenuş, ci doar o infirmieră amabilă şi fără identitate. Nu va mai avea pe nimeni cu care să comunice. Dar nu asta e frica ei cea mai mare. Ceea ce o înspăimântă cel mai mult, ceea ce nici măcar nu poate concepe, este că într-o zi Jacob o să moară, îi este atât de frică de eventualitatea asta, încât ştie că nu-l va mai putea părăsi nici pentru cinci minute, de teamă să nu facă o criză cardiacă exact în aceste cinci minute. Gata, s-au terminat lungile plimbări pe jos în Central Park, gata cu vizitele la Metropolitan, după-amiezile când el rămâne în casă, ascultând muzică. Şi-a pierdut libertatea. Este sclavă, nu a unui bătrân bolnav, ci a propriei frici îngrozite de moarte.

Zgomotele care vin dinspre living o scot din gândurile ei. Se aude uşa de la intrare. Camille scoate strigăte vesele. Au sosit părinţii ei. Le arată *teletubby*-urile. Helen părăseşte terasa şi se duce să-i întâmpine.

La cină, Alexandru vorbeşte despre şeful lui a cărui poziţie pare ameninţată, ceea ce pentru el ar fi desigur o treabă bună, fiindcă între ei există anumite tensiuni. Helen îl ascultă absentă în timp ce pune ardeii copţi, salata de vinete şi roşiile pe faţa de masă albă brodată cu păsări albastre pe care noră-sa i-a făcut-o cadou de Crăciun.

— Este la fel de bună ca de obicei, zise Marie. Nu mâncaţi şi dumneavoastră, Helen?

— Nu mi-e foame.

Marie, Alexandru şi Jacob mănâncă cu poftă. Helen se ridică să spele farfuria lui Camille care şi-a terminat macaroanele şi vrea să se uite la televizor.

— Ce vă mai fac vecinii, Helen? întreabă Marie.

— Nu ştiu.

— Credeam că vă vedeţi zilnic?

— Nu ne mai vedem, răspunde Helen pe un ton sec.

— Dar ce s-a întâmplat?

— Ieri-dimineaţă m-am întâlnit la lift cu doctorul. I-am spus că tocmai am primit calculatorul nou şi că încerc să-l instalez. Ştii ce mi-a răspuns?

— Ce?

— „Bietul Jacob! De acum o să trebuiască să vină seara să mănânce la noi!” Gata, s-a terminat. Nu vreau să-i mai văd.

Mătură spaţiul cu mâna, în semn că decizia ei e definitivă.

— Helen, dar asta-i o glumă! spuse Marie.

— Nu e, ştiu foarte bine ce crede. Că nu sunt o soţie bună. Crede că el are cea mai bună soţie din lume, fiindcă stă toată ziua la cratiţă. N-a lucrat niciodată undeva. În mintea doctorului, locul femeii este la bucătărie, nu în faţa calculatorului. Este foarte reacţionar. Românii sunt toţi aşa. În tot cazul, mâncărurile pe care le găteşte ea sunt toate mult prea grele pentru Jacob. Când ne aduce câte o porţie, trebuie să o arunc. Ştiu că nu le place cum gătesc eu. Acum, că am cumpărat grătarul ăsta electric, prepar peştele şi carnea fără prăjeală. Pentru ei nu e destul de gras. Şi când vreau să le dau o bucată de prăjitură, refuză. Prăjiturile mele sunt prea uşoare, fără ouă şi făină, dar sunt bune, nu-i aşa, Jacob?

— Delicioase, răspunde soţul ei, dând din cap.

Ea strânge farfuriile murdare şi aduce de la bucătărie porţiile de piept de pui la grătar, cu garnitura de fasole verde congelată, *product of France,* pe care a găsit-o ieri la Fairway şi care e mai fină decât celelalte.

— În orice caz, reluă ea, aşezându-se la loc pe scaun, mă bucur că am terminat-o cu ei. N-o să mai fiu nevoită să mă duc să sun la ei în fiecare zi şi să caut de fiecare dată ceva să le duc.

— Dar vă vizitaţi unii pe alţii aşa de des, Helen! exclamă Marie. Sunteţi prieteni. N-or să înţeleagă ce s-a întâmplat.

— Mi-e perfect egal. Şi pe urmă, Jacob n-are nimic de vorbit cu ei.

Se întoarce spre soţul ei, care confirmă cu un surâs.

— Nu vorbesc decât despre ce bagă-n gură.

— Păi, vezi? exclamă Helen. Jacob nu-şi doreşte prietenia lor. Atunci de ce să fac tot efortul ăsta?

Nu-i răspunde nimeni. Se duce pe terasă. Rezemată de balustradă, în faţa cerului nocturn, trage din ţigară. Are impresia că Marie o contrazice doar aşa, ca s-o contrazică. Doctorul român şi nevastă-sa n-au fost niciodată prietenii lor. Ei reprezintă toate prejudecăţile româneşti de care au fugit, cu excepţia antisemitismului, iar asta fiindcă ei înşişi sunt evrei. N-o să le simtă deloc lipsa. Bill şi Tatiana, colegii ei de serviciu, erau singurii ei prieteni în Statele Unite. După ce a ieşit la pensie, a încercat să păstreze legătura cu ei. A luat masa cu ei de două sau de trei ori. Treptat însă relaţia s-a destrămat. E normal. Ei muncesc. La New York nimeni n-are timp. Helen îşi aprinde o nouă ţigară şi se aşază pe scaunul de plastic. Prin uşa deschisă, îl aude pe Alexandru vorbind cu tatăl lui despre o carte pe care a citit-o şi care tratează intensificarea extremismului religios în Israel. Altădată, şi nu cu mult timp în urmă, Jacob şi-ar fi exprimat o opinie despre un subiect care-l interesează. Acum ascultă tăcut şi se apleacă peste farfurie ca să-şi ducă furculiţa la gură, iar mâna îi tremură uşor. De acord, e bolnav, dar ea nu poate să-şi reprime gândul că nu manifestă niciun pic de voinţă. Striveşte ţigara, se întoarce în sufragerie şi strânge iar farfuriile murdare.

— Tatăl tău nu poate să mai citească nici măcar o notiţă cu instrucţiuni, spuse ea brusc, întorcându-se spre fiul ei. Nu-i cer decât atât. Să citească instrucţiunile şi să mă ajute să instalez calculatorul. E chiar aşa de complicat? De ce trebuie să fac eu totul? El nu ia niciodată nicio iniţiativă. Niciodată. Când ai ieşit la pensie trebuie să-ţi organizezi ziua şi să găseşti activităţi care să-ţi pună neuronii la lucru. Creierul e ca un muşchi. Trebuie să-l exersezi. Dacă nu, se

atrofiază. Eu de aceea caut informaţii despre pictorii care mă interesează. L-am sfătuit pe tatăl tău să scrie ceva despre concertele care-i plac, dar el dă din umeri şi zice că asta nu serveşte la nimic. Nu-i suficient să asculţi muzică! E ceva pasiv. Am făcut o listă de lucruri diferite pe care le poate face acasă, să mă ajute, i-am pus-o pe birou, la vedere. Nici măcar nu se gândeşte să se uite pe ea. E chiar aşa de complicat să te uiţi pe o listă? A devenit complet dependent de mine. M-am săturat. Am obosit.

Jacob îşi bagă capul între umeri. Helen surprinde privirea lui Marie, plină de compasiune pentru el. Se simte atât de singură, că-i vine să plângă.

— O să vin mâine după-amiază să-ţi instalez calculatorul, mamă, spune Alexandru.

Noroc cu fiul ei. Şi minunata ei nepoată, pe care Helen o găseşte pe jumătate adormită în faţa televizorului, în dormitor, unde se repede, înspăimântată de tăcerea prelungită a lui Camille: cuminte ca o icoană, cu degetul în gură, cu Laa-Laa în braţe.

*

— Mama ta e foarte nervoasă! Săracul taică-tu! spune Marie, în taxiul care-i duce spre casă, la ora nouă seara.

Camille doarme deja, cu capul pe genunchii maică-sii.

— Da, dar şi săraca maică-mea. Nu-i uşor pentru ea.

— Dar îl critică pe tatăl tău în permanenţă. Nu-l slăbeşte deloc.

— Se simte frustrată de când a ieşit la pensie. Nu e bătrână şi e sănătoasă. Are nevoie de o activitate. Îi plăcea munca pe care-o făcea.

— Atunci de ce-a ieşit la pensie?

— Ca să stea cu tata. El i-a cerut-o.

— Înţeleg, încuviinţă Marie dând din cap, dar e bizară, totuşi. Povestea asta cu vecinii! Pare aproape mulţumită că a găsit un pretext ca s-o rupă cu ei – ca şi cum într-adevăr

nu i-ar trebui deloc prieteni. De parcă apropierea de cineva ar înspăimânta-o.

— E foarte posibil. Şi-a petrecut în România treizeci de ani, în permanenţă atentă în jurul ei, de peste tot o pândea trădarea.

— De acord. Dar e prea orgolioasă şi prea susceptibilă.

— E mama mea, Marie.

A doua zi, Marie o sună pe Helen ca să-i mulţumească pentru cină. Soacră-sa e în pat, cu febră. Ea, care n-a fost niciodată bolnavă, a făcut gripă – precis luată de la Camille, care a avut-o până acum câteva zile. Helen stă în pat o săptămână şi se odihneşte săptămâna următoare, fiind prea obosită ca să aibă grijă de nepoata ei. Mai trece o săptămână. Când Marie telefonează, Helen nu o întreabă nimic nici despre ei, nici despre Camille. Fie că Marie îi povesteşte despre cina pe care au luat-o împreună cu nişte prieteni pe care Helen îi cunoaşte foarte bine, fie că-i aduce la cunoştinţă un nou cuvânt caraghios inventat de Camille, sau o serbare organizată de grădiniţa ei, soacră-sa pare că abia o ascultă.

— Am impresia că maică-ta e deprimată, Alex.

— E foarte îngrijorată din cauza tatei. S-a degradat mult. Şi eu sunt îngrijorat.

Se termină luna mai. Marie o sună pe Helen ca să-i invite pe amândoi la cină.

— Mulţumesc, Marie, nu acum. Sunt obosită.

— Eu şi Camille plecăm în Franţa într-o săptămână, Helen, şi n-o să ne întoarcem decât la jumătatea lui septembrie: o să aveţi timp să vă odihniţi toată vara. Mă întreabă mereu unde sunt Dada şi Nunuş. Îi e dor de voi.

— Să văd!

— Dacă nu vreţi să veniţi, pot să trec cu ea weekendul ăsta.

— Nu ştiu, Marie, sunt obosită.

— Nu stăm mult, Helen! Doar ne luăm rămas-bun!

Marie vede bine că insistenţa ei nu face decât să

alimenteze refuzul înverşunat al lui Helen, dar nu se poate abţine.

— N-o înţeleg pe mama ta, îi spuse ea lui Alex. Nimic n-o bucură mai mult decât s-o vadă pe Camille. Cum se face că nu mai are energie pentru o vizită scurtă înainte de plecarea noastră?

— E obosită, răspunde Alex, cu o mişcare din umeri care contrastează cu expresia lui îngrijorată.

De altfel e şi foarte ocupat ca să poată aprofunda problema. Ca şi Marie, în fond. Absorbită de pregătirile de plecare, nu-şi petrece timpul întrebându-se ce griji o macină pe soacră-sa. Rezistenţa obstinată a lui Helen o agasează. Îi pare rău pentru Jacob, pe care nepoată-sa l-a botezat Dada, imediat ce a început să vorbească, fiindcă îl auzea mereu răspunzând nevestei lui *da... da...* De la înălţimea celor trei ani şi jumătate pe care-i are, Camille este singura persoană în lumea asta care mai poate aprinde scântei de viaţă şi de umor în privirile lui Jacob. Trebuie să-i fie teribil de dor de ea.

La jumătatea lui iunie, Camille şi Marie pleacă în Franţa. Îşi petrec la Paris câteva săptămâni şi apoi două luni în Bretania, timp în care fetiţa stă afară, la aer, în picioarele goale, jucându-se în nisip şi zbenguindu-se în valuri şi se regalează mâncând clătite şi crabi. La jumătatea lui august, soseşte şi Alex, surprins să-şi găsească micuţa americancă aşa de „bretanizată”. Marie nu se mai gândeşte la socrii ei, decât atât cât să le trimită o scrisoare sau două toată vara, ca să le povestească numeroasele progrese înregistrate de nepoata lor.

La jumătatea lui septembrie, Camille şi Marie se întorc. A doua zi, se şi duc să-i viziteze pe Helen şi Jacob, care le primesc cu braţele deschise. Camille a uitat să vorbească engleza. Nu mai vorbeşte cu bunicii ei decât franţuzeşte. Şi abia mai înţelege ce-i spun ei. Dar e încântată să-i vadă.

Şi ei la fel. Se uită uluiţi la această nouă Camille de patru ani, bronzată, cu părul mai lung şi mai buclat, care a

crescut şi nu mai are burtica ei de copil mic. Se îndreaptă spre combina stereofonică.

— Muzică, Nunuş!

Helen pune un disc la pick-up. O cavalcadă de note exuberante se revarsă în încăpere. Camille începe să ţopăie.

— E drăguţ, spune Marie. Ce e?

— *Hava Nagila*. Cântecul pe care-l puneam pentru Camille când era bebeluş.

Camille se învârteşte ţinând-o pe bunică-sa de mână.

Jacob se uită la ele, stând în picioare lângă canapeaua maro. A îmbătrânit mult vara asta. În ciuda faptului că e destul de cald, el poartă o jachetă de lână bej peste cămaşa albă. Părul îi e complet cărunt şi e atât de adus de spate, de parcă ar avea cocoaşă. O îmbătrânire precoce. Dar ochii lui stinşi strălucesc de tandreţe, când o privesc pe Camille. Cât trebuie să fi fost de dornic s-o vadă, se gândeşte Marie. Lângă el, nepoţica lui este radioasă, cu pielea ei bronzată, cu ochii ei albaştri şi plină de viaţă: un înger cu bucle blonde.

Un înger autoritar, însă. Ea se postează în faţa bunicului, îşi ridică nasul, apucă mâna îmbătrânită şi brăzdată de vene şi-i porunceşte în franţuzeşte:

— Hai, Dada, dansează şi tu!

PARTEA A PATRA

Văduvă

Capitolul 23.

1974
Hava Nagila

După o îndelungată aşteptare, sosise în sfârşit ziua. 16 august 1974. Plecau astăzi. În poşeta ei galben-canar se aflau cele trei bilete de avion şi cele trei paşapoarte nou-nouţe. Azi după-amiază aveau să fie la bordul avionului El Al 008, în direcţia Tel Aviv. Iacob şi Alexandru vor zbura cu avionul pentru prima dată. Cele trei valize aşteptau în hol. Pe duşumeaua livingului gol era televizorul aprins şi cele opt cutii pe care mama ei avea să vină să le ia imediat. Elena aruncă un ochi spre ecran. O ţărancă primea medalia de mamă-eroină, după naşterea celui de-al zecelea copil, îşi puse medalia la gât şi râse. Îi lipsea un dinte din faţă. Îi mulţumea lui Ceauşescu, fiindcă îi dăduse o maşină şi se poticnea încercând să-l numească „binefăcătorul” ei. Era evident că discursul îi fusese scris de altcineva. Elena închise televizorul.

În camerele apartamentului nu mai rămăseseră decât saltelele şi paturile, fără cearşafuri şi fără cuverturi. Celelalte mobile, toate cărţile şi cele mai multe haine plecaseră cu vaporul cu cincisprezece zile în urmă şi urmau să ajungă în Israel într-o lună sau două. Elena se întreba dacă masa din sufragerie, cu mozaicul din piese mici de sticlă, o să supravieţuiască transportului. Se duse pe balcon să arunce o ultimă privire asupra Magistralei. Era cald, cel

puţin douăzeci şi opt de grade. Îl auzea pe Alexandru jucându-se în camera lui, pentru ultima dată, cu aeromodelele lui, prea fragile ca să le poată lua cu ei.

Era agitată din cauza plecării, dar şi epuizată de anxietatea care o precedase. Totul începuse cu un an în urmă, când fratele cel mai mic al lui Iacob, Doru, îl însoţise pe tatăl lor în vizită la Bucureşti. Elena îl vedea pentru a doua oară şi era fascinată de energia, căldura, entuziasmul, tandreţea evidentă faţă de fratele lui, afecţiunea faţă de nepotul lui. Doru vorbea foarte tare şi nu-i era frică să se exprime. Elena se uita tot timpul în jurul ei, neliniştită, şi Iacob trebuise să-i amintească fratelui său să coboare vocea, chiar şi în casă, fiindcă îl auzeau vecinii. Vizita lui îi lăsase Elenei impresia unei tornade, sau, mai exact, a unei ploi tropicale torenţiale în plin deşert. După trei zile, Doru declarase: „Trebuie să vă scoatem de aici. N-o să vă lăsăm să putreziţi în închisoarea asta! Toate guvernele tiranice sunt corupte. Trebuie să existe o ieşire. O s-o găsim.” Elena şi-a dat seama că-şi dorea de ani de zile să audă aceste cuvinte.

Doru găsise ieşirea. Cetăţenii israeliţi aveau posibilitatea să cumpere de la guvernul Ceauşescu vize de ieşire de pe teritoriul României pentru membrii familiilor lor. Pentru suma corespunzătoare fiecăruia, care aducea a extorcare. Preţul depindea de vârstă, educaţie, profesie. Copiii erau gratis, dar o specialistă în fizică nucleară şi un inginer costau mult: zece mii de dolari. Fraţii şi tatăl lui Iacob nu ezitaseră: îşi adunaseră toate economiile şi se împrumutaseră ca să plătească libertatea celui mai mic dintre fii, a soţiei acestuia şi a copilului lor. Elena n-ar fi crezut niciodată că o asemenea generozitate era posibilă.

Dar dincoace de cortina de fier domneau minciuna, reaua-credinţă, furtul şi antisemitismul. Banii fuseseră viraţi. Fără chitanţă, fără dovadă, fiindcă programul nu era oficial. Doru le explicase că un israelit originar din Basarabia aducea valizele cu bani cash unui general român

cu care se întâlnea la ambasada română de la Viena. Vreme de şapte luni, Elena n-a făcut altceva decât să aştepte paşapoartele, într-o frică îngrozitoare că guvernul băgase în buzunar cei zece mii de dolari şi o să le refuze dreptul de a pleca. Ce aveau să facă în cazul ăsta, fără bani, fără slujbe şi fără apartament? Ea trebuise să-şi dea demisia chiar înainte de a depune cererea pentru paşapoarte, pentru ca să poată scrie la rubrica ocupaţie: casnică. Ca ingineră în domeniul nuclear, la Institutul de Fizică Atomică, nu i s-ar fi permis niciodată să părăsească ţara. În primele două luni, trăiseră din salariul lui Iacob, care nu ajungea pentru a plăti împrumutul la bancă, facturile şi cheltuielile zilnice. Apoi, Iacob a fost dat afară din slujbă. Noaptea, nu putea dormi de griji. În timpul zilei, se străduia să se poarte normal, ca să nu-l îngrijoreze pe Alexandru. Dinspre partea lui, cel puţin, n-a transpirat nimic. Nimeni la şcoală nu ştia că părinţii lui încercau să emigreze în Israel. Nu se ştia nici măcar originea lui, pe jumătate evreiască şi că aveau rude acolo. Aşa încât profesorii copilului nu exercitau asupra lui niciun fel de discriminare. Nu fusese exclus din organizaţia de pionieri. Dar ce secret împovărător ducea în sufletul lui, bietul băiat! Nu putea să-şi destăinuie nimănui frica sau bucuria, nici măcar celui mai bun prieten al lui, Răzvan, care până-n ultima clipă habar n-a avut că Alexandru avea să plece din România definitiv. Trebuia în permanenţă să mintă prin omisiune.

Sprijinită într-un cot pe balustrada balconului, Elena îşi aprinse o ţigară Capşa. Terminase ţigările primite din Israel. Dar avea să le poată fuma din nou chiar diseară. Se apucase de fumat în aceste şapte luni în care nu făcuse nimic altceva decât să asculte Radio Europa Liberă încercând să se informeze în legătură cu lumea din afara României. Dacă informaţii nu prea avea aici, ţigări existau din belşug şi ele făceau aşteptarea mai uşoară. Se uită spre locul de joacă al copiilor, un petic pătrat de iarbă, între

imobilele modeme, nouă etaje mai jos, unde Alexandru se juca în copilărie. Îşi aminti cum a căzut de pe tobogan, la şase ani, şi prin ce spaimă trecuse la vederea sângelui ţâşnind din capul copilului ei. Deşi avea pantofi cu toc, fugise cu el în braţe până la spitalul de la Bucur Obor, aflat la zece minute de locuinţa lor, mai repede decât un campion olimpic. Bluza ei era plină de sânge. Oamenii se dădeau la o parte din calea ei îngroziţi. Alexandru avea acum o cicatrice la tâmpla dreaptă, amintire minusculă a unui scuar din Bucureşti pe care avea s-o păstreze toată viaţa.

Aplecându-se, văzu acoperişul şcolii ei la stânga, pe strada Oiţelor. Ceva mai departe se afla secţia de miliţie unde se dusese să completeze declaraţia obligatorie de fiecare dată când tatăl şi fraţii lui Iacob veniseră în vizită la ei. Ce uşurare să nu trebuiască să mai vadă vreodată chipurile bănuitoare ale miliţienilor. Ce fericire că plecau! Ura România. Sau mai bine zis pe comunişti. Şi mai ales pe Ceauşescu.

Îi ura din tot sufletul de când tipul cu ochi de animal de pradă le vizitase apartamentul în urmă cu şase luni. Un membru de la vârful ierarhiei partidului. Ea şi Iacob avuseseră de gând să vândă apartamentul pe care-l cumpăraseră din economiile lor. O sută de mii de lei era o sumă apreciabilă. Apartamentul era splendid, în plin centru, şi nu le-ar fi fost deloc greu să-l vândă, dată fiind criza de locuinţe. Ar fi schimbat leii româneşti pe piaţa neagră şi ar fi primit pe ei câteva mii de dolari. Ar fi putut emigra cu banii ăştia în Statele Unite. Acesta era planul lor. Dar imediat ce au depus cererea pentru paşapoarte, primiseră un telefon prin care erau informaţi că vor trebui să cedeze apartamentul unui membru de partid dacă voiau să li se permită să plece. „Desigur”, răspunseseră ei amabili, fără să protesteze, ca şi cum nu li s-ar fi cerut decât un mic serviciu, acolo. Membrul de partid sus-pus venise să viziteze apartamentul câteva zile mai târziu. Un bărbat de

patruzeci de ani, cu părul blond şi cu un nas mic, în formă de trompetă şi ochii înguşti. Nu era mult mai înalt decât ea, era de fapt scund pentru un bărbat, dar ceva din atitudinea acestuia indica poziţia lui de om al puterii. Elena era singură acasă. Tipul şi-a băgat nasul peste tot, a deschis fiecare dulap, a împins patul lui Alexandru ca să vadă starea peretelui din spatele lui, a ridicat covoarele, a răsucit robinetele, a admirat priveliştea de la balcon. „Minunat! Aveţi mobilă foarte frumoasă!” Elena tremurase la gândul că tipul ar putea să ceară şi mobilele modeme, unicate, pe care le comandase după revistele de decoraţiuni interioare franţuzeşti. Tot timpul nu încetase să-i surâdă, ca şi cum ar fi avut de-a face cu un cumpărător. Când a ieşit din apartament, tipul a privit-o în ochi şi i-a spus:

— O domniţă drăguţă ca dumneata, o româncă adevărată, nu o să povestească nimănui despre înţelegerea noastră, nu-i aşa?

Sub vocea amabilă şi plină de încredere mocnea ameninţarea. Ochii lui ca alunele o fixau pe Elena cu un sadism evident. A întins braţul şi a bătut-o pe obraz. O mică atingere aşa, între mângâiere şi lovitură, prin care îşi încerca liniştit propria putere şi totala neputinţă a tinerei femei care stătea în picioare în faţa lui. Încremenită de frică, ea răspunsese continuând să zâmbească:

— Bineînţeles.

Se detesta pentru că-i zâmbise unui tip care o fura pe faţă. Se simţea ca şi cum ar fi violat-o. „O domniţă drăguţă ca dumneata, o româncă adevărată.” Cu ce drept i se adresa atât de dispreţuitor? Ştia că-i putea face tot ce voia. Era jucăria lui. Bineînţeles că nu avea să spună nimic. I-ar fi dat şi mobilierul, şi orice altceva. Nu voia decât să părăsească această ţară, împreună cu ai ei. După ce a închis uşa în urma lui, s-a ghemuit lipită de perete şi a plâns, dezgustată de propria-i laşitate şi de complicitatea ei pasivă cu furtul comis de stat. Peste o săptămână, avea deja contractul şi în el era stipulat că domnul şi doamna

Tiberescu îşi vindeau apartamentul membrului de partid Cutare, contra sumei de un leu. Adio, visul american.

De pe balcon a auzit soneria. Alexandru s-a dus să deschidă. Era maică-sa, care vorbea cu nepotul. Elena se întoarse în apartament şi închise uşa balconului.

— Ce elegantă eşti, Lenuş! Iar Alexandru arată ca un adevărat bărbat în miniatură.

Elena alesese haine frumoase pentru călătorie, în cinstea noii lor patrii. Alexandru purta costumul pe care ea i-l făcuse pe comandă cu ocazia serbării de sfârşit de an, din iunie, când a luat premiu, şi o cravată a lui Iacob, pe care ea o scurtase. Ea se îmbrăcase cu o fustă de în galben-canar şi o bluză de nailon negru cu imprimeu galben şi sandalele galbene cu toc înalt, asortate cu poşeta. Toată ţinuta ei era estivală şi foarte şic.

— Încă îmi pare rău după haina de piele, oftă mama ei. Dar de ce nu mi-ai spus că ai nevoie de bani?

— O să-ţi trimit una din Israel, mamă.

În ultimele luni, trebuise să vândă treptat, pentru a avea din ce trăi, toate cadourile primite de la familia lui Iacob. Părinţii ei nu s-au oferit niciodată să-i ajute cu bani.

— Tata şi Iacob s-au dus la mecanic să facă un control de rutină, Lenuş. Or să vină să ne ia într-o jumătate de oră.

Elena dădu din cap. Cu şapte luni în urmă, când credeau că vor emigra în Statele Unite, Iacob cumpărase un Fiat micuţ. În România, numai posesorii de autoturisme aveau voie să dea examen şi să-şi ia permis de conducere. Calculase că l-ar costa mai ieftin să achiziţioneze o maşină ieftină la Bucureşti, decât să plătească şcoala de şoferi în

Statele Unite. Din vânzarea maşinii aveau să poată să mănânce şi altceva decât griş, în fiecare seară, cum făceau de o lună. Dar Elena insistase să i-o dea tatălui ei, a cărui decapotabilă veche nu mai mergea de doi-trei ani. Aşa, pleca şi cu conştiinţa împăcată. Iacob o înţelesese.

Mama ei o urmă în living şi văzu cele opt pachete pe podea.

— Astea-s pentru mine?

Iulia se aplecă şi luă unul din pachete, pipăindu-l să vadă ce e înăuntru.

— Ce e?

— Cratiţele.

— Şi astea?

— Farfuriile, mamă.

— Şi aici?

— Vesela de porţelan.

— Cea adusă din Basarabia?

— Da.

— Oh, sunt încântată. Îmi plac la nebunie. E păcat că nu-ţi încap în bagaje, să le iei cu tine.

Vesela de porţelan îi aminti dintr-odată Elenei călătoria ei în Basarabia de acum şase ani, la rugămintea maică-sii. Era imediat după ce se întorsese de la Paris. Atunci de-abia părinţii ei adoptivi îi spuseseră că avea acolo doi fraţi şi un tată încă în viaţă. Îl luase pe Alexandru cu ea. Îi era frică, dar ideea că are, ca şi Iacob, doi fraţi de care viaţa o despărţise şi despre a căror existenţă afla la treizeci şi doi de ani, o făcea să simtă o emoţie caldă. Doi unchi pentru Alexandru. Era gata să le deschidă inima. Într-un sat aflat la două ore de drum de Chişinău, i-a întâlnit pe cei trei necunoscuţi. Au primit-o cu căldură, l-au luat pe Alexandru în braţe, s-au arătat încântaţi de cum arată. Au invitat-o la masă şi a mâncat cu ei cartofi copţi în jar şi peşte afumat. Dar, după o oră de conversaţie, nu mai avea nimic să le spună. Nu auzea câtuşi de puţin glasul sângelui. Erau nişte ruşi din Basarabia, care trăiau la ţară, foşti ţărani, care acum lucrau la uzină. Ea şi Alexandru erau infinit mai bine îmbrăcaţi decât ei, decât nevestele şi copiii lor, care se uitau la mătuşa asta, din România, ca la o doamnă de la oraş, o bogătaşă. Păstra despre această scurtă vizită un sentiment penibil de artificial.

— Lenuş, cearşafurile unde sunt?

— Acolo, mamă. În pachetul albastru, penultimul, la

dreapta.

— În ultimul ai pus prosoapele?

— Da.

Mama ei nu avea să-i spună nimic altceva înainte de plecare? îşi dădea oare seama că n-o să-i mai vadă poate niciodată pe fiică-sa şi pe nepotul ei? O întrebare imposibilă îi ardea Elenei pe buze. „Eşti mama mea?”

— Şi-atunci acolo ce-ai pus? Perdelele?

— Nu mai ştiu, mamă. Te superi dacă o să cobor cinci minute cu Alexandru până la cofetăria din colţ? I-am promis o ultimă jofră înainte de plecare.

— Nu, nu mă supăr, du-te, sigur că da! O să-i aştept pe tata şi pe Iacob, ca să le deschid.

Elena îl strigă pe fiul ei. Coborâră scările. Nu-i promisese niciodată o ultimă jofră lui Alexandru, care era la doisprezece ani destul de mare ca să înţeleagă că într-o asemenea împrejurare existau lucruri mai importante decât o prăjitură, dar ea avea nevoie să respire puţin. N-o mai putea suporta pe maică-sa. Traversară bulevardul şi intrară în cofetăria unde băuse o cafea în fiecare dimineaţă în ultimii cinci ani. Comandă o cafea pentru ea şi o jofră pentru Alexandru. Conul de cremă de ciocolată era desertul lui preferat. Femeia înaltă şi slabă de la casă îi zâmbi.

— Atunci, astăzi este ziua cea mare, doamnă Tiberescu, nu-i aşa?

— Da, plecăm spre aeroport într-un sfert de oră.

— Oh, Doamne! Nu-mi vine să cred că n-o să vă mai văd pe dumneavoastră şi pe băieţel. Parcă simt ceva aici, zise ea şi-şi puse mâna pe piept, în dreptul inimii. O să-mi fie dor de dumneavoastră, cu siguranţă. Pot să vă îmbrăţişez?

Femeia ieşi din spatele tejghelei şi îşi cuprinse clienta în braţe. Capul Elenei îi ajungea femeii până la umăr. Elena izbucni în plâns. Celelalte două fete care serveau la mese o înconjurară şi ele imediat.

— Doamnă Tiberescu, nu trebuie să plângeţi! O să-l speriaţi pe băieţel! Sunteţi norocoasă că plecaţi! Şi să nu

cumva să ne uitaţi, bine? O să ne trimiteţi şi nouă o vedere, nu? O să ne povestiţi cum e acolo!

— O să fie bine, mamă, o să vezi, murmură Alexandru, luând-o de mână, când se aşezară la masă, să-şi ia ultima cafea şi ultima jofră.

Avionul trebuia să aterizeze peste o jumătate de oră. Avea timp să fumeze o ultimă ţigară. Scoase pachetul din poşeta galbenă pe care o ţinea pe genunchi şi-şi aprinse o Capşa.

În dreapta ei, Iacob descifra cu multă răbdare articolele dintr-un ziar în engleză găsit în avion. Elena aruncă o privire la stânga ei, ca să verifice dacă centura lui Alexandru era închisă. Nu se mişcase pe tot timpul zborului şi n-o desfăcuse. Costumul şi cravata îl făceau să pară mai mare decât era: arăta aproape ca un tânăr bărbat, mai puţin obrajii rotunzi şi catifelaţi de copil. Elena îi admiră profilul, ochiul mare, migdalat, negru şi cu gene lungi, nasul un pic cam mare, ca şi al tatălui său, gura perfect desenată. Absorbit de un careu de cuvinte încrucişate în engleză, luat tot din ziarul la care citea taică-su, părea să se descurce bine. Ce idee bună avuseseră să-i plătească lecţii de engleză în particular încă de la cinci ani! Surâse amintindu-şi ziua când intrase în camera lui şi-şi văzuse băieţelul, îmbrăcat în hăinuţe noi, fălindu-se în faţa oglinzii din uşa dulapului şi repetând: sexy, sexy, sexy. Alexandru nu mai contempla cerul prin hublou, ca la începutul zborului, când urmărise secundă cu secundă decolarea, cu degetele încleştate pe marginile scaunului. Acum această modalitate de deplasare pe deasupra norilor i se părea deja absolut firească. Elena spera că tot aşa de repede se va obişnui şi cu noua lui viaţă.

Deodată, în difuzoarele din avion izbucni, foarte sonoră, o melodie. Elena tresări şi o recunoscu imediat. Îşi puse mâna pe braţul lui Iacob.

— *Hava Nagila!*

Se priviră surâzând. Elena se aplecă spre soţul ei şi

buzele lor se atinseră. Apoi se întoarse spre băiat.

— Alexandru, *Hava Nagila!*

— Ştiu, mamă, spuse el, fără să-şi ridice ochii din careul de cuvinte încrucişate.

Anul trecut, tatăl lui Iacob le adusese un disc de patruzeci şi cinci de turaţii şi le spusese că acest cântec se cânta la fiecare ceremonie de nuntă, fiecare Bar Mitzvah şi fiecare sărbătoare a Israelului. La Bucureşti, în ziua când primiseră în cele din urmă paşapoartele, Elena pusese discul şi toţi trei, ea, Iacob şi Alexandru, dansaseră ca nişte nebuni în apartament, râzând şi ţinându-se de mâini, pregătiţi să îmbrăţişeze spiritul noii lor patrii. Era o muzică atât de veselă şi de ritmată, că nu te puteai abţine să nu sari şi să nu te învârţi imediat ce o auzeai. Pasagerii zborului El AL 008, emigranţi cu toţii, ca şi ei, băteau din palme, cântau, săltau în scaunele lor şi se legănau în ritmul cântecului. Avionul era plin. La câteva rânduri de scaune în faţa ei, doi bărbaţi se ridicară în ciuda faptului că se anunţase aterizarea şi începură să danseze şi să se zbânţuie faţă în faţă pe culoar, cu braţele îndepărtate, cu coatele îndoite, mâinile în aer. Toată lumea îi aplauda, încurajându-i prin strigăte vesele. Pe urmă, bărbaţii ăştia în toată firea, bărboşi, căzură unul în braţele celuilalt şi se sărutară. Elena le văzu chipurile. Plângeau. În acelaşi moment, muzica se întrerupse şi vocea pilotului se auzi din difuzoare.

— Doamnelor şi domnilor, vă vorbeşte căpitanul. Vom ateriza în zece minute. Vă rog să vă ocupaţi locurile pe scaune, să stingeţi ţigările şi să vă puneţi centurile de siguranţă. Bine aţi venit în Israel, prieteni! *Mazel tov!*

Un strigăt general de entuziasm întâmpină cuvintele căpitanului. Elena deveni dintr-odată conştientă că părăsiseră România şi că erau liberi.

Pilotul execută atât de uşor aterizarea, încât toţi pasagerii îl aplaudară.

Trebuiră să aştepte însă mai mult de un sfert de oră în

avion deschiderea uşilor. Elena se uită cu grijă să nu fi uitat vreunul dintre ei un bagaj de mână şi se strecură în spatele lui Iacob şi Alexandru, în mulţimea compactă care avansa spre ieşire pe culoarul strâmt. Uşa deschisă dădea direct spre cer. Imediat ce puse piciorul pe scara metalică, o izbi căldura. Părăsiseră Bucureştiul într-o zi călduroasă de august, dar căldura israeliană nu semăna câtuşi de puţin cu căldura pe care o cunoscuse ea până atunci. Ar fi trebuit inventat un cuvânt românesc nou pentru a descrie o asemenea caniculă. Bluza sintetică i se lipise de piele. Trupul îi era scăldat de transpiraţie, deşi nu transpira decât foarte rar. Sudoarea îi curgea pe tâmple fără oprire. În jurul lor nu se mai auzea decât exclamaţia: „Ce dogoare!” Toţi bărbaţii îşi scoteau hainele. Alexandru se grăbi să-i imite, la fel şi Elena. Iacob îşi păstră haina pe el.

— Iacob! Alexandru! Elena!

Pe ei îi striga cineva. Se uitară în jos şi văzură la piciorul scării metalice un bărbat înalt cu umeri largi, îmbrăcat în haine militare. Era Doru, pe care Elena îl vedea pentru prima dată în uniformă. Cum erau singurii pasageri pe care cineva îi aştepta chiar pe pista de aterizare, împrejurarea suscită în jurul lor un val de curiozitate şi un fel de respect. Datorau fără îndoială acest privilegiu funcţiei lui militare. Când au ajuns pe pistă, Doru îi strânse la piept, pe rând, şi pe nepotul lui îl ridică chiar în braţe. Plângea de emoţie. Apoi se dădu înapoi, se uită la ei şi izbucni în râs.

— Vă duceţi cumva la o înmormântare?

— Ce vrei să spui? întrebă Iacob.

— Păi uite cum sunteţi îmbrăcaţi! Nimeni nu umblă la costum şi cravată în Israel!

Elena ridică din sprâncene şi se gândi la zecile de costume-taior pe care şi le făcuse de comandă în România înainte de plecare. Păi atunci israelienii cu ce se îmbracă seara, sau ca să plece la birou, sau ca să se plimbe prin oraş în zilele libere?

Cumnatul ei îi conduse prin aeroport. Abia au trecut de

uşa de sticlă şi o răcoare plăcută luă locul cuptorului de afară. Doru îi explică nepotului cum funcţiona aerul condiţionat. Elena asculta privind în jurul ei. Pardoseala era curată, holul aeroportului era modern şi bine întreţinut. O izbi prezenţa numeroşilor militari cu mitralieră. Erau chiar şi fete tinere în uniformă. Cel puţin egalitatea dintre sexe nu era în această ţară o vorbă goală. Prim-ministru era o femeie. Şi nu risca să fie înlăturată de la putere din cauză că e evreică. Şi ce nume frumos, Golda Meir!

Datorită fratelui lui Iacob, n-au fost nevoiţi să stea la coadă la vamă. Au trecut direct cu el, prin faţa unui ghişeu rezervat piloţilor, stewardeselor şi militarilor. La biroul Imigrări au trebuit să aştepte un timp interviul, fiindcă translatorul oficial nu sosise încă. Ofiţerul care i-a interogat, un bărbat de vreo cincizeci de ani, nu avea aerul bănuitor şi dispreţuitor pe care Elena l-a asociat întotdeauna oamenilor puterii. După ce le-a ştampilat paşapoartele, le-au înmânat documentele de intrare în Israel.

— Mulţumesc. *Toda roba,* spuse Elena cu un surâs cald, pronunţând primele ei cuvinte în ebraică.

Ofiţerul i-a zâmbit amabil şi i-a răspuns cu un cuvânt pe care ea nu l-a înţeles. Apoi ieşiră din birou..

— Ia să văd, unde o să mergeţi? Arată-mi, Lenuş! îi ceru imediat cumnatul ei.

Parcurse documentul cu ochii şi se încruntă.

— Dimona... Este în deşertul Neghev, aproape de Beerşeba, la celălalt capăt al ţării. Dar de ce vă trimit acolo, dacă ştiu că aveţi rude la Haifa? E absurd! Şi trebuie să plecaţi acum?

— Da, răspunse ea cu o voce mică. Trebuie să luăm autobuzul la poarta 8.

— Nici nu se pune problema. Toată familia vă aşteaptă la Tivon.

Fără să bată la uşă şi fără să le ceară părerea, dădu buzna în birou şi-l întrerupse pe ofiţerul care începuse deja o altă convorbire. Elena auzi o conversaţie în ebraică. În

câteva rânduri, dialogul a devenit mai răstit. Elena se crispă, înnebunită. Doru avea să-l înfurie pe agentul de la Imigrări şi or să fie trimişi înapoi în România! îl privi pe Iacob care îi surâse ridicând din sprâncene, ca şi cum incidentul ar fi fost comic. Oare chiar nu era conştient de pericol? Doru ieşi din birou.

— Gata, s-a aranjat.

— Ce? întrebă Elena pe un ton neliniştit.

— Vă iau la Tivon. Am obţinut pentru voi două zile de vacanţă. Poimâine vă duc la Beerşeba cu maşina. Şi-acuma ştiu şi de ce v-au trimis tocmai acolo. E din vina ta, Elena!

Elena păli.

— Din vina mea?

Doru izbucni în râs.

— Am glumit, te rog, relaxează-te! Nu vă mănâncă nimeni, aici! Există la Dimona un reactor nuclear, iar tu eşti specialistă în fizică nucleară, asta-i tot!

Elena schiţă un zâmbet. Se îndreptară spre ieşire. Alexandru împingea căruciorul cu bagaje. Iacob şi Doru mergeau lângă el şi Doru vorbea fără întrerupere cu vocea lui baritonală, adresându-se exclusiv fratelui său, de parcă Elena n-ar fi existat. Remarcase chestia asta în cele trei vizite ale lui la Bucureşti. Era un om cald şi energic, mereu drăguţ cu ea, dar de vorbit vorbea doar cu fratele lui şi ea se simţea un pic exclusă când era cu ei. Mergea în urma lor continuând să privească în jur. Nimeni din aeroport nu purta costum, în afară de oamenii de afaceri şi de imigranţii sosiţi acum şi pe care îi recunoşteai imediat tocmai după haine. Israelienii, bronzaţi toţi, erau în haine militare sau în ţinută de plajă, şort, cămaşă cu mânecă scurtă şi sandale, îşi aruncă o privire pe documentele pe care Doru i le dăduse înapoi, scrise în ebraică şi se întreba cum o fi arătând numele ei scris cu alfabetul ăsta complet străin şi pe care avea să-l înveţe în curând. Se apropie de cumnatul ei şi-l întrerupse ca să-i pună întrebarea. Doru îşi puse degetul pe hârtie:

— Aici e numele tău, Tiberescu. Prenumele: Elena. Cuvântul ăsta înseamnă „femeie”. Data de naştere. Religia ta: creştină. Naţionalitatea ta: română.

— Scuză-mă. Ce-ai spus adineauri? Religia mea?

— Aici. *Nosit.* Asta înseamnă creştin în ebraică.

— Dar nu sunt credincioasă. De unde ştiu ei că sunt creştină?

— Probabil că le-ai spus-o tu.

Elena încruntă sprâncenele. Era într-adevăr botezată, dar ofiţerul de la Imigrări nu-i pusese întrebarea asta în cursul convorbirii lor. Înseamnă că ştia dinainte. De unde?

O fi notat detaliul ăsta pe vreun formular la Ambasada Israelului în România. De la Bucureşti, informaţia ajunsese aici şi se afla acum scrisă în ebraică pe autorizaţia ei de intrare în Israel: *Nosit.* O frică rece îi strânse inima ca o gheară. La Bucureşti era nevasta unui evreu. Crezuse că o să înceapă o viaţă nouă într-un loc unde n-o să mai existe niciodată discriminare. Făcea primii paşi pe pământul Israelului şi descoperea că aici ea era Creştina.

Cum nu voia să le strice bucuria fiului şi bărbatului ei, aşeză fără să spună nimic documentele în poşetă şi se grăbi să-l ajungă din urmă pe Alexandru, în timp ce fraţii îşi reluau în spatele ei convorbirea. Iacob o cuprinse deodată de talie.

— Ai auzit, Lenuş? Este din raţiuni statistice.

— Ce?

— De-aceea au scris „creştină”. Nu vor decât să arate că primesc în Israel toate rasele, toate popoarele, toate religiile. Asta-i tot.

Elena zâmbi. Ca de obicei, Iacob îi ghicise gândul şi ştiuse s-o liniştească.

Capitolul 24.

2003
Dincolo de uşa de sticlă, un bătrân

Telefonul sună la ora trei dimineaţa. Marie sare din pat, se loveşte de un fotoliu, nimereşte telefonul pe întuneric, reuşeşte să apese pe butonul potrivit. Aude vocea lui Helen, panicată. „Alexandru! Alexandru!” Ea-i dă imediat telefonul lui Alex, care doarme încă adânc, mormăind în somn, nemulţumit.

— Mama ta.

Într-o secundă, el deschide ochii şi ia aparatul complet treaz.

— Mamă?

Marie aprinde lumina. Pe obrazul lui Alex, perna pe care are obiceiul s-o plieze în două când doarme a lăsat o urmă.

— Da, domnule, spune el.

Prin receptor, Marie reuşeşte să audă o voce de bărbat. *Yes, sir,* spusese Alex. Este formula cu care te adresezi unui agent de poliţie. Jacob avusese recent halucinaţii. A început să vadă noaptea animale pe pătură şi chiar a acuzat-o pe Helen că i le fură. Marie se întreabă ce a putut să facă socrul ei atât de excentric pentru ca poliţia să vină la ei în toiul nopţii. Alex lasă jos receptorul, se ridică din pat şi se îmbracă rapid.

— Ce se întâmplă?

El nu răspunde, ca şi cum n-ar fi auzit întrebarea. Îşi

leagă şireturile. Marie se ţine după el în hol. El deschide uşa şi cheamă ascensorul.

— Alex, ce se întâmplă?

— S-a terminat, răspunde el pe tonul sec cu care-şi controlează emoţiile cele mai puternice.

— Ce vrei să spui? Tatăl tău…

— A murit.

Ea n-are timp să-l sărute. Ascensorul se deschide, el urcă.

Se întoarce la ora opt dimineaţa. Camille încă doarme. Marie îi pune o cafea.

— Marie, spuse el calm, mama l-a găsit cu o pungă de plastic pe cap.

— Cee?

— O pungă de plastic, ai auzit foarte bine. O pungă de la supermarket.

Ea trăieşte aceeaşi senzaţie de irealitate pe care a trăit-o în dimineaţa de 11 septembrie, cu doi ani în urmă, când Alex a sunat-o la ora nouă şi jumătate dimineaţa şi i-a spus să nu iasă fiindcă un avion intrase într-unul din turnurile de la World Trade Center. Vorbea cu o voce foarte calmă. Ca şi cum i-ar fi spus ceva normal şi cuvintele au avut nevoie de mai mult timp ca să pătrundă în capul lui Marie decât i-a trebuit avionului să intre în turn. La fel acum, degeaba repetă Alex „o pungă de plastic”, ea nu înţelege.

— Dar… tatăl tău n-a murit cumva de o criză cardiacă?

— După toate aparenţele, nu.

Treptat, începe să realizeze. I se umplu ochii de lacrimi.

— Dar de ce? Părea să fie în formă, totuşi, duminică. Arăta mai bine ca în primăvară. Tocmai ne întorsesem din Franţa şi era atât de fericit s-o vadă pe Camille! A şi dansat cu ea!…

Alex dădu din cap.

— Mă întreb dacă n-a aşteptat s-o vadă mai întâi pe Camille, spuse el cu o voce gânditoare.

Marie tremură. O lacrimă i se prelinge pe obraz.

— Crezi că era conştient când a făcut asta?

Alex ridică din umeri şi oftează:

— Nu ştiu, Marie.

Nici el, nici ea nu reuşesc să pronunţe cuvântul suicid.

Alex trebuie să treacă pe la birou şi apoi să se ocupe de toate formalităţile medico-legale pentru incinerare. Marie îi propune să meargă s-o vadă pe mama lui, după ce o duce pe Camille la grădiniţă. El acceptă recunoscător. La ora zece, îşi ia bicicleta şi traversează Hudsonul până la Upper West Side. A trebuit să-şi învingă o reticenţă. Moartea o sperie. Părinţii, rudele, apropiaţii ei sunt toţi în viaţă. Nu ştie ce să spună şi cum să se poarte în asemenea împrejurări. Se teme că nu e persoana pe care Helen vrea s-o vadă în acest moment.

Portarul o recunoaşte şi o salută dând uşor din cap. Probabil este la curent. Urcă la etajul 29 cu unul dintre cele trei ascensoare cu marginile vopsite în auriu. Cu unul dintre ascensoarele acestea au coborât azi-noapte poliţiştii trupul lui Jacob, în timp ce toată lumea din imobil, cu excepţia lui Helen şi a portarului de noapte, dormea. Sună la uşă. Soacră-sa răsuceşte zăvoarele, îi deschide. Se îmbrăţişează, într-o pornire spontană, care le cuprinde pe amândouă, în aceeaşi secundă. Marie strânge puternic la piept trupul scund, rotund, cu sânii mari.

— Oh, Marie, Marie! hohoteşte Helen.

Marie plânge şi ea. Simte în propriu-i trup, ca o durere fizică, deznădejdea lui Helen. Nu mai este soacra ei. Este o femeie care şi-a pierdut omul iubit.

Marie merge în urma ei pe terasă, traversând livingul curat şi luminos, mai spaţios acum, după ce Helen i-a dat instalatorului care se ocupă de bloc jumătate din canapelele ei maro. Se gândeşte la mobilierul care trebuie să sosească în câteva săptămâni, fotoliul de piele bej, cu trei poziţii, prevăzut cu un corp de pus picioarele, pe care Helen era aşa de mândră că-l achiziţionase pentru Jacob. Afară, scrumiera de pe măsuţa pliantă de plastic alb este

plină vârf cu mucuri de ţigară. Se aşază amândouă de o parte şi de alta a mesei. Timpul e frumos. Cerul de un albastru pur, ca în dimineaţa de 11 septembrie, îşi afişează indiferenţa senină la dramele oamenilor. Noaptea trecută, dincolo de uşa asta de sticlă, un om de şaptezeci şi doi de ani şi-a tras un sac de plastic pe cap, l-a înnodat sub bărbie şi s-a culcat la loc. Marie aprinde o ţigară lungă din pachetul soacrei ei şi fumează, în timp ce aceasta îi povesteşte în cele mai mici detalii evenimentele nopţii. Helen îi descrie momentul când a intrat în dormitor ca să-l învelească pe Jacob şi a observat paloarea stranie a chipului său. Nu poate să-şi ierte hotărârea de a se culca în living. Îi explică lui Marie că n-au dormit niciodată separat, şi acum o făcuse numai deoarece mâine-seară urma să vină Camille şi se temea să nu fie obosită.

— Dacă m-aş fi culcat în dormitor, ca de obicei! Aseară era acolo, în picioare, în uşa livingului! S-a uitat la mine cum umflam salteaua şi nu a zis nimic. Părea atât de trist. Oh, Marie, mă simt ca o ucigaşă!

— Helen, dar nu e vina dumneavoastră! Aveţi dreptul să dormiţi bine, nu? Când tata sforăie, mama se duce în altă cameră, e normal!

Dar Helen revine, obsesiv, la acel moment, când a hotărât să se culce în living, la greşeala aceasta comisă, iremediabilă, ireversibilă. În timp ce o ascultă, Marie se întreabă ce o să se întâmple cu soacră-sa. În viaţa ei nu mai există nimic decât nepoată-sa, Camille, şi ei doi. De când a ieşit la pensie, Helen n-a mai făcut nimic altceva decât să se ocupe de soţ. N-a trăit o singură zi singură, de când s-a născut. A trecut de la statutul de fiică la acela de soţie. Nu mai are nicio activitate profesională, nu mai are prieteni, nu are nicio apartenenţă. Să mergi, din când în când, să vezi o expoziţie nu poate să umple existenţa cuiva.

— Nu mă pot gândi decât la un lucru, Marie, spuse Helen între două suspine. A făcut lucrul ăsta pentru mine, din dragoste.

— Bineînţeles, Helen! răspunde Marie, încetişor.

Dar gândul acesta nu-i trecuse prin cap. Impulsiv sau premeditat, Marie vede actul lui Jacob ca pe un refuz legitim de a lăsa boala să-l dezumanizeze. Interpretarea lui Helen deschide o altă dimensiune.

— Ce o să se întâmple cu mama ta? îl întreabă Marie pe Alex, seara, acasă.

El o priveşte cu ochii gânditori pe care cearcănele îi fac să pară şi mai mari.

— Mi-am pus întrebarea asta toată ziua, Marie. Trebuie să-i găsim de urgenţă un motiv să iasă din casă.

— Da. Ca să nu stea acolo toată ziua, să-şi rumege culpabilitatea.

— Mă gândesc s-o înscriu la un curs la Institutul Francez.

— Un curs de franceză? Crezi că e o idee bună?

Se îndoieşte că Helen şi-ar dori să se aventureze pe teritoriul ei.

— Da, răspunde Alex pe un ton convins. Îi place să studieze. A făcut franceză când era mică şi-şi dorea acum să se reapuce să studieze, pentru Camille.

— Dar cursurile n-au început deja?

— Am sunat la institut în dimineaţa asta. Următoarea sesiune de înscrieri începe marţea viitoare. Este un curs intensiv pentru începători, de două ori pe săptămână câte trei ore.

Ea dă aprobator din cap.

— Perfect. Şi-n vara asta o iau cu noi în Franţa. Asta o să-i creeze o perspectivă de viitor.

Jacob a murit noaptea trecută. Incinerarea are loc mâine după-amiază. Marie nici măcar nu i-a spus lui Camille că n-o să-l mai vadă pe bunicul ei niciodată şi nu ştie încă în ce fel să-i dea vestea aceasta fiicei ei de patru ani. Dar Alex are dreptate. Cea mai mare urgenţă este Helen. Mâine vor fi alături de ea. Pe urmă, Alex trebuie să se întoarcă la birou. Marie are şi ea de lucru şi o are şi pe Camille de care trebuie să se ocupe. Viaţa merge mai departe. Trebuie ca

Helen să traverseze ziua de poimâine şi pe următoarea şi pe toate cele care vor veni.

— Mamei i-a făcut bine vizita ta, Marie. Te iubeşte, să ştii.

Capitolul 25.

1974–1975
Un automat cu bomboane în mijlocul deşertului

Elena îl sprijinea pe Iacob, agăţat de braţul ei, ca să poată merge în acelaşi ritm. El îşi târâia piciorul. Sub pălăria de pai cu boruri mari, sudoarea îi curgea pe tâmple şi cămaşa albă îi era transpirată la subsuori. Părea suferind. Elena simţea sub tălpile de piele ale sandalelor asfaltul topindu-se. Deşi şcoala se afla la câteva străzi de locuinţa lor, să mergi pe jos zece minute pe o asemenea căldură era greu, mai ales pentru Iacob. După şase ore de lecţii de ebraică, el nu-şi dorea decât un lucru: să ajungă în apartamentul lor de la parter, unde pereţii groşi ca ai unei fortăreţe şi ferestrele atât de mici că abia puteai vedea ceva în afară nu lăsau soarele să intre. Graţie acestei arhitecturi inteligent adaptată la condiţiile climatice extreme, în interiorul micii lor locuinţe era tot atât de plăcut ca în aeroportul climatizat din Tel Aviv. Imediat ce a intrat, Iacob s-a prăvălit pe canapea.

— Sunt mort.

— Du-te şi fă un duş.

Când ieşi din baie, îmbrăcat într-un şort şi un tricou, amândouă curate şi uscate, ea pusese deja pe masă restul de kebab, o roşie tăiată felii şi un castravete. Comentară cursurile de dimineaţă, pe urmă repetară împreună

conjugarea verbelor. Înzestrat fiind cu ureche muzicală, Iacob avea o pronunţie excelentă, Elena avea în schimb o memorie mai bună. Se corectau unul pe celălalt râzând. Elenei îi plăcea revenirea asta pe băncile şcolii. Iacob spălă hainele amândurora, în timp ce ea termina un exerciţiu. Apoi el se întoarse în living şi o privi ridicând, cu un surâs aluziv, dintr-o sprânceană:

— Ce zici de o... siestă?

Nu era decât trei şi douăzeci şi cinci. Aveau timp până să se întoarcă Alexandru, la patru şi jumătate. De cincisprezece zile, acesta era ritualul. Elena făcu un duş rapid, în timp ce Iacob deschidea canapeaua extensibilă. Se culcară, goi, pe salteaua nouă, dar un pic cam moale, şi sânii ei se striviră de pieptul lui Iacob acoperit cu fire scurte de păr negru.

— Eşti complet udă pe spate, Lenuş. Ca o floare udă de rouă.

Când Alexandru se întoarse de la şcoală, ea îi pregăti un pahar mare de suc de portocale proaspete şi îl ajută să-şi facă temele. Iacob citea în româneşte nuvele de Cehov. Mâncară la cină o supă de roşii rece, castraveţi şi ardei, cu pâine *pita*[5] şi pe urmă se îmbrăcară.

Se lăsa noaptea. Era ora cea mai bună. Era încă atât de cald, că nu era nevoie de un pulover, iar căldura îi învăluia ca un cocon foarte agreabil. Mergeau cu paşi mici pe trotuarele bine asfaltate. Auzind cuvântul deşert, Elena se aşteptase la un loc sărac şi sălbatic, unde aveau să dea peste tot de capre slăbănoage, de cămile şi de copii zdrenţăroşi. Dimona, ca tot restul Israelului, avea o înfăţişare curată, plăcută, cu casele de piatră galbenă şi mici imobile înconjurate de grădini bine udate, de o parte şi de alta a drumurilor asfaltate. Locul ei preferat era piaţa largă unde se întâlneau seara toţi imigranţii, o adevărată oază cu palmieri, cactuşi cu frunze mari, rotunde, acoperite de ţepi, cu fântâni din piatră de Ierusalim, sculptată, cu

[5] Pâine nedospită, un fel de lipie, specific evreiască.

bănci din aceeaşi piatră galbenă şi cu pavajul spălat în fiecare dimineaţă. Când au ajuns ei, era încă puţină lume. Un puşti blond se repezi la Alexandru, pronunţând un cuvânt într-o limbă pe care Elena a recunoscut-o ca fiind rusa. Imediat i s-au alăturat alţi trei copii, doi băieţi şi o fetiţă, care-l priveau pe Alexandru, mai mare decât ei, cu un respect plin de aşteptări, ca şi cum ar fi fost Moş Crăciun. Alexandru se întoarse spre maică-sa.

— Ai bani, mamă?

Ea scoase tot mărunţişul pe care-l avea şi i-l dădu. Urmat de un cârd de copii care creştea văzând cu ochii, băiatul se îndreptă spre colţul din nord-vest al pieţei, unde se afla enormul borcan plin cu bile colorate pe un suport metalic roşu. Alexandru îi dădea fiecărui copil câte o monedă pentru ca să o strecoare în fanta respectivă şi să-şi primească bomboana. Avea unele dificultăţi în a păstra ordinea în jurul lui şi le vorbea copiilor în româneşte, în ruseşte, în engleză şi în ebraică. Elena se aşeză pe bancă lângă Iacob şi îl luă de mână.

— Chiar că e uşor să-l faci pe un copil fericit!

— Exact la asta mă gândeam şi eu, Lenuş! Mă întreb cine a avut ideea minunată de a instala un automat cu bomboane în mijlocul deşertului.

Elena privi cerul care se colora în portocaliu, apoi într-un albastru-deschis atât de strălucitor încât părea artificial şi decupa la orizont colinele în nuanţe cărămizii, scăldate în aceeaşi lumină. Dimona. Numele oraşului dotat cu o uzină nucleară va rămâne pentru totdeauna numele fericirii.

Când se întunecă, coborâră etiopienii. Bărbaţii erau îmbrăcaţi în nişte cămăşi lungi de un alb imaculat şi purtau pe cap nişte mici bonete albe, iar femeile purtau bubu asortate cu rochiile lor intens colorate, un adevărat foc de artificii coloristic. Numeroşii lor copii se răspândeau prin piaţă. Stând unii lângă alţii, pe două bănci, cei şase bărbaţi băteau în nişte tobe mari aşezate pe jos, între genunchi şi cântau într-un dialect african, în timp ce femeile dansau.

Elena urmărea atent mişcările lor, dansul în doi timpi atât de diferit de acela pe care l-a dansat ea dintotdeauna, cu picioarele goale, sprijinite cu toată talpa pe pământ, cu genunchii care săltau de o parte şi de cealaltă, în ritm, înspre mâinile cu degetele îndepărtate, cu spatele foarte cabrat şi coapsele musculoase vibrând. Ascultând cântecele bărbaţilor, vocile lor grave reluând refrenele în cor, strigătele răguşite, strofele mai mult recitate decât cântate a căror frumuseţe o simţea fără să înţeleagă cuvintele, Elena îşi dădu seama de drumul parcurs de ea de când părăsise România şi avu impresia că devenise spectatoarea propriei ei vieţi.

— Mergem? sugeră Iacob.

Era aproape ora zece, deja. Elena îl strigă pe Alexandru, care juca fotbal cu micii africani. Elena şi Jacob mergeau ţinându-se de braţ. Alexandru mergea înaintea lor fluierând. Acasă, el adormi imediat ce se culcă, epuizat de ora lui de fotbal. Elena intră în cameră şi văzu în penumbră trupul fiului ei în slip. Întins pe spate, cu braţele îndepărtate, cu gura întredeschisă, avea o înfăţişare ciudată, cu picioarele îndoite şi încrucişate, şi părea perfect destins. Elena zâmbi şi închise uşa la loc. Iacob deschisese canapeaua extensibilă şi citea în pat. Elena se strecură lângă el şi-şi scoase cămaşa de noapte. Siesta din după-amiaza aceasta îi lăsase amintirea unei asemenea plăceri, încât dorinţa ei ţâşni din nou, vie de parcă nu s-ar fi apropiat de Iacob de săptămâni întregi. El renunţă la carte şi stinse veioza. Trupurile lor se atraseră, în întuneric, se găsiseră, se uniră. Rămâneau conştienţi de prezenţa lui Alexandru adormit dincolo de perete şi se abţineau să geamă. Juisară simultan şi picioarele Elenei se strânseră pe spinarea lui Iacob, pe pielea lui netedă şi caldă, umedă de transpiraţie. El se abandonă între sânii ei şi păru să adoarmă. Ea îl împinse uşurel şi se duse să se spele. De două ori în aceeaşi zi. Nu mai trăiseră această pasiune din primul lor an de căsătorie, dinainte de naşterea lui

Alexandru. Sau poate că nu au cunoscut-o nici atunci, pasiunea aceasta, fiindcă nu fuseseră niciodată atât de tineri şi de uşori. La treizeci şi opt de ani ai ei, şi patruzeci şi trei ai lui, descopereau plăcerea. Nu era decât o paranteză, desigur. În câteva luni, imediat ce vor şti ebraica, vor părăsi deşertul, vor căuta de lucru şi se vor integra în lumea reală.

Tocmai visa că Securitatea spărgea uşa apartamentului lor de la Bucureşti cu toporul, când sări din somn, speriată. Cineva bătea cu putere în uşa lor. Iacob dormea gol lângă ea. O lumină palidă lumina încăperea. Trebuie să fi fost ora cinci şi jumătate, şase. Bătaia din uşă se repetă.

— Iacob! strigă ea.

El sări din pat, trase pe el un pantalon, în timp ce Elena îşi punea cămaşa de noapte. El se apropie de uşă.

— Cine-i acolo?

— Fratele tău, Doru!

Trezit şi el, Alexandru năvăli în cameră în chiloţi, cu părul zburlit. Iacob deschise. În pragul uşii, Elena îl văzu pe cumnatul ei, îmbrăcat civil, cu un surâs larg pe faţă.

— Faceţi-vă bagajele. Vă duc la Haifa. Am aranjat totul. Doar nu credeaţi că o să vă abandonez aici în deşert!

Plecase din Haifa la ora trei dimineaţa ca să-i găsească acasă înainte de ora şase. Îi mulţumiră, dar, pentru o secundă, Elena îşi dori ca fratele lui Iacob să nu se fi decis să le ia destinul în mâinile lui chiar aşa.

Locuiră la început la tatăl lui Iacob, la periferia Haifei. Bolnav, Voicu dorea să se bucure de prezenţa fiului şi nepotului său cât mai mult posibil, pentru a compensa anii de absenţă. Trăia împreună cu soţia lui Nancy, o canadiancă văduvă pe care o cunoscuse în urmă cu zece ani prin agenţia matrimonială din cadrul sinagogii şi care emigrase în Israel pentru el. Într-o casă din piatră galbenă, confortabilă, situată pe o colină plantată cu portocali şi chiparoşi şi înconjurată de alte coline verzi. Când se trezea dimineaţa, Elena ieşea să fumeze o ţigară pe terasă şi nu

trebuia decât să întindă mâna ca să-şi culeagă o portocală. Fructul parfumat, dulce-acrişor, constituia un mic dejun excelent. Ziua, împreună cu Iacob şi cu Alexandru, se ducea la Haifa unde continuau toţi trei să înveţe ebraica, iar seara luau cina în familie, la tatăl lui Iacob, sau la celălalt frate, Iosif, care nu locuia departe, sau la Doru, în Haifa. Cel mai tânăr dintre cei trei fraţi, Doru, era şi cel care se făcea auzit mai mult. Glasul lui puternic umplea casa. Tatăl şi fraţii lui nu-l contraziceau niciodată. Elena era uneori agasată. Până atunci nu observase niciodată această pasivitate a lui Iacob. O stânjenea de asemenea asemănarea fizică între Iacob şi tatăl său, un fel de anticipare a imaginii de om bătrân a soţului ei. Dar imediat ce-i vedea pe Alexandru cu cei cinci veri ai lui, Amit, Alona, Eyal, Ilan şi Zeruya, trei fete şi doi băieţi cu vârste între opt şi paisprezece ani, jucând cărţi sau monopol aşezaţi în cerc pe gresia albă din living, şi vorbind un amestec de engleză cu ebraică, chipul ei se lumina de zâmbet.

— O familie, Lenuş: există ceva mai minunat pe lume? constatase Doru într-o seară prinzându-i privirea.

N-ar fi putut să-l contrazică.

Întorcându-se de la Haifa, într-o după-amiază, se duse să se plimbe prin Tivon cu soţia lui Voicu, în timp ce Iacob se odihnea.

— Visez mereu acelaşi vis, spuse ea soacră-sii. Un membru de partid telefonează şi-mi spune că ni se respinge cererea de paşapoarte. Închid telefonul şi simt că-mi vine să urlu. Mă trezesc de fiecare dată cu o durere de cap cumplită. Şi când îmi dau seama că mă aflu în Israel, la Tivon, alături de Iacob, ce bucurie, Nancy! Nu-mi vine să cred!

Soacra ei surâdea distrată. Elena se întreba dacă nu cumva o plictisea, când cineva o strigă pe Nancy. Ridicară capetele. Un bărbat înalt, cu părul alb, foarte bronzat, le zâmbea de pe scările din faţa casei, de lângă un trandafir pe care-l uda. Nancy i-o prezentă pe nora ei, explicându-i

că a emigrat recent din România împreună cu soţul şi cu copilul ei de doisprezece ani.

— *Mazel tov,* spuse bărbatul cu un zâmbet cald. Vă doresc noroc, doamnă. Avem nevoie de sânge proaspăt ca să apărăm şi să construim ţara asta.

Stătură de vorbă cinci minute.

— Ce om drăguţ! exclamă Elena imediat ce se îndepărtară.

— Da, răspunse Nancy, dând din cap. N-a avut o viaţă uşoară. A scăpat de la Auschwitz şi şi-a pierdut copilul cel mai mic în 1967.

Elena făcu ochii mari.

— Ce îngrozitor! A fost un accident?

— Nu, Războiul de şase zile.

— Oh, iartă-mă.

Nancy arătă cu degetul o casă pe care o depăşiseră şi murmură:

— Aici şi-au pierdut fiul anul trecut, la sfârşitul Războiului de Kippur. Era singurul lor fiu. O tragedie. Au emigrat din Rusia acum trei ani.

— Anul trecut! Ce vârstă avea?

— Optsprezece ani. Urma să intre la facultate să studieze ştiinţe politice. Igor. Un băiat fermecător şi un violonist de talent. Ce tristeţe.

Optsprezece ani. Nu cu mult mai mare decât Alexandru. Un copil. Pe Elena o trecut un fior. Soacră-sa arătă cu bărbia o altă casă, în faţa căreia fusese instalată o rampă pentru a permite accesul pentru un scaun cu rotile.

— Aici, fiul şi-a pierdut ambele picioare anul trecut. La Kiryat Shmona.

Elena nu spuse nimic. Se întoarseră acasă în tăcere. La ora cinei, avea o asemenea migrenă că a trebuit să se retragă. Când Iacob a venit şi el în dormitor, ea începu să plângă imediat ce el închise uşa.

— Lenuş, ce se întâmplă? Ţi-e rău?

Elena îi povesti plimbarea ei cu Nancy. El o privi cu un

aer grav şi dădu din cap.

— O să plecăm, Lenuş. Am ştiut dintotdeauna că n-o să rămânem în Israel, oricum. Este doar provizoriu.

— Trebuie să plecăm imediat, Iacob.

— Ce vrei să spui? În clipa asta?

El zâmbi, deşi nu-i venea deloc să râdă.

— Nu putem să mai aşteptăm. Nu pot să rămân aici. Nu pot.

— Lenuş, linişteşte-te. Nu avem bani şi nu pot să le mai cer nimic tatălui meu şi fraţilor mei, după tot ce-au făcut pentru noi. Alexandru are doisprezece ani. Nu va fi trimis la armată imediat. În momentul ăsta nu e război. Astă-primăvară, Israelul a semnat un acord de pace cu Egiptul şi cu Siria, ştii asta. O să plecăm, dar mai întâi trebuie să strângem bani.

Ea se culcă pe o parte, cu ochii plini de lacrimi. Nici măcar nu înţelegea spusele lui Iacob. Tot ce auzea era un „nu”. Ea se ridicase, de dragul lui, împotriva propriului ei tată. El nu ar face acelaşi lucru cu fratele lui mai tânăr. Fiindcă era evident că de Doru îi era frică. El considera acum că datorează tatălui şi fraţilor lui tot atât de mult cât le datorează soţiei şi copilului lui. Era sfârşitul familiei lor. Mai rău chiar. Fiindcă el nu vedea ceea ce Elenei îi sărea în ochi. De ce fuseseră primiţi cu atâta generozitate în Israel, deşi ea nici măcar nu era evreică? Fiindcă aveau un fiu. Îşi cumpăraseră libertatea cu preţul sângelui lui Alexandru.

— Lenuş, de ce plângi? întrebă Iacob cu o voce prevenitoare. Ce-am spus?

Se aplecă spre ea şi îi puse mâna pe şold.

— Oh, nu înţelegi, Iacob. Nu înţelegi!

El nu răspunse. Senzaţia de căldură pe care i-o dădea mâna lui Iacob pe şoldul ei dispăru. El ieşea din cameră, o părăsea. Niciodată nu-i făcuse atât de rău. Câteva minute mai târziu, el se întoarse.

— Uite. Bea asta.

Îi întindea un pahar cu apă. Ea se ridică în şezut şi bău,

fără să-l privească pe Iacob.

— Ascultă-mă, Lenuş, te rog. Suntem împreună. O să plecăm imediat ce-o să putem. Dar n-o să fie uşor. Trebuie să mai ai răbdare câteva luni.

La sfârşitul lui septembrie, se mutară într-o locuinţă a lor, un apartament cu două camere pe colina Cârmei, din Haifa, pe care îl găsise Doru. Terasa dădea spre mare şi priveliştea era încântătoare, dar, când se aşeza dimineaţa să-şi bea cafeaua, să fumeze şi să contemple suprafaţa netedă şi albastră a apei scânteind în soare, nu mai simţea aceeaşi împăcare şi linişte care-i umplea inima la Dimona, sau chiar la Tivon, înainte de plimbarea cu Nancy. Noua şcoală a lui Alexandru era atât de aproape, încât vedea de la balcon curtea unde ieşeau în recreaţie. De fiecare dată când i se părea că identificase de departe, printre prieteni, silueta iubită, se gândea la cei douăzeci şi unu de elevi ucişi de teroriştii palestinieni în timpul atacului din mai, de la Maalot.

Aveau să plece. Dificultăţile n-o înspăimântau. Când ai un scop şi te lupţi ca să-l atingi, reuşeşti până la urmă. Ajutorul de care aveau nevoie avea să vină din partea unei organizaţii din cele care sponsorizau evrei care doreau să emigreze în SUA. Vorbi în jurul ei, la piaţă sau la şcoală, căută în cartea de telefon, şi găsi adrese la Ierusalim şi la Tel Aviv. Trebuia să se ocupe singură de asta, fiindcă Iacob tocmai fusese angajat la o mică uzină electrică la marginea Haifei, în vreme ce ea încă era în căutarea unei slujbe. Când se ducea la Tel Aviv sau la Ierusalim, profita ca să se oprească în birourile unei organizaţii care sponsoriza evrei, să stea de vorbă cu un funcţionar, să lase o cerere. Primea prin poştă acelaşi răspuns. „Cu regret vă aducem la cunoştinţă că nu putem să vă ajutăm.” „Cu regret.” începu să urască acest cuvânt. Avea nevoie de ajutor, nu de regrete.

În decembrie, i s-a oferit un post interesant, directoare a unui laborator de cercetări care urma să fie creat în cel mai

mare spital din Haifa în luna martie. La începutul lui ianuarie, se duse la Ierusalim convocată pentru mai multe interviuri şi pentru ca să întâlnească nişte şefi şi ceru o audienţă la cea mai importantă dintre organizaţiile de ajutorare a emigranţilor evrei de la care primise deja un răspuns negativ. Voia să-şi încerce din nou norocul aducându-l şi pe Iacob, ca să-şi pledeze cauza împreună. Dacă problema era faptul că ea nu era evreică, avea să afirme că intenţiona să se convertească. Deşi nu crezuse deloc în această a doua încercare, Iacob şi-a luat o zi liberă ca să meargă cu ea.

Funcţionarul care i-a primit avea în jur de treizeci de ani. Cămaşa lui, cu un nasture lipsă, era descheiată şi i se vedea pieptul păros. Teancuri de hârtii stăteau îngrămădite pe biroul lui, lângă o scrumieră care probabil că nu se golea prea des şi două pahare goale. Le strânse mâna atât de puternic, încât Elena trebui să-şi reţină o grimasă de durere. I-a invitat să stea jos şi i-a întrebat dacă preferă să vorbească în ebraică sau în engleză. Părea o fiinţă umană şi nu un robot administrativ. Elena îi povesti în engleză felul cum li se furase apartamentul de la Bucureşti de către Securitate, care a pus astfel capăt visului lor de a emigra în America. El dădea din cap, în timp ce ochii lui cu gene lungi negre o fixau gânditori. Vocea Elenei tremura spre sfârşitul relatării, iar când ea îl imploră pe funcţionar să-i ajute, nu se putu stăpâni şi izbucni în lacrimi, în ciuda privirii intense a lui Iacob care părea s-o conjure să-şi controleze emoţia. Tipul îi întinse o batistă de hârtie – un gest cu care probabil era obişnuit. A urmat un moment de tăcere. El răsucea între degete un *coupe-papier,* aşteptând ca femeia să se liniştească. Îşi drese glasul şi păru să ezite, apoi spuse în engleză, cu acel accent israelian cântat, care Elenei îi plăcea:

— Uitaţi care-i treaba. Îmi păreţi nişte oameni de ispravă. Veniţi din România, mama mea este şi ea româncă, din Braşov, ştiţi oraşul? Aş vrea să vă pot fi de folos. Ştiţi de ce

nu acceptă nimeni să vă sponsorizeze emigrarea în America?

— Nu, răspunse Iacob.

— Pentru că sunteţi prea bătrâni. Treizeci şi opt de ani şi patruzeci şi trei de ani? în America, nu o să găsiţi niciodată de lucru. Este criză, acolo. Sunt o mulţime de oameni în şomaj, chiar şi cu diplomă. O să fiţi nevoiţi să lucraţi ospătari, într-un restaurant, sau chiar la spălat vase. Asta vă doriţi? O să duceţi o viaţă de chin. Nu e deloc amuzant să fii sărac în America, vă rog să mă credeţi. Cel mai bun sfat pe care pot să vi-l dau e să renunţaţi.

În microbuzul care-i ducea înapoi spre casă, nu deschiseră gura. Elena contempla peisajul arid a cărui frumuseţe până atunci o încântase şi o încerca o senzaţie de sufocare, ca şi cum ar fi fost îngropată până la gât în nisipul deşertului. Erau tot atât de prizonieri aici, ca şi la Bucureşti. Puteau călători şi puteau spune ce gândeau, dar asta era o iluzie de libertate, fiindcă nu aveau posibilitatea să plece.

— Ştii, îi spuse Iacob când microbuzul intra în Haifa, când o să fii directoare la laboratorul de cercetare, sunt sigur că-ţi vei putea depune candidatura pentru un post în

Statele Unite. Treizeci şi opt de ani nu înseamnă să fii bătrân, mai ales în domeniul tău. Şi-n orice caz, cu siguranţă nu arăţi bătrână, iubito.

Elena îi surâse, recunoscătoare pentru că încearcă să-i redea un pic de speranţă. La urma urmei, Iacob, care nu era lipsit nici de înţelepciune, nici de prudenţă, avea probabil dreptate când spunea că ar trebui poate să-şi câştige mai întâi reputaţia profesională aici în Israel şi să câştige bani. Viaţa lor nu era neplăcută. În decembrie, mobilierul pe care-l trimiseseră din România sosise şi apartamentul lor devenise tot atât de confortabil şi elegant ca acela de la Bucureşti. Masa din sufragerie cu mozaicul din pătrăţele de sticlă, intact, le permitea să primească la cină familia lui Iacob, căreia îi plăcea să se adune la ei

sâmbătă seara, fiindcă Elena gătea mâncăruri româneşti, din care ei nu mâncaseră de mult. Doru o copleşea cu complimentele. Ea se obişnuise cu autoritatea lui jovială. Şi Alexandru se adaptase la noua lui viaţă. El care, la sfârşitul primei lui zile de şcoală, în octombrie, izbucnise în lacrimi ca un copilaş de patru ani, în poala maică-sii, fiindcă nu înţelesese toată ziua niciun cuvânt din câte auzise, vorbea acum ebraica aproape curent şi începuse chiar să-şi facă prieteni. Îşi iubea verişorii, mai ales pe fiica lui Doru, Zeruya, o fată înaltă, frumoasă, cu părul lung şi negru, cu pistrui, care le comanda copiilor, dar avea grijă ca tânărul său admirator să nu fie niciodată ignorat. Poate că lui Alexandru i-ar fi fost greu să suporte o nouă plecare, aşa de curând după ce emigraseră din România. Iacob nu prea era mulţumit de slujba lui, plicticoasă şi aridă, dar avea să caute una mai bună imediat ce Elena avea să înceapă să lucreze, în martie sau aprilie. În ce o priveşte, îi plăcea să-şi ia cafeaua de dimineaţă pe terasa cu vedere spre mare sau să se plimbe în rochie de vară în luna ianuarie.

O săptămână mai târziu, primiră o scrisoare de la prietenul lor Dorin. Iacob luase corespondenţa de la cutie când se întorsese de la uzină şi cum a intrat în casă a şi anunţat-o că Dorin le trimisese din America o scrisoare. Ea ridică din sprâncene şi înşfăcă plicul. Timbrul, care reprezenta un astronaut păşind pe Lună, fusese într-adevăr ştampilat în America, şi în colţul din stânga figura, sub numele expeditorului, o adresă din Statele Unite. Ultimele veşti primite de la prietenul lor datau de la sfârşitul lui septembrie, când Dorin, încă la Bucureşti, aştepta neliniştit paşaportul lui, al fiicei şi al soţiei lui. Elena rupse plicul şi citi pe nerăsuflate textul de şase pagini, scris de mână.

Dragii noştri Lenuş şi Iacob,

Este duminică şi stau la o masă din lemn de pin în noul nostru apartament de la marginea oraşului

Chicago. Mâine încep să lucrez ca obstetrician-ginecolog la spitalul universitar din Chicago. Am o mie de lucruri de făcut, cum vă închipuiţi şi voi, dar m-am hotărât să las totul pe mai târziu şi să vă scriu această scrisoare, vouă, care ne-aţi inspirat ideea plecării, înainte să intru în criză de timp. Dacă n-aţi fi fost voi, atât de hotărâţi, noi n-am fi avut niciodată curajul să plecăm.

Dorin povestea cum paşapoartele le sosiseră la o lună după plecarea lor, a Elenei şi a lui Iacob. Luaseră avionul spre Roma, chiar a doua zi şi se duseseră drept la Biroul de Ajutor pentru imigranţii israeliţi. Biroul acceptase să se ocupe de ei, îi găzduise pe perioada cât aşteptaseră vizele, pe care le-au obţinut abia după două luni, un interval de timp extraordinar de scurt, cu siguranţă datorită profesiei lui Dorin. În ziua de Crăciun, debarcaseră la New York, unde o funcţionară de la Nyana, asociaţia newyorkeză pentru noii americani, îi întâmpinase la aeroport şi îi condusese într-un hotel din Manhattan, unde-i aştepta un coş plin cu fructe, vin şi ciocolată de parcă ar fi fost nişte vedete. Avuseseră la dispoziţie şase zile, în care se plimbaseră prin oraş, care era mult mai prietenos decât se aşteptaseră ei. În centrul Manhattanului era un parc mult mai mare decât Cişmigiul, acoperit de zăpadă şi plin de copii care se dădeau cu sania. Erau ca într-un tablou de Breugel, doar că printre copaci se zăreau zgârie-nori. Pe străzi, camioanele împrăştiau nisip pe trotuare, pentru ca oamenii să nu alunece şi alte utilaje împingeau zăpada de-a lungul bordurilor. Erau peste tot taxiuri galbene pe care oamenii le opreau strigând „taxi!”, căleşti trase de cai în jurul minunatului Central Park, imenşi brazi de Crăciun iluminaţi, ca să nu mai spună de vitrinele magazinelor. Nu văzuseră niciodată o asemenea bogăţie şi abundenţă. Era ca într-un basm.

După o săptămână, fuseseră transferaţi în Queens, alt cartier al New Yorkului, unde locuiau mulţi imigranţi. În

imobilele lor nu auzeai boabă de engleză: doar rusă, română, poloneză. Mirosul de cartofi şi de varză fiartă umplea culoarele. Ana voia să plece de-acolo cât mai repede. Dar trebuiau mai întâi să înveţe engleza. Asociaţia newyorkeză pentru noii americani îl ajutase să redacteze un CV şi să-şi caute de lucru. Şi de data asta avuseseră un noroc extraordinar: lui Dorin i s-a făcut o ofertă aproape imediat, de la un spital universitar din Chicago. S-au dus toţi trei acolo, pentru interviu şi oraşul, construit pe malul lacului, le-a plăcut. După două săptămâni, s-au mutat la Chicago. Corina se înscrisese într-o şcoală evreiască bună care-i acordase o bursă. Salariul de la care pornise Dorin era de treisprezece mii de dolari. Locuiau într-o locuinţă nouă, cu mochetă în fiecare cameră, aşa de groasă şi de moale, încât Ana avea impresia că este milionară numai când mergea pe ea.

> Totul s-a petrecut aşa de repede, că nu ne vine încă să credem. Cât ai bate din palme, totul s-a aranjat. Zăpada se aşterne dincolo de geam, cerul este alb ca la Bucureşti pe timp de viscol, şi e atât de frig că gerul ne muşcă obrajii, imediat ce scoatem nasul afară, dar nu e acelaşi cer cu cel de la Bucureşti şi nici aceeaşi zăpadă – fulgii sunt mult mai mari, de fapt – şi nici acelaşi frig. Oare libertatea este cea care schimbă gustul vieţii?

La sfârşitul scrisorii lui, Dorin îi sfătuia pe Iacob şi pe Lenuş să emigreze în SUA şi le dădea câteva adrese din Roma, care s-ar fi putut dovedi utile dacă urmau acelaşi drum. Când a terminat de citit, Elena era palidă. Îi întinse scrisoarea lui Iacob fără un cuvânt.

— Cu atât mai bine pentru ei, spuse Iacob cu o expresie admirativă, după ce-a citit.

Ăsta era Iacob: un om incapabil de invidie, de gelozie, de sentimente meschine. Oare chiar nu vedea că Dorin reuşise

exact acolo unde el eşuase? Şi totuşi, iniţial, acesta fusese planul *lor.* Ei le vorbiseră primii lui Dorin şi Anei despre America şi despre Roma. De ce nu-şi urmaseră proiectul iniţial şi nu se duseseră la Roma? Nu avuseseră bani, ei şi? Puteau să obţină ajutorul unei organizaţii, ca Dorin. Dar ei plecaseră în Israel. Fraţii şi părinţii lui Iacob îi ajutau. Părea mai simplu. Dorin, spre norocul lui, n-avea rude în Israel.

Nu-i spuse nimic lui Iacob. Era pornită împotriva lui şi ştia că e nedreaptă. Se duseră la culcare în tăcere, citiră şi stinseră lumina fără să spună un cuvânt. Iacob avea înţelepciunea s-o lase în pace şi să aştepte, când atmosfera era încărcată. Dormi prost şi se sculă într-o dispoziţie îngrozitoare, cu o asemenea stare de greaţă, încât îşi începu ziua vomitând la toaletă tot ce mâncase la cină în ajun. Le servi micul dejun în linişte. Iacob plecă la muncă, iar Alexandru la şcoală. Ea se duse pe terasă cu pachetul de ţigări şi ceaşca de cafea şi clipea din ochi din cauza soarelui prea puternic. Era obosită. Cum se uita la şcoala fiului ei, văzu copiii alergând afară în două şiruri foarte ordonate. Niciun fum nu se ridica de nicăieri, şi copiii intrară la loc în clădirea şcolii, doi câte doi: fusese numai unul dintre acele exerciţii obişnuite de evacuare în caz de incendiu. Se aplecă, dar nu reuşi să distingă silueta lui Alexandru. Se gândi la frigul muşcător şi la fulgii de zăpadă de la Chicago. Dacă exista ceva ce nu regreta deloc, era iama.

Când Alexandru veni la masă, ea îl lăudă pentru ordinea perfectă cu care făcuseră exerciţiul de evacuare în caz de incendiu. Băiatul o privi cu aerul că nu înţelege.

— V-am văzut de pe terasă, azi-dimineaţă.

— Ah, instrucţia militară!

— Militară?

— Da. În cazul unui atac cu bombă sau în caz că o rachetă ar cădea pe şcoală.

Cuvintele îi provocară un şoc electric. Reuşi să-şi controleze expresia chipului. Când Alexandru se întoarse la

şcoală după-masă, ea plecă să se plimbe, urcând şi coborând colinele Haifei. În fiecare staţie de autobuz, văzu fete şi băieţi tineri în uniformă militară. Văzu de asemenea viitorul cu o limpezime netă. De când se înfiinţase, Israelul era în război. Învăţase la cursurile de ebraică istoria ţării, o istorie care se conjuga încă la prezent, cum o dovedeau tinerii militari înarmaţi cu mitraliere: Războiul de independenţă din 1948, campania din Sinai din 1956, Războiul de şase zile din 1967, războiul de uzură cu Egiptul în 1969–1970, Războiul de Kippur, din 1973. Războaiele erau din ce în ce mai apropiate în timp, unele de altele: la fiecare doi-trei ani. Şi de când OEP, alungată din Iordania, se instalase în Liban, Israelul era în permanenţă atacat la graniţa de nord. Ce pace putea să existe într-o ţară înconjurată de duşmani care-i doreau dispariţia?

Dacă va începe să lucreze în laboratorul spitalului, în aprilie, o să fie prea târziu. Se vor instala, îşi vor face prieteni. O nouă viaţă. O să fie prea greu să plece din nou, să-şi abandoneze confortul şi să o ia din nou de la început.

Înainte să aibă timp să-şi dea seama, Alexandru va împlini optsprezece ani şi va primi ordinul de recrutare. Urmarea nu voia să şi-o imagineze. Un frison îi trecu prin şira spinării. Trebuia să-l convingă pe Iacob să plece acum. Prin toate mijloacele. Plângând, dacă trebuie, până când el o să cedeze.

Seara, la masă, a tăcut tot timpul. Alexandru le vorbi despre o lucrare de control la limba arabă unde luase nota cea mai mare – la limbă străină, nu avea niciun handicap în raport cu colegii lui. Tatăl lui îl felicită. Liniştea se aşternu din nou. Elena strânse masa şi spălă vasele. Când Iacob se oferi s-o ajute, ea îl refuză, fără să-l privească. Alexandru abia se culcase, când Iacob o întrebă, cum se şi aşteptase:

— Ce te supără? Scrisoarea lui Dorin?

Ea ridică din umeri fără să răspundă.

— Lenuş, nu eşti rezonabilă. Am încercat tot. Nu putem pleca în momentul ăsta, ştii bine.

Ea îi povesti instrucţia militară de azi-dimineaţă, de la şcoala lui Alexandru.

— Pentru cazul că o bombă sau o rachetă ar cădea pe şcoală.

Cu umerii lăsaţi, Iacob semăna şi mai tare cu tatăl său. Un om bătrân. Ea-şi dădu seama că nu-i stătea în puteri să-şi protejeze fiul şi soţia. Îi inspira milă, dar şi mânie şi un resentiment care semăna cu dispreţul.

— Ce vrei să faci? întrebă el.

— Să mergem la Roma. Acum.

— Nu avem niciun ban.

— Am strâns o sută de dolari. Vorbeşte cu ai tăi. Cere-le bani, spuse ea pe un ton dur.

— După tot ce-au făcut pentru noi? Ca să putem pleca?

— Da. Eşti tatăl lui Alexandru. Prima ta datorie este faţă de fiul tău, Iacob. Într-o zi, o să le restituim banii ăştia.

— Dar ca să mergem la Roma avem nevoie de viză.

— O să cerem o viză turistică.

— O să fie valabilă o săptămână, Lenuş.

— Cum ajungem acolo, mergem la Biroul de Ajutor pentru imigranţii israeliţi. Ne vor înscrie în programul lor de ajutoare. Sunt sigură. Ne vor vedea, trei bieţi refugiaţi din România, o familie cu un copil, ne vor ajuta. Aici e imposibil, fiindcă eu nu sunt evreică, iar situaţia noastră nu e disperată. Avem un salariu, un apartament, o familie. Şi un fiu pe care vor să-l ţină aici, nu înţelegi asta, Iacob?

Urmă o tăcere. Cu umerii căzuţi, Iacob avea aerul acela al lui de resemnare moale pe care nu-l putea suporta. Se întreba dacă trebuia să izbucnească în plâns, să îngenuncheze să-l implore, sau să iasă din cameră. El ridică ochii şi privirile lor se întâlniră. Ea îşi puse în ale ei întreaga voinţă cu o asemenea intensitate, încât o durură tâmplele. El scoase un oftat.

— Bine. Mergem la Roma. O să vorbesc cu fratele meu.

Mânia Elenei se topi. Se simţi din nou întreagă. Erau o familie, cu o singură minte şi un singur suflet.

Discuţia cu fraţii lui se petrecu două săptămâni mai târziu, în timpul unei cine la Doru. Fiecare voia să-şi spună părerea. Doru şi Iosif repetară toate argumentele la care Elena şi Iacob se gândiră de-a lungul ultimelor luni, sfătuindu-i să nu plece acum, ci să aştepte ca situaţia lor financiară şi profesională să se îmbunătăţească. Tatăl lui Iacob, a cărui sănătate se înrăutăţise în ultima vreme, asculta tăcut, cu un aer absent, dar Nancy, soţia lui, interveni:

— Elena nu e evreică. Trebuie să fii evreu ca să înţelegi ţara asta.

Elena simţi că soacra ei, canadiană, îi arătase intenţionat casele în care oamenii pierduseră recent un fiu în război, pentru ca să-i lanseze un avertisment tinerei femei naive şi entuziaste, mamă a unui singur copil. Doru încercă un ultim argument:

— Nu ştiţi că emigranţii trăiesc în comunităţi în Statele Unite?

— Asta vă doriţi? Aţi părăsit România ca să ajungeţi în „mica Românie”?

Numai el a râs. Ridică din umeri şi conchise:

— Tot ce doresc este ca fratele meu să fie fericit. De-asta a emigrat din România, ca să procedeze aşa cum vrea el.

În tot cazul, n-avea să fie decât o încercare. Dacă n-o să meargă, aveau să se întoarcă la Haifa, să-şi reia viaţa pe care o începuseră aici. După trei săptămâni, şi-au obţinut viza turistică, iar Doru i-a condus într-o dimineaţă la aeroport la Tel Aviv. Elena pregătise numai o valijoară, ca să nu trezească bănuieli. Lăsau acasă tot ce aveau. Doru îi oferi cu întârziere nepotului său drept cadou de aniversare un aparat foto care-l încântă pe Alexandru şi căruia îi făcură imediat safteaua, pentru a înveseli plecarea asta neliniştitoare. Emoţionată, Elena îi mulţumi cu căldură cumnatului ei. În uniformă militară, acesta îi însoţi până la scara avionului Alitalia. Ajunsă pe ultima treaptă, ea se întoarse şi-l văzu pe Doru fluturând din mână şi surâzându-

le. Îi dădură lacrimile. În Israel, îşi luase sarcina să se ocupe de ei. Acum, era rândul ei să acţioneze.

Capitolul 26.

2004–2006
Strada Saint-André-des-Arts

— Aţi dormit, Helen?

Helen se întoarce spre nora ei, având grijă să nu răstoarne platoul cu gustarea de pe măsuţa aflată chiar deasupra genunchilor ei. Scaunele în avion sunt din ce în ce mai mici. Marie abia a deschis ochii şi mai are încă în jurul gâtului perna gri. Ieri-seară, pe aeroportul din New York, i-a explicat soacră-sii metoda ei: imediat ce urcă la bordul avionului, avea să înghită pastila de Nautamine, să-şi înfunde în urechi dopurile de ceară Quies, să-şi pună pe ochi ochelarii opaci din postav şi în jurul gâtului perna gonflabilă, ca să prevină torticolisul, să se învelească într-o pătură şi să doarmă neîntrerupt până la aterizare, fără să se atingă de cina şi de micul dejun oferit de Air France. A sfătuit-o pe soacra ei să facă la fel. Acum se uită la platoul cu micul dejun cu aşa o figură, că Helen se simte vinovată.

— Am încercat, Marie. Camille se agita prea mult. Dar m-am odihnit bine.

Nepoată-sa doarme şi acum, cu pumnii strânşi, cu capul pe genunchii maică-sii şi cu picioarele sprijinite de bunică-sa.

La patru ani şi jumătate, se vede că şi ea este obişnuită cu voiajele transatlantice.

Marie n-o trezeşte pe fiica ei decât după aterizare.

Camille deschide cu greu ochii – la New York este doar cinci şi jumătate, dar după zece minute ţopăie pe culoar, într-o dispoziţie perfectă. În sala cu bagaje, îi explică bunică-sii tot ce trebuie să ştie despre aeroporturi:

— Valizele or să iasă pe acolo, mama o să le pună pe cărucior, eu o să mă aşez peste ele şi tu o să apeşi aici ca să împingi, Nunuş.

Debitul ei verbal o zăpăceşte pe bunică-sa. Nicio valiză nu s-a rătăcit. Marie propune să ia o cafea înainte de a ieşi din aeroport. Helen acceptă recunoscătoare.

— Puteţi să fumaţi, Helen.

— Oh, nu, n-am nevoie, mulţumesc. În orice caz, nici nu e permis.

— Aici suntem la Paris, nu la New York. Există un spaţiu pentru fumători, acolo, în spate. Uitaţi-vă.

Helen se lasă convinsă. Scoate pachetul din poşetă, aprinde o ţigară şi trage adânc un fum. Este, de ieri, prima senzaţie familiară. De şapte ani n-a mai călătorit, după vizita în Turcia, cu Jacob, pe vremea când Marie şi Alexandru locuiau la Istanbul. Când Marie i-a propus s-o ia cu ea la Paris, a intrat în panică. Nu mai ieşise din casă de ani întregi şi i se părea atât de îngrozitor de complicat, până şi să-şi aleagă hainele potrivite şi să le pună în valiză. Nu se simţea în stare să meargă la aeroport şi să ia avionul singură. Marie i-a spus că nu avea decât o săptămână de vacanţă în februarie, deci Helen putea să meargă şi să se şi întoarcă împreună, şi i-a promis că se va ocupa de toate detaliile. Este prima oară, după 1968, că pleacă într-o călătorie fără Jacob sau Alexandru.

— Helen? Sunteţi gata?

Stinge repede ţigara ca să le ajungă pe Marie şi pe Camille.

La taxiuri nu e coadă. Helen îi închide centura lui Camille, în timp ce Marie pune valizele în portbagaj şi taxiul porneşte spre Paris. Helen priveşte pe fereastră câmpia defilând, apoi vilişoarele cu grădini în faţă, clădiri de

depozite, uzine şi turnuri. Nu recunoaşte nimic. Camille adoarme lângă ea, un ghemuleţ cald. Mângâie părul mătăsos al fetiţei. Pleoapele i se închid. Când deschide ochii din nou, taxiul ajunge deja pe şoseaua de centură. Pe un panou mare scrie PARIS.

— Suntem la Paris, Helen. Începând din momentul acesta, vorbim franţuzeşte! spune Marie.

— Să vedem, răspunde Helen, prudentă.

— Sunt sigură că puteţi să vorbiţi! E numai o chestiune de încredere şi de exerciţiu. Trebuie să începeţi!

Parisul, cu bulevardele lui străjuite de imobilele în stil haussmanian, îi pare deja foarte familiar. Taxiul intră pe o străduţă al cărei nume nu are timp să-l citească pe placa albastră şi se opreşte în faţa unei porţi mari. Helen ştie că se află în arondismentul al XV-lea, aproape de La Motte-Picquet, nu departe de hotelul unde a locuit în 1968. Marie plăteşte şoferul, în timp ce Helen o trezeşte pe Camille. Ele îşi trag de trolerele printr-un pasaj care dă într-o curticică întunecată, în fundul căreia se găseşte un atelier artizanal transformat în locuinţă. Marie se duce la fereastră, caută pe pervazul acesteia, în spatele unei pietre, găseşte cheia. O introduce în broască, răsuceşte şi împinge uşa.

Camera în care intră este spaţioasă, luminoasă şi plină de plante verzi. Cu plafonul înalt, în care sunt decupate lucarne, prin care intră jeturi de lumină, ca şi cum ai fi într-un loft newyorkez.

— E ciudat să vii într-o casă necunoscută ai cărei locatari au plecat de dimineaţă, spuse Marie. Ai impresia că eşti Albă-ca-Zăpada intrând în casa piticilor.

Aranjase un schimb cu nişte parizieni care aveau să locuiască la ei la New York săptămâna asta, în care Alexandru avea să stea la mama lui. Helen admiră spiritul practic al nurorii ei, dar ideea că nişte necunoscuţi or să ocupe apartamentul fiului ei îi creează o nelinişte pe care se abţine să şi-o exprime.

— Mama! Nunuş! Vino să vezi! Peşti! O să le dau să

mănânce!

Camille se extaziază în faţa unui acvariu mare. Helen se aşază pe una dintre cele două canapele de piele neagră din mijlocul salonului.

— E o casă frumoasă, spuse ea. Canapeaua asta e foarte confortabilă.

— Nu sunteţi obosită?

— Ba da, un pic. Cred că o să mă întind puţin.

— În niciun caz. Dacă vă culcaţi acum, n-o să recuperaţi decalajul oral. Mai bine ne culcăm diseară devreme.

La primul etaj, descoperă trei camere cu baie. Desfac valizele, pe urmă se duc la supermarket. Helen este atât de obosită, încât drumul spre magazin şi înapoi i se pare o veritabilă expediţie. Sacoşele pline de provizii sunt grele. Camille smiorcăie continuu. Cerul este plumburiu de parcă ar sta să plouă. Câteva picături cad exact când ajung ele acasă.

— În prima zi este întotdeauna greu, explică Marie. Te simţi obosit. Nu e nimic de făcut decât să aştepţi să treacă această primă zi.

Seara, iau metroul şi merg să cineze cu părinţii lui Marie. Elvire şi Jean-Pierre o îmbrăţişează emoţionaţi pe Helen. Nu au mai văzut-o de ani buni. Când Helen îi mulţumeşte lui Jean-Pierre pentru scrisoarea trimisă în octombrie, vocea ei tremură. Elvire schimbă subiectul şi o complimentează pe Camille pentru rochia ei. Vorbesc toţi engleză. Spre ora zece, Jean-Pierre le aduce în fine înapoi. Ameţită de oboseală, Helen merge direct în camera ei, lăsând-o pe Marie să se ocupe de Camille, care adormise în maşina bunicului ei şi care plânge. Cu gesturi de automat, îşi trage pe ea cămaşa de noapte, îşi scoate proteza dentară, se întinde şi se scufundă în somn.

— Helen!

Tresare şi deschide ochii. Deasupra ei, o femeie enervată, care ţine în braţe un teanc de cearşafuri. Dintr-o altă cameră se aude un plâns de copil. Helen nu înţelege

unde se află. O imagine i se conturează: casa de la Chişinău în ziua când alerga s-o prindă pe Păpuşa, înainte ca aceasta să intre în salon şi să murdărească de noroi covoarele, călcând cu labele pe ele, şi a fost oprită de glasul mătuşii: „Elena!” Aceeaşi voce, acelaşi ton. Aceiaşi ochi răi. Are şase ani.

— Patul nu e făcut, Helen! N-aţi observat? Nu e decât o cuvertură. Nu e curată. Se poate să fi stat pe ea o groază de oameni. Şi aţi adormit direct pe saltea. Acum înţeleg cum reuşeşte Alex să adoarmă oriunde!

Helen se ridică cu greu în capul oaselor. Memoria îi revine încet. Casa din arondismentul XV. Cina la părinţii lui Marie. Oboseala. Cămăruţa. Îşi aminteşte că şi-a scos proteza dentară – îşi dă seama după expresia din ochii lui Marie care evită să o privească – şi-şi acoperă gura cu palma.

— Nu ştiam, Marie, răspunde ea pe un ton de scuză. Credeam că patul e făcut. Sunt aşa de obosită. Am adormit imediat ce m-am întins.

— Poftim, luaţi cearşafurile, reia Marie pe un ton îmbunat. Iertaţi-mă că v-am trezit. O culc pe Camille şi vin să vă ajut.

— Nu-ţi face griji. Mă descurc singură. Mulţumesc, Marie.

— Noapte bună, Helen.

Când se trezeşte, la Paris este ora unsprezece – în timp ce la New York este abia opt. Sunt luni de zile de când n-a mai dormit atât de mult şi atât de adânc. Efectul decalajului orar, îi spune râzând Marie, care deja pregăteşte cafeaua la bucătărie.

— Ce aveţi chef să faceţia azi, Helen? Eu trebuie să merg la o prietenă care are o fetiţă de vârsta lui Camille şi care pleacă în vacanţă mâine-dimineaţă. Numai azi putem să ne vedem. Puteţi să veniţi cu noi, dacă vreţi, sau puteţi să vă plimbaţi. Muzeul Rodin nu e departe.

— O să merg la muzeu.

Marie îi lasă tichete de metrou şi un plan al Parisului pe

care însemnează cu o cruciuliţă locul unde-i amplasată casa. Îi dă un plan al liniilor de metrou şi-i spune ce metrou să ia, în ce direcţie, la ce staţie să coboare. La ora unu, Marie şi Camille pleacă. Casa e goală şi tăcută. Helen se aşază pe canapea şi se uită pe planul Parisului.

Zgomotul unei chei care se răsuceşte în broască şi uşa care se deschide o fac să tresară. N-a adormit pe canapeaua unde a stat câteva ore fără să facă nimic, nici măcar n-a aţipit, dar i se pare că mintea ei revine de foarte departe, dintr-un loc fără nume. S-a făcut noapte fără ca ea să fi prins de veste. Camille şi Marie intră în living.

— Bună seara, Nunuş! spune Camille.

— E întuneric aici! exclamă Marie, apăsând întrerupătorul. Nu aprindeţi lumina, Helen? Cum a fost la muzeu?

— Nu m-am mai dus, Marie. Sunt obosită. N-aveam chef să iau metroul singură.

— Dar de ce? E foarte simplu! V-am explicat! Şi ce aţi făcut?

— Am mers pe jos până la Motte-Picquet. Am căutat hotelul unde am locuit când am venit la Paris în 1968, dar nu l-am găsit.

— Poate că nu mai există. Parisul s-a schimbat în treizeci şi cinci de ani.

— Sigur, fără îndoială. Pe urmă am vrut să cobor până pe malul Senei, să văd Tumul Eiffel, dar era aşa de frig!

— E adevărat, a fost frig azi. Dar nu mai frig decât la New York.

— La New York nu ies pe un timp ca ăsta. Mă dor oasele.

Seara, părinţii lui Marie, fraţii ei cu soţiile vin să ia masa cu ele. Helen a găsit o faţă de masă în dulapul din living. Ea pune masa. Jean-Pierre a adus o sticlă de şampanie. Casa se umple de veselie. Toţi vorbesc franţuzeşte, şi atât de repede, încât Helen nu poate urmări conversaţia. N-are importanţă. Din când în când, Marie îi traduce câte o frază, iar ea îi mulţumeşte nurorii ei cu un surâs. După plecarea

invitaţilor, ea spală vasele, în timp ce Marie urcă s-o culce pe Camille. Este acolo un burete, dar pare aşa de uzat că e mai bine să nu-l folosească.

A doua zi dimineaţa, Helen se scoală înaintea lui Marie şi a lui Camille. Se îmbracă, coboară încet şi iese. Ieri a reperat o brutărie la capătul străzii. Afară îşi aprinde prima ţigară şi merge până la brutărie trăgând adânc din ţigară. Cumpără o baghetă, cu bancnota de douăzeci de euro pe care i-a dat-o Marie şi pe urmă intră în băcănia de alături.

— Trei felii de jambon, vă rog.

— Trei felii mai grosuţe?

— Da, trei felii mai grosuţe, răspunde Helen articulând corect cuvintele.

Îi face plăcere să utilizeze ca pe nişte cuburi cuvintele franţuzeşti şi să se facă înţeleasă utilizându-le. Când se întoarce acasă, îi povesteşte lui Marie, în franţuzeşte, mica ei aventură lingvistică

— Jam-bon, Helen. Nu jame-bon. Este acolo un „m”, dar nu se pronunţă întreg, se nazalizează.

Marie se ridică, grăbită. Are o mulţime de telefoane de dat şi întâlniri de stabilit. Şi la New York Marie e tot aşa, veşnic grăbită şi veşnic în întârziere. Face prea multe lucruri, de fapt. Iar la Paris e chiar mai rău: într-o săptămână, are de gând să vadă zeci de prieteni, de filme şi de expoziţii.

Azi, Marie le duce pe Helen şi Camille în Cartierul Latin. Or să vadă Catedrala Notre Dame, pe jumătate ascunsă sub schele, şi or să se plimbe pe cheiurile Senei. Pe malul apei frigul este şi mai pătrunzător. Traversează un pod, traversează o piaţă şi urcă pe o stradă îngustă. Helen are o senzaţie stranie. Pieptul i se contractă.

— Cum se numeşte strada asta? o întreabă ea pe Marie.

— Saint André-des Arts.

Şi dintr-odată îşi aminteşte. Îl vede pe Jacob în faţa acestui restaurant cu firma albastră-verzuie, privind planul oraşului pentru a regăsi drumul spre hotelul lor din *rue* de

la Huchette. Iulie ’90. Petrecuseră o săptămână la Paris după nunta lui Alexandru şi a lui Marie. Strada, goală şi cenuşie acum, era atunci înţesată de oameni îmbrăcaţi în culori vesele de vară. Dar era aceeaşi stradă, acelaşi restaurant, acelaşi colţ unde Jacob stătea în cămaşa lui albă, cu aerul lui serios, absorbit în examinarea planului, în timp ce ea trăgea fără nicio grijă din ţigară, privind la frumoasele parizience. Amintirea este de o asemenea acuitate, încât are impresia că l-ar putea atinge pe Jacob dacă ar întinde mâna. Din ochi i se prelinge o lacrimă. O strânge pe Camille de mână.

— Oh, dar e aproape ora patru! exclamă Marie uitându-se la ceas. Se opreşte şi se întoarce spre Helen: am o întâlnire de serviciu la ora patru jumătate şi nu pot s-o iau cu mine pe Camille. Puteţi s-o duceţi acasă?

— Acasă? Cum?

— Cu metroul.

— Cu metroul? Dar nu ştiu, Marie…

— Este foarte simplu, Helen, spune Marie pe un ton uşor agasat. E direct. N-aveţi cum să vă rătăciţi.

Helen nu îndrăzneşte să-şi exprime frica. Se teme să n-o supere pe nora ei, mărturisindu-i că ideea de a coborî sub pământ o terorizează. Nici la New York nu ia metroul niciodată. Dar Marie nu cunoaşte traseele autobuzelor la Paris, care, zice ea, vin mai rar şi sunt mai puţin practice. Urcă în grabă spre bulevardul Saint-Michel şi Marie îi arată intrarea în staţia de metrou la cincizeci de metri, indicându-i direcţia în care trebuie să-l ia şi staţia unde să coboare. O sărută pe fiică-sa şi se îndepărtează. Helen o ţine strâns de mână pe nepoată-sa şi merge spre staţie. Camille insistă să coboare singură scara.

— Nu, Camille. Îmi dai mâna.

Se teme ca fetiţa să nu se împiedice, sau nu cumva un pervers să iasă de cine ştie unde şi s-o răpească. Camille se împotriveşte şi încearcă să-şi elibereze mâna.

— Termină! spune ea în engleză, cu o voce pe care frica

o face mai autoritară decât a putut ea vreodată să fie. N-o să cobori singură. O să faci ce-ţi spun eu!

— Nu înţeleg ce spui! În Franţa trebuie să vorbeşti franţuzeşte! răspunde nepoată-sa în franceză, cu o obrăznicie care în alte împrejurări ar face-o pe Helen să râdă.

În vreme ce bunica ei se opreşte în faţa barierei de la intrarea în staţie ca să caute în poşetă tichetele, Camille scapă şi o ia la fugă spre ieşire. A urcat deja cinci trepte, când Helen reuşeşte s-o ajungă din urmă şi s-o prindă de braţ. Privirea pe care o aruncă asupra nepoatei ei nu reflectă nicio urmă de tandreţe. Trece de barierele cu compostorul de tichete ţinând-o de încheietura mânii şi o târâie pe culoare, cu forţa. Camille ţipă şi se zbate. N-a mai făcut o asemenea scenă de când avea doi ani.

— *Camille, please, please, be nice! We have to go home!* o imploră Helen în engleză, în timp ce Camille plânge şi ţipă în franceză: „Mama! Mama! O vreau pe mama!”

Oamenii se întorc spre ele. Unii încruntă din sprâncene. Inima lui Helen bate să-i spargă pieptul. Îşi imaginează ce gândesc trecătorii: cine este femeia asta în vârstă, care vorbeşte engleză cu accent unui copil francez, ducându-l cu forţa, în timp ce fetiţa plânge după maică-sa? Trebuie oare să intervină? Deja vede poliţia arestând-o pentru răpire. Îi vine să se aşeze pe jos şi să înceapă să plângă. O urăşte pe Marie că a supus-o la o asemenea încercare. N-ar fi crezut niciodată că e posibil să-şi deteste nepoata pe care o iubeşte mai mult ca pe oricine pe lumea asta. Şi totuşi, în clipa asta, o detestă pe Camille. Nu mai e fetiţa care, în urmă cu trei luni, la sfârşitul ceremoniei de incinerare la care a asistat atât de cuminte, s-a ridicat din proprie iniţiativă şi s-a dus să o ia de mână pe bunica ei şi nu a mai lăsat-o până când au ajuns acasă la Helen. În Franţa, Camille este diferită. Este fiica mamei ei. O străină.

— Ce s-a întâmplat, Helen? întreabă Marie când se întoarce la ora şapte şi vede chipul crispat al soacră-sii

aşezată pe canapea.

— Oh, răspunde ea aruncând o privire rea spre nepoată-sa care se joacă la celălalt capăt al încăperii, cât mai departe de bunică-sa şi care nu-şi ridică nasul la apariţia mamei. Să nu-mi mai ceri niciodată să mă întorc cu metroul cu Camille, Marie, sau să mă duc indiferent unde în Paris cu ea. Niciodată.

Printr-o mişcare a mâinii, ea îşi exprimă hotărârea definitivă. Îi povesteşte scena lui Marie, care face ochii mari.

— Sărmană Helen! Îmi pare aşa de rău.

Marie se duce la fiică-sa şi o muştruluieşte. Camille se simte aşa de vinovată că nici măcar nu plânge. Dar nu e vina ei, se gândeşte Helen, Camille nu e decât o fetiţă.

După incidentul acesta, Helen refuză să mai ia metroul sau autobuzul, chiar şi fără Camille. Când noră-sa n-o duce să viziteze obiective turistice, rămâne acasă singură. Auzind-o pe Marie care o îndeamnă să iasă şi să profite mai mult de sejurul ei la Paris, Helen se gândeşte la Jacob şi înţelege în fine rezistenţa lui pasivă. Să nu facă nimic. Iată ce-şi doreşte. Să stea pe canapea, la căldură, în salonul acesta, ale cărui lucarne, în plafon, o împiedică să vadă imobilele de pe o stradă pariziană. Să aştepte să treacă zilele şi să se termine sejurul.

*

În ajunul plecării, Marie le ia pe Helen, pe Camille şi le duce, împreună cu părinţii ei, să cineze la restaurantul La Coupole. Când intră în sala elegantă, spaţioasă, luminoasă a localului, Helen este bine-dispusă. Pentru prima dată de la sosirea lor, astăzi a fost un frig uscat, însorit, cu un cer de un albastru limpede şi soacra ei a consimţit în fine să o asculte. A luat autobuzul şi şi-a petrecut ziua la Luvru, pe malurile Senei şi în Marais. S-a întors încântată. Marie este sigură că efectul pozitiv al acestei călătorii va cântări în

final mai mult decât momentele sale dificile. Ciocnesc pentru Helen şi pentru sejurul ei la Paris.

— Deci, Helen, care sunt impresiile? întreabă în engleză Marie, care a renunţat să o mai îndemne pe soacra ei să se exprime franţuzeşte.

— Oh, ştii…

Helen scoate un oftat şi pare gata să izbucnească în plâns. Nu o priveşte pe nora ei. În vocea ei se simte disperarea, dar şi o asemenea agresivitate, încât Marie roşeşte amintindu-şi brusc palma întinsă în bucătăria din New Jersey, şi expresia terifiată de pe chipul lui Helen. *„Nu.”*

De ce este atât de pornită împotriva ei mama lui Alexandru? I se pare nedrept un asemenea resentiment. Chiar dacă sejurul lor parizian nu a fost atât de armonios pe cât şi l-ar fi dorit ea, Marie n-a avut alt scop, aducând-o pe Helen, decât să-i facă ei plăcere.

— Vreţi să spuneţi că nu v-a plăcut voiajul acesta, Helen?

— Ce pot să spun eu, Marie? Fără Jacob…

Vocea lui Helen se frânge. Ridică mâna şi schiţează un gest. Marie roşeşte şi mai tare. De data aceasta, din cauza propriului egocentrism. Bineînţeles că nu despre ea e vorba. Tristeţea soacră-sii nu are nicio legătură cu ea. Toată săptămâna, Marie a evitat subiectul. N-a pronunţat numele lui Jacob nici măcar o dată. Spera să o poată distrage pe Helen de la evenimentele din toamnă, ca şi cum o asemenea distragere ar fi fost posibilă.

În jurul mesei domneşte o extremă stânjeneală. Mama lui Marie, care nu e niciodată în pană de conversaţie, nu deschide gura. Tatăl ei o priveşte compătimitor pe Helen. Camille, care până acum se plângea că-i e foame, tace. Helen mai are puţin şi începe să plângă. Marie la fel. Îi lipseşte alături umărul lui Alexandru. Se întreabă brusc dacă voiajul ăsta n-a fost ideea cea mai neinspirată care-i putea veni. Ducând-o pe Helen departe de căminul ei, într-o ţară a cărei limbă n-o vorbeşte, într-o familie care e a ei

prin alianţă şi căreia îi pasă prea puţin de ea, a reuşit ea oare altceva decât să adâncească singurătatea soacrei ei? Drumul spre iad este într-adevăr pavat cu bune intenţii? S-ar putea ca mama lui Alexandru să nu se fi simţit niciodată mai deprimată decât la Paris, în casa asta fără ferestre, unde până şi nepoata cea adorată îi vorbeşte de sus.

Helen ridică privirile şi vede chipul răvăşit al lui Marie, în loc să se prăbuşească, îşi impune cu un imens efort să zâmbească.

— Nu e uşor pentru mine să călătoresc fără Jacob, Marie. Dar a fost o săptămână minunată. Îţi mulţumesc că ai organizat călătoria asta. Am fost mulţumită că am stat lângă La Motte-Picquet, fiindcă este chiar cartierul în care am locuit când am venit aici în 1968.

Cuvintele ei salvează cina de la dezastru. Acum conversaţia poate fi reluată. Părinţii lui Marie i se adresează lui Helen în engleză, cu atenţie, căldură şi simpatie.

După întoarcerea lor la New York, Helen şi Marie nu vorbesc niciodată despre călătoria la Paris. Marie nu s-a gândit să facă fotografii: nu rămâne nicio urmă vizibilă. Ştie că Helen nu va mai călători, singură sau cu ea. Ea găseşte explicaţiile eşecului acestei experienţe: călătoria a avut loc prea curând după moartea lui Jacob, iar Helen nu era pregătită, nu avea încă destulă energie. A fost deosebit de rece în acel februarie la Paris, iar soacra ei detestă frigul. Trebuie să fi fost frustrant pentru ea să se trezească înconjurată de parizieni care vorbesc franţuzeşte mult prea repede pentru ca ea să înţeleagă vreun cuvânt. Rezultatul pozitiv al acestui voiaj este că Helen ştie acum că se simte mai bine la ea acasă. Acest scurt moment în care s-a smuls din universul ei i-a permis să devină conştientă de propriile ei repere. Alex o linişteşte pe Marie. După părerea lui, această călătorie a fost, din toate punctele de vedere, o experienţă excelentă pentru mama lui: i-a dat puterea să înfrunte singurătatea.

Abia peste doi ani a descoperit Marie ce s-a întâmplat de

fapt la Paris, de ce a fost Helen atât de profund nefericită. Vorbea la telefon cu soacra ei. Îi povestea despre noul apartament în care ea, Camille şi Alex aveau să se mute în curând. În timpul conversaţiei, vocea lui Helen se schimbă brusc. Pare neliniştită. Marie simte imediat că a spus ceva ce a deranjat-o. Dar ce anume? N-are nici cea mai vagă idee. Pentru a o împăca pe Helen şi a o face să vorbească, îi cere sfatul în privinţa ferestrelor din living: draperii sau storuri?

— Oh, habar n-am, Marie. Ce vrei tu.

Tonul ei trezeşte amintiri negre.

— S-a întâmplat ceva, Helen?

— Nu. Doar că sunt obosită.

E deci mai grav. Marie simte că Helen se retrage în acel cotlon tăcut unde nu va mai fi chip să ajungă la ea, zile sau chiar luni întregi, cotlonul acela din care vor ieşi doar două cuvinte exprimând blocajul ei: „Sunt obosită.” îi e frică să nu ajungă aici. Vrea să creadă în progres. Helen s-a schimbat în aceşti doi ani. Devorează cărţile şi îşi satisface în sfârşit o curiozitate pe care viaţa nu i-a permis niciodată să şi-o satisfacă. Pare să aibă mai multă încredere în oameni şi în cuvinte. Recent, când doamna în vârstă care-i este vecină nu i-a răspuns la salut, Helen a fost în stare să o întrebe, câteva zile mai târziu, ce se întâmplase, în loc să rupă pur şi simplu relaţia, şi a crezut-o pe bătrână, când aceasta a asigurat-o că pur şi simplu nu o văzuse. Oare să fie încă atât de fragilă, încât un cuvânt nefericit să o facă să recadă în tăcerea aceea din care le va fi atât de greu să o readucă printre ei? Pentru prima dată, Marie îi spune ceva ce nu a îndrăznit niciodată să exprime, de teamă să nu provoace o confruntare violentă.

— Helen, ce-am făcut? Am spus ceva care v-a rănit? Simt că sunteţi supărată pe mine, dar nu ştiu de ce. Dacă nu-mi spuneţi despre ce e vorba, Helen, dacă nu-mi daţi posibilitatea să-mi corectez greşeala, mă jigniţi.

Era oare întrebarea bună, sau tonul potrivit? Cuvintele

ţâşnesc:

— Ai dreptate, Marie. Ar trebui să vorbesc când ceva mă răneşte. M-a durut când ai spus că te bucuri că ai în sfârşit destul loc să-i primeşti pe ai tăi.

— De ce?

— Când spui „ai tăi”, vrei să spui părinţii tăi, fraţii şi surorile tale din Franţa.

— Aşa e.

— Familia ta sunt Alexandru şi Camille. La ei ar trebui să te gândeşti în primul rând.

Marie e consternată că Franţa ei natală mai reprezintă încă, după şaisprezece ani, o asemenea ameninţare pentru Helen.

— Dar, Helen, bineînţeles că mă gândesc la ei în primul rând! Dar asta nu-i împiedică pe părinţii mei să fie familia mea! Şi la fel, pe dumneavoastră!

Urmează un moment de tăcere. Când Helen vorbeşte din nou, vocea ei este mai încrezătoare, ca uşurată.

— Sunt mulţumită că te aud spunând asta. Am uneori impresia… că uiţi că ei sunt prioritatea ta. Fiindcă-ţi vorbesc cu inima deschisă, Marie, trebuie să-ţi mărturisesc ceva.

— Ce?

— Acum doi ani, la Paris…

— Ce-am făcut?

— Nu ştiu dacă ar trebui, Marie.

— Bineînţeles că trebuie, Helen. Trebuie să vă descărcaţi sufletul! Vă rog!

Helen a reuşit să-i suscite curiozitatea.

— Era în ziua când am ajuns, după ce-am luat cina cu părinţii tăi. Tatăl tău ne-a adus înapoi cu maşina. Era târziu. Nu dormisem în avion şi eram epuizată. M-am prăvălit pe pat şi am adormit imediat. Tu ai intrat în cameră ca să-mi aduci un set de aşternuturi.

Marie o ascultă atent. Imaginea casei se reconstituie încet-încet.

— Da, îmi amintesc.

— Şi atunci ai spus… Marie, te rog, iartă-mă, dar simt acum că pot să-ţi vorbesc deschis.

— Bineînţeles, Helen! Nu trebuie să vă scuzaţi, dimpotrivă! Ce-am spus?

— Că nu-mi făcusem patul, că dormeam direct pe saltea, că nu era curată. Nu-mi dădusem seama că patul nu era făcut, Marie. Eram aşa de obosită. Nu voiam decât să dorm. Dar pe urmă ai adăugat asta…

— Ce, Helen?

— Ai spus: „Acum înţeleg cum reuşeşte fiul dumneavoastră să adoarmă oriunde!” Să vorbeşti în felul acela despre fiul meu, fiindcă nu văzusem că patul în care dormeam nu era făcut, în seara sosirii mele la Paris. M-am simţit atât de rănită, Marie. Din acel moment, s-a terminat. M-ai pierdut.

Marie uitase acea frază, care-i revine în memorie când Helen o pronunţă. Nu ştie la ce se aşteptase, dar se aşteptase la ceva mai rău. Nu se poate abţine să nu râdă.

— Chiar aşa am spus? Serios? V-am acuzat că v-aţi crescut fiul ca pe un ţigan? Sărmana Helen! Îmi pare aşa de rău!

— Tu râzi, Marie, dar eu plâng.

— Helen, dar mă cunoaşteţi! Ştiţi cum vorbesc, uneori! Nu sunt răbdătoare, nu sunt drăguţă! Nu trebuie să luaţi în serios tot ce spun! Pe viitor, vă rog, opriţi-mă imediat când spun ceva care vă deranjează! Nu aşteptaţi doi ani! Promiteţi?

— O să încerc, Marie.

După ce a închis telefonul, Marie rămâne pe gânduri. Este tristă. Până la urmă, deci, ea este cea care a stricat sejurul lui Helen la Paris. Numai o secundă de enervare. Exact cât să o lovească pe mama lui Alex în locul cel mai sensibil, în momentul în care ea era cel mai vulnerabilă.

Capitolul 27.

1975
Plicul alb

Îşi recuperară valizele şi trecură de controlul vamal. Imediat ce ieşiră din aeroport, Elena se adresă hotărâtă unor trecători italieni, întrebându-i, într-un amestec de română şi italiană de fabricaţie proprie, unde este staţia de autobuz pentru a ajunge în centru. Când coborâră din autobuz, o oră şi jumătate mai târziu, consultă planul pe care-l adusese de la Haifa şi îi ghidă pe Iacob şi Alexandru pe străzile din centru. Ajunseră la Biroul de Ajutor pentru imigranţi israeliţi, la adresa pe care Dorin le-o indicase şi-şi spuseră numele unei funcţionare care îi invită într-o sală decorată cu plante în ghivece şi cu gravuri vechi reprezentând monumente romane şi mobilată cu canapele moderne, dispuse în jurul unei mese joase pe care se îngrămădeau reviste cu coperte lucioase. Era ora două. Auziră oameni ieşind, uşi închizându-se cu zgomot şi voci schimbând gălăgioase saluturi de *„Ciao! A presto!”* care răsunau în sălile cu tavane înalte. Lui Alexandru îi era foame. Din fericire, Elena pregătise sandviciuri din pâine *pita* cu humus[6] şi luase câteva portocale înainte de a pleca. Ea însăşi nu putea să înghită nimic, dar îşi hrăni bărbatul şi copilul.

Peste trei sferturi de oră, au fost convocaţi într-un birou.

[6] Pastă de năut, frecat cu ulei, usturoi şi condimente.

Elena a fost fericită să vadă înăuntru o femeie: ea o să poată înţelege mai bine neliniştile unei mame. Femeia avea părul blond, tăiat scurt şi purta ochelari rotunzi. Arăta mai mult a nemţoaică decât a italiancă şi le-a pus în engleză cele câteva întrebări la care se aşteptau. De ce emigraseră în Israel. De ce voiau acum să emigreze în Statele Unite. Dacă aveau pe cineva în Statele Unite.

— Soţia dumneavoastră nu e evreică, nu? îl întrebă ea pe Iacob.

Era singura întrebare spinoasă. Răspunsul era simplu. Plecau din Israel fiindcă Elena nu era evreică. Era mai bine să nu insiste asupra acestui punct, din moment ce se adresau unui birou de ajutor pentru imigranţii israeliţi. Femeia le ceru să se întoarcă în sala de aşteptare în timp ce se examina cazul lor. Elena ieşi să fumeze o ţigară, pe urmă o aprinse pe a doua de la chiştocul primeia şi apoi pe a treia. După o oră, au fost convocaţi într-un alt birou, unde îi primi un tânăr cu păr negru şi o cravată în tonuri rafinate, care nu îi invită să ia loc.

— Îmi pare rău, vorbi el în engleză cu un puternic accent italienesc. Nu putem să facem nimic pentru dumneavoastră.

Elena şi Iacob îl priveau fix, Şiră să spună nimic. Bărbatul se uită la ceas ca şi cum ar fi avut o întâlnire importantă.

— Ce vom face acum? întrebă Iacob.

— Puteţi să încercaţi la Comitetul de Ajutor Internaţional. Sediul lor nu e departe. Aveţi un plan al oraşului? Uitaţi, e aici.

Făcu o cruciuliţă pe planul Elenei şi îi concedie conducându-i până la uşă.

Ajunşi afară, nu scoaseră o vorbă. Elena avea gura uscată. Intre ochi îi apăruse o cută. O trecu un frison. Era mult mai frig decât la Haifa. Toată energia o părăsise brusc. Iacob se uită pe plan şi-i ghidă pe amândoi până la Comitetul de Ajutor Internaţional, aflat la zece minute de mers pe jos. Alexandru se ţinea după ei. Intrară într-un hol

unde aşteptau mai multe persoane. Un bărbat şi o femeie întoarseră capetele spre ei înainte de a-şi relua convorbirea şoptită în rusă. Cele trei fetiţe de culoare, cu părul împletit în codiţe, aşezate pe o canapea uzată alături de tatăl lor, ridicară privirile. Elena se aşeză pe un scaun de lemn între Iacob şi Alexandru. Frăţiorul mai mic al celor trei fete, aşezat în poala maică-sii, o privea pe Elena fix, fără să-i răspundă la zâmbet. Un acces de tuse scutură trupuşorul fragil al copilului. Părea să aibă febră. Locul lui ar fi fost mai degrabă în sala de aşteptare a unui spital. Tatăl fu chemat, acesta ieşi din încăpere şi reveni imediat cu o hârtie în mână. Toată familia plecă, tatăl, cele trei fetiţe, mama şi copilul bolnav. Apoi a venit rândul ruşilor şi pe urmă al lor.

— Îmi pare rău, dar nu putem să vă preluăm, le spuse italianul chel în costum de în alb şifonat, imediat ce se aşezară pe scaune în faţa biroului acestuia.

— De ce? strigă Elena.

— Suntem asaltaţi de familii de ugandezi în acest moment. Dumneavoastră veniţi din Israel. Aveţi acolo rude şi aveţi de lucru. Nu constituiţi o urgenţă. De ce nu vă adresaţi Biroului de Ajutor pentru imigranţi israeliţi? Nu e departe de aici.

— De-acolo venim, răspunse Iacob. Ei ne-au trimis la dumneavoastră.

Omul încruntă din sprâncene.

— Înţeleg.

— Eu nu sunt evreică, explică Elena. Vă rog mult, ajutaţi-ne!

Vocea ei se frânse. Omul aruncă o privire spre Alexandru, care stătea tăcut în spatele maică-sii. Scoase un oftat.

— Să văd dacă pot să fac ceva. Nu vă promit nimic. Până aflăm ceva, puteţi să mergeţi aici. Le dădu o foaie de hârtie pe care era tipărită o adresă. Este o organizaţie catolică. Ei vă vor găzdui cât timp o să staţi la Roma.

După o oră prin mijloacele de transport în comun, reuşiră să ajungă la adresa indicată de italian. Se făcuse deja

noapte. În ciuda întunericului, Elena putu să-şi dea seama că se aflau acum într-un cartier mai sărăcăcios. Blocurile cu faţade murdare păreau vechi şi neîngrijite, şi când coborâră din autobuz mirosurile le mutară nasurile din loc: din sacii de resturi menajere sparţi, gunoaiele se împrăştiaseră pe trotuar. Italianul le vorbise despre un *palazzo,* dar clădirea Ajutorului Catolic le păru tot atât de părăginită ca şi celelalte. Îşi spuseră numele, completară un formular, îşi arătară paşapoartele şi intrară într-o sală imensă plină cu zeci de şiruri de paturi metalice suprapuse, fixate toate unele de altele. Erau acolo atâţia oameni care vorbeau limbi diferite şi chiar cântau la diferite instrumente, atâţia copii care urlau, că nu te puteai auzi unul cu altul în hărmălaia generală. Elena nu văzuse niciodată un loc mai mizerabil. Îi sfătui pe Alexandru şi pe Iacob să nu folosească păturile de lână gri pe care le primiseră şi care nu păreau să fie spălate prea des. Dar era frig şi ei nu-şi aduseseră decât haine subţiri, crezând că la Roma e primăvară. Alexandru se întinse în pat şi adormi imediat. Iacob şi el se scufundă curând în somn. Toată noaptea, Elena se zvârcoli pe salteaua subţire ascultând zăngănitul metalic al paturilor, scârţâitul arcurilor, tuşea, râsetele, plânsetele şi şoaptele tuturor acestor biete fiinţe care trăiau cu aceleaşi speranţe ca şi ei.

Se trezi cu o migrenă cumplită. O pereche de tineri ruşi – el, profesor de matematică, ea, dentistă, care dormiseră deasupra lor şi-i dădură lui Alexandru o bucată din pâinea lor cenuşie – le vorbi despre o casă aproape de Stazione Termini unde ar putea închiria o cameră ieftină. Ieşiră cu valizele şi luară autobuzul. În preajma gării, indivizi cu feţe suspecte îi interpelară întrebându-i dacă sunt în căutarea unui hotel. Elena grăbi pasul, sigură că are de-a face cu ţigani care voiau să le fure valiza. Iacob avu ideea să le spună că veneau din România şi tipii dispărură. Alexandru şi Iacob au râs, dar Elena nu găsea nimic amuzant în faptul că fusese suficient să rostească numele de România, ca să-i

pună pe fugă pe hoţi. După mai multe nopţi nedormite, se simţea extrem de obosită. Ajunseră în fine în faţa imobilului căutat, pe al cărui perete se afla o placă pe care scria

Pensione Belvedere. Quarto piano. Lenjerie şi haine se uscau pe sforile întinse de la un balcon la altul, deasupra capetelor lor, acoperind cerul. Urcară la etajul al patrulea pe o scară cenuşie de piatră şi sunară. O bătrână machiată excesiv le deschise uşa.

— *Una camera per tre?* întrebă ea.

I-a condus într-o cameră unde era loc numai pentru trei paturi, două de o parte şi de alta a unei noptiere şi cel de-al treilea perpendicular. Camera puţea a tutun stătut, iar fereastra dădea într-un zid. Nu exista nici dulap, nici comodă. Erau norocoşi, le spusese gazda. Era ultima cameră pe care o avea. Au închiriat-o imediat, plătind pentru o săptămână. Femeia le arătă baia şi bucătăria, pe care o împărţeau cu alte şapte familii şi le arătă unde era piaţa, câteva străzi mai departe. Şi-au lăsat valiza în cameră şi au plecat la piaţă, simţindu-se deja mai bine acum, că Elena avea în poşetă cheia unei camere numai a lor. Trotuarul era aşa de strâmt, că mergeau în şir indian, de-a lungul unui zid gri-portocaliu. Era ora unsprezece dimineaţa şi oraşul clocotea de viaţă şi de zgomote. Motoretele treceau în viteză, cu pârâituri zgomotoase, şoferii se înjurau prin geamurile coborâte ale autoturismelor. O Vespa îl atinse pe Alexandru, care se distra mergând în echilibru pe bordura trotuarului. Elena scoase un ţipăt şi-l trase spre zid. La piaţă au cumpărat pâine şi ficat de viţel, carnea cea mai ieftină, pe care Elena o făcu la tigaie imediat ce ajunseră în cameră. Alexandru se strâmbă de la prima înghiţitură. Mama lui se încruntă: „Ficatul de viţel este o sursă importantă de proteine, Alexandru! Spune-i şi tu, Iacob!”

În loc să-şi asculte soţul care o implora să se întindă puţin după masă, Elena şi-a petrecut câteva ore spălând şi frecând fiecare cratiţă, fiecare farfurie, fiecare tacâm şi

fiecare suprafaţă de Formica din bucătăria asta în care tot ce atingea era slinos. Apoi căzu sfârşită şi adormi buştean, pe loc. Când s-a trezit, era deja noapte. Iacob şi Alexandru dormeau. Îi era greaţă şi o durea cumplit capul. Până la urmă, adormi la loc.

O durere violentă în burtă o trezi în miezul nopţii. Fugi la toaletă. Baia era ocupată. Încovrigată, aştepta în faţa uşii închise. Durerea era atât de violentă, încât faţa şi trupul îi erau scăldate în sudoare. Tremura din cauza febrei. Oare carnea nu fusese cumva stricată? Se poate şi muri din asta. Dar Iacob şi Alexandru dormeau liniştiţi, iar ei mâncaseră şi mai mult decât ea. Simţi ceva cald prelingându-i-se pe picior. Sânge. Făcu ochii mari. Nu avusese menstruaţia de vreo trei luni şi credea că e vorba despre o dereglare datorată unei menopauze precoce. Îşi alesese bine momentul. Nu se aşteptase la aşa ceva, nu avea tampoane la ea şi nu-şi putea permite să murdărească salteaua. În noaptea asta, o să trebuiască să folosească un prosop. În picioare pe culoar, strânse coapsele pentru ca sângele să nu curgă pe duşumea, dar nu îndrăzni să bată în uşă să-l anunţe pe ocupantul băii că este acolo. Îşi aminti dintr-odată de aşteptarea ei în faţa uşii băii din strada Ion Procopiu, în urmă cu treisprezece ani, când i se rupsese apa. Până la urmă, uşa se deschise şi un bărbat voinic, gol până la brâu, ieşi, tresărind la vederea ei şi mormăind ceva în rusă. Ea se grăbi să intre şi se aşeză pe colacul toaletei. Un val de sânge umplu vasul. Nu avusese niciodată menstruaţii atât de abundente şi atât de dureroase. Se pare că avea o hemoragie.

Cuvântul îi produse un declic. Lipsa menstruaţiei! Toate simptomele îi defilară atunci prin faţa ochilor ca piesele unui puzzle care se aşezau la locul lor. Amenoreea de trei luni, oboseala, greaţa, schimbările de dispoziţie, sânii umflaţi. Era însărcinată. Însărcinată la treizeci şi nouă de ani, treisprezece ani după ce-l născuse pe Alexandru! Ce-ar fi putut să facă ei acum cu un copil mic? Noroc că trupul ei

îl dădea afară! Avea o ameţeală atât de puternică încât, chiar şi stând aşezată, simţea că are tendinţa să cadă pe spate. Închise ochii.

Când îi deschise, nu ştia unde se află. Era întinsă pe jos, pe gresia rece într-o baie, în faţa unui bazin de closet. Văzu sânge pe jos şi-şi aminti. Leşinase. Pentru cât timp? Intră în panică, dându-şi seama că vreunul dintre chiriaşii pensiunii ar fi putut-o găsi întinsă pe jos în cămaşa de noapte şi plină de sânge. Dacă gazda ar fi chemat o ambulanţă s-o ducă la spital, n-ar mai fi scăpat din năvodul administrativ: vor trebui să plece spre Tel Aviv în cinci zile. Aruncând o privire în jurul ei, văzu în spatele chiuvetei o cârpă de şters pe jos. Întinse mâna, o luă, răsuci robinetul căzii şi, stând în genunchi, curăţă pardoseala. Sângera mai puţin, dar îi clănţăneau dinţii, şi-şi simţea capul ca strâns într-o menghină. Trase apa la veceu, dăţi cu multă apă rece cârpa şi o stoarse de mai multe ori. Dâre roşii, pe urmă roz, apoi din ce în ce mai decolorate se prelingeau pe pereţii căzii. Se întoarse clătinându-se în cameră, unde Alexandru şi Iacob dormeau mai departe, îşi scoase cămaşa murdară pe care o ascunse sub pat, îşi trase pe ea un tricou de-al băiatului şi se culcă.

Dimineaţa delira. Avea obrajii purpurii şi tricoul înmuiat în apă rece pe care Iacob i-l punea pe frunte abia îi mai uşura un pic starea. Buzele, cu pielea uscată de febră, îi crăpaseră. Vorbea şi gemea în somn. La ora şase seara, se ridică în pat în capul oaselor, se uită la Iacob, i se adresă numindu-l „Bunica” şi îi ceru *colţunaşi.* Nu-şi mai amintea că are un fiu. Nu a văzut-o pe doctoriţa care a examinat-o la ora zece noaptea şi i-a făcut o injecţie. Iacob chemase doctorul, după ce Alexandru scosese din geanta maică-sii scrisoarea lui Dorin în care era şi numărul de telefon al unei românce din Bucureşti care se măritase cu un italian şi lucra într-un spital la Roma. Ea a fost cea care l-a informat pe Iacob în legătură cu starea soţiei lui şi l-a întrebat în câte luni fusese însărcinată. Febra, îi explică ea, se datora unui

virus contractat din cauza stării de epuizare în care se afla Elena, fără legătură directă cu avortul, care părea fără urmări. Când Elena a deschis ochii peste două zile, Iacob stătea la căpătâiul ei. Febra scăzuse, dar nu se simţise niciodată mai slăbită. Iacob îl trimise pe băiat după pâine.

Imediat ce-au rămas singuri în cameră, Elena izbucni în plâns. Iacob îi luă mâna.

— Îţi doreai copilul, Lenuş? o întrebă el cu o voce tandră.

— Oh, nu! Suntem prea bătrâni! Dar trebuie să mă ierţi, Iacob.

— Să te iert pentru ce?

— N-ar fi trebuit să plecăm.

— Nu-ţi face griji. Putem să ne întoarcem în Israel când vrem. Şi oricum voiam să văd Italia, adăugă el cu un surâs.

— Nu, n-ar fi trebuit să plecăm niciodată din România.

— Lenuş, nu poţi să gândeşti astfel!

Dar ea tocmai astfel gândea. Nu era mai mult loc pe lumea asta pentru fiul ei, pentru soţul ei şi pentru ea, decât pentru avortonul pe care-l aruncase în noaptea asta într-un bazin de closet.

A doua zi, a fost în stare să iasă. S-au dus din nou la Comitetul de Ajutor Internaţional. „Nimic nou”, le-a spus funcţionara de la recepţie, după ce-a dat un telefon scurt la etajul superior.

A doua zi după ce viza lor expirase, cineva a bătut la uşa camerei lor. Elena a deschis şi a văzut un poliţist. Inima îi sări din loc.

— Pot să vă văd actele, *signora*?

Se grăbi să scoată cele trei paşapoarte din poşetă. *Il carabiniere,* sesizat evident de proprietăreasă, îi întrebă de ce mai sunt încă la Roma.

— Suntem refugiaţi politici, spuse Elena simţind cum transpiră, deşi omul le vorbea politicos şi părea cumsecade.

Le spuse că trebuie să aducă la sediul poliţiei o hârtie de la Comitetul de Ajutor Internaţional, graţie căreia vor putea obţine o prelungire de viză. Elena se gândea că îl minţise

pe *carabiniere,* dar o oră mai târziu, la comitet, aflară că erau trecuţi pe o listă specială şi că aveau dreptul la această hârtie. Cu documentul în mână, se duseră la sediul poliţiei aproape de Roma Termini şi li se puse pe paşapoarte ştampila. De-acum erau oficial refugiaţi politici.

În timp ce se plimbau pe Via Veneto într-o zi când magazinele elegante instalaseră afară mese şi ofereau trecătorilor şampanie şi ciocolată în cinstea zilei de Paşte, un bărbat în costum de stofă gri-închis, cu dunguliţe în „v" gri-deschis, îi zâmbi Elenei şi-i întinse un trandafir, rostind în italiană un compliment din care ea înţelese cuvintele *„bella donna*" şi *„primavera".* Elena îi mulţumi roşind. Purta o rochie de nailon albastru, cu platca bufantă şi cu poalele evazate, pe care o avea de la Bucureşti, curată, fiindcă o spăla din două în două zile; dar observase că la Roma erau la modă rochiile scurte, drepte şi fără mâneci. Cămaşa lui Iacob şi cea a lui Alexandru, care nici măcar nu erau călcate, arătau ponosite. Se văzu deci, pe ea, pe fiul şi pe bărbatul ei, cu ochii acestui italian de o eleganţă rafinată. Oameni sărmani care cărau o pungă de hârtie plină cu chifle rotunde, refugiaţi politici care-şi trădau originea din Europa de Est prin încălţăminte, prin îmbrăcăminte şi felul cum erau tunşi. Bărbatul acela îi dăduse trandafirul de milă.

Când s-au întors în seara aceea în camera lor, o găsiră complet răvăşită, cu saltelele întoarse pe dos, cu valiza tăiată cu cuţitul şi tot sărmanul lor avut risipit pe jos, cu chiloţii şi sutienele ei expuse indiscret.

— De ce? De ce? strigă Elena.

Nu putea rosti niciun alt cuvânt. Aparatul de radio al lui Alexandru dispăruse: nici nu prea fusese altceva de furat. Hoţul intrase se pare pe fereastra pe care ei o lăsaseră întredeschisă. Proprietara le-a spus cu nonşalanţă că asemenea incidente sunt frecvente pentru că Roma este plină de *„ladri",* şi că fuseseră luaţi drept evrei-ruşi care emigrau cu aur şi bijuterii. Nu au chemat poliţia. De ce să atragă atenţia asupra lor? Şi cui îi păsa de nişte refugiaţi

români?

Câteva zile mai târziu, când s-au întors dintr-o excursie lungă la Bazilica Sfântul Petru şi la Capela Sixtină, au primit o scrisoare de la Doru care le aducea la cunoştinţă moartea lui Voicu. Bătrânul era foarte bolnav deja la plecarea lor, dar vestea, fără să-i surprindă propriu-zis, îi şocă. Murise în somn, le scria Doru. Ce moarte mai bună îşi poate dori cineva? Scrisoarea nu conţinea nicio critică, fie ea şi voalată, la adresa lui Iacob pentru că plecase într-un asemenea moment. Doru se mulţumea să spună că le era dor de ei, de Iacob, Elena şi Alexandru. Zeruya întreba des de verişorul ei şi postul de la laborator o aştepta în continuare pe Elena, dacă se hotărau să revină. Rând pe rând, au citit toţi scrisoarea, în tăcere. Alexandru s-a apropiat de tatăl lui şi l-a luat de mână. Elena ridică privirea şi întâlni privirea lui Iacob. Ea se gândea la acea zi din august 1958, când se regăsiseră în Cişmigiu. Nu avea să fie nici la înmormântarea tatălui său, aşa cum nu fusese la înmormântarea mamei sale. Se gândi la bunică-sa, al cărei trup mărunţel îl strânsese în braţe în ziua plecării, când îi promisese să o aducă în America imediat ce avea să se instaleze acolo, şi de a cărei moarte va afla cu siguranţă dintr-o scrisoare ca şi asta, fără să mai apuce s-o revadă. Se gândi la ghemotocul însângerat care ieşise din ea în urmă cu trei săptămâni. Reprezenta simbolul speranţelor lor avortate.

— Crezi că ar trebui să renunţăm, Iacob? întrebă ea încet.

El tresări.

— Mai avem destui bani ca să mai rezistăm o săptămână, Lenuş. În orice caz, e prea târziu ca să mai ajungem la funeraliile tatei.

A doua zi dimineaţa, se sculă calmă şi puternică, ca şi cum noaptea i-ar fi măturat toate îndoielile. Iacob avea dreptate. N-avea dreptul să renunţe. Dacă vor trebui să se întoarcă în Israel, se vor întoarce cu capul sus. Şi vor încerca din nou mai târziu. Până atunci însă, trebuiau să

exploreze Roma, unde nu vor mai reveni poate niciodată.

În drum spre *villa* Borghese, se opriră la Comitetul de Ajutor Internaţional, unde funcţionarul de la recepţie le zâmbi amabil şi dădu telefonul obişnuit. Spre surpriza lor, le spuse apoi să aştepte puţin. Se aşezară în sala de aşteptare, înspăimântaţi de propria lor tendinţă de a-şi face speranţe. Puţin mai târziu, au fost invitaţi să intre în biroul italianului chel, care nu mai era îmbrăcat în costumul lui din în alb, ci într-un altul galben-deschis, şi care îi întâmpină cu un zâmbet. Pe biroul lui era un plic mare alb. Îl luă în mână.

— Am să vă cer un serviciu. Luaţi scrisoarea aceasta şi duceţi-o la Biroul de Ajutor pentru imigranţii israeliţi.

Iacob a întins mâna.

— Acum o lună, am scris în numele dumneavoastră Asociaţiei newyorkeze pentru noii americani, a continuat italianul. Am primit răspunsul lor ieri. Cum omologul lor la Roma este Biroul de Ajutor pentru imigranţii israeliţi, este atribuţia lor să deschidă această scrisoare şi să vă aducă la cunoştinţă conţinutul ei. Vă urez succes.

O citise deja? I se părea că ar fi o prea mare cruzime să-i anunţe că au primit un refuz definitiv şi prefera să lase în seama altcuiva această sarcină? Nu au îndrăznit să pună întrebarea. I-au mulţumit funcţionarului, s-au ridicat şi i-au strâns mâna, apoi au ieşit tăcuţi din clădire. Nici Alexandru nu spunea nimic. Elena ţinea plicul alb în care se afla pecetluit destinul lor. Într-un oraş necunoscut din America, un funcţionar necunoscut, pentru care ei nu reprezentau nimic altceva decât un caz printre alte mii de cazuri, bătuse aici la maşină cuvintele în funcţie de care ei aveau să se întoarcă în Israel sau să-şi ia zborul spre America. Iar răspunsul lui depindea de factori fără nicio legătură cu ei: dispoziţia lui şi starea vremii în ziua respectivă, ce mâncase la micul dejun, relaţia lui cu patronul, viaţa lui de familie, cazul de care se ocupase înainte de a se ocupa de al lor. Era atât de arbitrar că Elena se imagină dintr-odată sub formă de marionetă trasă de sfori de mâinile cu degete

neîndemânatice ale unui copil capricios.

Iacob i-a condus pe toţi spre Biroul de Ajutor pentru imigranţi israeliţi, refăcând în sens invers drumul pe care-l făcuseră în ziua când ajunseseră la Roma, în urmă cu o lună. Au intrat în clădire. Funcţionara de la recepţie le-a cerut plicul, dar Elena a refuzat să-l dea.

— Trebuie să-l înmânăm personal.

Aşteptară în tăcere o oră. Alexandru citea în româneşte un roman de Jules Verne. Funcţionara de la recepţie apăru în uşa sălii de aşteptare şi-l invită pe Iacob s-o urmeze. Iacob singur, ca şi cum ar fi vrut să-i arate Elenei, poate pentru a se răzbuna pentru refuzul ei de a-i da plicul, că bărbaţii sunt cei care contează, nu femeile. Iacob dispăru, cu plicul în mână. Un sfert de oră mai târziu, aceeaşi funcţionară veni să-i cheme pe Elena şi pe Alexandru. Ei o urmară într-un birou la primul etaj, unde Iacob stătea într-un fotoliu. El se întoarse spre ei cu un zâmbet. Bărbatul din spatele biroului, un funcţionar pe care nu-l mai văzuseră înainte, îi strânse Elenei mâna.

— Felicitări, *signora.* Asociaţia newyorkeză pentru noii americani Nyana a acceptat să preia cazul dumneavoastră şi să suporte cheltuielile.

Alexandru îi zâmbi vesel maică-sii. Ea se aşeză lângă Iacob şi-l ascultă pe italian explicându-i că organizaţia avea să-i ajute acum să obţină vizele pentru Statele Unite, ceea ce va dura câteva luni. Până atunci, aveau să primească o alocaţie săptămânală. Auzind despre ce sumă era vorba, una mult mai mare decât cheltuiseră ei săptămânal până atunci, Elena se gândi că ar putea în sfârşit găsi o locuinţă mai puţin sordidă decât cămăruţa cenuşie unde nu se mai simţea în siguranţă şi să mănânce altceva decât ficat de viţel, pe care Alexandru îl detesta. Dar era un gând cumva abstract şi exterior. Imediat ce or să-şi obţină viza, aveau să plece spre New York cu biletele de avion cumpărate de Birou, continua tipul. Un membru al Asociaţiei newyorkeze pentru noii americani avea să-i aştepte la aeroportul din

New York şi să se ocupe de ei.

I-au mulţumit funcţionarului. Înainte de a ieşi din imobil, au trecut pe la casierie, unde un funcţionar le-a înmânat un teanc de lire. Elena a aşezat banii într-un buzunar interior al genţii de mână, pe care o purta în bandulieră pe sub sacou. Când au ajuns afară, Iacob şi-a îmbrăţişat nevasta şi fiul.

— Gata. Am reuşit, Lenuş, ai avut dreptate să insişti!

Un surâs absent plutea pe buzele soţiei lui.

— Lenuş, nu te bucuri?

— Bineînţeles că mă bucur, Iacob. Mă bucur foarte mult. Dar nu simt. Nu mai simt nimic. Am impresia că sunt o bucată de elastic de care cineva trage. Poate că ideea de a o lua iar de la capăt, altă ţară, alt apartament, altă şcoală, altă limbă, alt serviciu… Sunt obosită.

El îi înconjură umerii cu braţul.

— Ai dreptate. Abia acum începe. Dar o să reuşim.

Era o zi frumoasă de primăvară, iar soarele îi făcea să strângă ochii, în timp ce se îndreptau spre *villa* Borghese. Nu vedea nimic în jurul ei, nici Fiaturile claxonând şi trecând în viteză, nici vitrinele magazinelor care vindeau numai paste proaspete, de toate formele şi culorile. Vedea în faţa ochilor un imens continent de escaladat, ca un munte. Simţea nevoia să se întindă şi să doarmă, dar ştia că se va căţăra pas cu pas, examinând cu atenţie fiecare locşor unde să-şi înfigă crampoanele şi că va ajunge în vârf.

Capitolul 28.

2006
Mâine, Camille

Nu mai e cazul să aştepte. Este ora trei. Nu va mai suna. Anul trecut pe vremea asta, a luat cina la ei. La fel anul dinainte. Anul acesta, Alexandru e prea ocupat ca să-şi mai amintească ziua precisă, asta e tot. N-are nicio importanţă. Bineînţeles că n-a uitat. Cum ar fi putut să uite? Pur şi simplu este surmenat. Nici măcar nu l-a văzut duminică după-amiaza când a dus-o înapoi acasă pe Camille. „Alex este la birou”, i-a spus Marie. Dar îi place munca pe care-o face şi are o slujbă bună: asta e cel mai important. Şi până la urmă s-au mutat într-un apartament unde el şi Marie au camera lor, după ce vreme de şase ani dormiseră pe canapeaua din living ca să lase singurul dormitor pentru Camille. De câte ori venea să-i vadă, Helen nu se putea abţine să-şi spună că părăsiseră România unde n-avea nimeni camera lui, ca să se mute în America unde fiul său n-avea nici măcar pat.

Helen stinge a „n”-a ţigară, părăseşte terasa, se duce în baie să-şi pună proteza, îşi scoate tricoul, îşi pune altul mai elegant şi se încalţă cu sandalele de stradă. În timp ce-şi ia geanta, ochii i se opresc pe desenul făcut de Camille, aşezat lângă calculator. Un omuleţ maro, cu un cap mare deasupra inimii desenate în culorile curcubeului. O trece un fior. Iese din apartament şi închide uşa cu cheia.

— Bună, Helen, ce mai faci?

Se întoarce. N-a auzit-o pe vecină ieşind din apartament. Ruth ţine în mână o pungă de gunoi. Are încă pe cap un pansament gros. Chirurgul a trebuit să-i radă părul alb coafat în sus, pentru ca s-o opereze, acum trei săptămâni. Chiar şi cu pansamentul pe cap şi în papucii de casă, are o înfăţişare elegantă şi distinsă. Îi aminteşte lui Helen de doamna Weinberg.

— Mulţumesc, bine, dumneata, Ruth, cum te mai simţi?

— Mai bine. Ar trebui în curând să am voie să ies. Unde mergi?

— La Metropolitan. Să văd expoziţia Vollard.

— Ce noroc! Suni şi la mine când te întorci să-mi spui cum a fost? Se pare că e formidabilă.

— Sigur că vin. Ai nevoie de ceva, Ruth?

— Eşti drăguţă. Dar Marta vine în după-amiaza asta, mulţumesc.

Ascensorul din dreapta se deschide cu un sunet care-i semnalează sosirea. Helen urcă, în timp ce vecina ei se duce spre lăcaşul cu ghenele din mijlocul culoarului cu mochetă roz-somon. Ascensorul alunecă silenţios de-a lungul celor treizeci şi nouă de etaje. Helen se simte deja mai bine. Ruth este o femeie atât de drăguţă. A fost muziciană, a cântat la violă. A venit în bloc după ce medicul român a plecat într-un azil, după moartea soţiei lui, acum cinci ani. Ruth este şi ea văduvă. Are şaptezeci şi nouă de ani şi nu se teme de nimic, nici de singurătate, nici măcar de cumplitele cuvinte „tumoare la creier”. Este pentru Helen un model.

Când ajunge la parter, Helen îl salută pe portarul din spatele biroului lui de marmură şi împinge uşa de sticlă. Aerul este cald, dar o adiere de vânt îi răcoreşte chipul. Se simte mulţumită că s-a mobilizat să iasă. Este obosită, bineînţeles, după ce a stat toată noaptea pe terasă, fumând. I-a fost imposibil să intre în dormitor noaptea trecută, chiar dacă patul şi salteaua nu mai sunt aceleaşi,

le-a schimbat de acum trei ani. Este o zi care reînvie fantomele. Până la urmă, a aţipit pe scaunul de plastic în zori. Are trupul înţepenit tot.

Cu un pas sprinten traversează Broadway, Amsterdam şi Columbus, şi intră în Central Park, lăsând în urmă maşinile şi zgomotele oraşului. Şi-a pus geanta în bandulieră sub sacou ca să nu i-o smulgă cineva de pe umăr, chiar dacă numeroşi trecători hoinăresc pe aleea largă din dreptul Străzii 72, aşa că riscul de a fi agresată se reduce la minim. Dar nu se ştie niciodată. Acum câteva luni, ziua în amiaza mare, în Central Park, un vagabond a înşfăcat un copil de doi ani care mergea pe lângă cărucior şi i-a proptit un revolver în tâmplă. Mama i-a dat tot ce avea de valoare asupra ei, implorându-l să nu tragă. Tipul n-a tras. După ce auzise povestea la ştiri, Helen i-a telefonat imediat noră-sii ca să-i spună să nu se mai ducă niciodată singură cu Camille în Central Park. A simţit-o pe Marie agasată.

Trecând pe lângă scările de piatră care coboară spre lacul cu bărci plutind pe suprafaţa lui, vede o mireasă, o chinezoaică, fotografiindu-se lângă fântâna din josul scărilor. Face la stânga după bazinul de piatră şi merge pe aleea paralelă cu Avenue 5. Chiar înainte de a ajunge la clădirea din sticlă şi piatră albă a Metropolitanului, se opreşte la chioşcul ţinut de un marocan. Imediat ce-a zărit-o, Omar scoate un pepsi light de la gheaţă şi i-l întinde fără ca ea să aibă nevoie să-l ceară. Ea îi surâde şi îi dă suma exactă. Apoi îşi aprinde o ţigară şi se sprijină de un copac între vânzătorii de tablouri kitch, imagini reprezentând zgârie-norii din Manhattan, cu turnurile gemene la apus şi alte amintiri din New York.

Se vede, la umbra acestui copac, fumând o ţigară şi bând un pepsi într-o zi de toamnă, înainte de a intra la Metropolitan ca să admire lucrările impresioniştilor. Au fost şi pictorii *lui* preferaţi. Deşi nu crede în Dumnezeu şi în supravieţuirea sufletului după moarte, e sigură că *el* o vede acum, de acolo, de sus şi că e mândru de ea. O bântuie

atâtea spaime. De aceea era atât de aspră cu el. Acum îl înţelege mai bine. Înţelege puterea fricii. După prima lui criză cardiacă din ’89, trebuie să fi fost îngrozit că o să moară.

Mâine-dimineaţă o să se ducă la Fairway să cumpere o bucată de peşte pentru nepoata ei, somon sau morun. Mâine-seară, Camille o să rămână să doarmă la ea, ca în fiecare sâmbătă. Or să pregătească împreună ciorba de pui, or să organizeze o petrecere unde vor invita jucăriile, or să decupeze din reviste poze pentru colaje, or să se uite la televizor la *Little Einstein*, or să se joace pe calculator şi duminică dimineaţa or să se răsfeţe cu clătite cu sirop de arţar. Tot ce Camille nu face acasă la părinţii ei. Ar fi bine dacă

Alexandru ar aduce-o chiar el pe fiica lui sâmbătă după-amiaza, ca altădată. Ar avea timp să vorbească şi ei. I-ar putea arăta desenul făcut de Camille şi să se mire împreună de sensibilitatea ei extraordinară. Dar precis că va trebui să-şi petreacă ziua la birou. Aşa că Marie o va aduce pe fetiţă şi va pleca imediat, grăbită, ca de obicei. Duminica trecută, Helen n-a avut timp să-i spună despre desen. Marie a întrerupt-o:

— Camille a exersat la vioară, Helen?

— Nu. A fost obosită.

— Trebuie să exerseze la vioară în fiecare zi. Este important.

Camille stătea cu ochii în pământ. Helen n-a răspuns. La şapte ani, fetiţa are un orar de ministru. N-are nici măcar timp să viseze şi să se joace. Marie n-are decât să se supere. Helen n-o să-şi forţeze niciodată nepoata să facă nimic. Rolul ei este s-o protejeze şi s-o răsfeţe. Ăsta e rostul bunicilor. Camille n-o să fie niciodată o corcolită. Dar e un copil atât de cuminte, de tandru, de înţelegător. Şi e veselă! Ce porţii de râs trag ele împreună. De când a văzut la televizor că râsul e bun pentru sănătate şi că prelungeşte chiar speranţa de viaţă, nu pierde nicio ocazie de a o face

pe nepoata ei să râdă. Mai acum câteva zile, Camille i-a spus că a citit o carte *sur la lune.* *„Pe* lună, îngeraş? Cum ai reuşit să te duci pe lună?” Camille a încruntat din sprâncene, derutată, pe urmă a izbucnit în râs: „Nu *pe* lună, Nunuş, ce prostie! *Despre* lună, *în legătură cu* luna!” Când râde, chipul ei radios îi luminează inima lui Helen. De la tatăl ei a moştenit obrajii, cu pometţi laţi, genele lungi şi buzele pline, iar de la maică-sa părul blond şi ochii albaştri. Un chip perfect. Simpla amintire a râsului ei o face pe Helen să zâmbească.

Aruncă chiştocul pe dalele trotuarului şi-l striveşte cu călcâiul, pe urmă aruncă paharul de carton din care băuse pepsi într-un coş de gunoi şi urcă scara monumentală ca să intre în holul de marmură cu stâlpi simetrici şi cu standurile ghişeelor de bilete cu tăblia aurie. Se duce direct la biroul rezervat abonaţilor şi îşi arată legitimaţia. Doamna vârstnică aşezată în spatele biroului îi întinde un jeton bleu pe care Helen şi-l prinde pe reverul sacoului şi se îndreaptă spre pasajul dintre cele două porţi cu celulă fotoelectrică. Supraveghetorul, un negru înalt, îi zâmbeşte. Helen îl salută.

Urcă scara încet, târându-şi piciorul. O dor genunchii după atâtea trepte urcate. Când ajunge sus şi vede panoul aurit cu portretul unui tip bărbos în haină de velur maro, amintirea desenului făcut de nepoata ei duminica trecută o izbeşte cu violenţă. Reprezentase acolo toată familia: tata, mama, Camille, Nunuş, şi în colţul stâng, plutind deasupra unei inimi în culorile curcubeului, un bebeluş într-un fel de pijama maro, cu un cap mare şi un trup minuscul.

— Asta-i Agathe? a întrebat-o Helen convinsă că e vorba despre noua verişoară pariziană născută cu o lună în urmă, pe care Camille o văzuse la sfârşitul verii, chiar înainte de a se întoarce în Statele Unite.

— Nu, este Dada, bunicul meu, a spus Camille liniştită, fără să-şi ridice ochii de pe desen.

Cuvintele ei au străpuns-o pe Helen ca o lovitură de cuţit

în burtă. Camille nu mai vorbise despre el de doi ani.

Ca şi cum, printr-un fel de memorie instinctivă, sau de percepţie intuitivă a tristeţii bunicii ei, ar fi ştiut că ziua aceea se apropia.

— E foarte frumos, a reuşit să spună Helen, înainte de a ieşi pe terasă ca să fumeze o ţigară, profund tulburată de desenul nepoatei şi de ideea că avea să poarte în ea pentru totdeauna această rană.

Nu avea totuşi decât patru ani când se întâmplase şi se spune că înainte de cinci ani copiii nu au amintiri.

Merge cu paşi sprinteni pe culoare şi o ia la stânga, apoi la dreapta, urmând indicaţiile. Nu va lăsa tristeţea s-o doboare. Nu aici, în acest loc al frumuseţii şi demnităţii, unde a reuşit întotdeauna să uite de ea. Ajunge la intrarea în expoziţie. „De la Cézanne la Picasso. Ambroise Vollard, mecena al avangardei.” Este deja un public numeros. În weekend o să fie plin de lume. Se apropie de un panou de pe perete, îşi scoate din geantă ochelarii şi citeşte: „Ambroise Vollard (1866–1939) este fără nicio îndoială negustorul de artă parizian care a exercitat cea mai mare influenţă în anii de sfârşit ai secolului XIX şi de început ai secolului XX. Expoziţia lui cu lucrările lui Cézanne în 1895…”

Expoziţia cuprinde toţi pictorii ei preferaţi. Lasă să-i scape o exclamaţie când intră într-o sală plină de tablouri de Van Gogh, printre care anumite tablouri pe care nu le-a văzut niciodată. Este surprinsă să afle că opera lui Van Gogh n-a trezit niciun interes cât pictorul a fost în viaţă. Vollard i-a făcut două expoziţii imediat după moartea lui, care au constituit nişte eşecuri. Atât din punct de vedere al criticii, cât şi financiar. După ce a vândut nouă tablouri contra sumei de şaptezeci de franci bucata, a renunţat. Helen face ochii mari. Şaptezeci de franci? Regretă că nu se afla la Paris în 1895 ca să achiziţioneze un tablou. Aplecată înainte, admiră galbenul intens şi luminos al buchetelor de floarea-soarelui, tuşele energice de penel şi desenul atât de

rafinat – de aproape vezi doar cum se întretaie zeci de linii minuscule în mijlocul florii, a cărei frumuseţe evidentă i-a dat dintotdeauna o stare de calm.

Când îşi îndreaptă spatele, două bătrâne doamne în taior Chanel şi puse la patru ace o privesc cam ciudat. S-a apropiat prea mult de tablou? Chipurile lor exprimă o dezaprobare clară. În timp ce se îndreaptă rapid spre cealaltă parte a sălii, Helen îşi dă seama că o urmează o muzică, pe care n-o identifică pe moment: soneria telefonului ei mobil. Fiul ei i l-a dat în urmă cu două săptămâni şi de atunci n-a sunat decât de trei ori. Se luptă cu fermoarul genţii. Degetele ei, din ce în ce mai puţin îndemânatice, nu reuşesc să localizeze pe fundul genţii aparatul mic, să-l scoată şi să apese pe butonul minuscul. Numeroşi vizitatori îşi întorc acum capetele spre ea şi se încruntă. Anticipează momentul când supraveghetorul o va umili cerându-i de faţă cu alţii să-şi închidă telefonul sau să iasă din muzeu. Se grăbeşte spre ieşire ducând telefonul la ureche.

— Alo?

Nu e Alexandru cum spera ea, ci Marie. Când nora ei o caută în miezul zilei, în general are nevoie pe neaşteptate de ajutorul ei, ca să stea cu Camille.

— Bună, Helen, sunteţi bine?

— Da, mulţumesc. Sunt la Metropolitan. Nu pot să vorbesc.

— Numai un minut, se poate?

— Da…

De departe, îl vede pe supraveghetor care se întoarce spre ea. Se dă înapoi ca să se ascundă după o coloană. Imediat ce începe să vorbească cu Marie la telefon, se simte încordată. Mâna ei crispată pe aparatul minuscul este umedă.

— Camille nu e bolnavă, nu? întreabă ea impulsiv.

— Nu, nu. E la şcoală, e foarte bine. Veniţi să mâncăm împreună diseară, Helen?

Întrebarea o ia prin surprindere.

— Nu e nevoie, Marie, spuse ea cu emoţie în glas. Nu vreau să vă deranjez.

— Dar nu ne deranjaţi deloc. Alex s-ar bucura să fim împreună în seara asta. La ora şapte e bine?

Helen îşi înghite cu dificultate saliva.

— Da, murmură ea. Mulţumesc.

Pune telefonul la loc şi închide ochii pentru câteva secunde.

Când îi deschide din nou, supraveghetorul e aproape în faţa ei. Un bărbat de vreo şaizeci de ani, înalt, cu buze subţiri, care se încruntă sever. Stâlpul din spatele ei îi blochează ieşirea. În momentul când el pronunţă primele cuvinte ale mustrării, „Doamnă, dumneavoastră...”, ea ţâşneşte ca un drac din cutie şi îl împinge. Omul rămâne cu gura deschisă, cu ochii cât cepele. Ea aleargă spre ieşire. Lacrimile îi curg pe obraz. Are nevoie de o ţigară. Şi în timp ce tălpile ei de crep răsună pe dalele culoarului, aude o vocişoară limpede: „Ai promis că nu mai fumezi, Nunuş. — E adevărat, puişor, dar ştii, eu sunt bătrână, pentru mine nu mai contează. — Ba da, dacă nu fumezi, o să poţi trăi puţin mai mult.”

Sfârşit

Mulţumiri

Mulţumesc lui Ann Jenkins, povestitoarea; lui Catherine Texier, prima cititoare a fiecăreia din cele trei mii de variante; lui Mylène Abribat şi lui Thierry Ollivier, care au citit manuscrisul pregătind biberoane; mulţumiri lui Josette Pacaly şi lui Jacqueline Letzter, care m-au încurajat atât de mult, şi lui Jean-Pierre Pacaly şi Jean Coten, atât de oneşti şi un pic brutali; mulţumesc membrilor grupului Filipacchi, Amandei Filipacchi, lui Richard Hine, Jennifer Cohen, Alessandro Ricciarelli, Ben Neihart, Randall Dwengler şi Shelly Griffin cărora le-a plăcut Elena şi m-au incitat să nu am încredere în Marie; mulţumesc lui Carmen Firan şi lui Adrian Şan Georgean, care mi-au furnizat documente foarte utile despre România; mulţumesc Lucianei Floris şi ochiului său competent; mulţumesc amabilei mele Claire pentru urechea ei atentă şi sfaturile înţelepte; mulţumesc lui Vlad Jenkins pentru că a acceptat această carte; mulţumesc lui Yves şi lui Jean-Claude Cusset; mulţumesc lui Myriam Akoun şi lui Rosine Cusset pentru al lor pământ al făgăduinţei; şi mulţumesc pentru răbdarea şi încrederea ei lui Jean-Marie Laclavetine, care a fost cât pe ce să nu mai înţeleagă nimic din toată povestea. Mulţumesc, în sfârşit, pentru sprijinul călduros, întregii echipe de la Gallimard şi în special lui Sylvie Sellier şi Isabelle Cochet, care au avut misiunea grea de a transforma frangleza mea în franceză.

Elena, tânără româncă născută în Basarabia, întâlnește, la un bal, un bărbat de care se îndrăgostește cu pasiune și cu care se mărită, realizându-și visul: acela de a părăsi România comunistă a lui Ceaușescu și de a emigra în Statele Unite. Devine americancă, iar de acum se va numi Helen. A rupt toate legăturile cu trecutul, dar viitorul nu este nici el perfect. Se confruntă acum cu o realitate pe care n-o poate stăpâni: pe lângă boala și depresia soțului, independența unui fiu pentru care ea a sacrificat totul și care se căsătorește cu o franțuzoaică, în ciuda opoziției părinților.

Pe nora egoistă, arogantă, plină de un sentiment al propriei superiorități, Helen n-o iubește. De această soacră, a cărei tăcere ascunde o ostilitate tot mai profundă, Marie se teme. Și totuși, între cele două femei pe care totul pare să le despartă, se ivește și prinde contur ceva ce seamănă cu iubirea.

INTIMITATEA UNEI FAMILII
SURPRINSĂ ÎN MARELE JOC AL ISTORIEI

„Catherine Cusset știe cum să dezvăluie intimitatea oamenilor fără să piardă din vedere mersul Istoriei – cu sau fără majusculă. Este un lucru foarte dificil de realizat, dar așa se nasc cele mai reușite romane." — MADAME FIGARO

Recomandat de:
ELLE

LEDA, *imprint al*
GRUPULUI EDITORIAL CORINT

Designul copertei: Iulian Frățilă
Ilustrația copertei: guliver / gettyimages

www.ledabooks.ro
ISBN: 978-973-102-301-4

www.edituracorint.ro